

N. S. Birckners

samlede

Skrifter.

Anden Deel.

Kjøbenhavn, 1798.

Trykt paa A. Eshus Forlag,

hos Sebastian Popp.

Videre Undersøgelse

om

Trykkesfriheden

og

Dens Love.

Red

Mich. Gottl. Birkner,

Capellan i Kjöbenhavn.

Kjöbenhavn, 1798.

Trykt paa H. Goldins Forlag,
hos Sebastian Popp.

Combien de fois des Auteurs diffamés et le public indigné n'ont-ils pas réclamé contre cette manière odieuse de déchiqueter un ouvrage, d'en défigurer toutes les parties, d'en jurer sur des lambeaux enlevés çà et là au choix d'un accusateur infidèle, qui produit le mal lui-même, en le détachant du bien qui le corrige et l'explique, en détachant partout le vrai sens? Qu'on juge la Bruère ou la Rochefoucault sur des maximes isolées, à la bonne heure; encore sera-t-il juste de comparer et de compter. Mais dans un livre de raisonnement, combien de sens divers ne peut pas avoir la même proposition, selon la manière dont l'Auteur l'emploie et dont il la fait envisager?

Rousseau.

Fortale.

Næsten et heelt Nar er forløbet siden jeg udgav mit Skrift om Trykkefriheden og dens Borte. Allerede i Fortalen til dets anden Udgave yttrede jeg mit Forsæt at ville levere et Bidrag til de Undersøgelser, som jeg deri havde ansillet. For dette Bidrag lange Udeblivelse, sler jeg at jeg skylder Læseren Regnskab.

Min Hensigt var det, at jeg i dette Bidrag fornehmelig vilde tage Hensyn paa de Indvendinger, som bleve giorte imod mit første Skrift og den Sag, som jeg der forsvarede. Arbeidet vorte mig under Hænderne, jeg vilde desuden oppsøge den Tid, da man rimeligviis ikke kunde formode, at der vilde udkomme meer over det ontvistede Emne. En langvarig Sygdom, der tildeels gjorde mig uskikket

til dette Slags Arbejder, forsinkede endelig endnu meer Udgivelsen, som allerede af de tvende anførte Aarsager var bleven forhalet.

Hovedmaterierne vil i nærværende Skrift næsten blive de samme, som i det første; imidlertid har jeg dog bestræbt mig for, efter Eone, videre at udføre og opluse adskillige Ting, som jeg i dette kun løselig havde berørt; nogle nye Undersøgelser har jeg ogsaa ved denne Anledning anstillet, og dette troer jeg vil berøige mig til at give det Hele det Navn af videre Undersøgelse om Trykkefriheden og dens Love.

Hr. Prof. Schlegels Skrift, som jeg egentlig har anseet for Hovedskriftet, der var stilet imod mine Undersøgelser, har jeg i nærværende Arbejde citeret, saavel efter Sidetalene i det fjerde Hefte af Astræa, hvor det er indtrykt, som efter det særskilte Afskrift af dette Stykke, som er udkommet under den Titel:

Erindringer imod Birekners Skrift om Trykkefriheden og dens Love; siden jeg ikke torde formode, at enhver af mine Læsere skulde eie begge Afskrift. Astræas 4de Hefte er betegnet med A. Citationerne, for hvilke dette Bogstav ikke findes, have Hensyn til det særskilte Afskrift af Astræa. Denne dobbelte Citation er ikke skeet i de tvende første Aar, jeg vil derfor her igientage de Citationer, som deri findes, og tilføie de i Astræas 4de Hefte dertil svarende Steder. P. betyder Siden af nærværende Skrift hvor Citationerne findes. De ere følgende:

P. 6. S. 5, Anm. A. S. 349, Anm.

P. 9. S. 5, A. S. 349.

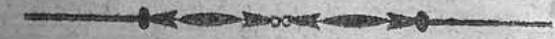
P. 23. S. 39, Anm. A. S. 383, Anm.

Aarsagen hvorfor jeg ikke har citeret begge Udgaver af Hr. Colletts Bedømmelse, er fordi jeg ikke havde den anden Udgave ved

Haanden, og fordi mine Anmærkninger mere
vare skrevne i Anledning af, end egentlig staa-
tede imod Hr. Assessorens Skrift. Sidetal-
lene ere altsaa her aftrykte efter det første sær-
skilte Aftryk af denne Bedømmelse.

Mueligt er det, at endnu flere trykte Ind-
vendinger ere blevne giorte imod mit Skrift
og den Sag, jeg deri har stræbt at forsvare,
men disse Indvendinger ere ikke komne mig for
Dine, og Forfatterne maae af denne Aarsag
undskyldte mig, at jeg ikke har kunnet tage de-
res Erindringer i Overveielse.

Kiøbenhavn d. 22 Februari 1798.

Swad jeg har ønsket, er nu bleven opfyldt, mit
Skrift om Trykkefriheden og dens Love er bleven værd
diger Opmærksomhed; flere af Nationens agtværdige
Mænd have prøvet det, og offentlig sagt deres
Mening om dets Indhold. Iblandte disse har især
Hr. Professor Schlegel ved sine Erindringer givet
mig Anledning til næriere at bestemme, og om mueligt
bedre at oplyse endeel af de Sætninger, som jeg deri
haavde fremsat. For den Opmærksomhed, de har vist
mit Skrift, og den Sag, det afhandler, skylder jeg
dem alle Tak; men dobbelt Tak skylder jeg tillige Hr.
Prof. Baden, Hr. Assessor Collett og Anmelderen i
Fris og Hebe, for den venfabelige Maade, paa hvil-
ken de har fremsat deres Anmærkninger.

S at besvare de Anmærkninger, som mit Skrift
har foranlediget, vil jeg iagttage den Orden, i hvil-
ken disse Anmærkninger selv ere komne mig for Dine;

og derfor gjøre Begyndelsen med Hr. Prof. Schlegels Skrift, der baade i Henseende til dens Videløstighed og den overflødige Anledning, der har givet mig til nøiere at oplyse og bestemme min Mening, kan kaldes det vigtigste af alle.

Skal vore Stridigheder være meer end blot Beskræbelsers for at beholde det sidste Ord, skal de virkelig bidrage til Sandhedens Udfindelse; saa maae de Stridende fremfor alting vogte sig for eenfaldige Undersøgelser. Naar Royalisten vil igiendrive Republikaneren, saa opregner han som oftest blot de Uleiligheder, som hans Statsform medfører, og anpriser de Fordele, som ere forbundne med hans egen. Republikaneren betaler ham med samme Mynt igjen. Ingen af dem har Hensyn til det, der kan siges imod, men blot til det, der kan siges for den Mening, af hvilken de selv ere indtagne. Uden at fornærme Sandheden, kan man her dømme med Borgermester von Bremenfeld: De har begge Ret, hver paa sin Maade. I Grunden have begge kun beviist, hvad man ogsaa uden Beviis let vil troe dem, at enhver af disse tvende Statsformer har, saavel som alle andre menneskelige Indretninger, sine Mangler og sine Fordele. Igiendrevet hinanden har de endnu ikke; hver har kun befæstet sin egen Mening; uden at bekymre sig om den andens og hans Grunde.

Skal

Skal der komme noget ud af Striden, maae enhver af de Stridende nøie holde sig til Strids-spørgsmaalet; ikke blot have Hensyn til de Grunde, der kunde anføres for, men ogsaa til de Grunde, der af Vederparten fremføres imod hans Mening; prøve disse sidste, veie dem med sine egne Grunde, og give Agt paa Udsagnet.

Saa lidet end Hr. Professorens har tagget denne Fremgangsmaade i sine Erindringer, saa lidet han som oftest har agtet paa det egentlige Strids-spørgsmaal og de Grunde, jeg har anført for at befæste min Mening; saa meget føler jeg, at jeg, ifald den hele Strid skal kunne bidrage noget til Sandhedens Udfindelse, maae tagtage en ganske anden Fremgangsmaade. Skridt for Skridt vil jeg derfor, saavidt som mueligt, følge Hr. Professorens hele Skrift igiennem; først vil jeg stræbe at prøve de Grunde, hvorpaa han har befæstet sin Mening, inden jeg afgiver mig med at fremsætte de Grunde, hvormed jeg vil understøtte min egen.

Dog, inden jeg kan begynde paa dette Arbejde, har jeg endnu een Begiering til de af Læserne, hvis Hensigt det er, ikke blot at være Læsere, men virkelig upartiske Dommere mellem Prof. Schlegel og mig, og den er: At de vilde jevnholde Hr. Professorens Erindringer med disse mine Anmærkninger.

A 2

Dnske

Disse er det ingenlunde at erholde en tilføgen Fordeel over Professoren; og min egen Erfaring har lært mig, hvor lidet man ofte i Vederpartens Skrift finder en troe og rigtig Fremstilling af Modpartiers Grunde.

Ikke uden Grund har jeg frygtet for, at denne min Fremgangsmaade, saa nødvendig den endog efter min Overbeviisning er til Sandhedens Udfindelse, skulde medføre en alt for stor, og for Læseren trættende, Vidtløftighed. Til Lykke har Hr. Prof. Rabbe, i sine saa velkrevne Anmærkninger i Junii Maanedes Minerva, allerede aftaget mig en Deel af Arbejdet; og det netop den Deel af Arbejdet, som aabenbar maatte vinde ved at falde i en Mand's Hænder, som jeg, hvad Kundskab om den franske Revolutionens Historie og Conventets Debatter angaaer, aldrig tør vove at sætte mig i Ligning med.

Dog, jeg vil begive mig til Hovedsagen. Det hele Stridsspørgsmaal, som skal afgives imellem Hr. Professoren og mig, kan bringes til følgende fem Hovedposter. Den første angaaer Maaden, paa hvilken Trykkefriheden og de Loves Retmæssighed, paa hvilke den bør grunde sig, skal deduceres; den anden, Angreb paa den enkelte Borgers Værd i Almindelighed; den tredie, Haan og Spots Tilfældighed i trykte Skrifter; den fjerde, Angreb paa Embedsmanden, og den femte, de i Danmark

eksisterende Trykkefriheds Loves formelle Fuldkommenhed.

Hr. Professoren har bebrejdet mig, at jeg, iføden for at betiene mig af Populair-Philosophiens Grunde, og at beraabe mig paa Trykkefrihedens velgørende Følger, burde have deduceret denne Frihed og dens Love a priori. Dette bliver da det første Hovedspørgsmaal, som skal afgives imellem os.

Saa vist som det er, at Undersøgelserne om de første Grunde til al menneskelig Viden, Sandhed, Dyd og Retfærdighed, ofte udfordre saa nøyagtige Bestemmelser og medføre Grandforskninger, som kun vanskeligt kunne forenes med et populairt, for de i dette Slags Grandforskninger Uvovede fatteligt, Foredrag, saa vist er det ogsaa paa den anden Side, at enhver Sandhedselsker, enhver, som oprigtig ønsker det menneskelige Kiøns Føreling, der uden almindelig Ophøjsning ikke er muelig, vil stræbe at give selv disse Sandheder, eller i det mindste saa mange af dem, som kan modtage den, en saa høi Grad af Popularitet, som Sagens Natur tillader, og det staaer i hans Evne at give dem. Skal de vigtige Resultater af Philosophiens Undersøgelser om Sandhed, Dyd, Pligt og Retfærdighed nogentid blive meer end en Skat, der for evig ligger indsluttet i visse privilegerede Menneskers Studerestamre; skal Philosophien, denne

denne Himmels ædle Datter, nogen Tid bringe, ikke blot enkelte Yndlinger, men den hele Menneskeslægt nærmere sin høie Bestemmelse, til Fornuft og Dyd; skal den nogen Tid bringe det saa vidt, at den Stær, der nu saa mange Aarhundrede igiennem har blindet Mængdens Dine, engang skal helbredes, og den store Hob engang lære at see med sine egne Dine, og ikke evig, som Blinde, lade sig lede af andre; saa kan dette umuelig skee paa anden Maade, end blot derved, at dens Lærere og Philosopher beslitte sig paa den største muelige Popularitet i deres Foredrag.

Det vilde derfor være en meget stet Compliment til den critiske Philosophie, hvis man vilde paastaae, at dens Lærdomme, Resultater og disses Anvendelser ingenlunde vare i Stand til at modtage et populært Foredrag, eller naar man med Hr. Prof. Schlegel (S. 5. Anm.) vilde fremsætte den critiske Philosophie og Populair-Philosophien, som tvende hinanden gandske modsatte Ting, der, isølge deres Natur, ikke kunde bestaae med hinanden. Den critiske Philosophies Fiender kunde intet værre sige om den, end netop dette. Den maatte da sættes i Classe med saa mange andre høist vanskelige, men for det menneskelige Kiøns Oplysning og Forædling gandske unyttige Undersøgelser.

En Beskyldning af dette Slags er ogsaa, i mine Tanker, den meest ugrundede Beskyldning, som kan gøres imod den critiske Philosophie. Vel indeholder denne Philosophie mange Undersøgelser, som neppe vil blive hver Mand's Sag; og den maae nødvendig indeholde dem, saa længe den afgiver sig med at fastsætte de første Grunde for al menneskelig Videnskab, en Undersøgelse, der endnu aldrig har været populair; men Resultaterne, Anvendelsen kan derfor meget vel gøres populære, om de ellers virkelig skal bidrage til det menneskelige Kiøns Fremskridt i Oplysning og Forædling. Fornemmelig er dette Tilfældet med den praktiske Deel af denne Philosophie, der, efter min Overbeviisning, er i Stand til at modtage al den Popularitet, man kan ønske sig.

Meer end i noget andet Slags Undersøgelser er det i Statslæren at ønske, at Philosopherne vilde give deres Grandtænkninger den høieste Grad af Popularitet, som de efter Sagens Natur, og uden at opofre Sandhed og Grundighed, formaae at give dem. Mere end i noget andet Slags Undersøgelser er det her at ønske, at de ikke blot vilde have Hensyn paa Ideernes Verden, men ogsaa paa disse Ideers Realisation og Anvendelse i Phænomenernes Verden. Giv de ikke dette, saa vil den Nytte, de kan stifte, ikke strække sig uden for nogle saa spekulative Lærdes Studere-

berømt. For den store Mængde, som ikke ere Lærde, eller dog ikke spekulative Lærde, vil deres Umage være spildt. Undersøgelserne maade være nok saa grundige, Slutningerne hvile paa et saa uroligelige Grundvoide, saa vil man dog altid affærdige dem med det sædvanlige Svar: "Alt dette seer smukt nok ud paa Papiret, men lader sig ikke realisere i Verden, det klinger skönt i Theorien, men forholder sig ganske anderledes i Praxis." Vil de forebygge dette, vil de, at deres Undersøgelser skal anses for mere end blotte Luftkasteller og Stuephilosophiens Spøgelser, vil de overbevise de praktiske Genier, til hvis Hænder Lovgivningen og Udførelsen for største Deel ere betroede, (og til hvis Hænder de ogsaa for største Deel ere betroede,) at Gienstanden for deres Undersøgelser er mere end blotte Tankering; at de virkelig kan og bør realiseres; med eet Ord, vil de virkelig stifte Nytte, saa maade de ogsaa fremfor alting have Hensyn paa Ideernes Anvendelse i den virkelige Verden; paa Folgerne, og stræbe at fremsætte alt i et Foredrag, der er saa populært som muligt.

Det kan altsaa ingenlunde være en Bebrejdelse mod Philosophen, at han stræber at popularisere den kritiske Philosophies Lærdomme. Er han end ikke udrustet med Skarpsindighed og Erver nok til selv at udfinde nye Veie gennem stieløse Krat, saa er han

doe

dog alligevel ikke uden al Fortieneste, naar han opfylder, jevner og gjør den Veie befærelig, som andre større Genier have afflukket og afpælet for ham. Forst da vilde han fortjene Daddel, naar han, uden selv at være i Stand til at affikke en nye, vilde forsøge den afpælede Linie, og derved forvilde sig selv og dem, som fulgte ham, i bundløse Moradser eller uigiennevrængelige Skove.

Paa Grundigheds og Sandheds Bekræftning bør Populariteten ikke siges. Man maade og bør popularisere Begrebene, men ikke forvanste dem, for at gjøre dem populære. Spørgsmaalet bliver da, om jeg har gjort mig skyldig i denne Brøbe, eller ikke? og her er det, hvor Professor Schlegel og jeg først afvige fra hverandre. "Forfatteren, siger han S. 5, "har vel givet sig Udseende af, at han a priori vilde deducere Trykkefriheds-Rettighederne, men denne Forventning opfylder han ingenlunde; han siger selv, at man maade veie Trykkefrihedens "Fordelte og Uleiligheder mod hinanden, og bestemme sig til den Side, hvortil Vægtskaaalen hælder, og "saaledes gaaer han virkelig frem i den hele Deduction — Af en Mand, der bekiender sig til den kritiske Philosophie, kunde man vente strengere Bevisser end Populært-Philosophiens."

Spørgsmaalet er: Har jeg i min Deduction forvansket den critiske Philosophies Grundsaetninger, til hvilken jeg bekiender mig? og dette Spørgsmaal troer jeg, at kunne besvare nægtende. Havde jeg, isteden for den almindelige Villie, der, efter Professorens og min eenstemmige Paastand, er al retfærdig Lovgivnings sikkerste Prøvesteen, enten lagt det ubestemte almindelige Vel, Statsborgerenes Lyksalighed til eneste Grundvold, eller i det mindste til Hovedgrund for al retfærdig Lovgivning. Havde jeg enten gandske ubeløst, eller dog underordnet den almindelige Villie, som en afledt og betinget Regel, under det almindelige Vel, eller nogen anden Hovedgrund; saa kunde man med Røst sige, at jeg havde forvansket den critiske Philosophies Grundsaetninger. Men dette har jeg ingensteds gjort; tvertimod har jeg udtrykkelig paaستاet: at ikke det Heles Vel, men kun den almindelige Villie er den eneste sikre Prøvesteen for enhver Lovs Retfærdighed eller Uretfærdighed; paaستاet, at det første og fornemste Spørgsmaal ved enhver Lov er, ikke om den kan bidrage til enkeltes, eller manges, eller alles Vel? men om den kan være alles Villie? paaستاet, at dette Spørgsmaal altid tilfulde maae være besvaret, førend det andet: om det kan bidrage til alles Vel? maae komme i Betragtning. Min hele Afhandling igiennem har jeg

br

bestandig først og fremmest have Hensyn til den almindelige Villie, før jeg har afgivet mig med at vise andre Fordele og Uleiligheder. Jeg har behandlet Sagen saaledes, som denne selv i Moralen bør behandles: jeg har Lov til at søge mit eget og andres Vel; ja, jeg er, hvor høiere Pligter ikke forbyde det, forbunden dertil; men dette er i Moralen saavel som i Statslæren kun en betinget, afledt, ikke absolut og ubetinget Regel.

Dog, Professoren svarer: „man maae ikke udelede den Ret, som der er steet i Direktørens ældre „Skrift om Trykkefrihed, og tildeels ogsaa i hans „sidste, af en saadan Friheds velgiørende Følger, „men den grunder sig umiddelbar paa det Fornuft- „Postulat: at man er berettiget til at udøve al udvortes Frihed paa den Maade, hvormed andre fornuftige Væsners udvortes Frihed, efter en almindelig Lovgivning, kan forenes.“

Denne Herr Professorens Paastand giver mig Anledning til at opkaste følgende Spørgsmaale: Har jeg deduceret Trykkefriheds-Rettigheden rigtig, eller ikke? Lader denne Rettighed sig gandske uindskrænket deducere a priori, eller uafhængig af al Erfaring? Er det altid og under alle Omstændigheder urigtigt at beregne Følgerne, ja Indflydelsen paa Borgernes

Lyk-

Lykkelighed selv, naar man taler om en Lovs Nødsnødvendighed og Godhed?

Det første af disse Spørgsmaale troer jeg mig beføiet til at besvare med: Ja. Mit Minde var Trykfrøheds-Lovene, og jeg gjorde derfor uden Tvivl bedst i at deducere disse Nødsnødvendighed af det, der efter Professorens og min Tilstaaelse, er den sidste Provøsten for enhver Lovs Nødsnødvendighed: den almindelige Villie. Et fornøstigt moralsk Væsen kan kun forpligtes af sin egen Fornøst og sin egen Villie. Uden dette kan ingen forpligtende Regel og ingen forpligtelse tænkes. Det er altsaa saa langt fra, at den almindelige Villies Gyldighed til Lovgivningen skulde deduceres af Hr. Professorens anførte Fornøst-Postulat; at dette Postulat meger mere selv maade deduceres af Begrebet om Loven; Rettighed forudsætter altid en Lov, der beføier mig til at foretage mig en Handling. Enhver Rettighed maade være grunder paa en Lov, enten en positiv, ifald det er en borgerlig, eller den praktiske Fornøsts Moral-Lov selv, ifald det er en naturlig og væsentlig Rettighed. Den Sætning: enhver Lov bør være Udtryk af den almindelige Villie, af hvilken jeg har deduceret Trykfrøheds-Lovene, og det Fornøst-Postulat, af hvilket

Hr.

Hr. Professoren vil have dem deducerede, ere begge umiddelbare Følger af det højeste Moral-Princip selv, der er Kilden til al Nøst, Nøstighed og Nøstfærdighed.

Hr. Professoren vilde imidlertid, hvis han mere havde lagt Mærke til Meningen end til Udtrykkene, ogsaa let blevet vaer, at jeg virkelig i Grunden, og det paa meer end eet Sted i mit Skrift, har gjort Brug af hans Fornøst-Postulat. Det første Spørgsmaal, jeg ved hver Hovedpunkt har opstillet, har altid været det: Kan denne eller hin Indskrænkning bestaae med den almindelige Villie? For at besvare dette, har jeg opsøgt de Grunde, efter hvilke den almindelige Villie maatte bestemme sig, og iblandt disse har jeg paa mere end eet Sted først og fremmest beraabt mig paa det Postulat: Mennesket kan ikke tænkes at ville indskrænke mere af sin udvortes Frihed, som det i Naturstanden besidder, end hvad der for Statens Hovedhensigts og Vedligeholdelses Skold var uforbigængeligt fornødent, det er: siden Statens Hovedhensigt er at betrygge os selv og andre fra Fornørmelse og Indgrib i lovlige Rettigheder; kan Mennesket ikke tænkes at ville indskrænke mere af sin udvortes Frihed, end netop saa meger, at Brugen af denne Frihed kan bestaae med andres Friheds Udøvelse.

Men

Men jeg har dog ikke beviist Sagen gandske a priori; Trykkefriheds-Rettighederne ere derimod for en stor Deel udledte af de gavnlige Følger, denne Frihed vilde medføre. Dette leder mig til det andet af mig opfaste Spørgsmaal: Kan denne Rettighed, ifølge Sagens Natur, i alle Tilfælde deduceres gandske a priori, gandske uafhængig fra al Erfaring? og dette Spørgsmaal troer jeg bør besvares nægtende.

Naar den Sætning: Enhver Lov bør være Udtryk af den almindelige Villie, skal lægges til Grund ved enhver Lovgivning; saa indsees der lettelig, at man, for at besvare det Spørgsmaal, om denne eller hiin Lov er retfærdig? først maae undersøge de Grunde, efter hvilke Mennesker, det er: fornuftige, moralske, med en vis bestemt Art af Sandhelighed forbundne, Væsener, kan bestemme deres Villie. Disse Grunde kan nu være hentede blot fra Menneskets fornuftige og moralske Natur allene, uden Hensyn til dets Sandhelighed, og i dette Tilfælde er det da ogsaa aabenbart, at disse Grunde kunne deduceres gandske a priori. Men de kan ogsaa være hentede fra Menneskets bestemte sandfælsige Natur, og i dette sidste Tilfælde kan de umuelig deduceres gandske a priori, men ene og allene a posteriori. Ligesaa lidet som vi a posteriori kan finde hvad der

bør at være; ligesaa lidet kan jeg og a priori, af Fornuften selv, uden al Erfaringens Hielp, finde hvad der virkelig er; hvorledes Menneskets sandfælsige Natur er beskaffen; hvad det, ifølge denne sandfælsige Natur, attraaer eller affkyer; hvad der gjør et behageligt eller ubehageligt Indtryk paa det o. s. v. Alle dette er Ting, som blot Indsigt i Menneskets sandfælsige Natur, hvilken vi erholve ved Erfaringen, er i Stand til at lære os.

Og hvorledes kan man da bestemme hvad der er og kan være den almindelige Villie, for derefter at bestemme enhver Lovs Retfærdighed eller Uretfærdighed? Menneskets Villie, kunde man invende, bestemmer sig saa tidt efter Luner, usornuftsige Griller; ja efter uretfærdige og lastefulde Bevæggrunde. De sidste kunne ingenlunde være Ingredienzer af den almindelige Villie, der skal være Prøvestenen for enhver Lovs Retfærdighed. Dette vilde i sig selv være en Modsigelse; og de første ere saa ustadige, saa ubestemte og indbyrdes modstridende, at man neppe kan forene dem til een almindelig Villie, og aldrig bestemme den. Hvo kan vel bestemme, hvad Lune og Egenindighed vil? *)

Man

*) En Indvending maa jeg her ved denne Leilighed besvare. Naar Regieringen, siger man, ved en Lov ind-

Man seer lettelig, at man, for at kunne bestemme hvad der kan være den almindelige Villie, maae have visse faste Principier, til hvilke man kan reducere den; i modsat Fald vilde det være gandske umuligt at bestemme den, og tillige med den: Lovens Retfærdighed eller Uretfærdighed.

Et saadant fast Princip er nu for det første den moralske Lov selv. Driftigt kan man slutte: hvad Menneket bør ville, det kan ikke allene være den almindelige Villie, men det bør ogsaa være det. En Lov, der stöder an imod al Retfærdigheds Grundprincip, kan umulig være retfærdig. Denne Lovens

Egen-

indskrænker f. E. Kiøbmandens Frihed, saa vilde andre maaskee vel være fornøiede med Loven, men Kiøbmanden ikke; og saaledes forholder det sig med alle Love. Hvor finder man en Lov, som det ingen skulde være misfornøiet med? Dette beviser kun, at man næsten kan skrives om hver Lovs Retfærdighed; ikke at den almindelige Villie ei er den Provesteen, paa hvilken enhver prøver disse Loves Retfærdighed. Bevise jeg for een at han, for sin Person, har Narfsag til at være fornøiet med Loven; saa vil hans Egen nytte vist give sit Minde til den. Men eier han mindste Onst af Retfærdigheds Retfærdighed, saa vil han dog endnu spørge: om ogsaa alle andre hans Medborgere have lige Narfsag til at være fornøiede som han; kan jeg ogsaa bevise ham dette; saa vil han intet Dieblit længere tvivle om Lovens Retfærdighed.

Egenskab, at den ikke strider imod den moralske Lovs Bydende, kunde man kalde Lovens absolute Retfærdighed, til Forskiel paa den Egenskab hos Loven, naar den vel formeelst befordre, den medførte for det Hele, alle Borgere, kunde være alles Villie, enskiøndt den maaskee stred mod Retfærdigheds Principer i Henseende til Fremmede; en Egenskab, hvorpaa Romernes Historie viser os adskillige Exemppler. Den sidste kunde man kalde Lovens politiske Retfærdighed, isald man ellers kan betragte en i sig selv uretfærdig Lov med dette Navn. Den første kan, forsaavidt, som Anvendelsen af Moral-Loven selv tillader det, deduceres a priori. *)

Mind-

*) Moral-Loven skal være Lov for alle fornuftige Væsener, den maae folgelig deduceres gandske a priori af Fornuften selv; uden al Hensyn til Gandseligheden og Erfaringen, der kun lærer os bedre eller hiint fornuftige Væsens sandelige Naturs Beskaffenhed. Følgerne kan her ingenlunde komme i Betragtning. Thi kun Maximen, efter hvilken man handler, og Afgøelse for den gandske a priori erkjendte Moral-Lov, gjør Handlingen moralsk god, om den end havde de værste Følger; ligesom Mangel paa denne Afgøelse gjør den ond, om den saa havde de ønskelige Følger. Skridder jeg derimod til Anvendelsen; vil jeg bedømme Handlingerne i Phænomenernes Verden efter

B

Mindre faste og visse ere de Principier for den almindelige Villie, som kunne udledes af Menneskets

sand-
 efter den allerede a priori fastsatte, almindelig gyldige Moral-Lov; saa maae jeg nødvendig tage min Tilflugt til Erfaringen, der allene er i Stand til at sige mig hvad der virkelig er til i denne Phænomenernes Verden; og til Handlingernes Følger. Moral-Loven byder allene: Handle efter en Maxime og af Ugt for en Maxime, der kan være Lov for alle fornuftige Væsener; og denne Lov maae deduceres gandske a priori; og for saavidt Mennesket er er blot Fornuftvæsen, maae ogsaa alle Maximer for dets Handlinger udledes af denne Lov gandske a priori. Gandske anderledes forholder det sig med hans sandfærlige Natur. Af den øverste Moral-Lov fremkommer her en anden, af denne første afledt og den underordnet, Moral-Lov, der bestemmer dette Slags sandfærlige Væseners indbyrdes Pligter, og andre Fornuftvæsners Pligter imod dem, den byder saaledes: Handle saaledes mod Mennesker, at den Maxime, efter hvilken du handler, kan være Lov for alle Mennesker. Erfaringen maae her lære os, hvorledes Menneskets sandfærlige Natur er beskaffen; hvad det ifølge denne, kan ville eller ikke ville, og her maae man nødvendig have Hensyn til Handlingernes Følger. Gjør jeg ikke dette, saa kan jeg umulig vide om den Handling, at give en anden Arsenik, ikke er ligesaa uskyldig, som den at give ham Sukker. Thi, først ved Erfaringen lærer jeg at kende de skadelige Følger, som den første Handling har for Menneskets Natur, og disse skadelige Følger er det netop, som gjør, at den Maxime: giv andre Mennesker Arsenik, ikke kan være Lov for alle Mennesker.

sandfærlige Natur; og fornemmelig af dets Hoveddrift: Attraae efter Lyksalighed. Vel kan ingen med Føie udelukke denne Naturdrift, naar det kommer an paa at angive de Grunde, efter hvilke Mennesket bestemmer sin Villie. Attraae efter Lyksalighed er hos Mennesket en uafviselig Naturfordring. Kun Skade, at denne Attraae, i Henseende til sin Gjenstand, er saa ubestemt, at man i denne Henseende ingen almindelig gyldige Regler kan fastsætte. Den, der ansaae Velstand for et nødvendigt Stykke af den menneskelige Lyksalighed, vilde ikke stemme overens med den, der ansaae Indolence og Magelighed som et langt højere Gode, end Nydelsen af en større Formue, hvis Erhvervelse og Vedligeholdelse vilde koste ham Anstrængelse og Bekymring.

I Henseende til Lyksaligheds-Driften, lader der sig altsaa ingen faste Regler, efter hvilke man kan bestemme den almindelige Villie, angive. Saameget kan man imidlertid altid være vis paa, at enhver attraaer at opnaae det, hvori han sætter sin Lyksalighed paa sin egen Viis og Maade. Det eneste man her kan gjøre, naar man vil være vis paa at have alles Villie paa sin Side, er dette: at overlade enhver at søge sin egen Lyksalighed saa godt, han vil og kan, saalange han ikke derved fornærmer andre, og hindrer dem i at betjene sig af den samme Ret. Og her kom,

mer da altfaa den Regel i Betragtning: Enhver er berettiget til at udøve sin udvortes Frihed paa den Maade, hvorind andre fornuftige Væsners udvortes Frihed, efter en almindelig Lovgivning, kan forenes.

Og her har man da tvende faste Principier, efter hvilke man kan bekemme, hvad der kan være den almindelige Villie, som Lovgiveren i sin Lov bør udtrække.

Da det unægtelig har været Statsborgernes Hensigt, hvorfor de oprettede Statssamfundet, at de vilde skaffe sig mod Fornærmelser ved Love, der ikke blot som Moral-Loven skulde være bydende, men ogsaa tvingende; saa kan man og frit antage, at det er den almindelige Villie, at disse Love skal have al den Kraft, som er nødvendig for at tvinge dem, der vilde modsætte sig deres Bydende.

De borgerlige Love kan derfor ogsaa ikke heller gaae ud paa nogen anden Ting, end blot det, som kan være Objekt for Evangelove. Den egentlige Moralitet, Agtelse for Moral-Loven, der, naar den skal have nogen Værd, nødvendig maae være fri; Religion, og overhovedet Meninger, som ikke kan tvinges ved udvortes Magt, Godgjærenhed, Villighed o. s. v. maae undrages den borgerlige Lovgivnings Forum, og fortæres allene under den ethiske Legalitet allene, Handlingernes udvortes Overensstemmelse

med

med Moral-Loven, kan kun henhøre under den første. En Lov, der paabød en umoralisk Handling, eller forbød en moralisk god Handling, vil altid blive en uretfærdig Lov, om end alle Statens Medlemmer uden Undtagelse, vare umoraliske nok til at vilde den.

Et Spørgsmaal kunde her opkastes: Er Lovgiveren berettiget eller forbunden til at hindre Anledninger til Immoralitet? og dette Spørgsmaal kan ikke besvares uden med en vis Indskrænkning. Da ingen Brug af den udvortes Frihed er muelig, som ikke paa en eller anden Maade kunde give Anledning til Immoralitet; saa vilde det være, at give den højeste Magt et tveegget Sværd i Hænderne, som det kunde misbruge til at myrde al borgerlig Frihed; det vilde være at underkaste sig den haardeste Despotismus, det utaaleligste Formyndervæsen fra Regeringens Side, der under denne Forevending kunde holde en evig Controll over Borgernes uskyldigste Handlinger, og derved ophæve al udvortes Frihed, hvilket gandske vist maatte anses som en Modsigelse af den almindelige Villie selv. Bedst derfor at overlade slikt til Borgernes egen Samvittighed, og ubekymret om Moraliteten, der desuden ligger under et høiere Bærning, at indskrænke sig til Legaliteten allene.

Men

Men saameget kan og bør Lovgiveren altid gjøre, at han selv viser udvortes Agtelse for Morals-Loven; selv ingen Indretninger søier, hvorved Borgene fristes til umoralisk Tænke- og Handlemaade; ingen offentlige Foranstaltninger autoriserer, der i og for sig selv, ikke blot ved muelig Misbrug, ere umoraliske. Fallotterier, Toldbod: Eeder, Frisfeller til Troløshed, fiændig Egennytte ved belønnede Angivelser *), offentlig autoriserede Dordeller og Hazardspil **) kan af denne Aarsag ingenlunde blive liges.

Mennesker har sine uskadelige Griller, sine Yndlingsmeninger og sine Fordomme. Disse Griller,

*) Jeg maae her indrømme Hr. Assessor Collet, at jeg i mit Skrift har valgt et upassende Exempel, hvor jeg i Anledning af anonyme Skrifter, uden Misbilligelse har ansørt den Omstændighed, at Regieringen ofte opfordrer Undersaatterne til Angivelse, under Løfte om Belønning og Navnets Fortielse. Jeg misbilliger denne Skik, ligesaameget som han selv. Vel er det ikke rigtig, at enhver Angivelse nødvendig maae have en umoralisk Grund, men ofte har den det dog, og næsten altid er dette Tilfældet, hvor Fordele ere forbundne med Angivelsen.

**) Næsten alle Regieringer forbyde Hazardspil, og det med Rette; og næsten alle autorisere ved offentlige Høitideligheder, ved Val pare, og andre Sammenkomster, Hazardspil lige under deres Dine.

ler, Meninger, Fordomme kunne ligesuldt være ufornuftige, endskjøndt de ere uskadelige for andre. De Spørgsmaal kunde her atter opløstes: Har Regieringen eller den borgerlige Lovgivning noget at bestille med disse Griller o. s. v.? Svaret vil, som man let indseer, udfalde nægtende. Har Mennesket Lov til at bruge sin udvortes Frihed overalt, saalænge han derved ikke skader andre; saa maae denne hans Frihed ogsaa strække sig til hans Luner, Griller, ja til hans Fordomme selv. Disse sidste kunne desuden paa ingen Maade være Objekter for Evangslove. Det eneste, Regieringen i denne Henseende er beføiet, ja forpligtet til at gjøre, er, at den søier Anstalter til Oplysningens Fremme, og selv foregaaer andre med et godt Exempel. Da alle bør stræbe efter at blive oplyste, saa kan man og i dette Tilfælde sige, at den retter sig efter det, der bør, og selvfølgelig ogsaa kan være alles Villie.

Prof. Schlegel har altsaa uden Tvivl Ret, naar han S. 39 paastaar, at en herskende ufornuftig Mening; en almindelig Fordom ikke fortæner at have Hensyn paa fra Regieringens Side. „En Ret, siger han, som grunder sig paa Fordomme, bør ikke finde Sted.“ Sandtstø vist har Borgeren den Ret, at Regieringen ikke med Magt skal vilde udrydde hans Fordom, men overlade det til ham selv,

om han vil lade sig bedre overbevise, hvortil den maade sige Anstalter. Først da fortæner hans Fordom ikke at komme i Betragtning, naar den virkelig ytrer sig paa en, for andre skadelig eller fornærmelig Maade.

Jeg paastaar endnu meer, Regenten er ikke allene ubeføjet til med Magt at tvinge Undersaatterne til at lade deres Fordom rare, men han bør endog i sine Love rette sig efter disses uskadelige Fordomme, naar de virkelig ere herskende. Deels fordi han ikke som Lovgiver er competent Dommer til at afgjøre, hvad der er Sandhed og hvad der er Fordom; en Sag, der ingenlunde hører under Tvangsloves, men allene under den frie Fornufts Forum; deels ogsaa, fordi disse Fordomme, naar de virkelig ere almindelig herskende, da ogsaa, i det mindste saalænge indtil de vige for den bedre Overbeviisning, indeholdes i den almindelige Villie, som Lovgiveren skal udtrykke, og som han bør udtrykke, saalænge indtil den, ved Oplysnings Fremme, virkelig forandrer sig. I Orienten, hvor man anseer det for den groveste Fornærmelse at rive Sløret af en anden Mands Kone, vilde Lovgiveren handle meger urigtigt, hvis han ikke straffede denne Handling som en grov Forbrydelse, i hvor ufornuftig end denne Mening maatte forekomme ham selv. Thi Folket vilde i dette Tilfælde vist besluttet

det

det samme over sig. En Lovgiver, der hos os blot vilde beregne Smerten og den virkelige Skade, der ved voldsomme Angreb blev tilføjet andre, og derefter fastsatte Straffen; der altsaa vilde fastsætte en mildere Straf for Drosigen, Stokkeprygl, Vidstælag, end for et let Saar, vilde, i hvor ufornuftig end den herskende Mening om den med Drosigen o. s. v. forbundne Infamie, maatte forekomme ham selv, dog handle uret; det er: han vilde kun udtrykke sin egen, ikke den almindelige Mening og Villie *).

Ne

* Jeg vil ikke hermed sige, at den herskendes Mening om Drosigners, Stokkeprygl o. s. v. Infamie just derfor er ufornuftig, fordi den er Mening. Der ligger meget meer en, i mine Tanker meget antagelig, Marsag til Grund ved den Infamie, som man i Almindelighed tænker sig forbunden med dette Slags Angreb. Den som byder en anden, sin Ligemand, eller dog sit Nærmeste, der ikke, som Slaven eller som det umyndige Barn, staar i hans Værg, eller under hans Fornærmedskab, Stokkeprygl o. s. v. giver sig derved det Udseende af at være hans Overmand, der vil tugte ham, og det paa en Maade, paa hvilken kun ufrie Mennesker eller Forbrydere sædvanlig blive tugged; og dette er en Fornærmelse mod Menneskets naturlige Liighed, der bestaar i den Rettighed, ikke at erkiende nogen over sig, som ikke er bleven det ved Lovent. Saar o. s. v. har derimod mere Udseende af Angreb, der og kan finde Sted, og som oftest kun finder Sted, imellem Ligemænd. Det sidste er kun

en

Resultatet af disse Undersøgelser over den almindelige Villies Bestemmelse vil da omtrent udfalde saaledes:

a) Intet kan være Objekt for borgerlig Lovgivning, som ikke tillige kan være Objekt for udvortes Tvang. Thi de borgerlige Love ere Tvangslove; ikke moralske Forskrifter. Moralitet, Godtgjærenhed, Religion, Meninger, Fordomme selv maae altsaa undtages fra det borgerlige Lovgivnings Forum.

b) Intet kan være Objekt for en borgerlig Lov, som ikke bestemt og tydeligt kan fastsættes af Lovgiveren selv. Enhver god Forskrift maae være bestemt, altsaa ogsaa enhver Lov. Dommeren maae desuden, i det modsatte Tilfælde, falde Lovgiveren ind i Embedet, hvilket vilde være enffarlig Despotismus.

c) Ingen Lov maae befale Handlinger, som Moral-Loven forbyder, eller forbyde Handlinger, som denne befaler, efterdi slikt ikke bør være nogens, end sige alles Villie.

d) Ingen Lov maae autorisere Foranstaltninger, der friste til Immoralitet, eller tillade

of
en enkelt Fornermelse, det første, ved det Indgreb, der tillige stæer i Menneskets Liighed, en dobbelt.

offentlige Anstalter, der i og for sig selv, ikke blot ved uuelig Misbrug, ere umoralske, fordi dette ikke bør være den almindelige Villie.

e) Alle øvrige Anledninger til Immoralitet, som kun ved Misbrugen kunde blive det maae Lovgiveren overlade til Borgerens egen Samvittighed.

f) I Henseende til Lykfsaligheds-Driften, og Brugen af den udvortes Frihed overhovedet, er følgende Regel, Udtrykket af den almindelige Villie: Enhver maae søge sin Lykfsalighed og bruge sin udvortes Frihed, saa godt som han bedst veed og kan, saalænge han derved ikke gjør Indgreb i Brugen af andres udvortes Frihed.

g) Man kan forudsætte at enhver vil, ja at enhver bør ville, Stat og borgerlig Orden, og deraf flyder da denne Regel: Alt hvad Statens og den borgerlige Ordens Vedligeholdelse nødvendige udkræver, er den almindelige Villie, og den Lov, der udtrykker en saadan Fordring, er retfærdig. Quicunque vult finem, velle debet rædis.

h) Enhver Indskrænkning i den udvortes Frihed, som ikke nødvendig udfordres for Statens og den borgerlige Ordens Vedligeholdelse, er stridende mod den almindelige Villie, og hver Lov,

Loov, der paabyder den, uretfærdig. En Følge af G. og S.

i) Med eet Ord: Alting, hvorefter Menneskets Villie bestemmer sig, enten som et blot Fornuft, eller tillige som et sandfælt Væsen, og som kan være Objekt for Tvangsløve, kan, saa længe disse Bevæggrunde ikke direkte stride mod Moral-Loven, Statens og den borgerlige Ordens Vedligeholdelse, og saalænge Brugen af Andres uadvortes Frihed kan bestaae dermed, være data, efter hvilke man kan bestemme den almindelige Villie, som enhver retfærdig Lovgivning maae udtrykke.

En umiddelbar Følge heraf er det, at den paahbudne eller forbudne Handlings Følger, ja dens Indfyldelse paa enkeltes og det Heles Lykkelighed selv, saavide denne kan bestaae med en almindelig Lovgivning, ogsaa hæver iblant de data, efter hvilke den almindelige Villie kan bestemme sig *).

Og heri laae da allerede Svar til Hr. Prof. Schlegel, naar han bebrejder mig, „at jeg har bereg-

*) Prof. Schlegel selv har, enstændigt han har bebrejdet mig, at jeg søgte at bevise Trykkefriheds-Rettigheden af Følgerne, dog bestandig bevist sine Erteninger af Følgerne. En Anmærkning, som allerede Hr. Prof. Rahbek har gjort i Minerva.

„net Trykkefrihedens Fordele og Uleiligheder mod hinanden, og bestemt mig til den Side, hvor Begæret „Kaalet hælder.“ Giv man ikke Lykkeligheids-Driftens Tilfredsstillelse til det høieste uberingede Princip for Lovgivningen; saa kan man meget vel anføre disse Fordele, som en Bestemmelsesgrund for Villien; for saavide som det i Henseende til dens Ubestemtighed, hvad Gienstanden angaaer, paa hvilken den gaaer ud, virkelig er mueligt at gjøre det.

Dog, dette Svar behøver jeg ikke engang at give. Sværdigheden i Ordet Fordeel og Uleilighed er det uden Tvivl, som har forledet Hr. Prof. til denne Deel af sin Indvending. Ofte bruges disse tvende Udtryk saaledes, at de betyde noget, som enten bidrager til, eller er hinderligt for, Lykkeligheids-Driftens og Egennyttens Tilfredsstillelse, men denne Bemærkelse har disse tvende Udtryk dog ikke altid; meget tidt betyder Fordeel, alt hvad der bidrager til en vis (moralisk eller egoistisk) Hensigts Opfyldelse *); og Uleilighed alt det, som hindrer den. Man kalder det saaledes en Fordeel ved Oplysningen, at den bidrager til at forædle Menneskene og udbrede sand Moralitet imellem dem. Man taler om Lærdomme,

Ind-

*) Saaledes har selv Hr. Professorens Sal. Tader udgivet et Skrift, om det danske Sprogs Fordele og Mangler.

Indretninger, Skrifter, som have forbeelagtig eller skadelig Indflydelse paa Moraliteten o. s. v. Jeg havde derfor ønsket, at Hr. Prof. mere vilde have havt Hensyn paa disse tvende Udtryks Mening i min Afhandling, end paa Udtrykkene selv. Uden Tvivl vilde han da have befundet, at jeg ingenseds, eller dog høist sjeldent, har berømt mig af dem i den første, men næsten allevegne i den sidste Mening; at jeg ved Fordele har forstaaet alt, hvad der kan bidrage til at forædle og oplyse Mennesket; til at vedligeholde Statens Hensigt, den offentlige Rolighed, Sikkerhed, Retfærdighed og Frihed; og Resultater vilde da ganske vist have udfaldet heel anderledes, end naar man med Hr. Prof. ved disse Udtryk blot forstaaer det, der kan bidrage til, eller hindre Lykkeligheids-Driftens og Egennyttens Tilfredsstillelse.

Iblandt Trykkesfrihedens Fordele har jeg saaledes regnet den, til Sandhedens Udbredelse og Menneskets Forædling saa nødvendige Ideernes Cirkulation; dens Virkning at underrette den høieste Regiering om Statens Mangler og den almindelige Villie; at bidrage til Borgernes Frihed og Sikkerhed, saavel fra Magthavernes som deres Medborgeres Side.

Skal den almindelige Villie være Prævestenen for enhver Lovs Retfærdighed eller Uretfærdighed, saa behøves det heller ikke vidtløftig at bevise, at disse

Slagt

Slags Fordele og Uretfærdigheder maae lægges paa Vægtkaalen. Almindeligviis gives der her, som i andre Tilfælde, Grunde baade pro og contra, der holde Villien i Uvisshed, i det mindste til en Tid, indtil endelig Fornuftens bestemmer hvilke af disse Grunde ere de vægtigste, og gjør Udslaget. Den Strid, som nu føres imellem Hr. Prof. og mig, i hvilken vi paa begge Sider understøtte vore Meninger med Grunde, og det begge med Grunde tagne af Borgerfriheds, borgerlig Ordens og Roligheds Nødvendighed, kunde allene tiene til et Beviis for denne Aarsaands Rigtighed.

Statens Hensigt er at forekomme Uretfærdighed; men Uretfærdighed kan ligesaa vel komme ovenfra som nedenfra, eller fra Siderne. Ligesaa uretfærdigt er det, naar Regenten undertrykker Borgerfrihed og udøver despotisk Valde, som naar Undersaatterne nægte ham den tilbørlige Lydighed, eller fornærme hinanden indbyrdes. Om kronede eller ukronede Voldsmand myrde, plyndre og forurette ham, kan i Grunden være Statsborgeren lige meget. Naar en Erobrer lader ham slagte for at tilfredsstille sin Forkængelighed; naar en egenlyttig Menneskehandler sælger ham, hans Søner og Medborgere til Slagterbanken; naar skændige Fyrster eller deres Creaturer plyndre hans Formue, skændte hans Hustrues eller Datters Ære, nedværdige

dige ham selv og hans Medborgere fra deres menneskelige Værdighed til Ting, som de efter Guds færdende kunne bruge og misbruge, saa lever han ligesaa fuldt i en Uretfærdigheds Tilstand, som naar en Røverbande eller løsløse Rebellers og den vilde Pabel gjør det samme.

Begge Dele maade den vise, retfærdige, menneskelige Statsdanner stræbe at forekomme. Saa vidt menneskelig Fornuft og menneskelige Evner række, maade han søge at afværge saavel Despotisme og Undertrykkelse fra Magthavernes, som Lovløshed, Anarchie, Selvraadighed og Udydighed fra Underaatternes Side.

Og her befinder nu fornemmelig Lovgiveren sig i den Nødvendighed, at han maade veie og lade Vægtkaalen gjøre Udslaget. Indrømmer han Underaatterne for megen Frihed, saa kan denne Frihed let blive skadelig for den, til Statens og den borgerlige Ordens Vedligeholdelse saa nødvendige, Underkastelse; seer han derimod allene paa denne Underkastelse, saa kan han let berøve Borgeren al Frihed, og udsætte ham for Magthavernes og deres underordnede Agenter's Despotisme og voldsomme Undertrykkelse. Her maade altsaa veies; Vægtkaalen maade nøiagtig bestemme netop det Grad af Frihed, som Borgeren, uden at være selvraadig, kan nyde, og det Grad af

Myn:

Udydighed hos Regieringen, som er tilstrækkelig til at forskaffe Loven Kraft, og ikke kan misbruges til Despotisme og Frihedens Undertrykkelse.

Dissætte toende Synspunkter har jeg i mit Skrift om Lovfriheden aldrig tabt af Sigte. Ved enhver enkelt Undersøelse har jeg først adspurgt, om den Frihed, der ventileredes om, kunde bestaae med Statens, den borgerlige Ordens Vedligeholdelse og den nødvendige Udydighed, som nedensfra maade vises imod de constituerede Magter, og dernæst: om den kunde bestaae med Borgernes retmæssige Frihed; om den kunde bidrage til Despotismens Fortrængelse; den borgerlige Sikkerheds og Retfærdigheds Fremme ovenfra o. s. v. Den Beskyldning, som Hr. Prof. Schlegel har gjort mig: „at jeg bestandig har stiret paa eet Punkt,“ det er, bygget mine Resultater paa eensidige Grunde og Erfaringer, kan jeg altsaa ikke, før jeg har seet andre Grunde for dens Rigtighed, indrømme som gyldig.

Med større Ret troer jeg at kunne dreie denne Beskyldning tilbage paa Hr. Professoren selv; med større Ret troer jeg mig beføiet til at paastaae, at Hr. Prof. blot har havt den ene af disse Synspunkter: Borgernes Underkastelse under Regieringen og dens Committeerere, for Dinene; og derimod tabt den anden, ligesaa vigtige Synspunkt, deres Frihed

C og

og Sikkerhed for Undertrykkelse, gandske af Slægt; at han blot har stillet paa den ene Vagtskaal, uden at bekymre sig om den Vægt, der alt var lagt, eller endnu kunde lægges i den anden; at han vel har sørget for, at Skrivefriheden ikke skulde misbruges til at forstyrre Borger-Roligheden; forringe Regenternes og Embedsmændenes personlige Agtelse; men tillige været aldeles ubekymret om de Midler, han har foreslaaet til denne Hensigts Ophjælpelse, maafee forstyrrede Brugen selv; om Trykkefriheden derved ophørte at være et Bærn imod Despotisme og Uretfærdighed fra Magthavernes Side; om disse maafee, ved Hjælp af de foreslaagne Forholdsregler, bleve satte i Stand til at eludere og gandske forstyrre al Brug af Skrivefriheden og alle dens, for Borgernes Frihed og Sikkerhed saa velgiørende, Virkninger.

Saavidt om det første Hovedspørgsmaal; men inden jeg begiver mig til det andet, finder jeg det endnu fornødent at gjøre følgende Anmærkninger.

Naar Hr. Profess. paaftaaer, at Trykkefriheden bør være uindskrænket saavel i Henseende til Gienstandene, som den gaaer ud paa, som i Henseende til Personerne, der tør benytte sig af den; naar han paaftaaer, at det Publikum, for hvis Domstol Skribenterne plaidere deres Sager, ikke er Pluralitetens, men den almindelige Fornufts Kiendelse; naar han

paa-

paaftaaer, at der er Forskiel imellem aktive og passive Borgere*) o. s. v.; saa er der ingen Strid imellem os, vi ere fuldkommen enige.

Ubegribeligt er det mig derimod, at Hr. Professorens ikke selv har følt den Modsigelse, hvori han gjør sig skyldig, naar han S. 8., A. S. 352, paaftaaer, at allens Agt for Mennekkheden, ikke Hensyn paa Følgerne, maae være Skrivefrihedens Grundvold. „I første Fald allene, siger han, kan Det „til samme anses hienlet i selve Selskabs-Pagten, „og være evig og uforanderlig som den; hvori- „mod den i sidste Tilfælde allene blev Gienstand for en „temporair Politie-Lov, Regjeringen kunde tilbagefalde, „saasnart Frihedens Misbrug maatte overveie dens

E 2

„lov-

*) Hvorledes Prof. er kommen til at troe, at jeg har overseet denne Forskiel; en Forskiel, hvormed jeg, saalænge jeg skriver for en monarkisk Stat, hvor vel enhver Underfaat har votum deliberativum, men ingen votum decisivum, intet har at gjøre, veed jeg ikke, og ligesaa, libet veed jeg ogsaa, paa hvilket Sted af mit Skrift han har læst, at Daglønneren havde Ret til den sidste Stemme; eller at Skribenternes Daddel o. s. v., skulde anses som en Appel til Folket; med mindre han har anseet den Ret at sige sin Mening om offentlige Anliggender, (votum deliberativum) for et votum decisivum og Appel til Publikum, der er: til den almindelige Fornufts Domstol, for synonym med Appel til Folket.

„lovmæssige Brug,“ og siden S. 10, N. S. 354 paastaar:
 „at Uordenen, som fl. te Skribentere kunde affstedkom-
 „me, kan virkelig blive saa stor, at endog Trykkefrihedens
 „varmeste Forsvarere maae tilstaae, at Regjeringen
 „ei allene er berettiget, men endog forpligtet til at su-
 „spendere Trykkefriheden.“ En Lov, der er grundet
 i selve Selskabs-Pagten, og evig og uforanderlig
 ligesom den, kan i intet Tilfælde suspenderes. Lige-
 saa lidet som Regenten er berettiget til at ophæve
 Selskabs-Pagten eller at suspendere den, endog et
 eneste Dieblit, ligesaa lidet kan han og være beretti-
 get til at suspendere en Lov, der er hjemlet i den, og
 evig uforanderlig ligesom den. En Lov, som man
 kan være berettiget, ja, for dens tilfældige Følgers
 Skyld, forpligtet til at suspendere, var det kun for
 eet eneste Dieblit, kan umuelig være evig og uforan-
 derlig, som Selskabs-Pagten selv; den er og kan ikke
 være andet, end blot en temporair Politie-Lov.

Paa Agtelse for Menneskeheden maae Trykke-
 friheden unægtelig grundes, og bedre kan man ikke
 vise denne Agtelse, end naar man ikke troster sig til
 at foreskrive den andre Indskrænkninger, end de, hvor-
 til den selv har kunnet give sit Minde; dog paa dette
 Minde har, som jeg troer at have bevist, Indskræn-
 ningens Følger gandske vist stor Indflydelse.

Det Spørgsmaal: Kan Regjeringen være ber-
 rettiget til at suspendere Trykkefriheden? er i Grun-
 den synonymt med det Spørgsmaal: Kan der gives
 Omstændigheder, under hvilke et Folk vil berøve sig
 selv den Frihed, efter bedste Skiønnende, at ytre sine
 Tanker om de offentlige Sagers so valting? Thi
 hvad Folket ikke kan eller vil beslutte over sig selv,
 det tør Regenten heller ikke beslutte over det. Und-
 tager man direkte Opfordringer til Bold og Oprør,
 og endnu et andet, i det mindste efter Politikens
 nærværende Forsatning, nødvendigt Tilfælde, naar et
 Folk, for at hindre at ikke Statshemmeligheder, til
 dets Skade, skal blive udbredte, paalægger sig selv
 Længsøhed, saa troer jeg neppe man kan angive noget
 andet Tilfælde, hvor man med Hæie kan supponere,
 at det vilde frastige sig denne Ret. Den Tilladelse,
 efter Omstændigheder at kunne suspendere Trykkefri-
 heden, vilde desuden ikke være andet end et Middel
 til gandske at eludere og tilintetgjøre Trykkefri-
 hens Brug. Den onde og uretfærdige Regjering,
 imod hvis Undertrykkelse Trykkefriheden skulde være
 Borgernes eneste lovmæssige Værn, vilde vist be-
 nytte sig af denne Tilladelse paa en Maade, at den
 aldrig fik det at høre, som den ikke ønskede. Parla-
 mentet, siger Ministeren Pitt, trænger unægtelig til
 en Reform, men det er, under nærværende Omstæn-
 digher

Diagheber, endnu berømt at foretage den; og det vil bestandig blive berømt, saa længe Ministeren trænger til et bestuget Parlaments Indskydelse, Trykkefriheden, vil den snedige Regiering sige, er en hellig Rettighed, som man ikke bør berøve Borgerne; men Omstændighederne byde at suspendere den. Og Omstændighederne vil byde det saa længe, som den snedige Regiering finder det fordeelagtigt, at Nationen holdes i dyb Tangsøhed over dens stette og uretfærdige Forvaltning *).

Der

*) Saamegen Indskydelse endog Skribenterne kan have paa Nationens Stemning; saa vil dog, i mine Tanker, hos en nogenledes civiliseret Nation, hvor der kan, og hvor der ogsaa altid vil disputeres baade pro og contra, Skribenterne kun gjøre saare liden Skade, naar Regieringen gjør sin Vlygt, og ikke, ved at hævede Uretfærdighed og Undertrykkelse, selv bidrager til at give deres Stemme Vægt. Philosopherne i Frankrig vilde aldrig have virket Revolutionen, hvis Regieringen og Magthaverne ikke ved deres Uretfærdigheder og Undertrykkelser, saa trods, gen havde hjulpet dem. Overalt bør man, som Prof. Rahbek rigtig har anmærket, ikke bedømme andre rolige Stater efter en Stat, der, som Frankrig, endnu er i Revolutions Giarung. Den Læge, der foreslaaer diætiske Regler, vælger ingenlunde sine Forskrifter efter de Virkninger, som han har erfaret, denne eller hiin Spise har havt paa Febricitanter, men efter den, som han har erfaret den har havt paa sunde Mennesker.

Derfor er det utilladeligt, at en Forfatter vil undskyldte Opsætsighed og opmuntre Borgerne til Ulydighed imod Dyrigheden, saa kan det ikke være mindre utilladeligt, naar han vil opmuntre Regieringen til at berøve Borgerne det eneste lovmæssige Bær for deres Frihed, Trykkefriheden; eller undskyldte og forsvare dem, som virkelig gjøre det. Han forsynder sig i det sidste Tilfælde, gandske vist ligesaavel og ligesaa meget mod Staten og sine Medborgere, som i det første.

En anden Modsigelse har Hr. Profess. gjort sig skyldig i, naar han S. 16, N. S. 360 paastaar: „at Borgeren frit maa kunne ytre sine Tanker over Statens Constitution, baade i Almindelighed, og med særdeles Hensyn til den Stat, Skribenten lever i,“ og S. 24, N. S. 368 aldeles nægter Regenten den Ret at gjøre Forandringer i Constitutionen, endskiøndt han har istemt mit Ønske: at alle Forandringer i Staten maatte begyndes ovenfra og ikke nedenfra.

Kan Constitutionen hverken med Rette forandres ovenfra eller nedenfra, eller ved begges forenede Villie; saa kan den ogsaa ved ingen menneskelig Magt med Rette forandres. Er det, som Professore S. 28, N. S. 372 siger: „Et Indgreb i Forsynets Plan, at ville bestemme, naar og hvorledes en saadan Forandring skal gaae for sig;“ saa kan det heller aldrig

være

være Mennesket mueligt, ved sine Bestræbelser at komme Idealer om en fuldkommen Statsform nærmere, end han virkelig er. Vilde man gaae consequent til Værks, saa maatte alle Undersøgelser om den nærværende Constitutionens Mangler, og alle Forslag til deres Afhjælpning reent forbydes. Forsynet vilde man dog vel ikke instruere, hvorledes det skulde gaae til Værks ved Constitutionens Forandring; og da kun Forsynet er berettiget til at afhjælpe Manglerne; saa vilde alle disse Undersøgelser, isteden for at stifte Nytte, meent mere stifte sand Skade, og maaske afstedkomme Uretfærdigheder, i det de enten forledede Magthaverne eller Undersaatterne til at gjøre Forslag paa at forbedre Ting, hvormed de, hvis de ikke vilde forgribe sig paa Forsynet og Retfærdigheden, ingen lunde burde befatte sig.

Er derimod ikke alle Statsformer lige gode; kan der være Feil i Statsformen, og gives der retfærdige Midler; Midler, hvorved hverken Magthaverne eller Undersaatterne anmasse sig meer, end hvad der tilkommer dem; ved hvis Hielp Mennesker kan rette og afhjælpe dem; saa ere ogsaa Undersøgelser over Constitutionen og dens Mangler i sig selv gavnlige; saa kan de bidrage til at oplyse begge, og dermed sætte dem i Stand til at nærme sig det høie Ideal

Ideal for en, efter menneskelig Wiis, fuldkommen Statsform.

En Misforstand, som man næsten kunde fristes til at ansee for meer end blot Misforstand, kan jeg ved denne Leilighed ikke lade gaae upaaantet forbi, og den staaer S. 23, N. S. 367, hvor Prof. undres over, at jeg vil istemme Dags-Skribenternes Tone, der opfordre Kyrsten til frivillig at nedlægge Regjeringen, og indføre en republikansk Forfatning. Jeg opfordrer enhver, som har læst mit Skrift, til at angive det Sted, hvor jeg har sagt dette. Kan der da ingen Oposrelse af egen Storhed og Velde tænkes, uden Statsformens totale og pludselige Forandring? Vilde det ikke allerede være en Oposrelse, naar Regenten, (hvad han dog uden at fornærme enten Statsformen eller Retfærdigheden kan gjøre,) frasagde sig al Ret til at indblande sig i Borgernes Tanker og Trykkesfrihed? og mon der ikke kunde findes andre lignende Oposrelser?

Naar Prof. S. 33, N. S. 377, paastraaer, at Trykkesfriheden bør have samme Grændser, som enhver anden udvortes Frihed, saa kan der naturligviis ingen Strid være imellem os; men naar han paa samme Side vil afserdige mig med det Naatsprog: „En Rettighed uden juridiske Grændser er en Uring, en aabenbar Modsigelse o. s. v.“ saa feiler han paa to

Maader. Først, fordi jeg aldrig har paaftaaet, at Trykkefriheden ingen juridiske Grændser skulde have, siden jeg selv har angivet tvende. For det andet, fordi dette Magtsprog, ifald det endog angik mig, dog er i sig selv urigtigt. Menneskets væsentlig uafhængelige Rettigheder kan, for saavidt de ere saar danne, ingen juridiske Grændser tillade. Den Ret, jeg har til ikke at lade mig behandle som et blot Middel; den Ret, jeg har til at undersøge Sandheden o. s. v., kan ingen Grændser tillade. Den højeste Magt i Staten, som, ifølge Kants Udtryk, nodsøer dig maae have lutter Rettigheder, og ingen Tvangsplichter, kan heller ingen juridiske Grændser erkende. Souverainiteten, hvad heller den er forenet i et Subjekt, eller i flere corpora, maatte, efter Professorens Paaftand, være en blot Utting, en aabenbar Modsigelse.

Jeg kommer nu til det andet Hovedstrids spørgsmål, som er os imellem: Hvorvidt Angreb paa Borgerens Værd i Almindelighed ere juridisk tilladelige?

Som jeg haaber, har Professoren ikke meent mig med det Udfald, som han S. 34, N. S. 378, gjør paa Frækheden, og jeg vil af den Aarsag gaae det stiltiende forbi, som en Ting, der er mig uvedkommende; ligesaa lidt burde han og have meent mig med den

Uo

Undersøgelse, om Værd er en Fordom, som findes S. 35, N. S. 379. Enhver, der med Agtsomhed har læst min Skrift, i særdeleshed den 163 og 164 Side af det andet Oplag, vil uden al Tvivl fritkende mig fra at have paaftaaet denne Urimelighed. Spørgsmaalet imellem Professoren og mig er ikke: om Værd er en Fordom? Om Mennesket er berettiget til Agtelse, saalange han ikke selv forspilder den? Ting, som jeg fuldkommen indrømmer; men, om Staten kan betrygge denne Agtelse ved Tvangsløve? Om den ikke er berettiget til at fordrø, at denne Agtelse i visse Tilfælde maae sættes i Bøve ved offentlig et prøves? Om den, der har bestyldt en anden for Ting, hvorefter ved hans Agtelse kunde komme til at lide, selv naar Bestyldningen befaendes ugrundet, altid bør straffes? og endelig, om det i alle Tilfælde var klogt handlet at fordrø anden Straf end Fritkjendelse over en ubeviist Bestyldning?

„Ved det borgerlige Selskab, siger Prof. S. 38, N. S. 382, „har Mennesket villet garantere sig alle sine Rettigheder — altsag ogsaa sin Værd — man tør med Visshed antage, at Folket har villet, at de borgerlige Love skulde værne om Borgernes Værd.“

Spørgsmaalet er her kun; om Staten kan garantere ham denne sin Værd i alle Tilfælde? og om den ikke i visse Tilfælde kan være berettiget til at fordrø

dre

dre at han, for det Heles Vels Skyld, skal udsætte den for en Prøve, der kunde være forbunden med Opoffrelse, ja undertiden med Fare paa hans Side; uden at han kunde vente anden Fyldestgjærelse for denne Opoffrelse og Fare, end Frikiendelse?

Det første af disse Spørgsmaale har jeg i mit Skrift besvaret med Nei; og jeg har i Professorens Erindringer ikke fundet denne Mening rokket *); det sidste Spørgsmaal kan uden al Tvivl besvares med Ja.

Forudsat, at Staten virkelig kan garantere Borgernes Være, thi *impossibile nullum est obligatio*; saa kunde den dog endnu være berettiget til at fordrø, at man i visse Tilfælde skulde opofre, eller i det mindste sætte den i Bøve. Ved Staten har Menneskene villet garantere deres Liv og deres Formue; men saasnart dens Bedligheds og Borgernes Frihed

og

*) Hvor mangfoldige Krænkelser er ikke Borgernes udbortes Agtelse udsat for, Krænkelser, som for et ømt solende Gemt altid ere langt smerteligere end enten Befjaldninger, som man kan igiendrive, eller Skielbsord, hvorved den, der bruger dem, egentlig bestemmer sig selv. Hvor megen Tilfidsfættelse, Kingægtelse, Spot o. s. v., er denne Agtelse ikke udsat for i det daglige Liv; og dog anraaber man her forgiøres om Lovenes Bestyrtelse; fordi de her ikke kan beskytte os.

og Sikkerhed fordrer det, kan den dog ligesulde forlange, at Borgeren skal vove Livet og giøre betydelige Opoffrelser af sin Formue. Dette samme kan ogsaa finde Sted i Hensende til Vren. Endskøndt Staten virkelig var i Stand til at betrygge Borgernes Være ligesaa kraftigt, som hans Liv og Eiendom; saa kunde den dog, naar Stats-Samfundets Bedligheds, Borgernes Sikkerhed og Frihed udkrævede det, forlange at Borgeren skulde vove Vren, ligesaa vel som Livet, ved at lade sin Agtelse offentlig prøve, uden at man derfor torde vente mere Fyldestgjærelse, end Frikiendelse; og dersom dette nu var Tilfældet med Borgernes og Embedsmændens offentlige Handlinger; dersom det for det Heles, for Retsfærdighedens, for Frihedens og Sikkerhedens Skyld var nødvendigt, at disse maatte prøves, og at den Straf, som i andre Tilfælde var sat paa lige Angreb, maatte bortfalde; saa maatte endnu det samme Spørgsmaal besvares bekræftende.

S. 39, A. S. 323, declamerer Prof. imod min Paastand, at Fyldestgjærelse for ugrundede Befjaldninger, naar denne Fyldestgjærelse skal bestaae i andet end blot Frikiendelse, kun tiener til at nære Henvigterighed; og jeg nødes af denne Marsag til at forklare denne min Paastand udførligere. Foruden den naturlige, paa Agtelse for Moral-Loven selv grundede,

Ar.

Utraae, som man føler hos sig at see onde Sierninger afstraffede efter Fortieneste; (men som selvden er reen eller frie for Hevngierrighed, naar vi selv er de, der lide under Sierningen,) gives der kun to fornuftige Grunde, hvorfor man søger sin Modstander afstraffet ved Domstolene. Den første er Skadesløsholdelse, Tilbagesættelse i den statu quo, hvori man befandt sig før Fornærmelsen, som ikke engang kan kaldes Straf; den anden er andre lignende Angrebs Afværgelse for Fremtiden. Disse tvende Grunde, som altid kan finde Sted ved andre Fornærmelser, falde gandske bort ved den Straf, man æfter får ugrundede Beskyldninger. Ved Straffen selv vinder man ikke den tabte Agtelse tilbage; for at vinde denne, maae man fremsføre sine Forsvarsgrunde lige saa offentlig som Beskyldningen. Anden Maade er ikke muelig; thi Mening kan kun forandres ved Grunde, ikke ved udvortes Tvang. Ved Straffen kan vel andre afholdes fra at gjøre lignende, det er offentlige Angreb paa vor Agtelse; men for at giere den desto virksomere, paa en anden langt farligere, og uden for de borgerlige Loves Omfang liggende, Maade; ved feige, hemmelige og mundtlige Bagvaskelser. Denne Omstændighed giør, at den fornuftige Mand, der virkelig er om over sin Agtelse, langt hellere vil angribes offentlig end hemmelig. Naar

nu altsaa disse tvende Grunde falde bort, hvad bliver der da vel tilbage andet end Hevngierrighed, det er: en umoralisk, af egoistiske, ikke af moralske, Grunde udspringende Utraae efter at tilføie andre Skade, blot for at skade dem, og berøve dem den Krænkelse, vi selv har lidt, med Renter tilbage? Hvor en Handling kan have rene Grunde, har Staten ikke bekymret sig om den ogsaa kan have urene Grunde, men overlade det til Bedkommendes egen Samvittighed. Engandske anden Ting er det derimod med Handlinger, som ingen rene Beveggende kan have.

Naar Prof. S. 43, N. S. 387 siger, at jeg har anpriist offentligt Forsvar, som et Mittel for den Fornærmede, i Domstolenes Sted, saa synes det som han ikke tilfulde har fattet min Mening, der ingenlunde gik ud paa at afskaffe Domstolene, og i deres Sted blot at indføre offentligt Forsvar. Der vil siden efter findes maaskee et mere passeligt Sted, hvor jeg udførligere kan fremsætte min Mening. Didsen vil jeg, for at undgaae unødvendige Igientagelser, henvise Læserne.

Det gaaer imidlertid Hr. Professoren i denne Deel af Undersøgelsen, som det sædvanlig gaaer ved alle ensidige Declamationer; uden Tvivl overdriver han den Skade, der kan tilføies Borgernes Ære ved trykte Beskyldninger. Skaden kan indtræffe, men

til Ære for Nationen vil man dog haabe, at den ikke vil lidtræffe saa gandske almindelig, som man efter Prof. Forestillingsmaade skulde falde paa at formode det. Nationen maatte ellers være ineret uden en Hob af ufornuftige, læsindige, misandelige og ondskabsfulde Mennesker. At den Skribent, der først angriber, Sædvanlia har Fordelen paa sin Side, kan vel være sandt, i det mindste saalænge han allene bliver læst, og hans Modstander endnu ikke har afsjvet sig med at ledtræffe hans Beskyldninger, men at han gandske almindelig og for bestandig har den, er uden Tvivl for meget sagt; de Fornuftige iblandt Publikum, (og til disse er det jo, ifald ellers Publikums Domstol efter Hr. Professorens meget rigtige Fortolkning, som jeg gandske underkræver, skal være synonymt med den almindelige Fornuftes Domstol, Skribenterne egentlig skal appellere) vilte gandske vist iagttage den Regel: *audiatur et altera pars*, og gie saa længe, inden de fælde Dommen; alle de, som blindt hen følge disse, ligesledes: selv iblandt de andre, som hverken selv dømme efter fornuftige Grunde, eller følge andre, som dømme efter dem, vil endee helde til den Beskyldtes Side. Mogle, soldi de gunde ham, andre fordi de ikke lide den, som har gjort Beskyldningen, atter andre, fordi de føle, at de let kunde komme i den Beskyldtes Tilfælde. „Jeg gab

dog

„dog feet, hvad han vil svare derpaa,“ er et Udbrud, som man dog temmelig almindelig hører ved hver trykt Beskyldning, og som dog i det mindste viser, at man ogsaa temmelig almindelig ønsker at høre den Beskyldtes Forsvar, inden man dømmer. Overalt er det just ikke den, som angriber, men den, som taler sidst, der hos den Ufornuftige, der ikke dømmer uden efter det nærværende Indtryk, har Fordelen paa sin Side; hvis ikke andre Grunde, personligt Had, Misundelse s. C. bestikker hans Dømmeme.

Ved Publikums Domstol, saasuart man ved dette Udtryk forstaaer den almindelige Fornuftes Domstol, formodes altsaa ligesaa lidet den Injurieredes Skyld, uden Beviser, som ved de borgerlige. Forstaaer man derimod ved dette Udtryk, Mængdens Dom, saa kan man maaskee, ifald det ellers er muligt at bestemme den, sige at Fordelen er paa dens Side, der sidst har stillet sig for Strankerne.

Med mere Sikkerhed kan man altsaa ikke heller stole paa den borgerlige Dømmers end paa Publikums, det er: den almindelige Fornuftes, Udagn. Den første Dom henter blot sin Gyldighed fra dens Overensstemmelse med den sidste; den sidste derimod har sin Gyldighed i sig selv. Den Tilid, man kan have til den første, beroer allene paa hans personlige Charakter; ligesom ogsaa den eneste, Agtelse, han blot

D

for

for sit Embedes, ikke for sin personlige Characters Skyld, kan giøre Fordring paa, er Lydighed imod Loven, naar den taler igiennem hans Mund. At der imidlertid gives Tilfælde, hvor man kan have Mistro, og det grundet Mistro, til de borgerlig Domstoles Udsagn, tiltroer jeg mig siden efter at kunne bevise.

Den Grund, som anføres for Publicitetens Domstols Fortrin for den borgerlige, at den første, men ikke den sidste ogsaa dømmes efter Næmneligheds Grunde, giendrivs ikke saa let ved det Spørgsmaal, Hr. Prof. S. 50, N. S. 394, opkaster: „om man da ved de borgerlige Domstole skal dømme efter Næmneligheds Grunde?“ Intet fornæftigt Menneske vil falde paa at fordrø dette. Spørgsmaalet er her kun om Forretning, naar det kommer an paa at skaffe den Beskyldte sin tabte eller rokkede udvortes Agtelse tilbage. Selv den viseste og bedste Dommer bør ikke dømme efter Næmnelighed, men efter streng Visshed. Hellig maade den Grundsaetning være ham: heller at lade 10 Skyldige slippe ustraffet, end at straffe een eneste uskyldig, og en umiddelbar Folge deraf er, at selv den viseste og bedste Dommer, selv den Dommer, til hvis Udsagn man har den meest uindskrænkede og almindeligste Tillid, dog ikke allene er i Stand til at forskaffe den Beskyldte sin fuldkommen tabte eller vækkende Agtelse tilbage.

bage. I hvor stor den Tillid end er, som jeg har til Dommerens Visdom og Retfærdighed, saa kan man dog naturligvis ikke slutte mere end dette: man har efter Retten's Strenghed, ikke kunnet overbevise den Beskyldte om sin Brøde. Om han, som man siger, kan med Nød er sluppet igiennem; eller om han virkelig har stærkere Grunde for sig, der ender klarligen bevise, eller dog kraftig tale for hans Uskyldighed, kan man af den blotte Krikkens- og Forsættens aldrig vide. Mistanken hviler af denne Aarsag ikke sjelden ligesaa stærkt paa den Beskyldte, efter Krikkensdelses-Dommen, som tilføen. Skal det være muligt at udrydde den; skal han virkelig blive ansøet, ikke blot for uoverbevist, men ogsaa for uskyldig; skal han vinde sin hele Natelste tilbage, saa kan dette umulig skee paa anden Maade, end blot derved, at ikke blot Dommen; men ogsaa alle Grunde, baade for og imod, forelægges Publikum, enten i et særskilt Skrift eller i den trykte Procedure selv, til Bedømmelse. At bevise denne min Paastand med bitterlige Fakta, vilde ikke være vanskeligt, hvis det i slige Tilfælde ikke altid var odicus at berøbe sig paa virkelige Fakta.

„At trykte Beskyldninger, naar de ikke belægges med anden Straf, end den blotte Mortifikation, være Menneskets Hang til at dømme alde om andre; til at nægte Dyd og Fortieneste den Skyldig, der

„Skylde dem, og Eiegenlybighed i at krænte andres „Retligheder,“ som Prof. S. 51, N. S. 395, anfører, kan vel være sandt, men vist er det alligevel, at denne ulphækelige Gang dog ligesuldt vil finde Næring nok; vist, at den i dette Tilfælde, som jeg troer at have vist, vil søge sin Næring paa andre, for Næstens sande Agtelse, langt farligere Maader; at den Hylning, som Dyd og Fortieneste kan fordre, og som i dens Dine ene kan have noget Værd, ikke maae være en Virkning af Tvang eller Frygt, men af den frie, utvungne Fornuft selv; vist er det endelig, at Dyd og Fortieneste først da ret kan nyde denne Hylning, naar enhver frit og ubehindret kan prøve dens sande Gehalt. At selv denne temporaire Misbrug, som mueligt kunde indertræffe, vil medføre store og gavnlige Følger; at den vil bidrage til at lede Menneskene til sand Fornuft og Agtelse for Dyd og Fortieneste, naar man ikke med væbnet Haand for meget vil blande sig i Sagen, men overlade den til Naturens egen Gang, haaber jeg ved Slutningen af disse Anmærkninger at kunne bevise.

Jeg vil slutte denne Deel af Undersøgelsen med en Ting, som Hr. Prof. har forsømt, og som dog meget vil bidrage til at fremstille Sagen i sit rette Lys, og den er en, saavidt mueligt upartisk, Sammenligning af de Følger, som den mundtlige og den

skrift-

skriftlige Beskyldning kan have for Borgernes udvortes Agtelse, og dermed inklude denne Deel af Sagen til Dome.

En stor Deel af de onde Følger, som Bagværelse overhovedet har for Borgerens Agtelse, har den trykte Beskyldning unøgtelig tilfældes med den mundtlige. Den første kan være ligesaa ugrundet; ligesaa moralsk ond; forarsage Vedkommende ligesaa megen Krænkelse, som den sidste; begge kan modtages med lige Gang til at troe det værste; med lige Had, Misundelse, Skadefryd og Partiskhed. I dette Stykke ere de begge fuldkommen lige. Den trykte Beskyldning kommer derimod videre ud imellem Folk; bliver paa eengang udbredt i en større Cirkel af Mennesker, end den mundtlige. De første opvække desuden den Formodning, at Angriberen maae være sin Sag saa meget vissere, og Beskyldningen saa meget mere grundet, siden han pover at fremkomme med den for Dagens Lys, hvor den Angrebne ikke vil feile at forsvare sig. Dagtskaalen begynder her at synke til de trykte Beskyldningers Skade.

Kan derimod den mundtlige Beskyldning ikke sprede sig saa vidt som den trykte, saa kan den dog, Tak være Menneskenes Nysgierrighed, Sladderagtighed, Ondskab, o. s. v. sprede sig vidt nok, til at berøve Vedkommende dets gode Navn og Dygte, i

blandt

blandt de Mennesker med hvilke de nærmest leve, og hvis Agtelse derfor maade være dem vigtigst at vedligeholde; den mundtlige Beskyldning holdes med Fildkiude for den Beskyldte og hans sande Vinner, der ene kunde og vilde forsvare ham, og netop for dem allene. Den Beskyldte veed ikke at hans Vre er angreben; eller hvorledes den er angreben, og kan derfor heller ikke forsvare sig mod Angrebet. Dette Tilfælde kan aldrig indereffe ved den trykte Beskyldning.

Bliver Beskyldningen end ved Pressen mere udbredt; saa kan og, paa den anden Side, Forsvarer udbrede sig ligesaavidt, som Beskyldningen. Det mundtlige Forsvar kan, isald endog den Beskyldte selv, eller hans Vinner komme efter Beskyldningen, derimod kun udbrede sig til en vis Cirkel; mangfoldige andre Cirkler, hvorhen dog Beskyldningen er trængt igennem, erfare intet af Forsvaret, fordi hverken den Beskyldte eller hans Vinner kommer inden deres Grændser.

Man kan endelig kun høist sjelden eller aldrig opvise Exempler, hvor Beskyldningen, naar den var ugrundet og trykt, ikke er bleven blottet, og Agtelsen, endskiøndt seent maaskee, dog tilbagevunden; gaaende anderledes er det med de mundtlige Beskyldninger. Disse blive ikke saa nøie drøftede; kan ikke blive saa

almin

almindelig igjendrevne; man taler om dem saarlænge indtil man kiedes derved, eller en anden Materie, ved sin Dyhed, forevænger den gamle; men den Ringagtelse eller Mistanke, man har fattet imod den Mand, Beskyldningen gjaldt, bliver derfor ligesuldt tilbage. Den eneste Maade at hindre dette, er, naar Sagen omstændelig og offentlig ventileres for Publikums Domstol.

Og nu overlader jeg da enhver fornuftig og ærefier Mand at besvare mig det Spørgsmaal: Om han, naar een af to onde Ting endelig skal være; helst vil see sig mundtlig eller skriftlig beskyldt? det er: om han heller vil see sin Vre hemmelig undergravet, uden Muelighed at kunne redde den; eller see den offentlig angrebet, og offentlig forsvare sig?

Svaret vil uden Tvivl falde ud til min Fordeel, men en Udflugt var der dog endnu tilbage. Naar een af to onde Ting endelig skal være, kunde man svare, saa ønskede jeg rigtig nok heller at blive beskyldt offentlig end hemmelig; men egentlig ønskede jeg hverken det ene eller det andet. Den mundtlige Beskyldning kan Staten nu engang ikke betrygge mig for; den offentlige kan den i det mindste hindre ved afskrækkende Straffe; den første maade jeg lade gaae hen, som et Onde, der ikke kan afhjelpes, men hvorefter skal jeg da tillige udsættes for det mindre Onde,

for

for den trykte Dagvækkelse, for hvilken dog borgerlige Love kunde betrygge mig?

Denne Indvending synes grundet, men er det alligevel ikke; ved Straffe, svarer jeg, kan man unøgtelig affrække Dagvækkeren fra offentlige trykte Angreb, men man affrækker ham kun, for at han skal fremsføre de samme Dagvækkelser mundtlig, det er: paa en langt farligere Maade, som ingen Love kan forebygge. Spørgsmaalet bliver da her igjen det samme: Vil du heller at Dagvækkeren ved borgerlige Straffe skal afholdes fra at angribe dig offentlig, og derimod i mundtlige Samtaler hemmelig undergrave din Agtelse; eller vil du, at ingen Straffe skal afholde ham fra at fremsføre de Beskyldninger, (som han ellers ligesuldt vilde have fremsført hemmelig,) i trykte Skrifter, hvor du da kan have Veilighed til at forsvare den Ære, som offentlig var angreben, ligesaa offentlig, som den var angreben! Dette sidste Spørgsmaal vil formodentlig enhver fornuftig, og i Sandhed æreføer Mand besvare med Ja.

Derfor Menneskene havde ligesaa megen Hang til at myrde, som til at bagtale hinanden; og dersom lumste Mord ligesaa vanskeligt kunde blive straffede, som hemmelige lumste Dagvækkelser, saa maatte enhver fornuftig Mand ønske, at Staten intet offentligt begangt Mord vilde straffe. De, som af Frygt
for

for Straffen ikke tørde myrde ham offentlig, vilde da, med langt større Sikkerhed, gribe til at gjøre det hemmeligt, og enhver ønskede sig dog heller udsat for et aabent Ansald, mod hvilket man kunde forsvare sig, end for en lumst Vandit-Dolk i Mørket, mod hvilken intet Forsvar kan finde Sted.

Endnu een Ting maae jeg, inden jeg forlader denne Deel af Undersøgelsen, her erindre. Endskøndt jeg har paastaet, at Staten kan være berettiget til at fordre, at Borgeme skal underkaste deres offentlige Handlinger frie og offentlig Prøvelse; saa har jeg dog, skøndt af en anden Grund end Hr. Professoren, paastaet, at Angreb paa deres private Charakter og private Handlinger burde anses som straffelige, fordi ingen uvekkommende er berettiget til at afgive sig med dem. Slige Angreb skulde altsaa straffes; ikke fordi de ere ugrundede og løgnagtige, men fordi de, selv om de vare nok saa sande, dog maae anses som Indgreb i andres private Nøstighed, som det tilkommer Staten at betrygge dem for. Ved dette Forslags Udførelse blev den kedsommelige og forhadte Undersøgelse om private Injurier, med eet afskaaret, og den for enhver saa ubehagelige, og i slige Tilfælde ofte saa sædvanlige, Oprøpelse af Familiehemmeligheder og private Anliggender, for Næsten, paa tengang hindret. Dommeren behøvede ikke af
under

undersøge om Beskyldningen var sand eller usand; det var ham nok, at den angik private Mænds private Handlinger, og blev fremført af en uberettiget, det er, en som ikke leed under disse Handlinger; saasnart han havde erfaret dette, kunde han strax tilkiende Angriberen den Straf, som Loven fastsatte for ubeføjet Indblanding i andres private Anliggender.

Om private Beskyldninger er der altsaa, hvad Hovedsagen angaaer, ingen Strid imellem Professoren og mig; Spørgsmaalet kan kun være, om Angreb paa offentlige Handlinger, og siden Embedsmanden har de fleste offentlige Handlinger at udøve, om Angreb paa Embedsmandens Embedsførelse; et Spørgsmaal, som Professoren længere hen i sine Erindringer egentlig afgiver sig med, og hvis Besvarelse jeg altsaa ogsaa vil opsætte indtil videre.

S. 52, N. S. 396, kommer nu Hr. Professoren til det tredje Hoved-Stridsspørgsmaal, som er os imellem: Om det maae være tilladt at betiene sig af Haan og Spot imod Regjeringen, Religionen o. s. v. ? eller om Trykkefriheden fra denne Side burde lide Indskrænkning? Det første paastaaer jeg i det sidste Professoren.

Da jeg frygter, at mange af Læserne neppe vil give sig den Umage, at sammenligne mit Skrift med Professorens Erindringer, og at disse, ved hans Fremstillesesmaade, nødvendig maae fatte urigtige

Be-

Sagreb om min sande Mening; saa seer jeg mig nødsaget til at begynde med en Anmærkning, som jeg saa meget mere finder mig beføiet til at gjøre, siden Hr. Professoren, paa meer end eet Sted, saavel i denne, som andre Dele af Undersøgelsen, uforsætlig, som jeg vil haabe, sammenslaander Tingenes ethiske og deres juridiske Tilladlighed. Iblant mange Exempler vil jeg kun anføre et eneste, som staar S. 39, N. S. 383 i Noten, hvor han siger: „Efter Forfatterens (det er min) „Forudsætning, er Angreb paa Borgernes Væere en uskyldig Handling,“ det er: en Handling, som altid er moralsk tilladt, som man i alle Tilfælde med god Samvittighed kan udøve — en Sætning, som jeg aldrig har indrommet eller vil indromme.

Ingen kan alvorligere end jeg, have den Usik, naar man af ond Villie, det er: af Had, Misundelse, egoistiske Hensigter, o. s. v. stiller Regjeringen, eller andres Handlinger, eller Religionen i et foragteligt eller latterligt Lys. Ingen kan ivrigere end jeg, ønske at man vilde behandle saavel Regjeringen, som enhver anden, med den Agtelse og Høflighed, som anstaaer sædeltige og velanstændige Mennesker; at man vilde behandle alvorlige Ting med den Alvor de fortjene, og overalt benytte sig meer af Grunde, end af Spot og Persiflage.

Kun

Kun dette paastaar jeg, at man maae have Tilladelse til at fremstille Ting, der efter vor egen Overbeviisning ere latterlige eller foragtelige, i deres sande Lys; det paastaar jeg, at det er naesten aldrig mueligt at domme om den, som sætter en Ting eller Handling i et foragteligt eller latterligt Lys, ikke virkelig handler efter Overbeviisning; jeg paastgaer endelig, at der ingen sikker Maalestof kan gives, efter hvilken man kan bestemme hvad der er Haan og Spot, eller ikke; at Brugten af al Trykkefrihed vil blive hoist usikker, naar denne Bestemmelse skal beroe paa Dommerens Følelse; at det vil henge af Dommerens individuelle Charakter, af hans Følsomhed, Luue, eller andre igejaa usikre Grunde, om een og samme Handling skal blive frikiendt eller forpømt; at Dommerens Udsagn i dette Tilfælde vil blive et blot Magtsprog, hvis Rigtighed man ligesaa lidt kan igjendrive, som han selv beviser den; at Skribenterne løbe Fare for at blive straffede for Charakter-Synderligheder eller physiske Ufuldkommenheder; at det staar i den svage, ja endnu mere i den listige og smigrende, egennyttige Dommers Magt, at tilintetgjøre al Trykkefrihed, og at der altsaa imellem to Ting er intet at vælge. Vil man have sikker formæssig Trykkefrihed; saa maae den Indskrænkning om Haan og Spot nødvendig bortfalde.

Min

Min Indvending, at Haan og Spot, som Følelser, ingen sikker, almindelig giældende Maalestof kan erkiende; at der altsaa ingen bestemt Grændse kan angives for Dommeren, efter hvilken han kan bestemme hvad der er Haan og Spot, og hvad der ikke er det, og at man derfor maae overlade ham en Selvraadighed, der ikke tilkommer ham, og som kunde blive farlig for Borgernes Frihed i Almindelighed, og for Trykkefrihedens sikre Brug isærdeleshed, har Professorens troet at kunne afvise paa to Maader, hvoraf den første indeholder en implicit Modsigelse mod den første.

Den første Udflugt er den, som staar S. 53, N. S. 397, "at Praxis hidtil har været langt sikker end Theorien. Dommeren kan tænke sig Forskiellen imellem Haan og ikke Haan, Spot og ikke Spot utydelig, og domme efter disse utydelige Forsstillinger."

Har jeg ikke allerede igjendrevet Herr Professorens ved at fremsøve hans Mening? Kunde jeg her spørge, ifald jeg var en Effer af slige Spørgsmaale. Man har ellers altid ønsket, at Dommeren maatte have ret tydelige Forsstillinger, saavel om Forbrydelsen, som han skal tilkiende Lovens Straf,

Straf, som om Handlingen, hvis Lovmæssighed eller Ulovsmæssighed han skal bedømme. Ingen ønsker, at Dommeren skal have utydelige Forestillinger om hvad den Ting er, som man kalder Tyveri, Vold, Varnes fødsel i Dødsmaal o. s. v. Iverimod forlange man, at han skulde kunne, og bestemt kunne angive disse og andre Forbrydelsers Kiendemerker. En Dommer, der ikke kan dette, vandrer i Blinde, og er i Grunden en farlig Mand. „Endskøndt han ikke „kiendre disse Kiendemerker tydeligt, kunde han,“ siger Hr. Professoren, „dog ligesuldt dømme rigtig.“ Gandske vist kunde han, kun Stude at det ogsaa var mueligt, at han kunde dømme urigtig, ligesaa vel som han kunde slumpe sig til at dømme ret, saaledes kunde han og slumpe sig til at dømme uret. Man ønsker dog ikke at Retten skal afgjøres ved Tæringekast.

Et uheldigere Exempel til at oplyse denne sin Sætning kunde Hr. Professoren ikke have valgt, end det han paa samme Side har berømt sig af. „Mange „Begreber, siger han, ere uomstødelig viffe, og lægges til Grund for den almindelige Menneskeforstand's Domme, uagtet de meget vanskeligt bringes til den Grad af Tydelighed, som Philosophen fordrer

drer. Saaledes have alle Mennesker til alle Tider lagt det agte Sædeligheds Princip til Grund, uagtet man i mange Aarhundrede forgæves har bestræbt sig for at udfinde den rette Formel til samme; saaledes seer man sig nu næst ved Kant's Hjælp i Stand til at give en tilfredsstillende Definition paa hvad der skal forstaaes ved Retsighed.“ Imidlertid er det hvor saa væsentlig en Forskiel findes Sted, som imellem almindelig gyldige Fornuft Principier, der, omendskøndt de endnu ikke ere bragte, dog kan bringes til tydelige Forestillinger, og Solefser, der i Sæde deres Natur aldrig kan bringes til tydelige Forestillinger, og der inuentunde, som Fornuft Principierne, ere almindelig gældende, eller paa een og samme Maade er kendt af alle, kan egentlig ingen Sammenligning finde Sted.

De første, Fornuft Principierne ere, endskøndt de ikke erkendes med Tydelighed, dog, efter Prof. egne Ord, uomstødelig viffe; almindelig indrømmes og lægges til Grund for den almindelige Menneskeforstand's Domme. Det er: alle maade, uden Exception, indrømme dem; ingen fornøftig kan nægte dem. Dersom dette ikke var Tilfældet, saa kunde de umuelig være almindelig gyldige Fornuft Principier. Menneskene strides vel, men ikke om deres Retsighed.

hed, kun om deres Orden; hvilken der er den første og højest af alle eller ikke *).

Heraf følger nu at der, hvad heller saa Menneskene tydelig kiende et saadant Princip Formel eller ikke, hvad heller de kan bringe dem tilbage til det første tydelig kiendte Princip, eller ikke, dog nødvendigt maane gives en fælleds Grundpøinte, fra hvilken man kan gaar ud med hinanden; Sætninger, som almindelig og uden Modsigelse maane indrømmes af alle, og til hvilke man altsaa kan gaar tilbage for at vise enhver Doms Fornuftmæssighed eller Usønnemæssighed.

Strides to Tømmere om et Par Brøder er lige lange, saa behøves der, for at afgjøre Tratten, ikke at de tydelig skal kiende Matematikkens Grundfætninger; man lægge det ene Brødt oven paa det andet, eller man maale begge Brøderne med een og samme Maalestok; og endskjøndt ingen af dem kiender til de matematiske Axiomer: naar to Størrelser dække hinanden, ere de lige store; eller: Størrelser, som ere lige store med en tredje, ere indbyrdes lige store.

*) Eudæmonisterne nægte ikke, at det er Ret at handle saaledes, at vi kunde ønske at alle andre vilde handle ligesom vi; Kantianeren nægter heller ikke, at det er Ret at søge sin egen og andres Lyksalighed. Kun om Rangen af disse 2 Principier, hvilket af dem der er det første, ubetingede, og hvilket der er andet og bevinget, er det at de strides.

store, vil de dog strax og uden Modsigelse lade sig overbevise om deres Menings Rigtighed eller Urigtighed.

Som det gaar i Matematikken, gaar det ogsaa i Moralen og Retslæren. Ligesom de matematiske Grundfætninger laae til Grund for Tømmere, saaledes ligge ogsaa de moralske Principier til Grund for alle Menneskers Omdømme. Ligesom man kunde bringe Tømmere tilbage til de matematiske, endskjøndt de ikke tydelig kiendte dem, saaledes kan man og bringe Menneskene tilbage til de moralske, uden at man, enten i det første eller det sidste Tilfælde, hvad Principierne selv angaar, behøver at frygte for Modsigelser.

Saameget end Menneskene til alle Tider har disputeret om summum bonum; om finibus bonorum & malorum; saameget de endog har stridt og endnu strides, om: egen eller almindelig Lyksalighed, eller Guds Villie, eller den moralske Følelse, eller Moralsmens Dygtighed til almindelig Lovgivning er det højeste Moral-Princip; med eet Ord, saa uentige de endog ere og altid har været i Theorien, saa enige ere de som oftest, naar det kommer an paa Anvendelsen. Ingen har endnu erklæret Uredelighed, Tyveri, Mord o. s. v. for moralske gode Handlinger, eller Godhedsrenhed, Ærlighed, Sandhed og Maadelighed for

moraliske onde Egenskaber. Der gives altsaa her Sætninger, om hvis Rigtighed man dristig kan paa-
staae, alle ville være enige, og til hvilke man kan til-
bagebringe sine egne og andres Domme, ved hvis
Hielp Dommeren altsaa kan godtgjøre sin Doms Rige-
tighed og Retfærdighed. I alle disse Tilfælde, hvor
Sagen grunder sig paa Fornustprincipier, enten de saa
ere tydeligt kjendte eller ikke, er Dommen ikke blot
Magsprog. I alle disse Tilfælde kan Lovgiveren
have sikke, af alle Mennesker antagne Regler, efter
hvilke han kan bestemme hvad der er Ret og Uret; og
som Dommeren i sit Embedsførelse bør følge.

Naar Tømmermændene strides, saa er det nød-
vendigt at de begge maae maale deres Bræder med een
Slags Maalestof, Trætten vil da snare blive afgjort;
en gandske anden Sag var det, ifald den enes Maa-
lestof var længere end den andens; ifald den ene
maalte efter den Rhinlandske, og den anden efter Paris-
ser Fod. De kunde da trættes i al Evighed og aldrig
komme til Ende, med mindre en tredie kom med en
justeret Maalestof, eller en Maalestof som de begge
erkjendte, og afgjorde Trætten.

Dette er nu Tilfældet med Følelser, de Træt-
tende, der beraabe sig hver paa sin Følelse, kan lige-
nes ved Tømmermænd, der maae samme Strærelse
med forskielligt Slags Maal; de kan trættes evinde-
lig.

lig. Ulykken er endda, at der ingen justeret, af alle
erkjendt, Maalestof kan gives, efter hvilken de Træt-
tende kan prøve deres egen. Enhver af dem har lige
mogen Høie til at beraabe sig paa sin egen Følelse.

Derjom alle Menneskers Følelser vare eenstem-
mige; saa vilde Følelserne selv afgive en saa sikker
Maalestof, som man kunde forlange; men dette er
ingenlunde Tilfælde. Hos nogle Mennesker er Fø-
lelsen finere, hos andre grovere, og atter andre har
en forvendt unaturlig Følelse. Der gives Mennesker
saa tykhudede, at hele Verden kan haane eller spotte
dem, uden at de selv er i Stand til at mærke det ring-
geste; andre saa smstindede, at de føle den allermindste
Mangel paa Opmærksomhed smerteligere end andre
føle grovere Fornærmelser; atter andre af en saa for-
vendt overdreven Følsomhed, at de troe at finde For-
agt og Fornærmelse i de alleruskuldigste Ting af Ver-
den, hvor ingen har tænkt paa at fornærme dem, og
ingen var i Stand til at føle Fornærmelsen, uden
netop de selv allene.

Hvad jeg har sagt om Følelsen for Foragt, giel-
der og fuldkommen om Følelsen for det Latterlige.
Der gives Mennesker saa lattermilde, at den mindste
Ting kan bevæge dem til at udbryde i lydlig Latter;
andre saa alvorlige, at selv de allerlatterligste Ting
neppe bevæge dem til at smile; atter andre finde Lat-
ter,

terligheder, hvor ingen andre kan finde dem. Jeg mindes selv for ikke ret lang Tid siden at have hørt en Person, som næsten et heelt Kvarteer igiennem uophørlig loe over en Tildragelse, hvorover ingen i det hele Selskab, der dog ikke bestod af overdrevent alvorlige Mennesker, var i Stand til at smile.

Ja, ikke blot forskjellige organiserede Mennesker*), men et og det samme Menneske selv, er i et Lune og til en Tid mere oplagt til at føle det Foragtelige eller Latterlige, end i andre Luner, eller til andre Tider; i et Lune, i Stand til at støde sig over samme Ting, og i et andet, ligegyldigt ved langt større Fornærmelser, i et Lune, i Stand til at udbryde i lydlig

Læse

*) Charakteren og Temperamentet selv har megen Indflydelse paa at bestemme Følelsens Grad og Beskaffenhed. Den Mistænkelige, Erføge vil let finde Foragt, hvor andre ikke finde den; den Sangvinnige, let finde Ting latterlige. Et frappant Bevis for denne Sandhed, er den Strid som blev ført imellem Boileau og Huet, om det bekendte morsomme Sted „Bliv lys, og det blev lys.“ Boileau paaskod at dette Sted opvakte Sielen; Huet derimod, at det undertrokkte og ydmygede den. I Grunden kan det have begge Virkninger; men den frelgere Boileau følte mere den opvækkende, den frelgere somme og sagtmødige Huet derimod, mere den ydmygende Virkning.

Latter over Ting, som i et andet Lune ikke vilde aftrvinge ham et eneste Smil.

Selv blandt Mennesker af lige Organisation, og om mueligt i selv samme Lune, kan den ene finde det foragteligt eller latterligt, hvad den anden ikke kan finde. En eneste idea social, som opvækkes hos den ene, og ikke finder Sted hos den anden, er i Stand til at frembringe denne Forskiel i deres Følelser*).

Erfaringen viser os da tilfulde, at Mennesker, naar de beraabe sig paa deres Følelser, som oftest, har hver sin Maalestok, med hvilken de maale Tingene, og deraf flyde da disse unægtelige Følger:

a. Skribenterne vil, saasnart det skal være Dommeren tilladt at dømme efter Følelser, løbe Fare for at blive straffede for Charakter- Syndeligheder, eller physiske Ufuldkommenheder.

E 3

Der

*) Det Sted i Baggens yndede Sang: „Min helse Hop var kun en Alen lang“ foranledigede en Strid imellem to Personer; den ene paaskod, at dette Sted var flaut og latterligt, den anden nægtede det. Marsagen til denne Strid var det Udtryk: Alen; hos den ene opvakte den Ideen om at maale Mennesker ligesom Krammeren eller Skrædderen sit Løi, med Alen, hvilken Idee ikke var falden den anden ind. Den første fandt det derfor flaut og latterligt, hvad den anden maakee anseae for naist.

Der gives Folk, som af Mangel paa fin Følelse, eller af fordærvet Smag, mod deres Villie forfelle den rette Tone; Folk, der blot vilde være dierte og fremmodige, og som i dets Sted blive plumpe og fornærmende, som troe at bruge ufkyldig Værtighed, og blive enten flau eller bidende; Folk, som, fordi de af Naturen har erholdt en vis Bitterhed eller Talent til Persiflage, ikke kan afholde sig fra en vis Bitterhed eller Persiflage, selv naar de skrive til deres bedste Venner. Jeg selv kender et par Personer, og jeg er vis paa Professorens kender dem ligesaa vel som jeg, begge ypperlige og agtværdige Mænd; og dog kan den ene neppe skrive imod noget der interesserer ham, uden at indblande en Slags Bitterhed, og den anden neppe tale om de alvorligste Ting, selv med sine bedste Venner, uden at indblande Persiflage. Det vilde imidlertid være Synd at paalægge begge disse agtværdige Mænd en Taugshed, der vilde hindre dem fra at bidrage alt det til Sundhedens og det offentlige Vels Fremme, som de begge unægtelig vilde være i Stand til.

b. Skribenten løber Fare for at bedømmes efter Dommerens individuelle Charakter, Temperament, Stemning, Følsomhed eller Lune. For een og samme Sag vil blive fordømt af en Dommer, hvis Charakter, Temperament o. s. v. forleder ham

ham til at finde Haan og Spot i alt, og seie kendes af en anden, som har en anden Charakter o. s. v. Den selsomme Dommer kan i et Lune ansee en Ting for Haan eller Spot, hvad han i et andet Lune ikke vilde ansee derfor, en eneste ofte dunkel idea social, der, selv uden at han ret vidste det, blev opvakt hos Dommeren, kunde bevæge ham til at ansee et Udtryk for fornærmeligt, for haanende eller spottende, som hverken Skribenten selv, eller andre Mennesker kunde ansee derfor. Men andres Charakter, Lune, idea social o. s. v. ere Ting, som man aldrig med Visshed kan bygge paa. Skal Skribentens Afstraffelse bero paa saa høist usikre Ting, skal man bestandig frygte, at et eller andet, maaskee ikke noksom veiet Udtryk skal forekomme en anden Mand af den eller hin Charakter, i denne eller hin Lune, o. s. v. anstødeligt; hvo seer da ikke, at Brugten af al Trykkefrihed ved det samme bliver saa usikker, at man neppe tør vove at betiene sig af den.

c. Dommerens Udsagn vil, naar han har Lov til at grunde sin Dom paa Følelser, blive blotte Magtsprog, det er: ikke Sprog som man ubetinget skal lyde, men Ting, som ikke understøttes af Fornuftgrunde, hvis Rigtighed ved Fornuftgrunde hverken kan bevises eller afbevises. Ved enhver Dom, der grunder sig paa Fornuft, har man altid

viffe uomstødelige Grundsætninger, om hvilke man ere enige, og til hvilke man kan tilbagebringe Dommen, og deraf bevise, enten dens Fornuftmæssighed, eller Ufornuftmæssighed. Gandtke anderledes forholder det sig med Domme, der grunde sig paa Følelser alene. „Efter min Følelse, siger her Dommeren, har „Skribenten forestillet Sagen i et foragteligt eller lasterligt Lys, efter min Følelse er dette eller hiint „Udtryk fornærmende, haanende eller spottende. Et „ter min Følelse, svarer derimod en anden, har „Skribenten ikke gjort det, er dette Udtryk ikke fornærmende.“ Hvem skal her afgjøre Sagen? Ingen af dem har nogen vis Standpunkt, fra hvilken de kan gaae ud tilsammen; ingen Grunde, om hvilke de begge ere enige, og af hvilke de kan bevise deres Paastands Rigtighed.

d) Det vil endelig staae i den smigrende, egennyttige og uretfærdige Dommers Magt gandtke at eludere og tilintetgjøre al Trykkefrihed, eller i det mindste at gjøre dens Brug saa usikkert, at man vel maae betænke sig, inden man vover at benytte sig af den. Han behøver blot at eilthve sig Følelser, blot at sige: dette eller hiint Udtryk er, efter min Følelse, fornærmeligt, haanende eller spottende. Altid kan han være sikker for ikke at blive igjendreven. Thi hvo kan nægte ham sin Følelse

lelses Virkelighed, i hvor bizar den endogsaa er? at andre beraabe sig paa en modsat Følelse, beviser ikke, at han har løiet.

Den værste Omstændighed er herved, at dette Tilfælde, i Særdeleshed i en Stat, hvor Dommeren og hans timelige Lykke hænger af Regjeringen, er temmelig at befrygte, og just da fornemmelig at befrygte, naar Skribenten angriber Feil ved Lovene, ved Forvaltningen, eller virkelig despotiske og uretfærdige Handlinger, som Regjeringen ikke gierne vil have blottede, og endnu mindre har Lyst til at rette og forbedre. Men herved vil tillige Trykkefriheden tabe en af sine bedste Virkninger i enhver Stat; den nemlig, at den skalde være et Værn mod den Undertrykkelse og Despotisme, der ovenfra paaføres Borgeren.

Et notorisk Faktum vil være nok for at vise, hvor grundet den Frygt er, at Dommere, der afhænge af Regjeringen, ogsaa i Stridigheder, hvori Regjeringen er interesseret, mere skal dømme efter det, som den veed er denne behageligt, end virkelig efter streng Ret og Villighed. Præsten Schulz i Gielsdorf blev anlagt for at have lært imod den, i det preussiske Religions-Edikt fastsatte, Norm. Til dets Medlemmers uadødelige Noes, kiendte den preussiske Kammer-Ret, at han skalde beholde sit Embede.

De

Deres Grunde vare: at da Menigheden selv erklærede, at den Lærdom, som Schults lærte, skomte overeens med dens Overbeviisning; saa havde denne Menighed Ret til at giøre Forbring paa den samme Religions-Frihed, som de preussiske Love tilstode andre ulutheriske Menigheder, ja Tyrker og Jæder selv. Friderich Wilhelm, der fortrød paa, at denne Ret havde vover, mere at adspørge Loven og deres egen Overbeviisning, end hans Villie, tilsendte den en Grettessættelse, som den vel seabad sig, men Præsten Schults blev ikke bestomindre, og det tværtimod hans Menigheds igjentagne Ansøgning, affat ved en Cabinets-Ordre; de brave Assessorer, Tid efter anden forflyttede, og man kan ikke tvivle om, at jo deres Plads er bleven besat med andre underdanigere og smidigere Subjekter.

Rigtigt nok vover ikke enhver selvraadig Regjering saa aabenbart at blotte sig. Men dersom Dommeren end ingen udtrykkelig Grettessættelse har at frygte for; saa maae han dog frygte for Unaade, og den Wands Unaade, af hvis Vink hans timelige Lykke hænger, kan dog ikke være ham gandske ligegyldig. Dog, dersom den endog var det; dersom han efter den preussiske Kammer-Rets Exempel, agtede Pligt og Samvittighed høiere end al Fyrste-Naade; saa vilde detre dog ikke meget hjælpe. En Regjering,

der ikke tænkte bedre, vilde let finde den samme Udvæi til at stille sig af med slige besværlige, usædvanlige Dommere, og saae deres Pladser besatte efter Dufte.

Enhver, der kjender Mennesket; enhver, der veed, hvor let den, som Magten er betroet, forledes til at misbruge den og at udstrække den over dens lovlige Grændse, maatte befrygte, at selv den gode Regjering, i et Anfald af Menneskelighed, som vi, desværre! alle ere udsatte for, engang skulde gribe til et saadant Middel. Ved den stette Regjering, der meest havde Anrsag at frygte for at see sine Handlinger fremstillede i deres sande Lys, og mod hvilken Trykkefrihedens Værn dog var meest fornødent, vilde Anrsagen til denne Frygt endnu være mere grundet.

Endnu een Hoved-Omstændighed fortjener her at komme i Betragtning, og den er: at der i nærværende Tilfælde aldrig kan fattes den Dommer, der har foresat sig at fordømme en Skribent, virkelig Grund til at sælde sin Fordømmelses-Dom. Den Skribent, der dadler en Lov, en offentlig Indretning, en af Regjeringens Handlinger, o. s. v., maae opføre sig saa beskedent og moderat, som han ogsaa vil, saa kan han dog altid, og det med et Slags Grund, siges at haane Loven, Indretningen, Hand-

lingen, og for saa vidt, som denne Lov, o. s. v. er en Handling af en vis bestemt Person, ogsaa i det mindste i dette Stykke, Personen, hvis Handling den er.

Menneskenes Følelser vore og tabe sig og gaar over til modsatte Følelser, ved saa umærkelige Nuancer, at det er ligesaa umueligt at bestemme Overgangen fra den ene til den anden, som at bestemme deres Grad. Hvor er det bestemte Grændsestiel, hvor det Dierve bliver plump, det Naive stant, det Sublime skulstigt o. s. v? Den, som har en sin Følelse, kan vel føle, men ikke angive det. Man kan fore stille sig Menneskenes Følelser, og i nærværende Tilfælde: Agtelse og dens modsatte Følelse, Foragt, som Mathematikens modsatte Størrelser. Med umærkelige og uangivelige Nuancer kan Agtelsen (+) tabe sig gradviis, indtil den forsvinder gandske til Indolens (0), eller den Tilstand, hvori man hverken føler Agtelse eller Foragt; derfra kan den med ligesaa uangivelige Nuancer gaar over til virkelig Foragt (-) og vore bestandig.

Umueligt er det nu at angive disse Nuancer, umueligt at angive den Punkt, hvor Agtelsen (+) taber sig i Indolens (0), hvor den juridiske Tillidskabhed skulde ophøre, og ligesaa umueligt at angive den Punkt, hvor Indolens (0) gaar over til Foragt (-),

(-), hvor Straffældigheden skulde begynde. Umueligt er derved Leiligheden til at udgive en ringere Grad af Agtelse for Indolens, og Indolens for Foragt, og saaledes altid at have Skingrunde ved Haanden for sin Fordømmelses-Dom.

Min Paastand gaar endnu videre: saalænge jeg endnu staaer i den Tanke, at denne eller hiin Lov, Indretning eller Regjeringens Handling er fornuftig, retfærdig, hensigtsmæssig; saalænge kan jeg umueligt nægte den min Agtelse; Overbeviser nu en anden mig om, at denne Lov, o. s. v. hverken er fornuftig, retfærdig eller hensigtsmæssig; saa maae min Agtelse for Loven, o. s. v. og Personen selv, der har givet den (ifald han ikke har andet, der berettiger ham til min Agtelse), ikke allene synke til (0), til Indolens, men endogsaa gaar over til Foragt; thi en hensigtsstridig, ufornuftig Ting kan jeg ikke andet end foragte. Enhver Skribent altsaa, der dadler en Lov o. s. v. er ikke allene Aarsag i, at hans Medborgere foragter den, men det er endog hans Hensigt, at bidrage til, at den skal tabe sin Agtelse*), det er: han haaner forsærlig Loven, Indretningen, o. s. v.; jo mere grun-

*) Man maae giøre Forfæjel paa den Agtelse, som jeg har for en Lov o. s. v. for saavidt den er fornuftig, fra den ubetingede Agtelse, jeg holder den som Lov; dog derom mere siden.

grundet hans Dabel er, jo mere maade denne Beskyldning ogsaa træffe ham.

Og saaledes troer jeg da at have bevist, at Dommeren aldrig bør grunde sin Dom paa Følger, men ene og allene paa Fornuftgrunde og Loven; bevist, at det er høist farligt for Borgernes Sikkerhed overhovedet, og ophæver al tryk Brug af Trykkefriheden i Særdeleshed; naar man vil maade Skribenter-Fornærmelser med den usikre, ujusterede Waalerstok: Haan eller Spot.

Endnu een Anmærkning maade jeg paa dette Sted gjøre. Saalænge Trykkefriheden skal være et Værn imod Magthavernes Despotisme og Undertrykkelse; saalænge maade det og være tilladt, at fremstille virkelig uretfærdige, despotiske, ja foragtelige Handlinger i deres sande Lys. Det maade være tilladt at fremstille den Regjerings Fremgangsmaade, der sælger sine Undersaatter; der lader dem myrde, for at tilfredsstille sin Erobringslyst; for at fremme sine personlige Græsker eller sin Families Anliggender; eller som udsuger sine Undersaatter ved unødvendige Skatter, som den selv bortodstjer eller fortærer i skjændig Vellyst, i sit sande Lys, og dette Lys kan da ingenlunde blive ureffektivt. Jeg skalde troe, at Professorens selv vilde være enig med mig i denne min Paastand, siden han S. 67, A. S. 411, ikke allens vil have det tilladt at sige Sand-

hed,

hed, men endog at sige den med den fornødne Stykke, kun vil han, og med ham, formodentlig mange flere, paastaae, at alt dette kun skalde gjælde, naar Beskyldningen var sand og grundet; men at alle ugrundede Beskyldninger derimod skalde møde den vel fortjente Straf.

Saa gjerne jeg endog i dette Stykke vilde være enig med dem; saa oprigtig jeg ønskede, at enhver, der blot af egen privat Hevngierighed eller Ondskab vilde fremstille Regjerings gode og uskyldige Handlinger i et foragteligt eller latterligt Lys, fik den Straf, som hans onde Hierte fortiente; saa bestemme vigtige Grunde mig dog til at paastaae, at denne Clausel ingenlunde bør indføres i Loven. Efter min Overbeviisning, vilde en saadan Clausel have den uundgaaelige Folge, at den vilde gjøre al Brug af Trykkefriheden høist usikker; ja, at den vilde tilintetgjøre Brugen selv, og det netop i det Tilfælde, hvor den just skalde vise sin største Nytte.

At dømme om Hjertet, Hensigten og den virkelige Overbeviisning, er en Sag, der kun ene tilkommer Hjertekjenderen, Gud. Med Visshed kan Mennesket selden eller aldrig sælbe Dommen. Mueligt var det, at en Skribent med virkelig Overbeviisning ansaae en i sig selv uskyldig og god Handling for uretfærdig eller foragtelig; mueligt, at han havde seet

den

den fra en uretlig Synspunkt; eller uden sin Skyld været uvidende om Omstændigheder, der vilde have givet den et ganske andet Udseende. En saadan Sket bent burde ikke straffes. Kun den Onde skal straffes; den Bilsfarende oplyses og overbevises.

Hvo er desuden det Menneske, som er uforkommet nok til at paastaae sine egne Meningers fuldkomne objektive Sandhed? Hvo det Menneske, som er stolt nok til at paastaae, at han ikke kan feile, at alle hans Meninger ere afgjorte, uomstødelige Sandheder, og hvert Ord af hans Mund, et Orakelsprog? Det eneste, som det fornuftige Menneske i alle Tilfælde kan være vis paa, er kun sin egen subjektive Overbeviisning. Er han virkelig et fornuftigt og beklædent Menneske, saa maae han altid frygte, at det er gaaet ham, som det er gaaet saa mange andre Mennesker, og som det, saalænge Menneskets Lod er at kunne feile, kan gaae alle. Og denne Frygt, at han, al sin subjektive Overbeviisning noget, dog kan have feilet, om ikke i det Hele, saa dog i enkelte Bidskændigheder, eller enkelte Udtryk, vilde dog, hvis enhver Bilsfarelse skulde være underkastet Straf, virke saa kraftigt paa ham, at han aldrig torde fremkomme med denne sin Overbeviisning.

Dog, dersom han endog havde den fuldkomne Sikkerhed for Rigtigheden af hver en Tøddel, som

han fremsførte; saa var det dog mueligt, at Dommeren, selv med den bedste Overbeviisning og redeligste Hensigt, kunde feile, og anfæe Sagen fra en uretlig Synspunkt, og denne Frygt maatte, i nærværende Tilfælde, virke lige saa stærkt paa ham, som Frykten for den Muelighed, at han selv, med den bedste Overbeviisning, kunde have feilet.

Den værste Omstændighed er endnu tilbage. Det er mueligt ja det er, i hvad saa ogsaa Hr. Professorren vil sige om Dommerens Nedelighed overhovedet, endogsaa høilig at befrygte, at egennyttige, smigrende Dommere; Dommere, der afhænge af den høieste Regiering, og af dens Hænder skal modtage deres timelige Lykke, vilde fornægte al Overbeviisning, og, til Trods for den sunde Menneskeforstand, erklære de soleklareste Sandheder for ugrundet Digt. Ved enhver Sag gives der altid Grunde, i det mindste Skingrunde, som kan fremsføres baade pro og contra; der gives Skranke Logik og Skranke-Hermeneutik, til hvilke den egennyttige Dommer ikke vil forsømme at tage sin Tilflugt. Saa aabenbar uretfærdig end Pohlens sidste Deling i sig selv endog var, saa fatte des Manifestet dog ikke Grunde; saa aabenbart ødelæggende, udsuende og uretfærdige end Pitts Forholdsregler i Engelland ere; saa er han dog ikke udtømmet paa Skingrunde, med hvilke han søger at forsvare

dem. Sæt nu, at en Skribent, og det med de stærkeste Grunde af Verden, viste det Uretfærdige og Skammelige i denne Døling; i disse Forholdsregler, o. s. v. Sæt, at han paataste denne, for Landets Vel og nødvendige, Døsten (med Undersaatternes Blod og Formue; disse Parlamentets Bestikkelser; disse Indgreb i Folkets Rettigheder o. s. v., og at der blev anlagt Sag imod ham for slige Uttrokker; saa behøves der virkelig ingen Divinations-Aand til at forudsæe Udfaldet. Dommere, der vare afhængige af Ministeren, som af ham ventede Befordring, Fordele o. s. v., vilde gandske vist erklære alle en saadan Skribents Beskyldninger for ugrundede, og ifald hore ugrundet Beskyldning skulde straffes, ham selv for straffældig. Erklærede Loven tillige at Haan over Ministeren og hans Handlinger for straffældig, saa kunde der heller ikke nægtes, at han jo havde fremstillet offentlige Indretninger, Ministerens Handlinger o. s. v. i et Lys, hvor de maatte paadrage sig enhver Retsfindige Foragt, han havde følgelig haaret dem; og siden det Foragtelige ved Handlingen nødvendig maae gaae over paa Personen, som har udført den, ogsaa Ministerens Person selv. Havde han tillige viist det Inconsequente, Ufornuftige i disse Regjeringens Handlinger, saa havde han (i det mindste efter Professorens Definition) tillige sportet dem og

Regjeringen." Skulde den Indskrænkning om Haans, Spørs og ugrundede Beskyldningers Straffældighed, staae ved Magt, saa vilde han ogsaa i alle disse Tilfælde blive befundet straffældig. Hvem seer ikke, at dette kunde indtræffe ved ethvert Tilfælde, hvor en Skribent vovede at dadle nogen offentlig Indretning eller Handling? Hvo indseer ikke, at dette vilde tilintetgjøre al Trykkesfrihed, og virkelig gjøre Regjeringen til Klager og Dommer i een Person; til Klager over sin personlige Fornærmelse, og til Dommer over de af den afhængige Dommere Personer.

Selv under den gode Regjering maae dette Tilfælde være muligt. Saa ivrigt end Regjeringen ønskede det Bedste, vilde det dog være muligt, at nedrige Dommere vilde søge at tilsmigre sig dens Indest, ved at domme det, som de troede vilde være den behageligst; under den flette Regjering vilde dette Tilfælde endnu mere være at befrygte. Overalt hør Trykkesfrihed, saavelsom enhver anden lovmæssig Borgersfrihed, ikke hange af Magthavernes personlige gode Charakter og Tænkemaade; men af Constitutionen og Lovene. Under den gode Regjering, under den Regjering, der ærlig vil det Heles Vel og Borgernes lovmæssige Frihed, er det just man skal virke; under den er det just Tid at fremkomme med Forslag, ved hvilken dette Vel, denne Frihed kan befestes, og ved

uomstødelige Love sættes i Sikkerhed for den onde Regjerings Angreb, ifald denne, hvilket efter Natu-
rens Løb altid er mueligt, engang skulde indtræffe.
Og Væe den Smigrer, Væe den st. Fædrenelands, sine
Medborgeres og Menneskehedens Fjende og Forræ-
der, som for egen Fordeels Skyld, ved Konster og
Sophismer, vil afholde den gode, redelige Regjering
fra at arbejde til dette velgjørende Naal.

Skal Brugten af Trykkefriheden altsaa være
sikker, ja, skal der overalt existere Trykkefrihed, saa
maa den ingenlunde bedømmes efter Følelser, ikke
indskrænkes til blot grundede og beviste Sandheder.
Enhver maae efter sin Overbeviisning, eller ikke Over-
beviisning, skrive alt, hvad han vil og kan, saalænge
han ikke overtræder de Skranke, Loven sætter for
ham, og disse Skranke maae ikke beroe paa Domme-
rens Lune, Følelse eller Godtbefindende; men ved
Loven selv være saa bestemte og tydelige, at man ikke
uden at gjøre Bold paa al Fornuft, er i Stand til at
horthraisonnere dem.

Og dette var da ogsaa Karsagen, hvorfor jeg
saa meget har drevet paa Lovens Bestemthed i Al-
mindelighed, og i Særdeleshed paa den Omstændighed:
at kun direkte Opfordringer til Oprør og physiske
Modsættelse skulde straffes efter Loven.

Tillader man Dommeren at gaae uden for Lo-
vens klare Bogstav; tillader man ham, at erklære
indirekte Opfordringer til Oprør og Modsættelse, for
straffeldige, saa vil den suædige og egennyttige Dom-
mer, der, istedet for at see lige ned for sig i Akterne
og Lovbogen, først støtter hen til Thronen eller til
Ministeren, for, om mueligt, at opdage et naadigt
Bink, som han kan domme efter, være i Stand til
at udlæde Opfordring til Oprør og Modstand af ens
hvor, selv den bedst grundede og befestenste, Dadel
over Love, offentlige Indretninger eller andre Regje-
ringens Handlinger. „En saadan Dadel“, kan
han sige, „sæder nødvendigtingeagtelse for Regje-
ringen og Lovene; den tjener altsaa til at opløse det
„Daand, der knytter Borgeren til Regjeringen, og,
„siden jeg let falder paa at modsætte mig det, som
„jeg har tingeagtelse for, saa forleder den ogsaa let
„Udretterne til Oprør og Uhygighed“. Disse
Sophismer ere dog vel ikke umuelige? Nei! de ere ikke
engang uhorste.

Imidlertid indseer jeg dog, at dette Udtryk:
direkte Opfordringer til Oprør, burde bestemmes
naiere, og jeg finder mig derfor beføjet til her anstille
et Forsøg, for, om mueligt, tydeligere at fremsætte
min Mening. Direkte Opfordring til Oprør er
det ikke blot, naar man indbyder sine Medborgere til

at komme sammen paa en vis Dag og et vist Sted, for at begynde en Revolution, og med Magt at modsætte sig Regjeringens Villie. En saadan Opfordring vilde i en Stat, hvis Regjering endnu havde den fornødne Energie, være mere ensfoldig end farlig. Den vilde just virke lige imod sit Diemeed, i det den underrettede Regjeringen om et Forehavende, som den, naar den i Tide blev underrettet, altid havde Kraft at forebygge. I en Stat, hvor Regjeringen feilede denne Energie, vilde derimod Loven være overflødig, siden den ingen Kraft havde til at sætte den i Virksomhed. En saadan Regjering maatte, efter alle Symptomer at slutte, være sit politiske Udeligt saare nær *).

De

*) Et Exempel paa direkte Opfordring til Oprør, uden at der bestemmes Tid og Sted, finder jeg i den franske Journal: La quotidienne. „Chassez, siger Forfatteren, ikke til National-Conventet, men til Folket, „promptement & sans misericorde tous les agens de la corruption, qui ont acheté leur places avec l'argent, qu'ils nous ont volé. Signalez tous ces laquais déhontés, ces riches de la veille, ces insolans parvenus, dont les crapuleuses orgies, et le luxe plus crapuleux encore découlent à la fois l'origine et la friponnerie.“ Her er en aabenbar Opfordring til Folket, at tage sig selv til Rette, hvilket ikke kan ske uden væbnet Hånd.

Direkte Opfordring til Oprør er det ikke blot, naar Skribenten virkelig, som i det af mig anførte Exempel, indbyder sine Medborgere til at tage sig selv til Rette; men ogsaa, naar denne Opfordring flyder umiddelbar og nødvendigt af Skribentens egne udtrykkelige Ord. Og det gior den kun, naar der af disse Ord ingen anden Folge er muelig, end netop denne. Den Skribent, der, som Stuve, blot almindelig lærte, at Undersaatterne i visse muelige Tilfælde havde Ret til at modsætte sig, fortiente altsaa ikke endnu at kaldes en direkte Opfordrer til Oprør, saalænge han ikke tillige paastod, at dette muelige Tilfælde nu var forhaanden i hans Land. Den Skribent, der blot almindelig paastod, at Borgerne havde Ret til at modsætte sig, naar Regjeringen belagte dem med alt for haarde og ubillige Skatte, fortjente ligesaa lidt at kaldes en Oprører, som den, der i dette eller hiint enkelte Tilfælde erklærede en vis virkelig paalagt Skat for trykkende eller ubillig. Inden man kunde ublede Opfordring til Oprør af den første Ord, maatte man først selv substituere den Sætning: „Der gives i Skribentens Land, og efter hans Overbeviisning trykkende og ubillige Skatte.“ Ved den anden maatte man først substituere den Sætning: „I et Land, hvor der gives trykkende og ubillige Skatte, der har Borgeren Lov til med Magt at modsætte sig

den". Ingen af disse følger laae umiddelbart eller nødvendige i Forfatterens egne Ord. Det var ingenlunde sagt, at den første Skribent troede, at Tilfældet virkelig eksisterede i hans Land, og ligesaa lidet var det sagt, at den sidste Skribent troede, at Dørgenren havde Stot til med væbnet Haand at modsætte sig enhver Indretning, som han meente var trykkende eller ubillig. Han kunde endnu troe, at man burde adlyde, og ikke, for enkelte Feils Skyld, gjøre Vold paa Statens hellige Baand.

Men sæt, at en Forfatter f. Ex. her i Danmark ikke blot vilde sige: „Extraskatten er trykkende“, men endogsaa udtrykkelig lægge til: „Dersom Regjeringen ikke afskaffer Extraskatten, saa har I, Medborgere! Ret til at vægre eder ved at betale den, og at sætte jer til Modværge, naar Regjeringen med Magt vil inddrive den“, saa fortjente en saadan Omgangsmaade unægtelig Navn af direkte Opfordring til Oprør, og var, efter mit Begreb, fuldkommen strafværdig.

Af samme Grund er jeg ogsaa enig med Professore, at den, der udtrykkelig tilkægger den højeste Regjering Uduelighed, maae ansees som den, der direkte opfordrer til Oprør. Der kan ingen Grund tænkes, hvorfor man skulde bebreide en anden Uduelighed, uden blot den, at han burde affattes fra det

Em:

Embede, som han ikke var voren. Men, at affatte Regenten, er en Ting, som ikke enkelte eller mange, ja ikke engang Folket selv, med mindre det er samlet under Qualitet af Folk, kan være berettiget til. At erklære Regenten for uduelig, det er: at erklære, at han bør affattes, er altsaa af enhver enkelt Statsborger, og selgelig ogsaa af enhver Skribent, et Indgreb i en Rettighed, der kun allene kan tilkomme det hele Folk, forsamlet i Qualitet af Folk.

Meget vilde jeg heller ikke stride med Professore, naar han paastaer, at ingen bør bebreide Regenten ond Villie. Etige Beskyldninger ligge som oftest uden for det menneskelige Bedømmelses Forum; Kun Gud allene kan fuldkommen damme Hjertet og Moraliteten af de menneskelige Handlinger. Bevægsgrundene behøver man desuden ikke at afgive sig med. Nok er det, naar man har Tilladelse til at undersøge Handlingen selv.

Men gandske udtrykkelig maae da ogsaa Skribenten erklære, at Regjeringen er uduelig eller ond, hvis denne Indskrænkning skulde finde Sted ved Trykkefriheds Lovene. Vil man tillade sig at gjøre Følgeslutninger, saa vil i dette, som i hvert andet Tilfælde, Brugen af Trykkefriheden blive høist usikkert, om ikke gandske tilintetgjort.

F 5

Man

Man maae følgerigt have Ret til at fremstille Regjeringens Handlinger, med den fulde Trykke, i det Lys, hvori de forekomme os. Man maae have Ret til at paaanke, ikke blot virkelig uretfærdige, despotiske, foragtelige Handlinger, ifald de skulde indtreffe; men endog Tilladelse til ustraffet at kunne paaanke uskyldige Handlinger selv, der kunde forekomme os at være uretfærdige o. s. v. Den Vildfarende, jeg igjentager det paa nye, maae oplyses, ikke straffes; man kan unuueligt med Visshed sige, om En virkelig er ond eller vildfarende. Ved den Clausel, at ugrundede Beskyldninger skulde straffes, ophæves al sikker Brug af Trykkefriheden.

Jeg kan derfor ikke være enig med Professoren, naar han S. 58, N. S. 402 paaستاar, at den Skribent, der sagde til sine Medborgere: „Regjeringen tyranniserer Eder, I behandles som Trælle, som Slagtoffer, der staae til Næde for Despotens Vink“, skulde straffes. Mueligt var det, at denne Beskyldning kun var alt for vel grundet. Eller feiler det maafee, selv i vore Dage, paa Exempler? Skal man ikke blot lydige taale at Landets Formue bortodfles, at Medborgeren sælges som Slagterqvæg, at Manden rives fra Hustruen, Faderen fra Børnene, for at lade Liv og Lemmer i en Krig, hvoraf Staten ikke har den ringeste Nytte; men endog taale det, uden

at

at tørde aabne Munden, (for at besvære sig over saa himmelskrigende Uretfærdigheder?

Men, hører jeg Professoren og med ham mange flere raabe mig imøde, „hvilke farlige Siaringer maae ikke slige Yttrelser opvække iblandt Folket? hvor let optæres ikke et Folk, som man ligesom siger, at det bliver tyrannisk behandlet, plyndret, solgt, dræbt, til at tabe Taalmodigheden; at bryde alle Skrænker, og forskaffe sig selv Døtten med Spydstangen? Er det da ikke det samme at forestille Regjeringens Handlinger saaledes, at de vøbe Uduelighed eller Ondskab; som udtrykkelig at beskylde dem for begge Dele?“

For det første vilde slige haarde Beskyldninger, naar de virkelig vare ugrundede, det er: naar Erfaringen selv viste Folket deres Urigtighed, ikke have meget at betyde. Sæt, at en Skribent opstod her i Danmark, som vilde sige: „Ederes Konge behandler Eder tyrannisk, han sælger Eder til fremmede Magter, og fortærer Blodpengene i Velleveret med sine Triller og Yndlinger; han fører udsugende, ødelæggende Krige, opofrer Ederes Forældre, Ederes Egteskaber, Børn for sine Griller; sin Herkesyge; sine Familie-Anliggender.“ Sæt, at en Skribent nu i vore Dage opstod og sagde dette; vilde han da vel være farlig? Vilde han opvække Siarung iblandt Folket?

fer? Enhver vilde uden Betænkning anvise ham sin Plads i St. Hanses Hospital.

Niagtig nok vilde en Regjering, der i alle disse Henseender ikke vidste sin Samvittighed saa reent, som den Danske, heller ikke være saa gandske ligegyldig ved at høre slige Beskyldninger; men, saameget desto bedre! En storre Lovtale over Trykkefriheden kan man ikke holde, end denne: at den ved Skam eller Frygt kan afstrække den stette Regjering fra at undertrykke sine Borgere og ødse med deres Blod og Formue.

Jeg nægter ikke, at selv den gode Regjering kan foretage sig Handlinger, der kunde stilles i et ufordeelsagtigt, ja selv i et forhadet Lys, og det maaskee undertiden med Nette; thi hvo er vel den Dodelige, som til alle Tider opfører sig saa klogt og godt, som han burde? Men enkelte Handlinger vil gandske vist ingen farlig Siæring forarsage. Enkelte Handlinger, om de end med Nette kunde dadles, bevise, som Hr. Professoren selv meget rigtig har anmærket, ikke den Persons Udværlighed eller Ondskab, som foretager dem. En lang Række af uretfærdige, despotiske Handlinger, hvis Tryk Borgerne selv følte, vilde allene være i Stand til at forarsage alvorlig Siæring; hvor den først ved slige Handlinger er bleven opvakt, der vil gandske vist ogsaa Skribenternes Fremfillelse af deres Uret-

Uretfærdighed bidrage til at forøge Siæringen. Men naar dette indtræffer, maae det altid være Regjeringens egen Skyld *).

Erfaring og Historien vil maaskee bedre end alle Grunde bevise, at mine Antagonisters Paastand om slige Angrebs Farlighed, virkelig er overdreven. Var det vel Trykkefriheden, der opvakte de farlige Siæring, hvorved Holland blev revet fra Spanien; Schweiz fra Tydskland; Engellands Krone fra Carl den Første og Jacob den Anden? Var Trykkefriheden en Aarsag eller en Virkning af den franske Revolution?

*) Om der skær efter hans Død kun blev sælket saa Saarer ved Frederichs Grav, veed jeg ikke. Dette flere er der maaskee bleven faldede Sten. Overalt var hans Regjering ikke saameget sikket til at indgive Undersaatterne Kierlighed, som til at indgive dem Ugtelse for ham; og almindelig Ugtelse, for jeg, uden at fornærme Sandheden, paastaae, at han nød af sine Undersaatter. Misfornoielse kunde der vel være, og skundom grundet Misfornoielse; men aldrig nogen Misfornoielse, der havde Udseende af Oprørs-Aand. Joseph maae takke sin egen Mangel af Klogskab og den virkelige Despotisme, hvormed han vilde sætte sine, unægtelig gode, Henfater i Værk, blandt et uoplyst Folk, for de Siæring, som hans Regjering opvakte. Denne Mangel paa Klogskab, og Despotismen var dit, som opvakte dem — ikke Trykkefriheden, der i hans Naboerige, Preussen, ingen Siæring forarsagede.

lution? I intet Land har der i forrige Tider været en mere udstrakt Trykkefrihed end i Engelland; i intet Land er der blevet sagt Regjeringen og Ministrens haardere Ting. Haan og Spot er bleven anvendt, for at sætte de offentlige Sagers Forvaltning i et latterligt eller forhadrt Lys. Naabent har man bebrejdet Ministeriet baade Uduelighed og ond Villie; men hvor er de farlige Stæringer, som disse Angreb har opvakt? Hvor det Oprør, som de har afstedkommet? Dersom Ministeriet ved sin egen Fremgangsmaade, ved naabendare Uretfærdigheder, Undertrykkelser, ødelæggende Forvaltning og Indgreb i Folkets Rettigheder, ikke selv saa kraftigt havde bidraget til at bestyrke Sandheden af det, som Skribenterne bebrejde dem; dersom de ikke selv opvakte Oprøret, saa vil gandske vist Skribenterne ikke være i Stand til at gjøre det.

Efterat jeg har afbevist Hr. Professorens første Udflugt, at Dommeren kan dømme efter utydelige Forestillinger om Haan og Spot; vender jeg mig nu til den anden. Professorens har paastaet, at min Definition over Haan og Spot er urigtig, og foreslaaer selv S. 54, N. S. 398, en anden, i hans Tanker rigtignere, efter hvilken det skulde være „Haan at tillægge en Person ond Villie; og Spot, naar man tillagde ham

„ham Dumhed, Uduelighed, Inconsequens, saa han ikke selv veed hvad han vil“.

Jeg opfordrer enhver, som kjender Sproget, til at dømme Hr. Professorens og mig imellem: Om ikke Haan altid medfører Begrebet om Foragt; og Spot, Foragt blandet med det latterlige? Om enhver, der tillægger en anden ond Villie, derfor haaner; og enhver, der tillægger ham Uduelighed, Dumhed eller Inconsequens, derfor spotter ham?

Man taler om Haanlatter, og enhver forstaaer derved en Latter eller Smil, der udtrykker Foragt for den Person eller Gienstand, der opvækker den. Hinn norske Konge, der sendte Kongen af Island sine gamle Skoe, med den Befaling, at han skulde bære dem paa Juledag i sin kongelige Pragt, bebrejdede denne sidste hverken ond Villie eller Uduelighed, men han haanede og spottede ham dog; haanede, i det han ved denne sin Handling vilde udtrykke sin Foragt for ham; og spottede, i det han derved tillige vilde gjøre ham latterlig. Da Goliath gik ud mod Israellitterne og David, og bebrejdede dem deres Svaghed; saa tillagde han dem hverken ond Villie eller Uduelighed; men han gjorde dem foragtelige, det er: han haanede dem. Da de romerske Stridsknegte bespyttede Jesus; da de iførte ham en Purpurkaabe og gav ham et Dør, isteden for et kongeligt Scepter i Hænderne

derne, da tillagde de ham hverken Uduelighed eller Dumhed, men de haaned og spottede ham dog.

Man kan altsaa haane Folk, uden at tillægge dem ond Billie, og spotte dem, uden at tillægge dem Dumhed. Man kan ogsaa tillægge dem ond Billie, uden at haane, og Dumhed, Uduelighed eller Inconsequens, uden at spotte dem. Ond Billie kan opvække Foragt; men den kan ogsaa opvække Forbitrelse eller Afstøje. Men den, man er forbittet paa eller afstøjer, foragter man ikke. En gruelig Tyran, der, som Philaris, lod Mennesker stege i sin Kobber-Dryk, kan opvække vor største Forbitrelse, Frygt og Afstøje; men, dersom vi ikke selv ere sikke for ham, ingen lunde vor Foragt. En ond Mand, udrustet med store Evner, med Mod, Standhaftighed og Forstand, men som anvender alle disse Evner til Undertrykkelse og Medmenneskers Ulykke, paadrager sig gandske vist enhver retskaffen Mands Forbitrelse og Afstøje; men foragte ham, kan man ikke.

Naar Dommeren erklærer, at en Misdæder forsætlig har begaaet en Forbrydelse, saa tillægger han ham ond Billie, men han haaner ham derfor ikke; forst da vilde han haane ham, naar han tillige forekastede ham sit onde Forsæt med foragtelige Talemaader.

Og ligesaa mueligt er det ogsaa, at man kan tillægge Folk Dumhed, Uduelighed og Inconsequens, uden derfor at spotte dem. Naar Fakultetet, efter foregaaende Examen, rescicerer Candidaten og erklærer ham at være aldeles uegnet til det Embede, som Examen skulde berettigede ham til; saa tillægger det ham derved Dumhed, Uvidenhed eller Uduelighed. Men det vilde ingenlunde være smukt gjort, isald det oven i Kjøbet endnu vilde spotte ham eller gjøre ham latterlig. Naar man beskylde en Forfatter for Inconsequens, naar Hr. Professoren selv, i sin Astræa, paastaer, at agtværdige Mænd, Heidenreich f. Ex. har gjort sig skyldig i Inconsequens, saa vil han dog neppe, at nogen skulde tiltroe ham den Uforsømmelighed at ville spotte disse Mænd, der, endskøndt han afveeg fra dem i Mening, dog unægtelig fortiente hans og alle Fornuftiges Agtelse. Man kan uden Tvivl beskylde Folk for Inconsequens paa den høfligste og venstabeligste, og for Dumhed og Uduelighed paa den alvorligste og meest skaaende Maade af Verden, uden at tillade sig mindste Spot over dem selv eller deres Handlinger.

Kan man nu haane Folk, uden at tillægge dem ond Billie, og spotte dem, uden at tillægge dem Dumhed, Uduelighed og Inconsequens; kan man paa den anden Side beskylde dem for ond Billie, uden at

haane, og for Uduelighed o. s. v., uden at spotte dem; saa er det ogsaa indlysende, at Professorens Definition over Haan og Spot maae være rigtig.

Det, der har forledet Hr. Professoren, er uden Tvivl den Omstændighed, at ond Villie, naar den enten er forbunden med Svaghed, eller ytrer sig i nederdragtig Tænkemaade, undertiden kan paadrage den Person, hos hvem den findes, overveiende Foragt, og at derfor den, der tillægger en anden ond Villie, meget tidt kan gjøre det paa en Maade, at denne tillige bliver foragtelig, det er: haanet; at Dumhed og Uduelighed ofte yttre sig paa en latterlig Maade; og Inconsequens kan ofte være saa stor, at den opvækker Latter. Den, der tillægger en anden ond Villie, Dumhed o. s. v. Kan altsaa gjøre ham foragtelig eller latterlig, men han gjør det dog ikke altid, hvilket han dog maatte gjøre, ifald Hr. Professorens Definition ellers var rigtig *).

Dog

*) Professoren synes imidlertid selv at have glemt sin egen Definition, eller, for at betiene mig af hans eget Udtryk, at have sølt Sandhedens Magt for et Dieblis, naar han S. 112, N. S. 456, taler om at haane offentlige Indretninger.

Dog, ikke blot Definitionen selv, men ogsaa Brugen, Professoren gjør af denne Definition, maae jeg her paatale. I forrige Læser var det en temmelig almindelig Fremgangsmaade, især blant Wolfianerne, at man først definerte, som man synes, og siden af denne Definition, som var indrettet efter Undersøgelsens Tary, bevisste alt, hvad man selv ønskede. Denne Fremgangsmaade har tilveiebragt mangt et uomstødeligt Beviis for Ting, som ingen Menneker ere i Stand til at fatte og begribe. Ved Hjælp af en eneste Definition, saae man sig i Stand til at deducere Freenigheden, Satisfaktionen, og med eet Ord, alle Systemets Hemmeligheder, og det methodo mathematica, lige fra den monneffelige Fornuftes første Grunde selv. Denne Methode, som nu temmelig er gaaet af Moden, synes Hr. Professoren at have adopteret paa nye. Først definerer han Haan og Spot, som han selv synes, og siden anvender han disse Definitioner til at finde det igjen, som han selv har nedlagt i dem.

Foruden det, at man kan indvende mod denne Methode, at det ingen Kunst er, at finde hvad man søger, saasnart man veed det Sted, hvor man selv har lagt det; saa har den ogsaa unægtelig den Følge, at hele Striden derved bliver en blot Skyggeføgening. Den ene spørger om eet, og den anden svarer

paa noget gandske andet. Hr. Professoren og jeg stredes, om Loven skal diktere Straf for Haan og Spot? Jeg nøgter det, og forstaaer ved at haane, at gjøre Ting eller Personer foragtelige, og ved at spotte, at gjøre dem latterlige. Professoren bekræfter det derimod; men han forstaaer ved Haan, at tillægge en anden ond Villie; og ved Spot, at tillægge ham Uduelighed; altsaa noget gandske andet end jeg. Sligt kan man ikke kalde at fægte med sin Modstander, med mindre det skulde være med en Modstander, man selv har skabt sig. Egentlig at tale, er det kun at fægte med sin egen Skygge.

Naar jeg undtager et par Steder, hvor det synes, som Hr. Professoren har glemt sin egen Definition; har han i denae hele Deel af Undersøgelsen, bestandig fortsat dette Slags Skyggesægtning. Isteden for at bevise, at Haan og Spot burde straffes, bestandig beviist, at man ikke burde tillægge Regieringen Uduelighed eller ond Villie. Baade hans og min Mening kan altsaa uden al Inconsequens meget gierne bestaae ved Siden af hinanden. Jeg kan indromme Professoren, at man ikke ustraffet maae tillægge Regieringen Uduelighed eller ond Villie, og dog ligesfulde paastaae, at Haan og Spot ikke maae tilstades som Indskrænkninger i Trykkefriheds-Lovene. Paa en vis Maade har jeg virkelig gjort begge Dele. Jeg
har

har paastaet, og, som jeg troer, godgjort det sidste, og dog er jeg gandske villig til at indromme Hr. Professoren det første, saasnart Beskyldningen ligger i Skribentens udtrykkelige Ord; og man forresten ligesfuldt har Tilladelse til at fremstille Regieringens Handlinger med den fulde Styrke i det Lys, som de forekomme os.

Imidlertid medfører dog denne Fremgangsmaade ogsaa den Ueilighed, at jeg, naar Professoren spørger, ikke ret veed, hvorledes jeg skal svare; og at jeg, for ikke at forfeile det rette Svar, nødvendig maae svare paa to forskellige Maader, som atter forarsager en, for Sandhedens Fremme usødig, Videløstighed.

Et Exempel frembyder sig strax S. 55, N. S. 399. „Den vilde“, siger Professoren, „meget mistiende deedle Danske og Norske Folk, der antog, at det, dersom det blev adspurgt, vilde samtykke i, at de constituerede Auctoriteter forhaanedes, og at der dreves „Spot med deres Religion“. Skal dette Spørgsmaal forstaaes saaledes: „Om Nationerne vil, at man maae tillægge de constituerede Auctoriteter ond Villie, og vise Inconsequens i deres Religion?“ saa tørde det vel være, at Nationerne svarede: Nei, til den første Deel af Spørgsmaalet; men ikke til den anden; kunde være, at de svarede: „Vi vil ikke, at
G 3 808

„nogen enkelt Mand maas anmasse sig, at erklære det, som kun vi selv, forsamlende i Qualitet af Folk, ere berettigede til; vil ikke, at nogen enkelt Mand erklærer vor Repræsentant for uduelig til at repræsentere os, saalange vi selv tie stille“.

Den anden Deel af Spørgsmaalet vilde ikke være saa let at besvare. For at besvare den, maatte man først vide, hvilken er det Norske og Danske Folks Religion? Iblant disse Folk gives der ikke blot Lutheraner, men og Reformeerte, Mähriske Brødre, Catholiker, Jøder, ja Socinianer, Naturalister, o. s. v. Enhver af disse har intet imod, at man viser sine konsekvenser i de andres Sætninger, naar man kun sparer deres egne. Her er, som jeg allerede i min Afhandling har viist, kun to Udveie muelige: enten, at de alle med hinanden gandske afholde sig fra at vise Inconsekvenser i hverandres Meninger, eller alle med hinanden indbyrdes tillade frie Meningsyttring i Religionsager. Den første Udvei vilde være at lukke Døren til for al frie religiøs Undersøgelse, hvilket Menneſket, ifølge sin moralske Natur, ikke er beføiet til. Der bliver altsaa intet andet tilbage, end at de indbyrdes maas tillade hinanden den samme Frihed, som enhver af dem selv vil tage sig.

Dog, Professoren kan igientage sit Spørgsmaal i den anden Forstand af Ordene; han kunde spørge:

„Om

„Om Nationen vel vilde, at dens offentlige Auktoretteter, dens Religion o. s. v. forhaandedes eller blev bespottet, det er: gjort foragtelige eller latterlige? og naar han saaledes fremsatte sit Spørgsmaal, saa havde han fuldkommen Ret, at enhver upartisk og retsindig Mand vilde benægte det, ja, at selv den, der havde erklæret sig for det modsatte Partie, vilde studse ved Spørgsmaalet.

Man kan spørge saameget og saaledes; man kan sætte sine Spørgsmaal saaledes paa Skrue, at selv fornuftige Folk, i det mindste for et Dieblis, maas studse og ikke vide, hvad de skulle svare.

Derfor jeg spørge saaledes: „Vil I opgive al Ret til offentlig at vise Urigtigheder i Love og Indretninger; al Ret til at paatale virkelige Fornærmelser og Undertrykkelser; al Ret til frit at undersøge Religionen; vilde I til evige Tider tie og lide; til evige Tider være fængslede med Symbolers og Systemers Rjæder?“ saa vilde uden Tvivl ogsaa enhver retsindig og upartisk Mand svare: Nei; ja selv de, som havde erklæret sig for Modpartiet, naar jeg, ligesom Professoren, klogeligen kun viste dem den ene Side af Medaillen, vilde studse ved Spørgsmaalet.

Sagen er: den upartiske og retsindige vil egentlig ingen af Delene; men naar han

nu maae ville een af Delene; saa maae man ogsaa først vise ham begge Sider af Medaillen, og da overlade det til ham selv at gjøre Udslaget.

Isteden for altsaa at spørge, enten som Hr. Professoren, eller som jeg; maatte Spørgsmaalet være saaledes indrettet: „Vil I, for at hindre, at ikke en eller anden ubesindig eller ondskabsfuld Skribent, maaskee skulde haane Eders Regent; sætte hans uskyldige Handlinger i et foragteligt eller latterligt Lys; beskylde eders Embedsmænd for Uret; spotte med Ting, som I ansee for hellige o. s. v. Vilde I, for at hindre dette, sanktionere en Lov, hvis Følge vil blive den, at enhver af Eder maae opgive al sikker Brug af den Ret, der tilkommer Eder, som Statsborgere, at paaanke saavel den høieste Regierings, som den underordnede Embedsmænds virkelige Fornærmelser og Indgreb i Eders Rettigheder; af den Ret frit at undersøge Religionen og dens Grunde; og i alle slige Tilfælde underkaste Eder Dommernes Løn; deres urigtige Følelse, eller deres Egennytte, der, siden de afhænge af den høieste Regiering, i de fleste Tilfælde vil affige Dommen til Eders Skade; eller vil I hellere beholde den sikre Brug af disse Eders unægtelige Rettigheder uforbrændt, og overlade den ilde oplyste Skribent til Kyndigeres bedre Under-

dervisning, og Skurken selv, dersom han skulde opstaae, til sin egen Samvittighed, til alle Fornuftiges og Retssindiges Foragt?“ Saaledes burde idet Evtl. Spørgsmaalet være affattet; og Svaret vilde da nok ogsaa udfalde anderledes.

Et andet Argument for sin Paastand, at Haan og Spot mod Regieringen, Religionen o. s. v. burde straffes, fremfører Hr. Professoren S. 56, N. S. 400, og dette er: „At Regieringen, for at lydes, nødvendig maae have Agtelse, og at denne Agtelse forstyres ved Haan og Spot“. Da dette ligesaavel treffer Professorens, som min Definition, og jeg allerede har erklæret mig enig i Henseende til Professorens Mening; saa behøver jeg her ikke at besvare Spørgsmaalet paa meer end een Maade.

For Statens og den borgerlige Nødheds Skyld, er det uforbigængeligt nødvendigt, at Regenten bør adlydes. Denne Lydighed kan nu finde Sted af tvende Bevegrunde. Man lyder enten af Agtelse, fordi man vil, eller af Tvang, fordi man maae.

Agtelsen kan være tvende Slags; enten Agtelse for Loven, eller Agtelse for Personen, som er Lovens Organ.

Agtelse for Loven kan igjen være to Slags, enten ubetinget Agtelse for Loven selv, fordi den er

Lov; Agtelse for den borgerlige Indretning, der igjen kan være en Folge af Agtelse for Moral-Loven selv; eller betinget Agtelse for denne eller hiin enkelte Lov, fordi jeg anseer den for viis, god, retfærdig og hensigtsmæssig.

Agtelse for Personen kan ligeledes være to Slags, enten fornuftig Agtelse, der grunder sig paa Erkendelsen af Personens virkelig gode og agtværdige Egenskaber; hans personlige Visdom, Retfærdighed, Godhed o. s. v., der igjen kan være grundet, ifald denne Erkendelse stemmer overeens, og ugrundet, ifald den ikke stemmer overeens med Sandheden; eller ufornuftig Agtelse, der ikke grunder sig paa virkelig agtværdige Egenskaber, men beroer paa Fordom, udvortes Glæmmer, Rang, indbildt Hellighed, o. s. v.

Enhver af disse forskellige Slags Agtelser ere i og for sig selv uafhængige af hinanden, endskjøndt de undertiden kan være samlede, i eet og samme Subjekt. Man kan agte Loven, endskjøndt man ikke føler den ringeste personlige Agtelse for dens Organ, og omvendt, man kan, af fornuftige eller ufornuftige Grunde, have den største grundede eller ugrundede Agtelse for Personen, der er Lovens Organ, uden at den er forbunden med det ringeste Gran af betinget eller ubetinget Agtelse for Loven selv. Unægteligt er det,

at

at Undersaatterne altid villigst adlyde, naar alle disse Slags Agtelser ere forenede, men da det dog er umueligt, at de ikke ere forenede; mueligt, at man kan agte Loven uden at agte Personen, og omvendt; saa kan her opkastes tvende Spørgsmaal: Det første er: Hvilken af disse forskellige Slags Agtelser er det, som man egentlig og fornemmelig bør søge at indprente Borgerne? og det andet, hvilke ere de bedste Midler til at vedligeholde eller tilbagevinde disse forskellige Slags af Agtelse.

Det første Spørgsmaal er let at besvare: ubetinget Agtelse for Loven; Agtelse for Loven for sin egen Skyld, fordi den er en Lov; en Indretning, der henter sin Hellighed fra Kilden til al sand Hellighed, Moral-Loven selv, er egentlig den Aarsag af Agtelse, som man fremfor alting bør stræbe at indgyde i Borgernes Bryst; kun den allene er det, som virkelig gjør Menneskene til gode Borgere; en Ting, som ingen slavisk Lydighed, ingen Agtelse for, og Kierlighed til Regenten, for hans virkelige eller indbildte gode Egenskabers Skyld, er i Stand til at udrette. Denne Agtelse allene er det stærkeste Værn for den borgerlige Hellighed. Denne eller hiin Lov kan være uretfærdig, eller i det mindste forekomme os at være det; dette eller hiint Lovens Organ, enten virkelig, eller dog i

min

min Formening, uværdig til personlig Agtelse. Hvilken min Lydighed blot paa denne Agtelse, saa forsvinder tilligemed min Overbeviisning om den enkelte Lovs Afsærdighed og Organets Agetværdighed, tillige al Agtelse. Er jeg derimod giennemtrængt af ubetinget Agtelse for Loven selv; af Agtelse for den borgerlige Indretning, saa vil jeg dog endnu ligesuldt adlyde Loven, blot fordi den er en Lov, og fordi, uden denne Lydighed, den borgerlige Indretning selv umuelig kunde bestaae.

Af alt dette følger nu ogsaa, at al anden Agtelse kun er noget værd, saalange den kan bestaae med denne Agtelse for Loven og de borgerlige Indretninger selv. Skulde det altsaa befindes, at et Forslag, der sigtede til at betrygge eller formere Regentens personlige Agtelse, vilde forstyrre eller formindske hin ubetingede Agtelse for Loven selv, saa fortiente det blot af denne Aarsag ikke at komme i Betragtning, det maatte forkastes.

Nu kan den personlige Agtelse, som er bygget paa fornuftige Grunde, saavel som den betingede Agtelse for enkelte Love, meget vel bestaae med den ubetingede Agtelse for Loven selv. Men gandske anderledes er det med den ufornuftige personlige Agtelse. Denne vænner Borgerne fra at see paa Loven selv, der i og for sig selv burde være Gienstanden for hans høie-

høieste Agtelse, til at stirre paa den udvortes Glorie, der omgiver den Person, som skal forestille Loven. Istedt den for at Personen skulde hente al sin Hellighed og Anseelse fra Loven, henter tværtimod, i den blandede Undersaats Dine, Loven sin Hellighed og Anseelse fra Personen. Ethvert Forslag, der sigter til at forhøje den ufornuftige personlige Agtelse; ethvert Forslag, der sigter til at omgjerde Regenten med helligt Mærke, med falsk Glimmer, med udvortes Hellighed, næsten større end Guddommens, i det mindste saa stor, at man ikke ustraffet tør dadle eller besvære sig over hans Handlinger, er altsaa i Grunden et Forslag til at formindske den ubetingede Agtelse for Loven selv, der ene er i Stand til at gjøre os til gode Borgere.

Det andet Spørgsmaal: hvorledes man bedst skal tilvinde sig, eller vedligeholde Agtelsen? maae, som man let indseer, besvares forskielligt, som man forstaaer Spørgsmaalet.

Ubetinget Agtelse for Loven selv, udbredes allene ved fornuftig Undervtishings og Oplysnings Fremme, som det selv af denne Aarsag altid er Statens Pligt at sørge for. Betinget Agtelse for Lovene og fornuftig personlig Agtelse tilvinder og vedligeholder Regenten sig bedst, naar han lægger Vind paa at give gode

Love,

Love, og selv at bestbde virkelig agtverdige Egenheder. Den usornuflige Agtelse er i alle Tilfælde forkastelig *).

Men mueligt var det dog, at den beringede og personlige Agtelse kunde svækkes, enten naar Skribenten oplyser Folket, at den Agtelse, som det hidtil har baaret for denne eller hiin Lov, eller denne eller hiin Person, er ugrundet; eller, naar han fremstiller selv gode Love og uskyldige Handlinger som uwise, uretfærdige eller foragtelige.

Jeg maae her henvise til det, jeg allerede ovenfor troer at have godtgjort: at Indskrænkninger i denne Henseende ingentunde kan finde Sted; ja at de selv da ikke kan finde Sted, naar disse Beskyldninger ere ugrundede; med mindre man vil opgive al sikker Brug af politisk Skrivefrihed, og dermed tillige opgive det eneste Værn, som den saa ofte mishandlede og fortraadte Men-

*) Jeg veed vel, at man vil paastaae, at denne falske uvertes Hellighed kan gjøre Nytte, saalænge Folket endnu er umyndigt og usornufligt. Men enkelte gunstige Folger kan ikke retfærdiggjøre et Middel, der i og for sig selv er umoralsk. Desuden har denne falske Hellighed, ligesaa vel som alt andet Blandeværk, som man har indført for Menneskets Umyndigheds Skyld, den skadelige Folge, at den holder Mennesket i Umyndighed, og virker, at han aldrig, eller dog langt seldigere, end ellers see kunde, bliver fornuftigere.

Menneskehed har mod sine Magthaveres, Regenters, Embedsmænds o. s. v. Undertrykkelser og Despotismus **).

Et mere hensigtsstridigt Middel til at befæste enkelte Loves og Regentens personlige Agtelse, kan der imidlertid neppe gives, end at straffe dem, som offentlig badlede eller besværede sig over dem. Nødtvungen vilde det hindre, at intet offentlig blev frevet; men det vilde ikke hindre, at der jo blev talt ligesaa meget, eller endnu langt meer til deres Forkleinselse. Eller ved man da ikke, at der til alle Tider og Steder, og da meest, hvor det er meest forbudt, selv længe før man kiendte til Skrivefriheden, er blevet raisonneret over og badlet paa Regeringens Person og Handlinger. Lydighed af god Villie er en Ting, som man aldrig kan tilvinge sig ved Straffelove, men blot ved at indrette sine Handlinger saaledes, at Retfærdigheden

**) Naar jeg taler om den mishandlede og fortraadte Menneskehed, slette Regentere o. s. v., saa maae jeg udtrykkelig erklære, at jeg dermed ikke har ment vor Regiering, som jeg selv ved mere end een Leilighed har ydet min uskromtede Berømmelse. Ofte udtledes der forhadte Consequenser af det, En aldrig har sagt, og man kan derfor ikke være forsigtig nok at forebygge, at man ingen skal udbringe af det, man virkelig har sagt; og endda nytter denne Forsigtighed ofte intet.

den af dem selv er indlysende, og dersom de maaskee skulde blive fremstillede i et falsk Lys, ved at oplyse Folket bedre.

Meget rigtigt erindrer Hr. Professoren S. 68, N. S. 412, at en eneste uoverlagt, ja uretfærdig Handling selv, naar den ikke reiser sig af virkelig ond Villie, ikke berettiger os til at undrage, enten Regenten eller nogen anden Dødelig, vor hese Agtelse; ja den gjør det, hvad Regieringen angaaer, ikke heller, Enkelte uoverlagte, uretfærdige Handlinger selv, som reise sig af menneskelig Skrøbelighed, opvække vel Misfornoiselse til en Tid; men en Misfornoiselse, som andre gode, retfærdige Handlinger igien quæler. Regentens egen Skyld er det, naar han, ved hyppig at igientage slige Handlinger, beviser, at de reise sig af meer end menneskelig Skrøbelighed, der vil det Gode, endskiøndt det forfeiler Midlet; Regentens egen Skyld er det, naar han paa denne Maade forspilder den personlige Agtelse, som han, under saadanne Omstændigheder, heller ikke fortjener.

Men, endskiøndt man ikke lyder af betinget Agtelse for Loven, eller af personlig Agtelse for Regenten, saa vil den fornuftige, oplyste og velværende Mand dog ligesuldt lyde af ubetinget Agtelse for Loven og den borgerlige Orden selv, og Pøbelen, det er: ikke den ringe og fattige, men den vilde, raue, umoraliske

for

forneemme og ringe Hob, som ikke drives af Agtelse for Moralitet og Lovene selv, maae Regieringen ved Tvangsmidler holde i Ave. Dertil maae selv den vise og gode Regiering have Energie nok, hvis den ikke skal blive til Spot for denne vilde Hob, og disse Tvangsmidler maae den altid, og med upartisk og ubødig Stærværdighed gjøre Brug af, naar den ikke gods villig vil adlyde Lovene. En saadan Stærværdighed kan, saalænge Regieringen, uden Persons Ansæelse, bogstavelig følger Loven og Lovens Form; saalænge den ikke overskrider den ved selvraadige, partiske eller despotiske Handlinger, aldrig blive Grumhed, den er den fuldbyrdende Magts hellige Pligt. Om denne vilde Hob, som ingen Agtelse for Moralitet og Orden kender, gielder det ellers med Rette saa forhadte Valsprog: oderint dum metuant. Frygten allene er i Etand til at holde den inden sine Skræmmer, hos hvem Fornuft og Moral intet kan udrette.

Naar Professoren S. 59, N. S. 403 siger, „at man selben feiler ved at tillægge Regieringen god Villie“, saa beroer dette atter paa en dobbelt Forstand af Ordene. En saadan ond Villie, at man vil det Onde, fordi det er ondt, som Professoren tillægger Nero, finder man vel selden, eller, som jeg til Menneskehedens Værelse vil haabe, aldrig hos Mennesket. At ville det Onde for det Ondes egen Skyld, er en

H

Dier

Dievels, ikke et Menneſkes Sindelag. Ikke at agte Moral-Loven, naar den kommer i Coliſion med vor Egennytte; vore Drifter og Begierligheder; at agte alle Midler lige gode, naar de kun lede til diſſes Tilfredſtillelſe; at behandle alle andre Menneſker ſom blotte Midler og ſig ſelv ſom Hovedhenſigt, dette er det onde Menneſkes Sindelag. Og ſkulde denne Art af ond Villie da ſaa ſaare ſielden være fundet iblandt Regenterne? Er Folkets ſande Inter-eſſe? Opviſer Historien os ingen Exempler paa Hyrſter, der, for deres Griller, deres Erobringsge, deres indbildte Høiheds og perſonlige Fordeels Skyld, have ført tuſinde af deres Underſaatter til Slagterbenken? udføet deres Underſaatter, for at fortære Frukten af deres Sveed og Taarer i ſandsſeløs Pragt og Vellyſt iblandt deres Friſter og Hofſmigere? Ingen Exempler paa Hyrſter, ſom anſaae deres Underſaatter, lig hin Bulgarenes Hyrſte, ſom Smeden ſine Tænger, for blotte Redſkaber i deres Hænder, hvilke de kunde anvende ſom de lyſtede? Ingen Exempler paa Hyrſter, ſom har traadt Menneſkefrihed, Menneſkeværdighed og Menneſkeſtykſalighed under Fødder? O Gud! Verdens Annaler, diſſe Annaler, ſom paa hvert andet Blad opviſer os en nye Erobringſkrig, en nye Familie Krig, en nye Stolthedſ-Krig, et nyt Ind-

gred

gred i Menneſkehedens Rettigheder, indeholde uimodſigelige Beviſer for det Modſatte.

Om man imidlertid, ſom i Engelland, altid udtrykkelig ſkal tillægge Regenten god Villie, og ſkyde Skylden for alt det Onde, ſom ſkeer, paa Miniſtrene? er et andet Spørgſmaal. Jeg har ſelv tilføret troet, at det burde beſvares med: Ja. Men hvad er dog dette i Grunden andet, end en blot Formaliſter? Meget enſoldig maatte den være, der ikke var i Stand til at giennemſeue dette Blandeværk, meget enſoldig maatte den være, der ikke kunde indſee, at man enten meente Regenten, naar man talte om Miniſteren, eller og at man erklærede den førſte for et Nul, for en Theaterkonge, der blot foreſtillede den højſte Myndighed, men ſelv intet var i Stand til at udrette. Dette ſidſte kunde man med Føie kalde at gjøre en Uhyſlighed god igjen, ved at begaae en anden.

At jeg forreſten er fuldkommen enig med Hr. Professore, naar han, S. 60, N. S. 404, opfordrer Skribenterne til at vogte ſig for Diertheder, og iagttage Velanſtændighed imod Regieringen, kan vel ingen evigle om, ſom har læst min førſte Afhandling, hvor jeg udtrykkelig opfordrer Skribenterne til det ſamme. Har Skribenten virkelig det Diemeed at gavne; er det hans Henſigt at overbevise Regieringen

§ 2

om

om Ting, som han troer at burde rettes, (og det bør være enhver Skribents Niemeed,) saa kan man intet hensigtsfremmige Mittel vælge, end oppirrende Sarkasmer og Bitterheder. Men Et er, hvad Skribenten bør gjøre, Et hvad Fornuft og Moral, og noget gandske andet, hvad de borgerlige Evangslove ere berettigede til at fordrø af ham.

Hvad Professorens S. 64, N. S. 408 anfører mod det Forslag, som jeg, saavel i min ældre, som senere Afhandling har fremsat, at Regjeringen skulde antage frivillige, eller i Nødsfald, leiede Skribentere, der skulde forsvare dens Sag for Publikum *), indeholder rigtigt nok endeel Sandhed, kun synes Hr. Professorens ikke at have skænket mit Forslag i min sidste Afhandling den fulde Opmærksomhed. Gandske rigtigt (sjøndt vel ikke saa ganske almindeligt eller i saa høi en Grad, som Hr. Professorens synes at troe det) er det, at Menneskene have en Slags Tilbøielighed til at troe det Værste om andre, og især om deres

Over-

*) Jea forstaaer ved Publikum det samme, som Hr. Professorens selv har fastsat, (endstjøndt han undertiden synes at glemme sin egen Definition), den almindelige Menneskefornuft, og for dens Tribunal kan Regjerten ligesaa vel forsvare sin sags Understaarten; alle Mennesker, uden Undtagelse, høre under dens Værneting.

Overmand, eller den, som de skyld ubetinget Lydighed; Nødtigt, at Regjeringens Talsmand, især naar disse skrive for Løn, har den Fordom imod sig, at Smiger og Egennytte er Driveskedren til deres Forsvar; da derimod Modpartiets Angreb synes at udslyde af reen Patriotisme og Sandhedskierlighed. Alt dette er tildeels gandske rigtigt, men den eneste Følge, som man med Rette kan udtrække af alt dette, er: at det er vanskeliggere at forsvare Regjeringen end at angribe den; ikke at disse Vanskeligheder enten gandske, eller dog tildeels ei kunde røddes af Veien; ikke at Fornuft og Sandhed, sagt paa den rette Maade, ikke ogsaa i dette Tilfælde vilde vinde Seiren over Lagn og Ufornuft. Grunden, hvorfor Menneskene saa gjerne hælde til Angriberens Side, naar deres Overmand blive angrebne, er, som jeg i mit Skrift har vilst, fordi de i disse Angreb troe at finde en Slags Skadesløsholdelse for det Fortrin, som hine besidde over dem, og fordi Angriberen, naar Angrebet er forbundet med Fare, oppækker en fordeeltig Fordom em sit Mod, og Interesse for sig, naar han bliver straffet. Men tilsligemed Straffen bortfalder og alt Mod og den hele Interesse. Mistanken om Smiger og Egennytte bliver vel endnu tilbage mod Forsvareren; men Sandhedens Magt vil dog ogsaa her tilslidst blive seirende. Den sande Marsag, hvorfor Regjeringens Forsvarere

ofte udrætte saa saare lidt, ligger sædvanligst i Maaden, hvorpaa deres Forsvar bliver ført. Isteden for at igkendrive Modstanderens Beskyldninger Skride for Skride med Grunde, nøies Ministerial-Skribenterne ofte med at fremstille Sagen eensidig paa deres Viis. Isteden for Grunde, betiene de sig ofte af Declamationer; Isteden for Moderation og Sindighed, af Hefsighed; Isteden for liberale Grundsatninger, drive de paa blind Lydighed, slavisk Underkastelse, Fordomme, udvortes Hellighed o. s. v. Overalt er det, som jeg allerede i mit Skrift har anmærket, høist hensigtsstridigt, naar man indrykker Forsvar for Regjeringens Handlinger i egne, dertil forfattede Ministerial-Tidender, hvor alt, hvad Regjeringen foretager sig, bliver roest og forsvaret. Man iagttage den rette Maade; indrykke Forsvaret i Magaziner af blandet Indhold, hvor begge Partier kan lade deres Stemme høre; og som derfor ogsaa vil blive læste af begge Partier. Endnu bedre var det, naar Dadel og Roes, Forslag og Indvendinger vare blandede tilsammen i een og samme Afhandling. Dette vilde ikke allene opvække en god Fordom om Forfatterens Upartiskhed, men ogsaa, om ellers noget er i Stand dertil, hæve den anden Fordom om Smiger og nedrig Egenmyrte, som man ellers saa gjerne troer at være Drivesfæder til ethvert For-

Forsvarsskrift for Regjeringen, fordi den unægtelig ofte har været det.

Rigtigt er det ogsaa, at Forsvaret endnu bliver vanskeliggere, naar Angrebet tillige er forbundet med Spot og Vittighed, der bringer Læerne over paa Angriberens Side. Men man forglemme da heller ikke paa den anden Side, at Latteren er den for Staten og dens Nødtid alleruskadeligste Sindslidelse. Saa længe Vorgerne blot see over Regjeringens Foretagender, kan denne altid være sikker for blodig Opstand og Revolution, der aldrig var seende Menneskers Værk. Man betænke, at der er ingen Ting i Verden, som man snarere bliver fied af, end Latter; at det vittigste Indfald taber sin Draad, naar man har hørt det en føie Tid; og endelig, at et fornuftigt Forsvar, der viser Latterens Ugrund, ogsaa snart hævver Indfaldets Virkninger. Det vittige og bidende Indfald, hvormed Hr. Niegels hiemsøgte Universitetets Professorer, i sit Legat for lang Hvile, tabte snart sin Virkning hos mangfoldige, der havde læst og fandt sig overbeviste ved de Anmærkninger, Hr. Professor Baden i Universitets-Journalen imodsatte det.

Men et andet Spørgsmaal kunde ved denne Leilighed opkastes: Er Latterens Virkning saa lidet farlig for Regjeringen; saa er ogsaa, paa den anden

Side, det Onde, man kan see over, heller ikke saa saare trykkende; over virkelig Uretfærdighed, Undertrykkelse, Despotismus kan man vel harmes, men ikke see; var det af denne Aarsag da ikke bedre, at man i dette Tilfælde, hvor det Onde, Regjeringen kunde tilføie, ikke kunde være betydeligt, ved Tvangslove forhindrede Skribenterne fra, ved deres Vittighed at gjøre Skaar i Regentens Agtelse? Kunde dette sidste; dette Skaar, som stekte i Regentens Agtelse, ikke med Rette fortiene at kaldes et høiere Onde, som man ikke burde betænke sig paa at afværge ved denne Indskrænkning i Skribenternes Frihed? allerhelst, da Veien endnu ligesuldt stod dem aaben til at besvare sig over alvorlige Forurettelser paa en alvorlig Maade.

Ved første Diekast synes denne Indvending at have Vægt. Jeg skulde ogsaa strax være færdig med at give min Stemme til Indskrænkningen, hvis ikke denne Indskrænkning, som jeg troer at have viist, tillige vilde gjøre al Brug af Skrivefriheden usikker. Jeg henviser her Læseren til det, jeg allerede ovenfor har sagt om Haan og Spot i Almindelighed. Dog maae jeg her endnu igientage en Anmærkning, som jeg vel allerede tilforn har gjort i Skriftet selv; men om hvis Rigtighed Erfaringen siden efter tilfulde har overbevist mig,

Det

Det maae være tilladt at prøve Love og Regjeringens Handlinger; det maae selvfølgelig ogsaa være tilladt, at vise den Urigtighed, Modsigelse, Inconseqvens o. s. v., som man troer at blive vaer i disse Love eller Handlinger. (En Ting, der, som jeg troer at have bevist, gierne kan besaae med Agtelse for, og Høflighed imod Regjeringen selv). Men Modsigelse, Inconseqvens o. s. v. grandse saa saare nær til det Latterlige. Helst er dette Tilfældet, naar man, for at følge den Regel for Fremstillelsen: *opposita juxta se posita magis illucescunt*, sætter det Modsigende eller Inconsequente umiddelbar ved Siden af hinanden. Her er altsaa et Tilfælde, hvor man, tværtimod sin Hensigt, kan blive besyldt for at spotte, det er: at gjøre Regjeringen og dens Foranstaltninger latterlige.

Fra mere end eet Sted har jeg maattet høre den Debæidelse, at jeg, ved at fremstille det Modsigende, jeg troede at finde i Trykkefriheds-Lovene, eller rettere, i Dommernes, af Lovgivningen ikke udtrykkelige misbilligede Fremgangsmaade, at heraae sig saavel paa de ældre som de nyere Anordninger, har spottet Regjeringen og dens Handlinger. Dette har imidlertid aldrig været min Hensigt. Mit Døkke var det blot, at fremsætte min Paastand med al den fulde Styrke, som jeg var istand til at give den; for

H S

at

at opnaae denne Hensigt, og iagttage den foranførte Regel, som det bedste Middel til at opnaae den, samlede jeg alt det Modsigende, som jeg troede at finde i denne Fremgangsmaade, i en eneste Lov. Følgen blev, at man fandt Resultatet latterligt. Enhver Modsigelse, der fremføres i eet Landedret, bliver let latterlig.

Naar Professorens S. 67, N. S. 411, vil bevise, „at den, som haaner eller spotter Regenten, er strafskyldig, selv, naar Regentensvirkelig har uret; fordi denne „Haan og Spot bidrager til at forstyrre Orden og „Nolighed, og at løse Daandene imellem Folket og „dets Styrer“, saa kan jeg ingenlunde bifalde ham, med mindre han efter sin Definition, ved Haan og Spot vil forstaae, at man udtrykkelig tillægger Regieringen Uduelighed. Ellers vil dette Argument i een Henseende bevise for lidet, og i en anden Henseende for meget; for lidet, fordi Orden og Nolighed ikke beroede paa den personlige Ugtelse allene, fordi man af ubetinget Ugtelse for Loven, og af Tvang endnu kan lyde, endskiondt den personlige Ugtelse for Regenten selv er tabt; og fordi et eneste Tilgreb heller ikke er gang er nok til at forspilde Regentens personlige Ugtelse; for meget derimod, siden det vilde bevise, at man aldrig, selv med den største Føie, tørde besvære sig over Regentens Handlinger, eller

eller dable hans Love. Ved enhver saadan beføiet Anse, kunde man nemlig sige, at Regenten tabte noget af sin personlige Ugtelse, og folgelig Daandet imellem ham og Folket blev svagere; jo mere beføiet og grundet Anken var, jo mere havde man Ret til at paastaae dette; men at paastaae dette, var tillige at paastaae, at ingen, politisk Skrivefrihed mere maatte finde Sted.

S. 70, N. S. 414 kommer Hr. Professorens til det Spørgsmaal: Om Skribenterne bør have Tilladelse (ikke tillade sig; thi dette vilde være, at spørge om slige Angrebs Moralitet, ikke om deres juridiske Tilladelighed) at bruge Spot imod Religionen?

For at blive sin Definition troe, (som han dog S. 71, N. S. 415 og flere Steder, hvor han taler om offentlige Indretningers Forhaanelse, synes at have glemt) maae han ikke spørge: Om Religionen maae haanes? Men kun om den maae spottes? Hans Grunde ere følgende:

„Religiøse Selskabers Hensigt er moralsk, og „folgelig agtværdig. — Naar religiøse Selskaber ere „herkende, der er Religionen en offentlig Indretning, og bør derfor, ligesaa lidt som andre offentlige Indretninger, forhaanes. — Den som besværlig, „Religionen med alvorlige Grunde, viser Ugt for

„Ne-

„Religion og Sædelighed; men den som spotter dem
„udbreder religiøs Lersindighed“.

At enhver Religion, enhver Maade hvorpaa
Menneskene dyrke Gud og foreville sig deres Forhold
til ham, skulde være agtværdig, fordi dens Hensigt er
moralisk, er neppe almindelig rigtig sagt. Manges
Religions Hensigt er det desværre snarere at tilsmigre
sig det høieste Væsens Yndest, og om muligt, at
bestikke hans evige Nærfærdighed, ved udvortes Hand-
linger og tomme Ceremonier, end virkelig at befordre
sand Moralitet. Manges Religion indeholder Sæt-
ninger, som umiddelbar gaae ud paa, at nedbryde og
fordærve Moraliteten selv. Disse Religioners Læ-
domme, deres tomme, skadelige Ceremonier og umor-
alske Sætninger kan altsaa ingenlunde være en Gien-
stand for den Agtelse, som Mennesket skylder Moral-
Loven. Fra en anden Side derimod, nægter jeg ikke,
at jo Haan og Spot i religiøse Undersøgelser, kan
være høilig at laste. Forsætlig og med Hensigt, at
spotte andre Menneskers Religion, der er dem hel-
lig, er en Fornærmelse mod disse Mennesker selv,
som man ikke anskede giengjældet ved lige Spot over
det, som vi selv ansee for helligt, og kan, som en
saadan Fornærmelse, aldrig bestaae for Moralitetens
Domstol. Et ganske andet Spørgsmaal er det der-
imod, om det maae være juridisk tilladeligt, og Gien-
stand

stand for en borgerlig Evangslov; og dette Spørgs-
maal, som Professorens saa ofte sammenblander
med det første, er det just, som her skal besvares.

Professorens Indvending „at Religion, hvor
„den er herskende, maae ansees som en offentlig Ind-
„retning, og derfor ligesaa lidet, som enhver anden
„offentlig Indretning maae være underkastet Spot“,
behøver neppe videløst at besvares. Som jeg troer,
har jeg allerede godtgjort, at Haan og Spot over
offentlige Indretninger ikke kan være en Gienstand
for borgerlige Evangslove; og en herskende Religion,
naar man ved dette Udtryk forstaaer meer end den
Religion, til hvilken den største Mængde af Landets
Indbyggere bekiende sig; naar man forstaaer en Re-
ligion, hvis Bekiendere friere end andre maae holde
deres Gudsdyrkelse, og hvis Bekienderes Antal Staa-
ten, efter Hr. Professorens egne Ord, ved Straffe
eller Belønninger søger at vedligeholde, eller at for-
øge, er i sig selv en Fornærmelse mod den menneske-
lige Fornuft, en Fornærmelse mod Menneskers med-
fødte uafhængelige Rettighed og Moral- Loven selv,
og burde af den Årsag i ingen Stat eksistere.

Saa lidet jeg imidlertid ynder den Maade, at
spotte og haane det, som andre holde helligt, saa er
det dog efter min Overbevisning umuligt, at sank-
tionere en Lov, der skulde forbyde dette, og tillige
at

at forekomme, at denne Lov ikke skulde have den Virkning at forhindre al sikker Brug af Skrivefriheden over et af de, for den menneskelige Forstand, for Menneskets sande Nøglighed og for Moraliteten selv, allervigtigste Hæmmer.

Ne haane, er efter min Definition, at sætte en Ting i et foragteligt, at spotte, at sætte den i et latterligt Lys. Muelige var det nu, at de Religions-Lærdomme man vilde skrive imod, virkelig i og for sig selv fortiente Foragt; eller at man i det mindste, efter fuld Overbeviisning troede, at de fortiente den; og saaledes vilde da, naar al Haan var forbuden, tillige al Muelighed bortfalde til at fremstille virkelig foragtelige, Nederdrægtighed og en foragtelig Tænkemaade befordrende, Lærdomme i deres sande Lys. Ydermere, den som søger at vise, at en Lærdom, som en anden hidtil har holdt for sand og hellig, er urigtig og overtroisk, stræber, i hvor moderat han ogsaa skriver, med det samme ikke blot at nedbryde den Agtelse, hvori denne Lærdom tilforn stod, men han stræber ogsaa unøgtelig at fremstille den i et Lys, hvori den maage forekomme foragtelig, det er: han haaner den; thi Overtroe er altid foragtelig.

Det samme gielder ogsaa om Spot. Lærdomme kan, naar de fremstilles i deres sande Lys, vir-

kelig i og for sig selv være latterlige. Vil man nu fremstille det Urimelige, Modsigende, Fornuftstridige en saadan Religion indeholder, saa bliver Resultatet, blot ved den simple Fremstilling af Lærdommene, uden Skribenternes Skyld og Hensigt, ofte latterligt. At sanktionere en Lov, i følge hvilken det skulde være enhver Skribent formeent, at sætte nogen Religions Lærdom i et foragteligt eller latterligt Lys, (thi Loven bør være almindelig), vilde altsaa i Grunden være at giøre al Skrivefrihed i religiøse Materier hoist usikker *), ja det vilde (siden det ene Religionspartie i Staten, har samme Ret at fordrø, som det andet) være gandske at tilintetgiøre den.

Endnu meer følger alt dette af Hr. Professorens Definition paa Spot; hvor jeg ikke engang har Lov til, at vise Inconsequenter i nogen Religions-Lærdom, der har jeg heller ingen religiøs Skrivefrihed.

§. 73, A. S. 4:7, bestrider Hr. Professorens min Paastand, at Religionsstriden her i Danmark egentlig kun er en Strid mellem den blot naturlige og den positive Religion, med den Anmærkning „At alle
„de,

*) Jeg henholder mig her til det, som jeg ovenfor har talt rim Tolkelse og Haan og Spot i Almindelighed.

„de, som i de tydske catholiske Lande forkaste Kirkens
 „Læresætninger, efter Nicolais Bæretning ere Atheister,
 „og at de fleste franske Philosopher bestride den
 „naturlige Religion med samme Iver, som den po-
 „sitive“. — At fremsætte denne Indvending, er alle-
 rede at igiendrive den. At oplyste Folk i de catholiske
 Lande lettelig forfalde til Atheisterie, er Naturens
 Gang. Naar Mennesket gaar ud af Overtroens
 tykkeste Mørke, træffer han sielden med eet paa Sand-
 heden. Liig Bærnet, der ofte maae snuble og
 falde, inden det lærer en sikker og stadig Gang; saa-
 ledes maae og Mennesket først ved mislykkede For-
 søg komme til Sandhedens Erkiendelse og sine Evners
 rette Brug. Fra den tykkeste Overtroelse sker sædvan-
 lig Overgangen til en anden Yderlighed, til Bantroe
 og Atheisterie, og først fra denne til sand fornuftig
 Religion. Ligesaa vist som Bærnet aldrig vil lære at
 gaae, saalange man, af overdreven Frygt for at det
 skal falde og støde sig, vil forbyde det at sætte Fød-
 derne til Jorden, ligesaa vist vil ogsaa Mennesket al-
 drig komme til Oplysning og sand fornuftig Religion,
 naar man, af Frygt for at det skal geraade paa Af-
 veie, vil forbyde det frit og offentlig at undersøge
 Religionens Lærdomme. Men ligesaa vist, som Bær-
 net, at dets Falden og Snublen uagtet, dog engang
 vil komme til en fast og stadig Gang, ligesaa vist vil

og

og Mennesket, naar man kun ikke egenmægtig vil
 blande sig i Sagen, ogsaa engang komme til Fornuse
 og Sandhed. En Finger af Forsynet, isald vi Men-
 nesker tør vove at bestemme det, et stort Bærn imod
 Bantroen er, i mine Tanker, den kritiske Philoso-
 phies Udbredelse i denne Periode. Denne Philoso-
 phie, der paa den ene Side nedriver alle de Luftka-
 steller og Spindelvævsbygninger, der nu ikke ret læn-
 ge kunne holde sig, og som man en Tidlang har beha-
 get at kalde naturlig Theologie og theoretiske mathe-
 matiske Beviser for Guds Tilværelse og Sielens Uds-
 delighed, og paa den anden Side befæster Troen paa
 disse, for Menneskers Nødsag saa vigtige og evig
 interessante Sandheder, paa Moraliterens uroffelige
 Basis; denne Philosophie, siger jeg, synes ret at
 være sendt af Himmelen paa en Tid, da Menneske-
 stegten river saa mangt et Elde, hvormed Despotis-
 men og Hierarchiet havde blandet den, fra Dinene,
 og da Overtroen, i det mindste for en Tid, vilde
 have gaaet over til almindelig Bantroe og Immora-
 liter. Ved Evangsmidler at ville standse denne Cri-
 sis er kun at forhale den, og med den tilslige den paa-
 følgende Menneskeheds Fremgang til sand Oplysning
 og Forædling.

Uden Tvivl gjør Professoren Gudemonisterne,
 og iblandt dem mangen brav og retskaffen Mand, der

S

har

Har antaget deres Principier, Ret, naar han S. 74, N. S. 418, anfører den Omstændighed, at Lykfeligheds-Lærens Moral nu er den herskende, (eft Ring, der forresten kunde være ligesaa megen Tvivl underkastet, som den Paastand, at Voltaire er den Skribent, der nu omkunder meest bliver læst,) som et Devijs paa Vantroens Udbredelse, der kan sættes ved Siden af Atheisternes Mængde i de tydske, natholke og franske Lande. Det høieste, man kan sige om dem, er, at disse Folk maaskee ere inconsequente; at de gjøre et underordnet Princip til Sadelighedens øverste Princip; at de, (thi den Lykfelighed, som de fleste og bedste iblandt dem mene, er ingenlunde dyrist sandfelig Velbefindende, men den Tilfredshed, som en god Samvittighed og udøvede gode Handlinger foretkaffer), ikke noie nok har overveiet, at man først maae have et Princip, efter hvilket man kan kiende, hvad der er ret og godt, før man kan føle Tilfredshed over at have gjort det, som er ret og godt; at de anføre det, som en Bevæggrund til Dyden, hvad der egentlig kun er en naturlig Følge af Dyden, og som ikke kan komme i Betragtning, naar man taler om den i sin fulde Reenhed. Med eet Ord, at de, som saa ofte er Tilfældet med os Mennesker, har eet Princip paa Studerestuen, og et ganske andet i Livet. Men derfor at kaste saa mange, og iblandt dem

dem unøgtelig mange brave og rettskafne Mænd, i een Klasse med Vantro, der vilde dræbe al Dyd og Sædelighed, det er i Sandhed ukierligt; er en Yttrelse af philosophisk Intolerant, der ofte oprønder Mennesket med samme Ufordragelighed, som den theologiske. Og hvad har endelig Eudæmonisterne og Voltaires med Sagen at gjøre; Eudæmonismens Udbredelse og Voltaires Læsning er en Ting, hvori Trykkesfriheden er ligesaa uskyldig, som Doctor Bahrdts uskyldig i Jordstælvet i Calabrien, ja i det Jordstælv, som nedkastede Colossen paa Rhodes, mange Aar før Doctor Bahrdt blev fød.

En Forsømmelse bebrejder Hr. Professoren mig S. 76, N. S. 420, og han bebrejder mig den med Ret. Jeg har nemlig i mit seneste Skrift gandske forbigaaet de Skribentere, som, ved Hielp af en smudsig Phantasie, søge at opvække urene Lidenstaber hos deres Lesere. Halv uvillig maae jeg her indrømme Hr. Professoren, at han, efter min Overbeviisning, har Ret, naar han paastaer, at sige Skrifter burde være underkastede en passende Straf, der kunde hindre lignende Forfattere fra at træde i deres Forgiengeres Fodspor. Halv uvillig, siger jeg; thi jeg indseer, hvilken Magt der med det samme blev indrømmet Dommeren over Geniets Værker overhovedet, og hvor lettelig denne Magt kunde misbruges

paa en barbarisk Maade. Den Forfatter, der uden Vittighed, uden Konst, plumpt hen siger Utugtigheds der, gjør aldrig saa stor Skade, som den, der, lig Wieland og andre, forstaae at kaste Graziernes halvgiennemfigtige, coiffe Slør over den Nogenhed, der ellers vilde bevæge ethvert nogenledes velsædet Menneske til at bortvende Dinene med Afsky. Det smertes imidlertid enhver, der ikke gandske er blottet for al Konstfølelse, at see Perrhasit Malerier forfjortrede, endskjondt han, som Sædelærer, uden Naade vilde fordømme dem. Dog, fordømt være al Konst og al Skonhed, naar de endog kunde forlede et eneste Menneske fra Dydens Vej. Hensigten af Konstens vittigste og skønneste Produkter kan kun være Fornoielse, i dette Tilfælde en umoralisk og skadelig Fornoielse; og ingen Fornoielse kan opveie den Skade, som Immoralitet forarsager. Dette Slags Konstprodukter kan med Billighed regnes iblandt de Ting, som, ikke blot ved Misbrugen kan blive, men i og for sig selv virkelig ere umoraliske, og som en Stat, der agter Moralitet, og vil afværge sine unge Borgeres Forsførelse, altsaa ikke kan tillade *).

Pro

*) Forfatteren vil de ved min første Afhandling i Minerva tilføiede Anmærkninger, er ikke, efter Hr. Pro

Professoren kommer nu paa samme Sted til det fjerde Soedspørgsmaal: om det maae være tilladt, ustraffet at beskylde Embedsmand for Skidesløshed, Uredelighed, Undertrykkelse o. s. v., i deres Embedsførelse? Jeg har paa staaet at Staten, ifald end Borgeren overhovedet var berettiget til at fordrø Straf for arerørigs Beskyldninger, dog kunde forlange af Embedsmanden, at han skulde opgive denne Ret i det foranferte Tilfælde. Dette benægter Hr. Professoren paa den Grund, at Embedsmanden ikke er berettiget til at giøre denne Renunciation, siden han, som Menneske, har en medfødt Ret til Agtelse, og han ikke ophører at være et Menneske, fordi han er Embedsmand. „Man kan,“ siger Professoren, „aldrig fra skrive sig sine Menneskeheds-Rettigheder, en saadan Contract vilde være „ipso jure“ ugyldig og uefterrettelig“. Denne Professorens Slutningsmaade har den samme Feil, som endeel andre af hans Slutninger, at den gaaer paa et Been for mange. Et Mennesket har en medfødt Ret til Agtelse, saalange han ved sin Opførelse ikke forspilder den, er sandt; men at han har en saadan

S 3

Ret

Professorens Formening, Hr. Sekretair Pram: men Indsenderen af Stykket, en B. n. fra hvis Haand Tillægget om Kobberstik ligeledes er.

Det til Agtelse, at ingen med Dette eller Urette tør beskylde ham for Uretfærdighed, usandt. Betingelsen selv: „saalænge indtil han forspilder den“ viser, at det maade være tilladt at undersøge, om han har forspildt den eller ikke. Dersom Staten paastod, at han, for at blive Embedsmand, skulde afstige sig at Det til Agtelse; dersom den paastod, at han, uden foregaaende Forsælse, skulde ansees for et Skarn, et foragteligt Menneske; at enhver frit tørde beskylde ham for de groveste Misgjerninger, uden at han skulde have Tilladelse til at forsvare sig, eller hævde sin Agtelse, men stiltiende lade Beskyldningen hvile paa sig; fordrede Staten alt dette af Embedsmanden, saa vilde den gandske vist fordre mere end han var berettiget at give. Men flige Fordringer kunde da heller ikke opstaae i et eneste fornuftigt Menneskes Hjerne. Det, jeg har paastaet, er noget gandske andet; min Paastand er, at enhver, som, med Dette eller Urette, troede sig, eller det Helt fornærmer ved Embedsmandens offentlige Opførelse, maatte have Det at fremsætte sine Besvælinger offentlig, og det uden at frygte for nogen borgerlig Straf; min Paastand er, at den beskylde Embedsmand maade og skal forsvare sig; men ikke kunne vente anden Hjælpstignelse for Beskyldningen end den blotte Kriksdødsstraf fra de borgerlige og den offentlige Menings Tribunaler.

Naar

Naar Professoren siger: „man kan aldrig sige: „skrive sig sine Menneskeheds.“ det er; sine uafhængelige „Retligheder“, saa har han fuldkommen Det; de kunde ellers ikke være uafhængelige Retligheder. Men den Retlighed at fordre borgerlig Straf over den, der har beskylde mig, endog for Uret, eller om Professoren heller vil, den Retlighed, at fordre Straf over enhver, der har fornærmet mig, er ingenlunde en uafhængelig Retlighed; var den virkelig en uafhængelig Retlighed, saa tørde jeg i intet Tilfælde, og under ingen Omstændigheder opgive den. Høimodighed imod Fornærmeren; christelig Tilgivelse vilde da istedenfor at være en af de skønneste Dyder, være en saabenbar Synd imod Menneskeheden.

Ulykkeligere Exempel kunde Hr. Professoren ikke have valgt, end netop Eunuchernes. I intet Tilfælde tør Mennesket samtykke i at lade sig bruge som blot Middel; i intet Tilfælde tør Mennesket opgive sin Det til at søge Sandheden, og arbejde paa sin egen Forbedring. Aldrig kan et eneste af disse Tilfælde, hvor dette skeer, som Høimodighed og Tilgivelse, blive Dyd; de ere altid og under alle Omstændigheder, Forbrydelser mod Menneskeheden i vor egen Person.

S. 77, N. S. 421, erklærer Hr. Professoren det for et Sophisma, naar man paastaer, „at Embedsmanden, vel ikke som Menneske, men dog som

S 4

„Em

„Embedsmand, skal fraskrive sig sin Menneskeheds-
 „Ret, eftersom han, endskøndt han er Embedsmand,
 „dog aldrig kan ophøre at være et Menneske.“ Han
 har her den samme Fordeel, som man altid kan være
 sikker paa, naar man selv skaber sig sin Modstander,
 at man altid med Visshed veed, man kan overvinde
 ham. Jeg har gjort Forskiel paa Embedsmandens
 offentlige og hans private Charakter, men ingenlun-
 de har jeg gjort dette af den, i sig selv høist spidsfindi-
 ge og latterlige, Grund, fordi jeg troede, at man kun-
 de beskylde Manden, som Embedsmand, for de ære-
 løseste Forbrydelser, og han dog selv, som Menneske
 og privat Mand, kunde være al Ære værd. Nei,
 den, der staaer som Embedsmand, er gandske vist ogsaa
 som Menneske en Tyv. Havde Hr. Professorens
 med Opmærksomhed giennemlest, hvad han vilde
 igiendrive, før han gav sig af med Giendrivelsen, saa
 vilde han vel neppe have paabyrdet mig denne Urime-
 lighed. Hensigten af min Destinktion var blot at be-
 svare den Indvending; „At Embedsmanden, der dog
 „tillige er Borger, ogsaa kan gjøre Fordring paa
 „samme Ret, som hans øvrige Medborgere.“ Til
 Svar paa denne Indvending har jeg paastaet: at
 det ikke var rigtigt, at Embedsmanden kunde gjøre
 samme Fordringer paa Staten, som hans øvrige Med-
 borgere, eftersom dette kun kan tilkomme ham i sine
 pri-

private Anliggender, i hvilken Henseende han staaer
 i lige Forhold til Staten med sine øvrige Medborger-
 re; men ikke i hans offentlige Embedsførelse, i hvil-
 ken Henseende hans Forhold til Staten er et gandske
 andet, end de øvrige Borgeres, nemlig ikke som Bor-
 ger, men som Statens umiddelbare Tjener, og at
 Staten altsaa ogsaa er berettiget til at fordrø meer af
 ham, ligesom en Mand er berettiget til at fordrø meer
 af sine umiddelbare Tjenere end af ethvert andet Men-
 neske. Jeg paastod altsaa ikke, at de Angreb, der
 skeete paa hans offentlige Charakter, ikke skulde skade
 ham i sin private Charakter, men jeg paastod, at Sta-
 ten kunde være berettiget til at fordrø Opoffrelser, Re-
 nunciationer af afhændelige Rettigheder af ham som
 Embedsmand, som den ikke var berettiget til at fordrø
 af andre hans Medborgere, ja ikke engang af ham
 selv, i hans private Charakter, som Borger i Sta-
 ten.

Siden jeg indseer, at den rette Synspunkt,
 i hvilken jeg har villet stille Sagen, er ved Professo-
 rens Fremstilling bleven forrykket: vil jeg her for-
 tellig fremstille min hele Tankegang, saavidt An-
 greb paa Embedsmændenes offentlige Charakter an-
 gaaer.

Først har jeg stræbt at bevise, at Beskyldninger,
 Angreb o. s. v. paa Embedsmandens offentlige Charak-

ter maatte være juridisk tilladelige, fordi det neppe vilde være den almindelige Villie, at frastige sig den Ret, at besvare sig over Embedsmandens Forhold i Ting, der maatte interessere alle, som Statsborgere, helst da denne Frygt for at angribe ham i flige Tilfælde vilde, til Borgernes Skade, kun tjene til at betrygge ham i lovsfridig, og for det Hele og enkelte Personer skadelig, Udfærd. At man forresten ubetinget burde adlyde ham, naar han fremkom i Lovens Navn og beklædt med dens Myndighed, har jeg udtrykkelig anmærket.

At det for Staten og den store Masse af Borgere, som selv ikke ere Embedsmænd, ingen Skade vilde medføre, naar enhver, ustraffet, havde Tilladelse til paatale og drøfte Embedsmandens offentlige Forhold, var en Sag, som jeg troede let vilde blive mig indrømmet. Det næste Spørgsmaal, man kunde opkaste, var: Fordrede Staten i dette Stykke ikke for meget af Embedsmanden? Kunde den, uden Kretsfærdighed, vel gjøre denne Fordring paa ham? Dette Spørgsmaal troede jeg nu burde besvares med Ja, af følgende Grunde: 1) Jeg har paastaet, at Staten var berettiget til at gjøre Fordringer paa Embedsmanden, hvad hans offentlige Charakter angaaer, som den ikke er berettiget at gjøre til andre hans Medborgere, eller ham selv i hans private Charakter; a) fordi han som

som Embedsmand, i sin offentlige Charakter, staaer i et ganske forskielligt Forhold til Staten, end hans øvrige Medborgere eller han selv i sin private Charakter. b) fordi han, som Embedsmand, nyder Fordels af Staten, hvilke hans øvrige Medborgere ikke nyde, og for hvilke den altsaa ogsaa er berettiget til at fordrø mere af ham, end af disse; c) fordi det, i det mindste efter vor Stats Indretning, staaer fuldkommen i hans eget Godtbefindende, om han vil modtage Embedet, tilligemed dets Fordels og Byrder, eller ikke, og fordi han, om Byrderne forekomme ham for store, ikke behøver at paatale sig dem, naar han vil give Slip paa Fordelsene. 2) Dog, dersom Staten endog ikke var berettiget til at fordrø mere af Embedsmanden, end af hans øvrige Medborgere, saa vilde dette dog intet sige imod mit Forslag. Efter dette skulde Staten virkeligt ikke fordrø mere af ham end af enhver anden; efter dette Forslag skulde enhver straffes, der indblandede sig i andres, Embedsmænds eller ikke Embedsmænds, private Anliggender; derimod skulde det staae enhver frit for at paatale alle andres, Embedsmænds eller ikke Embedsmænds offentlige Handlinger. Forskiellen er kun denne, at Embedsmanden formødelst sin offentlige Stilling, og fordi han har flere offentlige Handlinger at udøve end andre hans Medborgere,

ogsaa maae være udsat for flere offentlige Angreb, end disse*).

Det Beviis, som Professoren S. 78, A. S. 422, fører, for at man hverken tør bebreide Embedsmanden Skidtesløshed, Uredelighed eller Uduelighed, „fordi han ved disse Beskyldninger vilde tabe den Agtelse, „som han nødvendigviis maae besidde, for at gavne.“ beviser i een Henseende for lidet, og i en anden for meget. For lidet, siden man, endskøndt han havde tabt sin personlige Agtelse, dog endnu kunde lyde ham, enten af Agtelse for Loven selv, hvis Organ han er; eller af den Grund, der nok ogsaa hos den store Høf er den almindeligste, hvorfor Love og Embedsmand blive adlydte, af Tvang. For meget beviser det dertil mod, siden deraf vilde følge, at man aldrig, selv ikke med den største Hæie, tørde besvare sig over ham, saalænge Beskyldningen ikke var af den Natur, at den

paar

*) Af den private Jøde kan Staten ikke med Villighed forde, at han skulde arbejde paa Sabbathen; men dersom den havde et Embede at bortgive, der udsøbigængelig fordrede, at Embedsmanden maatte arbejde paa denne Dag, saa kunde man dog ikke nægte Staten den Ret, at forde af Jøden, at han enten skulde bekvemme sig til at arbejde paa Sabbathen, hvis han vilde have Embedet; eller overlade Embedet med dets Fordele til andre, som ville og kunne.

paadrog sig hans umiddelbare Affættelse; deraf vilde følge, at man da især maatte vogte sig for at beskyldde ham, naar Beskyldningen var sand og grundet; thi jo sandere, jo mere grundet Beskyldningen var, jo mere vilde den og hidrage til at Embedsmanden tabte sin personlige Agtelse.

Naar Professoren S. 79, A. S. 423, spørger: „om man tør overfalde Embedsmanden med Ektebdsord og ærerørlige Beskyldninger, naar han udøver sit „Embede, fordi man derfor ligesuldt kunde adlyde „ham?“ saa kan man gierne nægte dette, uden at besfregte ringeste Følge for min Vaastand. Enhver saadan Grovhed, imedens han udøver Embedet, maae anses som en Forstyrrelse i hans Embedsførelse. En gandske anden Ting er det, mundtlig at overvælde Embedsmanden med Grovheder, naar man skal adlyde, og atter noget gandske andet, siden efter at besvare sig over hans Adfærd i offentlige trykte Skrifter.

S. 79, A. S. 423, drager Hr. Professoren Følgen af min Vaastand, at Embedsmændene af Staten nyde Fordele, som andre Statsborgere ikke nyde, i Tvivl, „fordi Fordelene, han som Embedsmand nyder „i enhver vel indrettet Stat, bør staae i Forhold til „Embedets Vigtighed og Vanskelighed, fordi de kan „fordre Lon af Staten for Opoffelsen af deres Tid og Kræfter, som de yde den, og fordi de fleste Em-

bede

„bedsmand kun ere maadeligt aflagte.“ Alt dette kan jeg tilstaa ham. Embedsmanden er unægtlig befoiet til at fordrø Løn, og en med hans Arbeide, Fare, Opofrelse og Denunciationer proportioneret Løn; men Staten er ogsaa paa den anden Side ligesaa berettiget til at fordrø Opofrelser af ham. Skam for Staten er det, naar den Løn, som den giver sine Embedsmand, ikke staaer i nøie Forhold til deres Arbeide og Opofrelser, Skam for den, naar den sulter sine Tjenere, og derved forleder dem til Uredelighed eller Modfaldenhed under Arbeidet, og dobbelt Skam, ifald denne uoverlagte Sparksomhed, som i saa mangfoldige Stater kun træffer den underordnede, ikke den høiere og fornemmere Embedsmand, ikke den Slags Tjenere der, egentlig at tale, kun er Hoffets personlige Tjenere, der kun bidrage til at forøge dets Glæde, og som dog, i mange Stater, ere langt rigere aflagte end andre nødvendige og i Sandhed nyttigere Statens virkelige Embedsmand.

I Henseende til Professorens Paastand S. 81, N. S. 425, „at det af mig giorte Forslag er uretsfærdigt imod Embedsmændene,“ og S. 82, N. S. 426, hvor han forlanger „ubeviste Beskyldninger afstraffede,“ maae jeg henvise Læserne til det foregaaende, hvor jeg troer at have godtgjort, saavel at Staten, uden Uretfærdighed kan gjøre denne Fordring paa Embedsmanden;

den; som at den Clausel, at kun beviste Beskyldninger skulde være straffte, vilde ophæve al sikker Brug af Skrivefriheden.

Naar man paastaar, at de juridiske Beviser, hvorved man for Domstolen maatte retfærdiggjøre sin Beskyldning, ofte ere vanskelige at tilveiebringe, saa paastaar man ikke, efter Professorens Formening S. 82, N. S. 426, „at Embedsmanden skal dømmes paa blotte Formodninger.“ Tilfældet kan være af den Beskaffenhed, at man, endskøndt der er den meest grundede Formodning om, at Embedsmanden handler uredeligt, eller tiltager sig en despotisk Myndighed, dog ikke er i Stand til at komme til fuldkommen Visshed derom eller juridisk at bevise det, fordi disse Beviser, der skulde afgjøre Sagen, netop ere enten i Embedsmandens egne, eller i andre, med ham forbundne, eller ham underordnede Menneskers Hænder, og fordi han, enten af Embeds-Stolthed, nægter at oplyse Vedkommende, eller unddrager sig derfra, under den, vist nok i sig selv gyldige Forevending, at han ikke behøver at gjøre enkelt Mand, men allene sin Dyrighed Regnskab for sin Huusholdning. Hvad skal Borgere, der dog kunde komme til at lide under Embedsmændens uredelige, stadesløse eller despotiske Fremgangsmaade, her gjøre? Enten maae han i dyb Underdanighed tie og lide af, hvad han troer er Uret, og som

maae

maaſkee kunde blevet afværget: eller og maae han ſage ſage Embedsmanden paa Lykke og Fremme, og ved Domstolen, naar han maaſkee ikke kan tilveiebringe de behørigte Dokumenter, blive dømt og ſtraffet. Et kraftigt Middel til at forebygge dette, var det, naar han i offentlige trykte Skrifter torde ytre ſine grunde, eller ugrundede Formodninger og deres Grunde; Han vilde derved vøde Embedsmanden til at reſertere ſig, ikke for ham, men for Publikum, eller, hvis han endnu troede ſig for fornem dertil, opfordre Regjeringen til at underſøge Beſkyldningen, da enten at frikende eller fordomme ſin underordnede Embedsmand.

Om Domstolenes Upartiffhed, ſom Hr. Profeforen ſamen ſamme Side atter beraaber ſig paa, har jeg allerede tilføit yttret min Mening. Man har ſagt om Preſterne, at de, netop af den Aarsag, fordi de hver Dag maae ſyſſelſætte ſig med dem, ofte mindſt af alle føle ved religiøſe Handlinger. Det ſamme gielder uden Tvivl ogſaa om Dommene, i Henſeende til de Følelſer, ſom deres Embedsførelſe, der ogſaa for dem er hvert Dags Arbeide, maae opvække hos dem. Uden Tvivl vil diſſe Følelſer, ſaa ſtarke de endog kan have været i Begyndelſen, lidt efter lidt gaae over til Ligegyldighed. Vel den Mand derfor, der i ſit Embeds Førelſe og ſit hele Liv igiennem ikke ſtyres af

blotte

blotte Følelſer, men af hellig, fornuftig Agt for Moral-Loven og faſte Principier,

At paafaae, at den Maxime: „Embedsmanden bør ved alle Leiligheder, ſaavidt ſom muligt, have des og underſtøttes.“ kan have Indflydſe paa Dommereſs Kiendelſe, er desuden ikke det ſamme, ſom at beſkyldbe Dommereſs for aabenbare Uretfærdighed eller ond Villie. Muligt er det, at han, ſelv efter ſin beſte Overbeviſning, holder denne Maxime for rigtig; muligt er det ogſaa, at denne Maxime, uden at han ſelv veed det, yttres ſin Indflydſe paa hans Domme. Temmelig rigtig er det imidlertid, at man, maaſkee af et ſkiult Egentierligheds Bedragerie, ſom den ſaa ofte spiller os Menneſker, ikke ſieldent træffer denne Maxime hos Embedsmændene.

Hvad Hr. Profeforen S. 83, N. S. 427, erindrer imod Publikums Domſtol, berøder egentlig paa en Miſforſtand af Ordet Publikum, hvilket han, overimod ſin egen meget rigtige Anmærkning, paa dette Sted forklarer ved Mængdens, iſteden for ved den almindelige Fornuftes Domſtol.

Hvorledes Prof. S. 84, N. S. 428, kan beſkyldbe mig for: „at Publikum,“ det er, efter hans Fortolkning paa dette Sted, Mængden,“ efter min Mening, ſkal have Hals og Haand over Embedsmændene,“ kan jeg ikke begribe. Jeg har dog i mit

R

„Skrift

„Skrift udtrykkelig nægtet; udtrykkelig paaftaaet, at Embedsmanden ikke skylder enkelt Mand, men alle, ne Folket, eller dets Repræsentant, og sin Dyrighed, Regnskab for sit Forhold. Den Ret, at paa tale offentlige Misbrug, som jeg vil have hver Mand tilstaaet, er dog noget ganske andet end den Ret, at fælde en afgjørende Dom, eller have Hals- og Haandsret.

Hvor virkelige Statshemmeligheder er Aarsagen til Embedsmandens Tvangshed, et Tilfælde, som Prof. S. 85, N. S. 429, anfører, der kan han beraabe sig paa sine Foresatte, og i deres Erklæring finde Retfærdiggjørelse for sig selv. I øvrigt er det nok gunstigt, at Publiciteten strækker sig saa vidt som muligt.

At Embedsmanden skulde anvende al for megen Tid paa at forsvare sig imod offentlige Angreb, grunder sig paa den Forudsætning, at disse Angreb vilde blive saa saare hyppige. En Forudsætning, som jeg ikke troer, og hvis Rigtighed Erfaringen hidtil heller ikke synes at bekræfte. Angreb, som ikke understøttes af Grunde, behøver man heller ikke at svare paa; mange Beskyldninger ere saa lette at besvare, at de kan affærdiges med et par Ord; atter andre, blot ved at lade afstrykke det, der hjemler vor Fremgangsmaade; som en ordentlig Embedsmand altid maae være for-

forsynet med. Overalt maae det altid være Embedsmandens egen Skyld, hvis alt for mange Besværgelser skulde finde Sted imod ham.

At Misundelse og Had altid følger Fortienester, er et gammelt, og ofte, desværre! alt for sandt Valsprog. Imidlertid synes det dog, som Hr. Profesoren overdriver Sagen vel meget, naar han saa ganske uden Undtagelse, og med Hensyn til Nationen selv; ikke til enkelte Mægtige i vort Fædreland, S. 87, N. S. 431, paaftaaer, „at de meest fortiente Embedsmænd, de værdigste Borgere fornemmelig ere udsatte for Bagvaskelser og alle Slags Efterstræbelser.“ Ganske vist salde Tycho Brahe, og Griffenfeld, og Gerner som Offere for Misundelse og Had; men var det Nationen, der fældede disse Offere? Er vor udsdelige Værnstorff da bleven saa almindelig hadet, misundt, forfulgt og efterstræbt af den store Mængde af hans Medborgere; af den Nation, der endnu græder og længe vil græde trostesløs over hans Urne? Kan man vel opvise en Embedsmand, om hvem der med større Ret kan siges, at han, selv medens han levede, har havt Nationens almindelige Stemme for sig? Og har ikke selv de, der kunde være misforvarede med et eller andet enkelt Skridt, som de tilregnede ham, (Cramers Afsettelse f. Ex.) dog i det øvrige, fast enstemmig erkendt Mandens store Fortienester,

som Danmark længe vil savne, og aldrig, uden at blive utaknemmelig, nogen Tid kan glemme? Exemplet af Aristides er, som mangfoldige af Hr. Professorens Exempler, høist uheldigt valgt. Det var ikke Had, ikke Misundelse, men Frygt for enhver udmærket Mand, Frygt for at en saadan, efter Dristrati Exempel, engang skulde bemægtige sig Enevolds Herredømmet, der var Ursag til den Ubillighed, som Athenenserne, ved deres Ostracisme, saa ofte udviste mod deres ypperste Mænd. Ikke fordi de misundte eller hadede, men fordi de frygtede ham, forjog de en saadan, i deres Dine farlig Mand, paa en vis bestemt Tid af Moderstaten, for at han imidlertid skulde tabe sin, for dem og deres Frihed saa farlige, Indflydelse paa sine Medborgere. Dette kunde da let forlede en eller anden politisk Sværmer til at ansee selv Mandens udmærkede Rettskaffenhed som Aulebning til sig en Frygt. Imidlertid ser man dog let, hvorlidet dette Exempel, der ene grundede sig paa Athenensernes Politik, kan anvendes her.

De politiske Fordele, som mit Forslag vilde medføre: Embedsmændenes større Opmærksomhed paa deres Embedsførelse, og Frygt for at gøre sig skyldige i uretfærdige eller despotiske Handlinger, ere, som jeg haaber, indlysende; men ikke saa indlysende, i det mindste for mig, ere de Uleiligheder, som Prof. S. 89

og 90, N. S. 433 og 34, anfører, og der i hans Dine ere saa store, at de kunde bevirke det hele borgerlige Selskabs Opløsning.

At ingen uden æreløse Mennesker, under de af mig foreslagne Vilkaar, vilde paatage sig Statens Embeder, er uden Tvivl vel meget, og vel meget uheldigt sagt til en Embedsmand, der selv udtrykkelig har erklæret, at ville indgaae disse Betingelser. Dog, ham og hans Lige vil Professorens formodentlig hense i den Klasse af politiske Sværmere, der vilde blive dette Forslags første Offere, naar det blev iværksat. Jeg troer imidlertid dog, at Staten maaskee bedre vilde være tjent med at eie mange sige politiske Sværmere, der agte almindelig Frihed og det Heles Vel, høiere end egen personlig Stolthed og Hevngierighed, iblandt sine Embedsmænd; end ved at eie mange af Professorens æreløse Mænd, der ansee deres egen Stolthed og Hevngierighed saa vigtig, at de, for at tilfredsstille denne, ønskede en Lov sanktioneret, der vel ingen kunde var i Stand til at betrygge deres sande Agtelse, men dog omgav deres egne dyrebare Personer med en større udvortes Vigtighed, og forundte dem større Frihed til, i deres Embede at handle efter eget Godebefindende.

Hvorledes ellers den Tillæbelse, ustraffet at torde besvære sig over Embedsmændens virkelige eller for-

arrente lovsribige Forhold, kan have alle de frygtelige Følger, som Prof. S. 90, N. S. 434, forregner, kan jeg ingenlunde begribe. Formodentlig, (thi med Visshed kan jeg ikke sige det,) skulde alle disse frygtelige Tilfælde være en Følge af Embedsmandens Ringegættelse for den offentlige Mening, der igjen maatte være en Følge af de saa ofte igientagne, ugrundede Angreb. Den Frihed, offentlig at besvare sig over Embedsmanden, vilde da have tvende gandske modsigende Følger. Har nemlig disse Angreb virkelig Indflydelse paa den offentlige Mening, og kan denne Indflydelse virkelig krænke Embedsmanden; saa kan han heller ikke være ligegyldig imod dem; og Professorens Deklamation S. 90, N. S. 434, er spilde; har de derimod ingen Indflydelse, er Embedsmanden gandske ligegyldig imod dem, saa er paa den anden Side, den hele Deklamation om den Krænkelser, som disse Angreb maatte forårsage æreklære Gemytter, gaaet til Spilde. Den eneste Maade, paa hvilken man nogenledes kunde forene disse paafaldende Modsigelser, var, naar man vilde antage disse tvende modstridige Virkninger til forskellige Tider, saa at Krænkelser, o. s. v. skulde være den umiddelbare og den almindelige Ligegyldighed imod den offentlige Mening, som siden efter blev fremvirket ved disse Angrebs (formeente, ved ingen Erfaringsgrund stad-

se

fastede,) Hyppighed, skulde være den middelbare Virkning af disse offentlige Angreb. Saavel om denne Krænkelser, som om disse Angrebs formeente Hyppighed, har jeg allerede talt i Forveien. En Beskyldning, som kan liget drive, kan ikke forårsage et fornuftigt Menneske betydelig Krænkelser, den tiener kun til at forhøje Sandhedens og hans egen Agtelses Triumf; og motiverede Beskyldninger for virkelig Uredelighed eller Uretfærdighed, vil gandske vist aldrig blive optagne med Ligegyldighed, eller betragtede med samme Øie som ubetydelige eller grundløse Injurier; med mindre alle Embeder, efter Professorens Formening, skulde blive besatte med æreløse Mennesker. Dog, ogsaa i dette Tilfælde vilde Frygten for at see sine Uredeligheder, o. s. v. blottede og forelagte den høieste Regjerings Dine, hvis Pligt det var at paasee og straffe dem, endnu virke selv hos den æreløse Embedsmand.

Om Embedsmændenes nødvendige Agtelse, som Prof. S. 91, N. S. 435, beraaber sig paa, har jeg allerede tilstrækkelig yttrret min Mening. Aarsagen, hvorfor Embedsmændene adlydes, er desuden selvsken eller aldrig den personlige Agtelse og Tillid, man bær for dem; men enten Agt for Lovene hos de Fornuftige og Betænkende, eller Tvang og Frygt hos de Ufornuftige og Ildesindede. De Ukyndige, om hvilke

R 4

Prof.

Prof. taler S. 92, N. S. 436, maae virkelig være meget ufyndig, hvis de ikke skulde kunne kiende den Grund, hvorfor Embedsmændenes saakaldte udvortes Hellighed saameget anprises af ham og flere. Imidlertid var det dog muligt, at der kunde forebringes Grunde mod denne Hellighed, som endda ikke vare saa gandske forkastelige. Jeg vil iblandt flere anmærke følgende:

a) Jeg har allerede engang erindret, hvor nødvendigt det er, at indprænte Borgeren fremfor alting den ubetingede Agt for Loven, der allene er i Stand til at gjøre os til gode Borgere, og hvor skadeligt det er, naar man, ved at beklæde Lovens Organer med en Hellighed, der vedvarer, endog naar de ikke tale og handle i Lovens Navn, vænner dem til at agte Loven for Personens, i dens Sted at de burde agte Personen for Lovens Skyld. Jeg har læst et Sted, at den franske Soldat stod i Gevær for sin Officier og indtil Punkt og Prikke adlød ham, saalænge Tjenesten varede, men at han siden efter, naar Tjenesten var forbi, ingen udmærket udvortes Agtelse viste ham fremfor andre. Et saadant Forhold maae lære Borgeren at agte Manden for Lovens, og Loven for sin egen Skyld; beklæder man derimod Manden med udvortes Glimmer, Hellighed, større Fare ved at angribe og beskylde ham end enhver anden; der hænger ved ham,

endog

endog naar han ikke længer er i Tjenesten; saa virker man aabenbar til et gandske modsat Niemeed. Den i sig selv ikke saa fornemme, eller ved udvortes Hæder udmærkede Politiebetjent maae derfor, hvor han fremkommer med sit Politie-Tegn, altid opvække langt større Agt for Loven, end den med Rang, med udvortes vedvarende Hellighed og Glimmer beklædte høiere Embedsmand. Blendet af den udvortes Glans, som omgiver ham, agter Mængden ham selv for hans Glimmers, og Loven for hans Skyld. Hos Politiebetjenten mødtes den derimod at vende sin hele, udeelte Agtelse paa Loven allene.

b) Dersom man vil gaae consequent til Verks, saa maae den høieste Regjering, Kilden til Embedsmændenes Hellighed, endnu være langt helligere end Embedsmændene selv; vil man nu omgierde Embedsmændene med falsk Hellighed; vil man afstraffe enhver ubeviislig Beskyldning imod ham, og det langt haardere end man straffer lignende Beskyldninger imod andre, som ikke ere Embedsmænd, saa maae, hvis man ikke vil gjøre sig skyldig i den største Inconsequens af Verden, ogsaa enhver Dabel, enhver ubeviis Beskyldning imod den høieste lovgivende, dømmende eller fuldbyrdende Magt i Staten, straffes endnu langt haardere. Men da falder ogsaa tillige alt det Børn, som Eksempeligheden skulde forskaffe os imod Regjeringens uret

R 5

fære

færdige eller despotiske Handlinger. Er man ikke dable Regjeringens Handlinger, hvad heller man saa kan bevise sin Dodels Rigtighed eller ikke, saa er der, som jeg troer allerede at have godtgjort, ingen sikker Brug af Trykkefriheden, ja overalt ingen politisk Skrivefrihed lenger muelig.

c) Hertil kommer endnu en Omstændighed; Denne falske Hellighed, denne skarpe Farlighed ved at angribe Embedsmanden i trykte Skrifter, vilde ikke engang være den sande ærefætre Embedsmand, der attraaede sine Medborgeres sande Agtelse meer end sin egen personlige Digtighed, kiarkommen. Ikke allene vilde den hindre de lumste Beskyldninger, som ellers sneeg sig om i Mørket, og som ofte, uden at han vidste eller kunde afværge det, vilde myrde hans gode Navn og Rygte, fra at komme frem for Dagens Lyse, hvor først Vandit-Masken kunde skrives dem, og de selv fremstilles i deres sande Nøgenhed; men den vilde endnu skade ham paa en anden Maade; de fleste Mennesker gjøre sædvanlig Partie med deres Lige-mænd. Jo mere en anden ved Forrettighed og udvortes Glimmer udmærker sig over dem, jo mere glædes de ogsaa over, at see ham ydmyget; jo mere flappe de Angriberen deres Bifald imøde, og jo vanskeligere falder det og for den Angrebne, at overbevise dem om Angrebets Uretfærdighed. Var Embedsmanden

den ikke, som Embedsmand, udrustet med Forrettighedsheder, med udvortes Hellighed eller Glimmer, saa vilde denne Grund, helst da den Agtelse, som Embedsmanden viste Publikum, ved at forsvare sig for dens Domstol, tillige smigrede Mængdens Forsængelse, enten gandske eller dog for største Delen, bortfalde. Den vilde i ham see sin Lige-mand, og ikke nægte ham den Ret, som den i samme Tilfælde vilde tilstaa andre sine Lige.

To Indvendinger, som ere blevne giorte imod mit Skrift, maae jeg, inden jeg forlader denne Deel af Udersøgelsen, endnu besvare. Den ene er, at jeg har villet formene den angrebne Embedsmand Ret til at forsvare sig, og den anden, at jeg, ved at paa staae offentlige Beskyldningers og offentlige Forsvars juridiske Tilladelighed og Hensigtsmæssighed, hvad de sidste angaaer, til at tilbagevinde sin offentlige Agtelse, har villet sat Domstolene ud af al Virksomhed i alle Sager, der angik beskyldte Embedsmand og deres Forsvar. Paa hvad Grund, man har giort den første af disse Indvendinger? er et for mig ubegribeligt Spørgsmaal; da jeg i mit Skrift saa ofte og saa udtrykkelig har talt om Embedsmænds Forsvar for Publicitetens Domstol

Det bedste Middel til at berigtige disse Forestillinger, vilde det uden Tvivl være, naar det kunde lykkes

les mig at fremsætte min egen Mening tydeligere. Jeg vil gjøre et Forsøg.

Naar en Officier roser Infanteriets Nytte til Angreb og Forsvar, saa mener han dermed ikke, at alt Cavallerie til alle Tider og under alle Omstændige heder er unyttigt eller oversflødig. Terrainet og Omstændighederne kunne være saaledes beskafne, at Cavalleriet endog kunde gjøre større Nytte end Infanteriet, eller at man i det mindste med Fordeel kunde betiene sig af begge Dele.

Ligeledes, naar jeg taler om offentlige Angrebs og offentlig Forsvars Nytte; saa nægter jeg derfor ikke, at der jo kan gives andre hensigtsmæssige Maader, at angribe og forsvare sig paa; nægter ikke, at selv Tilfælde kan være muelige, hvor Angreb og Forsvar for de borgerlige Domstole, endog kunde være hensigtsmæssigere, end for Publikum. Kun paastaar jeg, at de borgerlige Domstole, fornemmelig efter deres nærværende Indretning, ikke bør være det eneste Sted, hvor man kan angribe en Embedsmand, og denne forsvare sig; paastaar, at man tillige ustraffet maatte kunne citere Embedsmanden, ved trykte Skrifter, for Publicitetens Domstol.

Den, som vil besvare sig over en Embedsmands virkelige eller formeente Uretfærdighed, Despotismus o. s. v., maatte altsaa have frit Valg, enten han vil

sage

sagsjage ham ved Krevne Memorialer til hans Dyrighed, eller ved de borgerlige, eller og ved Publicitetens Domstol. Kun maatte denne sidste Udvei ogsaa staa ham aaben, hvis ikke muelig Uretfærdighed, Yndest o. desl. maatte skulde berøve ham sin Ret; eller han selv, formedelst Domstolens nærværende, men ikke væsentlig nødvendige Feil, styrtes i ødelæggende Omkostninger, der kunde affrække ham fra at paatale det, som han maatte ellers var tilfulde berettiget til at paatale.

Den angrebne Embedsmand maatte, efter min Formening, ligeledes have frit Valg til at forsvare sig, enten for de borgerlige Domstole, eller i trykte Skrifter for Publikum; kun paastod jeg, at han, i det første Tilfælde, ingen anden Hyldestgjærelse maatte vente, end den blotte Frikiendelse. Hviere Hyldestgjærelse, fordi han er Embedsmand, vilde i mine Tanker kun bidrage til at indgive Borgeren en falsk, for den rette borgerlige Agtelse, for Loven selv skadelig, Agtelse; den vilde tiene til at affrække Borgerne, og isblande dem mange, der med Høje kunde besvare sig, eller som dog troede at kunne gjøre det, fra at paatale ulovmæssige Indgreb i deres Rettigheder. Smidlers Tid har jeg raadet Embedsmanden, ifald det virkelig er ham om sine Medborgeres sande Agtelse at gjøre, at forsvare sig offentlig; enten i egentlig i denne Hensigt

sigte

figt trykte og offentlig udgivne Skrifter, eller, ifald han enten selv frivillig valgte, eller ved Lovene blev tvungen til at vælge Forsvar, for de borgerlige Domstole, i den offentlig trykte Procedure selv.

Saavidt var Embedemandens og hans Angriberes Forhold til hinanden blot en privat Aktion; men derved er alt endnu ikke til Ende. Den høieste Regerings Pligt er det, at vaage over sine Embedsmænds Forhold og at hindre deres uretmæssige Indgreb i Borgernes Rettigheder; erfarer altsaa Regeringen, at en Embedsmand, det være paa hvilken Maade det vil, beskyldes for Uredelighed, Despotismus, o. s. v., saa er den forbunden til, selv at undersøge Beskyldningens Rigtighed; ved Domstolene at anlægge offentlig Aktion imod ham, og da enten straffe ham, hvis han skulde være skyldig, eller frikende ham, hvis han skulde findes uskyldig. I denne Henseende kan man ikke andet end bevidne vor Lovgivningst høieste Bifald; kun var det at ønske, at Borgeren, naar han vilde paatale virkelige eller formeente Indgreb i sine Rettigheder, ikke ved ødelæggende Straffe eller ødelæggende Omkostninger blev affrækket fra at indtale sin Ret; og derved den uretfærdige Embedsmand maaskee betrygget i sin lovstridige Fremgangsmaade.

S.

S. 94:98, N. S. 438:42, beviser Hr. Professoren, at jeg har feilet i at paastaa: at de græske og romerske Love ikke fastsatte Straf for Angreb paa Embedsmanden. Uden Tvivl har han heri Ret. Uden Tvivl siger jeg, thi deels kan jeg, saa langt fra Bibliothekerne, som jeg her befinder mig, ikke tilbørlig undersøge Sagen. Deels vilde ogsaa en saadan Undersøgelse, der saalidet vedkommer Hovedsagen, med Rette anses for Tidsespilde. Historien frembød, dengang jeg nedskrev min Paastand, og frembyder endnu, da jeg skriver dette, min Hukommelse intet Exempel, hvor en græsk eller romersk Embedsmand, i Republikenes Dage havde fordret og erholdt anden Fyldestgjørelse, end offentlig Frikiendelse. Dog, det er muligt, at jeg ogsaa i dette Stykke feiler.

S. 99, N. S. 443, kommer endelig Hr. Professoren til det femte og sidste Hovedstridsspørgsmaal, som er os imellem. Min Paastand var: At Lovene for Trykkefriheden vare høist ubestemte og modsigende, og altsaa formaliter feilende. Professorens Paastand er ikke direkte, at de ere bestemte, ikke modsigende og formaliter ulastelige; men „at de, naar de rigtigheden fortolkes, ere overensstemmende med Fornuftens Fordringer“.

Jeg kunde her henvise til mit Skrift selv, og de Anmærkninger, jeg har tilføjet den anden Udgave;

thi

thi virkelig finder jeg ikke Grund at tilbagekalde en eneste af mine der fremsatte Sætninger. Men jeg vil heller gjøre for meget end for lidet, og derfor, som hidtil, ogsaa i denne Deel af Undersøgelsen, Skride for Skidt følge Hr. Professorens Raisonnemens, og efter bedste Evne søge at veie dem.

Naar de rigtigten fortolkes, siger Hr. Professoren, ere vore nærværende Trykkefriheds-Love overensstemmende med Fornuftens Fordringer. Det samme kan man sige om de allermørkeste og tvetydigste Ting af Verden, saasnart de blot have en fornuftig Hensigt, og ikke ere skrevne af afsindige Menner. (En Ting, som hverken jeg eller nogen anden har formodet eller sagt om Trykkefriheds-Lovene). Naar de rigtigten fortolkes, det er: naar det Ubestemte rigtigten bestemmes, de forekommende Modsigelser hæves, og den fornuftige Mening, der ligger i dem, bliver rigtigten og tydeligt fremsat; saa ere de forsaaelige og har en fornuftig Hensigt. Den, der siger saameget, siger i Grunden intet, eller en identisk Sætning. Ulykken er, at det Tvetydige og Ubestemte, endskøndt det kan have en fornuftig Mening og denne rigtigten fortolkes, ogsaa kan fortolkes urigtig, og saalænge dette er Tilfældet, kan man, ihvormeget man end er overbevist om disse Loves fornuftige og vel-

glø

gjørende Hensigt, dog ingenlunde tilstaae dem Tydelighed, Bestemthed og formel Fuldkommenhed.

Derseem jeg altsaa indrømmede Hr. Professoren at Trykkefriheds-Lovene, naar de rigtigten fortolkes, stemmede overens med Fornuftens Fordringer, saa havde han dog derved intet vundet i Henseende til deres Tydelighed og Bestemthed, saalænge det endnu var muligt, ja endog rimeligt, at de vilde blive urigtigten fortolke. Muligheden af en urigtigten Fortolking, som Professoren ved sin Betingelse selv indrømmer, er allerede et Beviis for, at de ikke ere saa bestemte, tydelige og formaliter fuldkomne, som man vel kunde ønske dem.

Mueligt er det, at jeg seiler, naar jeg, i mit Skrift om Trykkefriheden, siger, at jeg med min Overtelse om Trykkefriheds-Rescripterne, ogsaa har meent Rescriptet af 3 Dec. 1790. Det er mueligt, siger jeg; thi efter sex Aars Forløb er jeg nu ingenlunde i Stand til at paastaae dette med fuldkommen Visshed. Imidlertid er dog den Grund, som Professoren S. 100, N. S. 444, anfører, ingenlunde afgjørende. Sædvanligst pleier jeg strax at sætte Datum hen, inden jeg begynder at skrive, og fra den Tid af, da jeg begynder at skrive paa Afhandlingen, indtil jeg fik den fuldbendt, forløb der Tid nok til at jeg kunde faae Rescriptet at see. Vel har jeg i denne min Afhand-

ling ikke udtrykkelig nævnt det sidste Rescript, men mueligt er det dog, at jeg allerede dengang ansaae de Ord om det forrige Rescripts Indskærpselse og Igientagelse fra samme Side som nu. At min Overbeviisning om det sidste Rescripts formale Ufuldkommenhed allerede i flere Aar har været den samme, som jeg i mit Skrift har yttret; er en Ting, som jeg med afgjørende Visshed tør forsikre *).

I Henseende til det, som Profess. S. 101, A. S. 445, erindrer om afdøde Prof. Smiths Deduction i den Coopmanske Stridighed, maae jeg atter henvise Læserne til Hr. Profess. Nabbeks ovenanførte Anmærkninger i Minerva; som intet har overladt mig at svare.

Lig,

*) Men hvorledes Hr. Professoren S. 2, A. S. 346, i sine Erindringer kan sige: „at han gjerne vilde „have kommet Pladsen til andre, isald de vilde have „fremtraadt i Skrifterne mod mig,“ kan jeg ikke begribe. Han veed selv, at han, med min Tilladelse, erholdt mit Skrift, Aet for Aet ligesom det kom ud fra Pressen, og at han allerede dengang for mange af vore Venner og Bekjendtere bestemt yttrede sit Forsæt at skrive imod mig. Biskendehed er rigtig nok en god Ting, men Sandhed, saer Lust i Minna von Barnhelm, er ogsaa en god Ting.

Signelsen om Caligulas Kobbertaster, som Hr. Prof. S. 102, A. S. 446, har betient sig af, halter sigesaa meget som endeel andre af Hr. Professorens Lignelser. Eet er det, af ond Villie og med Flid at gjøre en Lov utydelig, for, som Caligula, at finde Leilighed til at straffe; og noget gandske andet er det, naar man af menneskelig Skrøbelighed, hvorfra selv de viseste og bedste Mennesker ikke ere fritagne, fejler imod sin Villie. Det sidste har jeg paaftaaet om Negieringen; det første har jeg udtrykkelig erklæret mig imod.

At Rescriptet af 14 Septbr. 1770 er ubestemt, tilfaaer Hr. Professoren mig selv, naar han S. 104, A. S. 448, siger: at „Ordene: uindskrænket Frihed, „maae forklæres om Befrielsen fra Censuren, eller „maa skee betegne, at der maae skrives om alle muelige Gienstande.“ Grunden, hvorfor Hr. Prof. ikke vil antage, at dette Rescript lovede Straffløshed for dem, der haaned Constitutionen, de offentlige Auctoriteter, o. s. v. ligger ikke i dette Rescripts egne Ord selv, men blot i Hr. Prof. Raisonnemens om hvad han kunde antage, at en Negiering havde villet; Raisonnemens, der ere saa meget mindre afgjørende, da just mit eget og fleres Exempler, som ere enige med mig, viser, at det er mueligt, at man kan paaftaae Straffløshed for Haan og Spot. Formodentlig vil

vel Profess. svare, at slige politiske Sværmere ikke kunne komme i Betragtning; men hvoraf beviser han da, at de Personer, der have foreslaaet og conceperet Reskriptet af 14 Sept. 1770, ikke, i det mindste i dette Stykke, har været ligesaa store politiske Sværmere?

„Udtrykkelig at fastsætte Straf for dem, som „misbruge Skrivefriheden,“ farer Prof. S. 195, A. S. 449, fort, „var ikke fornødent, thi saalænge „Lovgiveren ei udtrykkelig havde ophævet Lovene for „Injuriers Straffældighed, maatte Dommeren upaa- „tvivlelig domme efter dem.“ Men hvorfor maatte han da domme efter disse Love allene? Maatte han ikke paa samme Grund domme efter alle andre i Reskriptet ikke udtrykkelig ophævede Love? Altsaa og efter de Love, der forbyde at dable Kongen og de offentlige Indretninger? Altsaa og efter de Love, der forbyde at skrive noget, som strider mod den herskende Religion? thi ingen af disse ere i Reskriptet udtrykkelig ophævede. Men hvad Trykkefrihed blev der vel da tilovers?

At de Magthavende, der havde foreslaaet og conceperet dette Reskript, skulde have med Flid indrettet Loven saa ubestemt, for at fremme Pasquiller imod de Personer, som de hadede og frygtede, en Formodning
som

som Prof. paa samme Side yttres,) er ikke allene en høist ubevislig, men tillige en høist urimelig, for ikke at sige ondskabsfuld, Beskyldning. Uden al Tvivl havde man ved dette Reskript, ligesaa vel som ved mangfoldige andre Forholdsregler, i den Tid, Struensee var Minister, de bedste Hensigter, endskiøndt der vel ofte kunde indvendes adskilligt imod Maaden, paa hvilken de bleve udførte.

S. 107, A. S. 451. Om Censurens Ophævelse, uden sikker og bestemt Brug af Skrivefriheden, kan kaldes en Binding for Skribenterne, der nu paa Lykke og Fromme maae vove sig i Faren? overlader jeg andre at bedømme. Det er imidlertid slem, naar man af Præmisserne kun skal kunne slutte sig til det, som gandske udtrykkelig burde staae i Loven selv; dobbelt slem er det, naar En kan slutte eet, og en anden noget gandske andet af de samme Præmisses, og endnu allerværst er det, naar de, som med Professorren uddrage den Slutning, ja endog tydelig kan see det af disse Præmisses, at frimodig Undersøgelse over enhver Gienstand er bleven tilladt ved Reskriptet af 14 Sept., dog ikke ere vissere i deres Sag, end at de, med ham S. 104, A. S. 448, maae fremsætte disse deres Slutninger med et maatte. Slem, naar Lovgiveren kun implicite erklærer, hvad han gandske explicite burde have erklæret.

„Naar man,” farer Prof. S. 108, N. S. 452, fort, „laser de Daand, hvormed en andens Hænder og „Fødder tilforn har været bundne, udfordres der da en „udtrykkelig Erklæring, at han for Fremtiden har Lov „til at bruge disse Lemmer saa vidt, som ethvert an- „det Menneſte maae efter Fornuftens Lov bruge dem? „Anvendelsen af denne Lignelse ſulde da være den: „Naar Reſkriptet af 14 Sept. 1770 har loſt Censurenſ „Daand, ſaa behøves der ingen udtrykkelig Erklæring, „at Skribenterne maae i Fremtiden betjene ſig af deres „Frihed, ſaavidt ſom man, efter Fornuftens Lov, tør „bruge den, og enhver Beſtemmeſe, af det, ſom For- „nuftens Lov i dette Tilfælde fordrede, vilde da, efter „Professorens Formening, være overflødig Arbeide af „Lovgiveren. Vilkelig kunde man paa denne Maade „meget ſnart blive færdig med Lovbogen, og ingen kunde „de da med Høie beſvare ſig over dens Videloſtighed. „Den hele Lov kunde da affattes i denne ene korte For- „ſkrift: Giv en fornuftig Brug af din Frihed. Alle „andre Love, Reſkripter, Forordninger o. ſ. v. og tillige „gemed dem, den ſtorſte Deel af det hele juridiske Stud- „ium vilde da være overflødige. Det er umueligt „at nægte denne Forſkrift ſin Gyldighed og Nødværdig- „hed. Kun Skade, at denne fornuftige Brug er un- „derkæftet ſaamange Stridigheder; Skade, at En an- „ſeer det for fornuftig Brug af Friheden, ſom en anden

ikke

ikke anſeer derfor, at En, ſ. Ex. i nærværende Til- „falde, anſeer det for fornuftig Brug af Trykkefriheden, „naar han opfordrer ſine Medborgere til looftridig „phyſiſk Vold, eller indblandet ſig i deres private An- „liggender; og at en anden anſeer det for ufornuftig „Brug af denne Frihed, naar man, ſelv med den ſtor- „ſte Anſtændighed, dadler Lovene, offentlige Indret- „ninger, Embedsmænds looftridige Forhold o. ſ. v. Af „denne Aarſag kan det umuelig være nok, at Lovgiver- „ren ubeſtemt byder, at giøre en fornuftig Brug af „Friheden; han maae ſtræbe at forekomme alle Miſtyd- „ninger, og derfor ogſaa tillige udtrykkelig beſtem- „me, hvori denne Frihedens fornuftige Brug ſkal be- „ſtaae.

Prof. kommer nu S. 109, N. S. 453, til Re- „ſkriptet af 7de Oktbr. 1771. „Af de Ord: Den „tilladte Frihed maae ikke misbruges til at overtræde „andre borgerlige Love, hvorfor ogſaa alle Paſquiller „og oprøriffe Skriſter, fremdeles ligesom forhen „ſkal være underkæſtede den derfor ſatte Straf, ſees,” „ſiger Professorens, „klarligen, at det ikke er en nye „Beſtemmeſe, men en authentiff Forſtolkning af det „aldre Reſkript.“ Mig forekommer det ingenlunde „ſaa klart, ſom Hr. Professorens. Man kunde, og det „maaſkee med ligesaa megen eller endnu bedre Høie, for- „klare diſſe Ord: fremdeles ligesom forhen, ſaales

des: fremdeles ligesom før Reskriptet af 14 Sept. 1770, og da indeholde de ikke en Fortolkning af, men snarere en Indskrænkning til dette sidste Reskript, hvorved de ældre Love, som ved dette Reskript vare ophævede, atter bleve satte i Kraft.

Det er i øvrigt langt fra mig, at jeg, som Hr. Prof. beskylde mig for, skulde ønske, at en Forordning blev en Afhandling; tvertimod, jo kortere, men tillige, jo bestemtere en Lov er; jo mere svarer den, efter min Overbeviisning, til sin Hensigt; kun ønskede jeg ikke, at Kortheden maatte lides paa Bestemtheds Beskøining.

Prof. paastaar: At Definitioner ikke bør findes i Lovene, fordi det er vanskeligt at give en god Definition, og fordi man maae have Tingen selv aldeles inde, og være forvissat om at have undgaaet alle mulige Bildfarelser, inden man kan give den. Dette Raisonnement beviser for meget. Dersom det var rigtigt, saa maatte det gælde, ikke blot for Lovgivningen, men ogsaa for Philosophien, for Natur-Beskøvelsen og alle muelige Videnskaber. Formegent er det vist ikke at fordr af Lovgiveren, at han skal have den Ting aldeles inde, over hvilken han vil give Lov. Kan end Lovgiveren, ligesaa lidt som noget andet fornuftigt Væsen, bestøde den Uforskammenhed, at paastaae at han har undgaaet alle muelige Bildfarelser

ser

ser, saa kan han dog, ligesaa vel som ethvert andet fornuftigt Væsen, stræbe at gjøre det saavidt som mueligt; viser Erfaringen ham da, at hans Definition er urigtig, saa kan han jo, ligesaa vel som Philosophen og enhver anden i lige Tilfælde, søge at rette og forbedre den. Viser Erfaringen ham, at hans Mening bliver misforstaaet af Dommeren, af Sagsføreren, eller overhovedet af Borgeren, og at hans Lov altsaa endnu maae indeholde Tvetydigheder, ubestemte Udtryk, o. s. v., saa maae han ansee enhver sig Erfaring som en Opfordring til strax at ansøge et nyt Forsøg paa at bestemme sig nøiere.

Dog „Definitioner og Destinktioner,“ paastaar Hr. Prof. S. 110, N. S. 454, og troer at sætte mig i Forundring ved denne sin Paastand, „kunne, efter deres Natur, aldrig blive Love.“ Den eneste Forundring, hvori denne Paastand satte mig, var Forundring over hvad den her havde at gjøre, eller her skulde bevise. Naar jeg definerer, hvad Injurie er, naar jeg fastsætter og bestemmer dens Begreb; saa giver jeg dermed ingen Lov, ingen forbindende Regel, at ingen maae tillade sig Injurier. Hvem har vel paastaet andet? Kan Definitioner, fordi de ikke selv ere Love, derfor ikke bruges, og med Held bruges i Lovene?

„Definitioner og Distinctioner, „bliver han ved, „høre til Videnskabens Theorie, og kunne allene have „den praktiske Nytte, at man bedre deraf kan skionne, „hvad Lovgiveren har tænkt sig, og derved maalkes „ledes til nøiere at kunne bestemme hans Hensigt.“ Fuldkomment rigtigt, anden Nytte kan de umulig have. Imidlertid var det dog at ønske, at Lovgiveren heller selv vilde sige, hvad han havde tænkt sig, og selv tydelig bestemme sin Hensigt, end at andre siden efter skal gjøre det. Enhver er dog sine egne Ord's bedste Fortolker.

Professoren tilstaaer dog selv: „at denne Nytte,“ (naar andre siden efter maae definere, eller bestemt angive, hvad Lovgiveren har tænkt sig.) „dog „altid er saare usikker; thi ofte indbefatter Definitioner „men ikke alt det, som den, der udfastede den, tænkte sig ved Tingen, og Lovgiverens Hensigt erfares „altid sikkrere af Lovens Dispositioner og af Grunderne til disse, han maatte angive i Præmisserne.“ Gandske rigtigt! Lovgiverens Hensigt og sande Mening erfares gandske vist altid sikkrere af Dispositioner og Præmisses, som han selv har gjort, end af de Definitioner, som andre siden efter gjøre over dem; thi disse maae først udbrages af Loven og Præmisserne. Men just derfor var det ogsaa sikkrere, at Lovgiveren betog disse andre dette usikre Arbeide, og selv definer-

te,

te, det er: selv saa nøagtigt som muligt bestemt hvad han vilde.

Men „Definitioner,“ bliver Prof. S. III, N. S. 455, ved, „vil i specielle Anordninger udarte „til Lovgivnings Pedanterie“. Uden Tvivl har Hr. Prof. og jeg tvende gandske forskillige Begreber om Pedanterie. En Pedant er det, efter min Mening, der lægger for megen Vægt paa Ubetydeligheder; og af denne Aarsag til Utdid anbringer Ting, som under andre Omstændigheder kunde være meget vel og passende anbragte. En Pedant er det ikke, der taler Latin eller Fransk, hvor Latin og Fransk hører hen; men en Pedant er det, som altid, i Tode eller Utdid, vil tale Latin og Fransk, som kaster om sig med Phraser og lærde Citationer i daglig Tale; i Fruentimmers eller ulærde Folks Selskab. En Pedant er det, der i det daglige Liv, eller uden Nødvendighed vil definere alt; men en Pedant er det ikke, der definerer, hvor Definitioner høre hen og virkelig kan stifte Nytte. Vil man nu kalde Definitioner i Love, Pedanterie; saa maae man paastaae eet af to Ting; enten: at Definitioner ikke høre hen til Loven, det er: at det ingen Gavn medfører, at Lovgiveren selv nøagtigt bestemmer, hvad der er Forbrydelse eller ikke Forbrydelse, og overhovedet hvad hans Mening er? eller og, at Dørgernes Vel, Sikkerhed og Frihed ere ubetydelige Sa-

ger

gatter, for hvilke man ikke behøver at gjøre sig saa megen og ængstelig Umage.

De Definitioner selv i Love ere anbragte til Udde, og sandt Bedanterie, naar Tingene selv, der defineres, selv er indlysende for den sunde Mennekesforstand og ingen Misstyndning underkaster, indrømmer jeg gjerne Hr. Professoren. Men at dette, efter hans Sigende, „unægtelig er Tilfældet ved Trykkefrihedslovene,“ kan vel neppe anses for meer end et Magtsprog. Jeg synes, at mit eget og fleres Exempler, der have nægget det, dog i det mindste maade bevise, at Tingene kan nægtes, og altsaa ikke er unægtelig; med mindre Hr. Professoren anseer mig og alle andre, som afvige fra hans Mening, for ingen Ting.

Professoren paastaar videre, at jeg forlænger „Loven saaledes indrettet, at et Automat kunde være „Dommer.“ Saameget desbedre! ifald man kunde indrette et Automat saaledes, at det altid dømte retfærdigt; det er: altid anvendte Loven rigtig paa rigtig beviste Fakta. Imidlertid tvivler jeg dog meget paa, at Konsten nogen Tid tilveiebringer et Automat, der var i Stand til at undersøge Faktums Rigtighed; at sammenligne det beviste Faktum med Lovens klare Ord, og derefter at falde Dommen. Dertil hører der uden Tvivl en Smule Fornuft; mere Fornuft end man kan vente sig af noget Automat; ja desværre

mere

mele Fornuft end man finder hos mangen Dommer i Verden. — At mit Forslag hidtil endnu har været, og maaskee længe vil være, en Drøm, vil jeg gjerne tilstaae, dog troer jeg, at denne Drøm om nogle bestemte Love, og om Dommere, der blot undersøge Fakta, og paa dem anvende Lovens klare bestemte Bogstav, hører iblandt de Drømme, som uden Modsigelse kunde realiseres i den virkelige Verden.

Efter Hr. Professorens Formening S. 112, A. S. 456, maade det Udtryk: „andre borgerlige Love“ i Reskriptet af 7 Oktbr. 1771, kun forstaaes om Lovene mod Injurier og oprørske Skrifter. At denne Fortolkning i sig selv er en ganske arbitrair Fortolkning, grundet paa et blot Magtsprog, er i sig selv indlysende. Reskriptet maatte, efter denne Professorens Fortolkning, lyde saaledes: „Trykkefriheden maade ikke misbruges til at overtræde Lovene, som ere givne mod Pasquiller og oprørske Skrifter.“ (Andre borgerlige Love,) „hvorfor ogsaa Pasquiller og oprørske Skrifter frendeles, ligesom forhen, skal være underkastede den i disse Love fastsatte Straf.“ En storre Tautologie kunde ikke tænkes.

Ordet: hvorfor, tilkiendbegiver aabenbar, at det Efterfølgende maade være grundet i det Foregaaende; men det Efterfølgende vilde ikke være grundet i det Foregaaende, men blot en tautologisk Igientagelse af

dette

Dette, hvis der ved disse andre borgerlige Love ikke foreskodes andre, end blot Lovene mod Pasqviller og Oprørs-Skrifter. Forstaaer man derimod ved disse andre borgerlige Love, alle Love uden Forskiel, der kunde angaae Skribenterne, (thi kun med disse havde Lovgiveren her at gjøre,) saa er her ingen Tautologie længer, men en sand argumentatio a genere ad speciem; ingen Love, som angaae Skribenterne i Almindelighed, maae overtrædes; derfor maae heller ikke Lovene imod Pasqviller og Oprørs-Skrifter, (der ere species under hiint genus,) overtrædes. Men herved siges jo tillige, at alle andre, ikke benævnte, Love, og følgelig ogsaa Lovene imod Dadel over offentlige Indretninger, imod Afvigelser fra den herskende Lærdom o. s. v. endnu staae i deres fulde Kraft *).

Pro:

*) Efter min Fortolkning lignede Reskriptet følgende Lov: „Det er enhver, under Straf, formeent, at beskædigge noget offentligt Træ, hvorfor ogsaa enhver, der beskædigger Træerne paa Landeveien, (der ere species af offentlige Træer,) maae vente vedbørlig at werde straffet.“ Efter Professorens Fortolkning vilde derimod Reskriptet ligne følgende Lov: „Det er enhver, under Straf, formeent, at beskædigge Træerne paa Kongeveien, hvorfor ogsaa enhver, der beskædigger Træerne paa Kongeveien, maae vente at straffes.“ En aabenbar Tautologie!

Professoren indrømmer, at den Clausel i Reskriptet: „Enhver, som skriver noget, skal være ansvarlig for, at det ikke strider mod de nu værende Love og Forordninger,“ kunde forstaaes om enhver Dadel af gjældende Love og Forordninger; indrømmer i det mindste, at det er høist uvist, om den skal forstaaes saaledes eller ikke? men at det dog er rimeligt, at den maae forstaaes saaledes. Med dette har han altsaa tillige indrømmet min Paastand: at dette Reskript er høist ubestemt og modsigende. Om denne Post, saavelsom om Reskriptets 3die §, kan der altsaa ingen Strid være imellem os.

Professoren begiver sig herpaa S. 113, N. S. 457, til Reskriptet af 20 Okt. 1773, og S. 114, N. S. 458, til dets Udvidelse ved den Kongelige Beskæftning af 27 Novbr. 1773. Bedrøveligt er det, og til lidet Ære for den Tids Lovgivning, at Medborgerne, som Hr. Prof. Nyerup og Hr. Secretair Haabe ere bleve dømte, og skulde straffes efter Love, som de dengang intet kiendte til; som juridiske Professorer kun veed dette om, at de skal have eksisteret; hvis Mening de ikke ere ret vel i Stand til at bedømme, og som de fristes til at troe, ere bleve desavouerte af Lovgiveren selv.

Ihenseende til det øvrige, som Hr. Professoren S. 115, N. S. 459, erindrer om begge disse Reskrip-

skripter, og fornemmelig det forfæres Mening, maae jeg henwise Læserne til Tillægget ved den anden Udgave af mit Skrift om Trykkefriheden, hvor jeg troer at have vist, at Professorens Fortolkning ikke ligger i Reskriptets Ord; at det meget mere skulde synes, at 200 Rdlr. ligesaa vel maatte være den høieste terminus ad quem, over hvilken, som 50 Rdlr. aabenbar er den ringeste terminus a quo, under hvilken Politimesteren ikke tørde gaar i sine Domme; at den af Hr. Professorens paaberaaede Grund: at 200 Rdlr. vilde være for liden Straf for de hæieste Skribenters Forbrydelser, heller ikke er saa afgjørende, som han mener; og endelig, at Lovgiveren ingenlunde ved en nye Lov kan afgjøre, hvad der har været en gammel Lovs Mening *).

S.

*) En Mand, for hvem jeg bær al Agtelse, gjorde mig først mistroisk imod mig selv, om jeg ogsaa rigtig havde fattet dette Reskripts Mening. Hans Grunde vare netop de samme, som de, Professorens har anført. Med denne Mistroe tog jeg Reskriptet selv i Haanden, og nu gik jeg atter over til den Mening, jeg i Tillægget har ytret. Endnu vilde jeg ikke lide paa mit eget Ondomme. Jeg forelæste derfor endnu dette Stykke af Tillægget for tre til fire forskellige Mænd, om hvis Upartiskhed jeg ingen Marsag havde at tvivle, og først da ogsaa disse

gave

S. 117, N. S. 461, kommer Hr. Professorens endelig til Reskriptet af 3die Decbr. 1790. Jeg maae her atter henwise Læseren til det, jeg i Tillægget har erindret om dette Reskript, hvis velgiørende Hensigt jeg aldrig har misstændt; kun har jeg beklaget, at det, ved at igientage og skærpe det forrige, efter Professorens egen Tilstaaelse, ubestemte Reskript, tilslige har vedkiendt sig alt det Ubestemte, dette Reskript indeholder, og at Udtrykkene: „at haane og at angribe agtbare Borgers Oere,“ endnu ere alt for ubestemte for en Lov, der skulde hiemle Borgeren sikker og lovmæssig Trykkefrihed.

Forresten er jeg enig med Hr. Professorens, at den Indvending: „at Dommeren skulde undersøge, om Skribenterne vare gode og oplyste Mænd,“ i sig selv kun er en Chifane. Det var at ønske, at alt i dette Reskript var ligesaa tydeligt som disse Ord. At Meningen af dem er denne: at Trykkefriheden skal gaae saa vidt, som gode og oplyste Mænd kunde ønske

det

gave min Mening Medhold, beklattede jeg at lade den trykke. Denne Fortælling vil, som jeg haaber, godtgjøre, at det ikke var lyst til at beholde Ret, og endnu mindre Mangel paa Agtelse for den Mand, hvis Mening jeg bestred, men alene Agtelse for Sandheden, der i dette Tilfælde bestemte mig.

M

det, kan vel ingen Tvivl være underkastet. Men Spørgsmaalet er endnu tilbage: Hvorvidt kan gode og oplyste Mænd ønske, at denne Frihed maatte gaae? og siden her er forskiellige Stemmer, saaledes som man atter lige nær, hvortil ikke Lovgiveren udtrykkelig bestemmer, hvorvidt han selv, efter bedste Overbeviisning, troer at den bør gaae.

S. 120, N. S. 464. Om Haan, Spot og Nægtelse paa Borgerens Værd har jeg allerede talt i det Foregaaende; dithen maae jeg altsaa henvise mine Læsere. Den Høflighed, Hr. Professoren ved denne Leilighed beviser Undersaatterne af de Danske Stater, naar han siger: „at Oprørs-Skrifter ei udtrykkelig burde nævnes i Reskriptet, fordi en saadan Misgjerning ei bør ansees for muelig i disse Stater,“ er en Efterligning af det bekjendte Alderdommens Exempel om Fadermord. Jeg kan imidlertid ikke nægte, at jo denne Høflighed erindrede mig om Htin Hofpræsts bekjendte Høflighed, der ikke torde nævne Helvede for saa civiliseret en Forsamling. Saalænge man i de Danske Stater maae give Love mod Tyve, Bedragerere, Mordere, Røvere og Mordbrændere, og altsaa forudsætte Mueligheden af disse smukke Folks Existence blandt Nationen, saalænge kan man og, uden Uheflighed, supponere, at der iblandt en Nation, som kan indeholde Tyve, Bedragerere, Mordere o. s. v., og

faa

faa kan gives Oprørere. Loven er desuden ikke givet for den Gode, men for den Onde; i Lovgiverens Mæne er Mennesket ikke et forstandigt og godt, men snarere et daarligt, ufornuftigt og ondt Væsen. Thi just disse er det, som han ved sine Love skal holde inden for de tilbørlige Grændser. — Om Religionen i nogen Stat bør ansees for en offentlig Indretning? er et Spørgsmaal, som jeg allerede forhen har besvaret.

For at afbevise den Ubestemthed i dette Reskript, hvorover jeg har beklaget mig, fremsætter Professoren S. 121, N. S. 465, igjen sin forrige Mening: „at en Lov, naar den er formaliter rigtig, bør forklares af sine Præmisses,“ da jeg derimod paastaar, at den maae kunne forklares af sig selv, uafhængig af sine Præmisses, eller rettere, at den bør være saa bestemt og tydelig, at den ingen Forklaring behøver. Ordet Præmisses er det uden Tvivl, der har forledet Professoren til denne Paastand. Fordi dette Udtryk baade bruges om Indledningen til en Lov, og om de Sætninger i en Syllogismus, af hvilke Conclusionen udlødes, troer han formodentlig, at dette Udtryk baade i en Lov og i en Syllogismus har een og samme Betydning. Forholde dette sig virkelig paa denne Maade, saa vilde han og have Ret, at man af Præmisses alene, med fuldkommen Sikkerhed, kunde slutte sig til, hvad der laae i Loven selv. I en Syllogismus

M 2

maae

maae og kan der hverken ligge meer eller mindre i Conclusionen, end netop saameget, som der ligger i Præmisserne. Kiender jeg major propositio: Ethvert Menneske er et moralsk Væsen, og minor: Enhver Neger er et Menneske, saa veed jeg og strax Conclusionen, enten den saa udtrykkelig fremsættes eller ikke; den kan ingen anden være end netop denne: Enhver Neger er et moralsk Væsen. Gandske anderledes forholder det sig med Lovens Præmisses. Loven selv følger ikke saa nødvendig af disse, at jeg, ligesom i Syllogismen, selv naar den ikke udtrykkelig er fremsat, strax kan vide den. Jeg har her Forordningen af 29 Okt. 1794, om Hegn og Fred, liggende for mig. Præmisserne indeholde Regjeringens Ønske at fremme Landmandens Færd, og rydde alle Hindringer for hans Bindfælibelighed af Veien. — At Fred paa Jorderne hele Aaret igiennem er et virksomt Middel til denne Hensigts Opfyldelse; at denne Fred bidrager til, at Bonden kan anvende mere Flid paa sin Jords Forbedring, fremaaile fortrinligere Kornarter o. s. v., saa vidt gaae Præmisserne, og nu ønskede jeg gjerne at vide, om enten Hr. Professoren eller nogen anden, der kun har læst Præmisserne, og ikke Forordningen selv, med fuld Visshed kan slutte sig til denne Forordnings Indhold? Om han allerede af Præmisserne med fuld Visshed kan vide, at Steengierder ikke maae være

un.

under 9 Qvarter høie; Jordvolde, i fast Jord, ikke mindre end 3 Alen, og i løs Jord, ikke mindre end 4 Alen brede i Grunden; at Jorbdrotten skal være pligtig at anskaffe Sætte-Piil o. s. v. til levende Hegn, naar Hæsteren selv ingen har, og naar disse kan erholdes paa fire Mile nær; at Ledene skal være forsynede med saadanne Klinker, at Ridende kan aabne og lukke dem, uden at de behøve at staae af Hesten, m. m. Alt dette maatte man dog med ligesaa megen Visshed strax kunne sige, naar man blot havde læst Forordningens Præmisses, som man med Visshed kan angive Conclusionen: Negeren er et moralsk Væsen, naar man har hørt Syllogismens major og minor propositio. Skal Love og Forordninger være Conclusioner, og deres Præmisses major og minor; saa maae ogsaa netop de bedste og meest bestemte Love og Forordninger laborere af en logisk Hovedfeil; der maatte være meer i Conclusionen end der laae i Præmisserne.

Sagen er, Loves og Forordningers Præmisses og Syllogismens Præmisses har intet uden Navnet og den Omstændighed, at de begge gaae i Forveien, (præmittantur,) de første foran Loven, og de sidste foran Conclusionen, tilfældes. De sidste indeholde Sætninger, af hvilke Conclusionen, efter den menneskelige Fornufts Love, nødvendig maae følge, og af hvilke netop denne bestemte Conclusion, og ingen anden kan

M 3

følge

følge; de første indeholde kun en Forklaring over Lovgiverens Hensigt, og de Grunde, der har bragt ham til at udgive Loven; Midlerne, hvorved denne hans Hensigt skal opnaaes, angiver Loven selv; da nu Begrebet om Midlerne, hvorved Hensigten skal opnaaes, ingenlunde ligger i Begrebet om Hensigten; da der kan være flere Midler til at opnaae een og samme Hensigt, og man kan strides om disse forskjellige Midlers større eller mindre Hensigtsmæssighed; saa kan og Loven umueligt, med samme Nødvendighed følge af sine, som Syllogismen af sine Præmisses. At fremsætte Midlerne i Præmisserne, er altsaa en formel Feil af Lovgiveren, og at søge Lovens Indhold i dens Præmisses, er at søge den paa et Sted, hvor den intet har at bestille. Nødes man til at give det; nødes man til, af Præmisserne, af Hensigten og Bevæggrundene at raisonnere sig til, hvad Lovens Mening og Indhold er; saa er dette allerede et Tegns til, at Loven selv ikke er saa bestemt, som den burde at være, at den ikke saa tydelig selv har forklaret sin Mening, som den burde, og man kunde ønske det.

Hvorledes altsaa Reskriptet af 3 Decbr. 1796 kan igientage og skærpe det ubestemte Reskript af 7de Oktbr. 1771, uden at gøre sig skyldig i dens Ubestemtthed; uden tillige at igientage og skærpe den ubestemte og modsigende Clausel: „at Trykkefriheden

ikke

ikke maae misbruges til at overtræde andre borgerlige Love,“ samt: „at Skribenterne maae være ansvarlig for, at de intet skrive imod gieldende Love og Forordninger;“ Hvorledes en sikker Brug af Trykkefriheden kan bestaae med det ubestemte Forbud at haane offentlige Foranstaltninger o. s. v., alt dette er noget, som Professorens Raisonnement endnu ingenlunde har gjort mig mere begribeligt, end det tilforn altid har været. Det havde imidlertid været høitlig at ønske, at Lovgiveren havde sat mindre Tillid til Dommerens Dømmekraft, og derfor udtrykkelig meldt, hvilke Lovsteder ved det nye Reskript vare blevne ophævede, og hvilke endnu vare gieldende. Lovgiveren bør egentlig ligesaaletid sætte Tillid til Dommerens, som til de øvrige Undersaatters Forstand og gode Villie. Hans Embede er det tyertimod, ved sin Lovgivning, saa vidt som mueligt, at forekomme de Misbrug, som de første, saavel som de sidste, ved deres Uforstand og onde Villie, med hvilke Lovgiveren egentlig har at bestille, kunde afstedkomme.

Professoren har S. 122, N. S. 466, gjort mig den Bekendelse, at jeg ikke nøie nok har gjort Forskiel paa Trykkefrihedens Materie og dens Form. En Bekendelse, der nøder mig til at igientage det Ønske, som jeg i disse mine Anmærkninger saa tidt har seet mig beføiet til at gjøre, at han nemlig vilde have undt

M 4

mig

som man inden føie Tid vilde blive nødt til at reformere paa nye.

Ligesaa enig er jeg ogsaa med ham i den Bepæmmelse, som han S. 126-130, N. S. 470-474, lægger paa endeel af de, i sidste Decennio udkomne Love. Paa meer end eet Sted i min Afhandling har jeg fremsat min Mening om denne Sag; en Mening, om hvis Oprigtighed man har saa meget mindre Ansvag at tvivle, siden man dog seer, at jeg ikke ubetinget roser alt, og at det ikke har manglet mig paa Frimodighed til at dable, hvor jeg, efter min Overbeviisning, troede Dadelen at være grundet.

S. 130, N. S. 474, beskylder Hr. Professoren mig for at have paastaet: at alle muelige Forbrydelser, ei allene quoad genus, men ogsaa quoad species, skulde bestemt være angivne i Loven. Siden jeg har hørt dette Sted af mit Skrift paa samme Maade misforstaaet af flere; saa maas jeg troe, at Grunden til denne Misforstand maas ligge i den Utydelighed, hvormed jeg har fremsat denne min Mening, og finder mig af denne Ansvag forpligtet til at rove et nyt Forsøg paa, om mueligt, at udtrykke den tydeligere. At opregne alle muelige Species, der hørte under en vis Forbrydelses genus, vilde, naar genus selv var saa bestemt, at man ikke kunde tvivle om hvad der hørte under det, være ikke blot et overflødig, men

endog

endog et skadeligt, og i alle Tilfælde urimeligt Foretagende. Et Foretagende, der kun vilde tiene til, uden Nød, at gjøre Loven vidtloftig, og som vilde have den Virkning, at mange aabenbare Forbrydelser gandske slap straffrie, blot fordi de ikke udtrykkelig vare nævned. Kun vil jeg ikke, at Dommere, hvor det endnu kan være tvivlraadigt og ikke er gandske bestemt i Loven, paa egen Haand skal hense, hvad Species han vil, under det i Loven anførte genus; kun vil jeg, at Grunden, hvorfor dette eller hiint Species hensees under det i Loven anførte genus, endskiøndt dette Species ikke udtrykkelig er nævnet, dog maas ligge gandske bestemt og tydeligt i Loven selv. Vedre vilde jeg maaskee have udtrykt mig saaledes: Lovgiveren skal bestemme sin Mening saa nøiagtig, at Dommere i ret videre har at gjøre, end blot at undersøge Faktums Rigtighed, og strax derpaa, uden videre Følgeslutninger, kan være i Stand til at anvende de i Loven bestemte Data paa Faktum selv.

Exempler vil maaskee endnu tydeligere vise min sande Mening. Sæt, at Lovgiveren vilde give en Lov imod Mord, saa vilde det, ifald det endog var gjørligt, dog være gandske urimeligt, at opregne alle de Species, der hørte under dette angivne genus; urimeligt, hvis han nøiagtig og udtrykkelig vilde specificere alle muelige Slags Mord, ved Hug, Stik, Ar-

for

senik, Sublimat, Bly-Sukker, o. s. v. Men udtrykkelig og usigtig maatte han dog bestemme, hvad han forstod ved Mord, for at ikke Dommeren maaskee skulde fælde den, som af Waade eller i Nødværge's Tilfælde berøvede en anden Livet, i een og samme Klasse med den forsætlige Morder. Efter min Formening kunde Loven affattes omtrent saaledes: Hvo som begaaer „Mord, det er: Hvo, som uden Lovens Himmel, foretager sig en Handling, hvorved en anden sætter Livet til, i det Forsæt at berøve ham Livet, og uden „at være i Tilfælde af Nødværge, det er: et Tilfælde, hvor han befinder sig selv i Livsfare, og ikke kan erholde Dyrigheds eller andres Hielp, straffes „paa denne Maade, o. s. v.“ Naar Loven saaledes var affattet, saa behøvedes der ingen videre Opregnelser af de Handlinger, som henhøre under Lovens genus. Ved de i Loven ansættede Bestemmelser var det forsætlige Mord tilstrækkelig adskilt, saavel fra det blot intenderte og ikke fuldbragte Mord, som fra Waadedrab og Nødværge; Dommerens Arbejde var nu først at opløse Faktums Rigtighed, og dernæst at undersøge a) Om den anden virkelig ved den quæstionerte Handling havde sat Livet til? b) Om Handlingen virkelig var foretaget med det Forsæt at berøve ham Livet? og c) Om Nødværge havde fundet Sted eller ikke? Saasnart disse Undersøgelser vare tilendebragte, kunde

kunde Dommeren se og uden videre Følgeslutninger, anvende Lovens Straf paa Handlingen.

Endnu et andet Exempel. Sæt, at Lovgiveren vilde give en Lov, der, efter mit Forslag, skulde bestemme Trykkesfrihedens Brug, saa kunde den affattes med disse Ord: „Aiting, undtagen aabenbar oprørske „Skrifter og Pasquiller, maa trykkes.“ Men hermed var det endnu ikke nok. Der maatte ingenlunde staa i Dommerens Magt, efter Gødtbefindende at regne hvad han vilde, enten under det ene eller under det andet genus; det maae ikke være ham tilladt at falde f. Ex. enhver Dabel over Constitutionen, Lovene, Regeringens Foranstaltninger o. s. v. et Oprørskrift; eller enhver Beskyldning mod en offentlig Embedsmand, en Pasquill.“ For at forekomme dette, maae Lovgiveren selv udtrykkelig bestemme, hvad han forstaaer ved Oprørskrift? hvad ved Pasquill? Dersom han vilde antage mit Forslag, kunde han definere begge saaledes: Oprørskrifter ere a) Skrifter, der udtrykkelig indeholde Opfordring til fysisk Modstand imod Dyrigheden i bestemte Tilfælde. b) Skrifter, hvori den højeste Regering udtrykkelig tillægges Udydelighed. Pasquiller, hvori andres private Charakter og Ansiggender fremstilles og dadles. Dommeren har her atter kun med Faktums Rigtighed, og Anværelsen af

de

de i Loven udtrykkelig givne Data paa det beviste Faktum at bestille.

Man kan forestille sig Loven som major proposition i en Kornafslutning. Enhver, der begaar denne eller hiin bestemte Handling, skal lide denne eller hiin bestemte Straf. Med denne Sætning maae Dommeren aldeles intet befarte sig. Minor proposition: Cæsus har gjort sig skyldig i denne eller hiin bestemte Handling, og Conclusio; Altsaa bør Cæsus lide denne eller hiin bestemte Straf, tilhører udelukkende Dommeren. Har Lovgiveren indrettet sin Bestemmelse saaledes, at det questionerte Faktum ikke kan henføres under noget af ham angivet genus, saa er dette en Opfordring til ham, at han maae søge at forebedre sit Arbejde. Dommeren maae ingenslunde vove at gisre det. Man kan ikke omhyggelig nok forebygge, at disse tvende offentlige Autoriteter ikke gribe hinanden ind i deres Forretninger. Den utaalte Despotismus og Usikkerhed for Borgeme vilde deraf være en uundgaaelig Følge.

Imidlertid skulde det dog være besynderligt, om et Lovgivnings-System skulde være saa yderlig slet besaffent, at der i Lovens slet intet genus skulde findes, under hvilket en, vel for udygtig, men dog for den borgerlige Sikkerhed meget farlig, Forbrydelse, uden Følgeslutninger og Raisonnemens, umiddelbar kunde

hen-

henføres. Spørgsmaalet kunde maaeske være: om Straffen ogsaa var proportioneret efter Forbrydelsen? men ikke: om den gandske skulde gaae ustraffet hen? Der maae dog i Frankerige, saavel som andensteds, være Love imod Røvere, Love imod dem, som voldeligen overfalde og mishandle andres Legemer; ingen Stat kan vel bestaae uden disse Love. Under begge disse genera kunde de saakaldte Chauffeurs umiddelbar henføres, og Dommeren kunde altsaa, selv i dette Tilfælde, uden egenmægtige Raisonnemens og vilkaarlige Følgeslutninger, anvende Loven paa Forbrydelsene. Selv maae han imidlertid ingenslunde vove at tilkænde dem høiere Straf, end den høieste, som Loven dikterer. Er denne maaeske for mild, saa er det rigtig nok en Feil, men en Feil, for hvilken Dommeren ikke er ansvarlig, og som han ingenslunde bør rette, ved at begaae en anden, for det Heles Sikkerhed endnu lange betydeligere, Feil, der vil komme paa hans eget Ansvar allene.

De Spørgsmaale, Hr. Professoren S. 133, N. S. 474, fremsætter, vise, at Juristerne ligesaa vel har deres Casuistik, som fordem Theologerne, og at den første i mange Stykker ikke maae være mere værd end den sidste. De tale endnu mere for min Paastand: at Lovgiveren selv udtrykkelig bør bestemme, hvad der er Forbrydelse, og selv bestemt fastsætte

Straf

Straffen for hver Slags Forbrydelse. En eneste bestemt Forklaring fra Lovgiverens Side, vilde have forekommet alle disse Stridigheder, og hindret vore Lovkyndige fra at spille den ædle Tid, som de bedre kunde anvende til Medborgerernes Vel og Sikkerhed, paa at undersøge det vigtige Spørgsmaal: om ogsaa den der stæler, virkelig er en Tyv?*)

Jeg har paaستاet, at Lovgiveren i alle Tilfælde selv bør bestemme Straffen, og ikke overlade det til Dommeren, at fastsætte den efter Skjønnende. Denne min Paastand, der grundede sig paa den, i mine Tanker billige, Fordring, at enhver bestemt maae kunne vide, naar han overtræder Loven, og hvad han i dette Tilfælde maatte vente sig, finder jeg endnu ikke pokket ved Hr. Professorens Forsvar S. 133:134, N. S. 477:478, for de i Henseende til Art og Slags, men ikke i Henseende til Størrelsen, bestemte Straffe; hvor Lovgiveren blot har fastsat et maximum og minimum, som Dommeren ikke tør overskride. Enhver Handling, hvor Dommeren efter Skjønnende fastsætter Straffen, er et Indgreb i Lovgiverens Embede, og Dommeren sætter dog, for den bestemte individuelle

*) Enhver, som forsættelig borttager, hvad han veed ikke tilhøeer ham, men en anden, er uregtelig en Tyv. Er Borttagelsen tillige forbunden med Vold, saa rover han.

duelle Handling en Straf, som Loven ikke har bestemt, og den, som overtræder Loven, kan i dette Tilfælde, endskiøndt Dommeren ikke overskrider de fastsatte Grændser, dog ligesaa lidet bestemt vide, hvad han kan vente sig, som hvis Lovgiveren slet ingen Grændser havde sat. Professoren synes selv at have følt dette, og lægger derfor til: „Dommeren bør da instrueres nærmere om, hvilke Omstændigheder han, fornømmelig har at agte paa, for derefter at bestemme, om den største, eller den mildeste, eller en intermediate Straf maatte være den meest passende.“ Lad Lovgiveren instruere ham om alt dette i Loven selv, saa er alting som det bør være.

Endnu een Ting maae jeg her føie til. Lovgiveren har ikke gjort nok med at give Loven, han maae og siden efter at den er given, sørge for at gjøre den fuldkomnere; mærke paa enhver Misforstand, som enten Dommeren eller Parterne gjøre sig skyldige i, og strax ved nye og bedre Bestemmelser stræbe at afhjælpe den. At henvise dem, som ere tvivlraadige om Lovens Mening, til Lands Lov og Ret, er at vise Spørgeren fra den meest competente Svaret. Lovgiveren, der selv bedst maae vide sine egne Ord's Mening, til den mindre competente, den juridiske Eretter; eller rettere til Dommeren, den mindst competente af alle.

Bed denne Leilighed maae jeg ligeledes besvare den Indvending, som Prof. S. 130, N. S. 474, har gjort mig: „at min Paastand, at Lovbogen skulde være bestemt, indeholdt en Modsigelse imod min anden Paastand: at den tillige skulde være kort.“ Jeg kunde her svare, at Udtrykkene Kort og lang egentlig ere relative Udtryk; at jeg, naar jeg forlanger, at Lovbogen skal være kort, ikke dermed tillige forlanger, at den skal være saa kort som en Musen-Almanak, eller som Luthers lille Catechismus; men kun saa kort som den, sin Bestemthed og Hensigtsmæssighed ubeskadiget, kan være. Men dette Svar behøver jeg her ikke. Lovenes Bestemthed, (som man ikke maae forvirre med overflødig, hensigtsstridigt Detail,) vil selv virke til, at Lovbogen vil blive kortere. Alle rhetoriske Glosser, smukke Vendinger, o. s. v., der ellers paa andre Steder kunde have deres unægtelige Værd, staae, naar de ikke bidrage til Tydeligheden og Bestemtheden, i enhver Lov paa et uret Sted, og siges i Altid. Præmisserne bør ikke finde Sted i Lovbogen selv. Deres Nytte er blot at vise det Fornuftmæssige i Lovgiverens Hensigt, og de Bevæggrunde, der have tvundet ham til at udgive Loven. I Tilfælde, hvor denne Hensigt kunde være Mistydning underkastet, kan de med Nytte anvendes, for at tilvinde Lovgiveren og hans Lov Undersaaternes Agtelse; hvor Hensigt

sigten selv tyser tydelig ind i Dinene, og ingen Mistforstand er at befrygte, ere Præmisserne overflødige, og aldrig bør de udgjøre en Deel af Loven selv, der i og for sig selv maae være saa bestemt og tydelig, at man, for at forstaae den, ikke behøver at tyde hen til Præmisserne. Af denne Samling Love, Forordninger, o. s. v., til hvilke Præmisserne vare føiede, og som altid vilde blive et vigtigt Værk for Lovforskeren, kunde man da, naar Erfaringen tilstrækkelig havde viist, at de holdt Prøven, siden efter udbrage den egentlige Lov-Coder, der kun maatte indeholde Lovene selv, saa bestemt og tydeligt udtrykte som mueligt.

Sæt, at Lovgiveren vilde give en Lov om Mord og Manddrab, saa var Hensigten her indlysende, og Præmisserne overflødige, med mindre de kunde tiene til at vise de Grunde, der bevægede Lovgiveren til at forandre, ophæve eller næiere bestemme de ældre Love. Loven selv kunde forfattes omtrent saaledes: „Hvo som begaaer Mord, straffes saaledes o. s. v.; begaaer nogen Manddrab af Vaade, da forfares saaledes o. s. v.“ Umiddelbar paa Loven maatte Definitionen, eller den næiagtige Bestemmelse af Mord, Vaade, nødværge, o. s. v. følge og bestemt angives. Erfarer de man siden efter, at der i denne Lov endnu var Ubestemtheder, Tilfælde forglemt, som fortiente at tilføies o. s. v., saa maatte dette skee, inden Loven blev

indrykket i Lovbogen. En saadan Maade at gaae til Værks paa, vilde vist ikke bidrage til at forøge, men, da Lovgiveren her maatte besitte sig paa den mueligste Bestemthed og Kortshed, meget mere bidrage til at formindste Lovbogens Størrelse.

At straffe en Tobaksryger, som, uden foregaaende Lovs Publikation, der i Forveien forbød Handlingen og dikterte Straffen, blot af Skiodesløshed var Aarsag i et Krudmagazins Antændelse, paa Livet, som Professoren S. 134, N. S. 478, beskylde mig for at have givet min Stemme til, vilde gandske vist være en Grusomhed, som man for Alvor kunde gysse over. Saasnart derimod Forbuddet, saavelsom Straffen, tilbørlig var bleven bekendtgjort og indskærpet; saa var det ingen Vaadegierning længer, men en Gierning, som virkelig med Forsæt blev foretaget imod Loven, endskiøndt den derfor ligesuldt kunde være forbunden med den Tanke, at man nok skulde tage sig i Agt, og altsaa ikke skeete af ond Villie, eller med det Forsæt at gjøre Ulykke. Imidlertid kunde dog Staten, isald det vigtigste af dens Krudforraad, i Ufredstider, laae bevaret i et saadant Magazin, og naar den saa at mildere Straffe ikke vilde være tilstrækkelige til at affholde Skildvagten fra et, for dens Vedligeholdelse saa farligt foretagende, uden Uretfærdighed sætte Livsstraf for en Handling, der kunde have dens Un-

der

dergang til Følge. Med Moraliteten af Handlingen har den intet at gjøre *).

Professorens Indvendinger S. 135, N. S. S. 479, imod min Vaastand om frie Retteens Pleie, kommer, som mig synes, ud paa disse to Ting. Først, at Processer her i Danmark ikke ere saa bekostelige, som mange andre Steder. En Grund, der ikke vil sige meget, naar man kunde bevise, at de slet ikke burde være bekostelige. For det andet, at frie Rettegangens Pleie kun vilde foraarsage, at Trættekierhed vilde tage Overhaand iblandt Borgerne; en Grund, der heller ikke vil sige meget, siden tilfældig Skade aldrig kan blive en Grund til at nægte det, som man med streng Ret kan fordrø af Staten. Den Omstændighed, at Procuratorerne og andre til Retteens Pleie nødvendige Personer, bleve lønede af Staten, og Pro-

N 3

ces

*) Om det var mindre grusomt, hvis man vilde domme en Minister, der havde foreslaaet og conciperet en ubestemt Lov, i den vist nok ikke roeseværdige Hensigt, at andre, som han hadede eller frygtede, derved skulde udsættes for Pasquiller, til at have forbrudt Ære, Liv og Gods, at miste Haand og Hoved, samt parteres og lægges paa Steiler? er et Spørgsmaal, som Professoren S. 108, N. S. 452, synes at besvare med Ja; men som dog nok kunde være betydelige Tvivl underkastet.

Processen selv blev ført gratis, vilde gandske vist tilintetgiøre mangfoldige Chikaner og Prokuratorernes Konstgreb for at trække Sagen i Langdrag, især vilde den tilintetgiøre det farligste og hevnigverdigste Slags af alle Processer, naar Folk af lutter Skadelyst spiller Hazardspil for Retten, om hvem der først kan ødelægge hinanden. Et Slags Processer, der endda ikke ere saa meget fædne. Endelig viser Erfaringen, ved Forligelses-Commissionerne, hvor man dog kan trættes gratis, heller ikke, at denne Professorens Indvending er saa saare grunder.

Professorens Forslag, at der maatte anlægges publik Aktion, naar en Mand klarligen blev betegnet, uden at blive nævnet, kan jeg ingenlunde bifalde. Et Manden saa tydelig betegnet, at de angivne Data ikke kan passe sig paa nogen Mand, end netop ham allene; finder han, at han, uden at gjøre sig latterlig, det er, uden at tilstaae, at han er rammet ved almindelig eller ubestemt Beskyldning, kan lægge Sag an for Retten, saa gjør han det bedst i egen Person; kan han ikke dette, hvad berettiger da Staten til, ofte imod hans Villie, at gjøre ham latterlig, eller at sige til ham for det hele Publikum: „Du er Manden.“

Jeg har ikke beskylde Regjeringen for det, som ingen klog Mand i sidste Decennio kan beskylde den for; ikke, som Professoren S. 136, A. S. 480, anfører, bes

skylde

skylde den for, at den ved Cabinetsordre, Lettres de cachet, Magsprog og andre Despotismens Selvraadighe, der, har revset de Skribentere, som den ikke kunde lide. Men jeg har sagt, og som jeg troer, bevist, at Lovene vare ubestemte, og at Trykkefrihed de facto, som ikke tillige er Trykkefrihed de jure, er, helst naar den ikke i lige Tilfælde strakte sig almindelig til alle, en Uretfærdighed.

Hvad Modsigelse der er i at sige, at Lovene ere ubestemte, og tillige at sige, at Skribenterne undertiden bleve sagsøgte og straffede efter disse ubestemte Love, og undertiden i lignende Tilfælde ikke, kan jeg ikke fatte, da begge Dele meget vel kan bestaae ved Siden af hinanden. Havde jeg paastaet, at Loven, i een og samme Henseende, var bestemt og tillige ubestemt; at Skribenterne altid i lignende Tilfælde bleve sagsøgte, og tillige at de ikke altid bleve sagsøgte; saa havde jeg rigtig nok gjort mig skyldig i den Modsigelse, som Professoren S. 137, A. S. 481, forekaster mig. Aldrig har jeg bebreidet Regjeringen, at den lod en eller anden Skribent tilsale; tværtimod har jeg paastaet, at de, i lignende Tilfælde, alle burde have været tilsalte.

At nu dette ikke er skeet, skalde jeg vel bevise, men Beviser af dette Slags ligne alt for meget Denunciatioer, og jeg vil derfor, staae ikke af Man-

N 4

gel

gel paa Data, ønske at Professoren vilde skænke mig Bevist, som desuden vil være overflødig for enhver der kender Dagens og vor Litteraturs Historie. Ligesaa overflødig vil det ogsaa uden Tvivl være at bevise, at Stephausens Piece, efter at Sagen var bleven anlagt imod ham, gjorde meget mere Opsigt, end før Sagens Anlæg, ja end den ellers nogen Tid havde været i Stand til at gjøre. Hvad mig selv angaar, da vilde jeg gandske vist fare ilde, hvis jeg skulde dømmes efter de Begreb, som maaskee en og anden Dommer gjør sig om Haan og oprøriske Skrifter, ja dersom jeg skulde dømmes efter den Definition paa Haan og Spot, som Hr. Professoren selv har fremsat i sine Anmærkninger. Thi jeg har stræbt at fremstille Lovene om Trykkefriheden som inconsequente, det er: efter Professorens Definition, jeg har spottet dem. Til Lykke for mig har Regjeringen tænkt billigere.

En aabenbar Urigtighed er det, naar Professoren S. 140, N. S. 484, siger, at jeg paa flere Steder i min Bog, først og fremmest har beraabt mig paa Bøkkersagen. Jeg har netop paa meer end eet Sted med Glid afholdt mig fra at beraabe mig paa denne Sag, og det af den Aarsag, fordi jeg vel havde den trykte Procedure, men ikke Skriftet selv ved Haanden, og nødig vilde paastaae noget, om hvis Rigtig-

hed

hed jeg ikke havde overbevist mig med egne Dine. Det eneste Sted, hvor jeg har omtalt Bøkkersagen, (thi det Stykke af Præmisserne til Dommerne, som jeg har paatalt, kunde staae foran enhver anden Sag) er S. 33, hvor jeg udtrykker mig saaledes: „Ligesaa ubilligt var det og, at straffe Bøkkers Forfatter, fordi han havde ytret Sætninger, som utallige gange af andre ere blevene fremsatte og „og igientagne,“ egentlig sigtede jeg her til det Sted af Skriftet, som anføres i Præmisserne. som en Grund for Dommen: „Naar nogle leve i alt for umaadelig „Pragt og Udsælsked, og andre maae sulke og tørste, „saa er det ikke som det bør være; det skal og maae forbedres.“ Man har sagt mig, at Forfatteren skulde have paastaet, at det, i det enkelte bestemte individuelle Tilfælde ved Tommersvendenes Uordener, var tilladt at gjøre Opstand, isald Regjeringen ikke vilde bekvemme sig efter deres Villie. Havde han sagt dette, saa var han, efter min Overbeviisning, straffeskyldig; havde han derimod kun ubestemt og almindeligt sagt, at Opstand mod Regjeringen var tilladelig, saa var han, efter min Mening, ligesaa lidt straffeskyldig som Stuve og hans Danske Oversætter, der har sagt det samme. Dersom man endog vilde indrømme Staten den Ret, under visse Omstændigheder at suspendere Trykkefriheden; saa er det dog unøgteligt, at

N 5

ov

Lovgiveren først udtrykkelig maae have givet Forbudet, førend Dommeren er berettiget til at domme efter det. Paa egen Haand at domme Skribenten, fordi han paa denne Tid eller under disse Omstændigheder har ytret en Mening, som han til andre Tider og under andre Omstændigheder vilde have Tilladelse at ytre; og uden at Loven udtrykkelig før Skribenten har ytret disse Meninger, har forbudet at ytre dem, er et strafværdigt og egenmægtigt Indgreb i Lovgiverens hellige Myndighed.

Professoren slutter endelig disse sine Anmærkninger med en Forsikkring om de rene Bevæggrunde, der have drevet ham til at forfatte dem. „De, som af „Mangel paa Grunde, hentede fra Sagen,“ siger han, „maatte tillægge mig egennyttige Bevæggrunde, „skal jeg allene besvare med den tause Foragt, som „slige Angreb fortjene.“ Fra min Side kan han i denne Henseende være sikker. Intet er i mine Tanker ubilligere, end strax fra en Mand's Handlinger at ville slutte til hans Bevæggrunde, der saa tidt ere skjulte for menneskelige Øine. Imidlertid ønskede jeg dog, at en Mand, der søgte Ubilligheden af slige Udrydninger, ogsaa selv vilde have efterkommet den gyldne Regel: Alt hvad J ikke vilde, at andre skal gjøre imod Eder, det gjøre J heller ikke imod dem.“ Gandske vist vilde han da have vogtet sig ligesaameget for

fra at udlede andres Forsøg til at stadfæste Meninger, som vare hans egne modsatte, fra uæble Bevæggrunde; fra Lyst til at smigre for Mængden og tilvinde sig dens Bifald. Beskyldninger, som han paa flere end eet Sted i sine Anmærkninger, enten udtrykkelig fremsætter, eller dog ikke utydelig peger paa.

Og her kunde jeg nu gjøre Ende paa den Deel af disse Anmærkninger, som angaaer Hr. Professor Schlegels Indvendinger imod mit Skrift, hvis jeg ikke endnu skyldte mig selv at tale et par Ord om den Maade, paa hvilken han har fremsat dem.

Dersom man forsætlig vilde skade en Forfatter; dersom man vilde berøve ham sine Foresattes og alle retfærdige Menneskers Hjælp; saa kunde man virkelig ikke vælge kraftigere Fremgangsmaade end netop den, Hr. Professoren har betient sig af imod mig. Fra denne Side betragtet, vilde hans Erindringer være et sandt Mesterstykke, værd at studeres af enhver, der med Held vilde arbejde til dette Maal. Man kunde her lære den Kunst, hvorledes man bedst kunde anbringe de haardeste og ubeviisligste Beskyldninger; den Kunst, at fremsætte Ting, som Forfatteren aldrig har tænkt, med en Suffisance, der let kunde forlede Folk, som ikke selv gjorde sig den Umage at sammenligne Skriftet med Indvendingerne, til at

troe, at han virkelig har sagt de største Urimeligheder; den Kunst at fordreie hans Ord; at ulede forskellige Consequenter af hans Sætninger; den Kunst, at anbringe den rette Blanding af Lys og Skygge, af Sandhed og Usandhed, at Læseren, der ikke gjør sig Umage for at affondre begge, vil tage alt for Sandhed. Med eet Ord, alle muelige Konster til at forrykke den sande Synspunkt, og sætte Modstanderens Meninger i et ufordeelagtigt eller forhadet Lys. Endelig den Hovedkonst, at indhylle alle disse Beskyldninger, Urigtigheder, Fordreielser og Declamationer i et yndigt Drapperie af Beskedenhed, af Iver for Sandheden, af Høflighed, ja af Agtelse for Modstanderens selv. *)

Intet Menneſke kan være en større Fiende af forhadet Consequenſmagerie, end jeg. Men hvor Sagen ligger umiddelbar i Ordene selv, der er det ikke Consequenſmagerie. Læseren maae selv dømme om jeg har gjort Professorens Uret.

Efter en Compliment, større end jeg kunde ventet den, eller troe mig berettiget til, bevidner Hr. Professorens allerede paa den anden Side af sit Skrift, sin Smerte over „at en Mand, hvis Hjerte slaar varmt

*) *pestimum genus inimicorum, laudantes, sicut Exultus.*

„varmt for Dyd og Sædelighed, kunde gøre fælles Sag med dem, der vilde undergrave lovmæssig Frihed, ved at indføre tvivelsløs Raadhed; der vilde ansees for privilegerede til at forvanske den offentlige Mening, og saaledes efterhaanden løse de helligste Bånd, der knyttede Folket til dets Styrer, Borgere til Borgere,“ og slutter med den Ytring: „Et saadant Skrift maae, tvertimod sin Forfatters Hensigt, stikke stor Skade.“

Efterat han har fremsat det Afvigende i vore Meninger, udbryder han S. 32, A. S. 376: „I øvrigt vil han, jeg gyser ved at skrive det, at det skal være Skribenten tilladt, at forhaane Religionen, træde Sædeligheden under Fødder, o. s. v.“ og slutter saaledes: „Dette er i mine Tanker et sørgeligt Beviis paa, hvorledes politisk Sværmerie kan mislode, endog de bedste Menneſker, at de for Alvor kan paastaae Sætninger, som deres eget Hjerte i et roligere Dieblis ei kan andet end affkye.“

S. 35, A. S. 379. „Frakhedens Talsmand“ (en Titel, hvormed han paa flere Steder belægger alle dem der afvige fra hans Mening,) „sige at Indskrænkningerne ved Skrivefriheden, saavidt de angaae Borgernes Væ, er et Phantom, Væren er en Jordom, og kan desuden ikke afsvinges“.

Jeg vil her ikke tale om den urigtige Fremstilling, (Foredretelse vil jeg nødig ansee det for) naar han fremsætter sin Mening om slige Angrebs juridiske Tilladelighed, hvilken jeg blot har antaget, som et mindre Onde, for at undgaae et større: Ufærdighed og al Trykkefriheds Tilintetgjørelse, paa en Maade, saa man skulde troe, jeg uden Forskjel ansaa dem for moralsk tilladelige; ikke om den, jeg vil troe uforsættelige, Urigtighed: at jeg har erklæret Æren for en Fordom. Kun vil jeg erindre, at den Compliment Hr. Professoren giver mit Hierte paa min Forstands Bekostning, ikke er af den Beskaffenhed, at den kan eller bør være mig ligegyldig.

En Mand, der gjør fælleds Sag med saa foragtelige Mennesker, der ville undergrave Sikkerhed og Sædelighed, forvanske den offentlige Mening og løse de helligste Bånd, der binde Borgeren til Regjeringen og en Borger til den anden; en Mand der i sit Sværmerie, skriver Ting, som unøgtelig maae stifte stor Skade; Ting, som andre maae gylte ved blot at affkrive; som hans eget Hierte, i roligere Dieblikke, ikke kan andet end affsye; en Mand, der er Frækhedens Talsmand, o. s. v., en saadan Mand er en høist farlig Mand; en Mand, som enhver klog Regjering, der bekymrer sig om Moralitet og borgerlig Rolighed, maae holde et vaaget Øie over;

en

en Mand, som er høist upassende til at beklæde et Embede, hvor han skal virke paa Medborgeres Moralitet, og fornemmelig paa den uoplyste Almue; disse ere umiddelbare Følger af Professorens Beskyldninger.

Dog, hvad siger jeg, at Professoren har gjort mit Hierte en Compliment paa mit sværmende Hoveds Bekostning? Han angriber jo mit Hierte, min gode Villie selv, naar han S. 40, N. S. 384, efter en Declamation mod min Paaastand: at den Fyldestgjørelse der tilkiendtes for Beskyldninger, naar den var meer end blot Frikiendelse, kun tjente til at nære Hvirngierrighed, udbryder saaledes: „Svortil sigre alle disse Bestræbelser? De kunne fornøstigtviss ikke have andet Øiemeed, end at Borgeren skulde leve midt i Statens Skid, som i Naturstanden; at enhver maae tage sig selv til Rette, fordi Regjeringen ikke kan skaffe ham Ret; eller at Ligegyldighed for andres Dom bliver almindelig, og at altsaa det store Værn mod Lasterne nedrives, uden at man er bekymret om at dæmme mod dem, ved andre Midler.

Jeg overlader det til enhver upartisk og fornøstigt Mand; jeg overlader det til Professorens egen Kiendelse, om han ikke gierne kunde have besvridt mine Meninger, uden at tillade sig disse haa-

de

de og forhadte Angreb paa min Person? Jeg overlader det til hans egen og enhver Mand's Kiendelse, om jeg vel kunde og burde være ligegyldig ved Beskyldninger af dette Slags; Beskyldninger som, naar de bleve troede, umiddelbar maatte have den Følge, at forspilde min Agtelse hos alle Retfærdige, og fremstille mig i Dyrighedens Dine selv, der skulde bidrage til min timelige Lykke, som en farlig Borgere og Embedsmand; om han ikke ved disse Beskyldninger har tilføjet mig al den Skade, som det i hans og min Stilling, var ham mueligt at tilføje mig; Professoren har gjort alt hvad han har kunnet; han har fremsøret Beskyldningerne; om de vilde blive troede, eller ikke, var en Ting der, ikke stod i hans Magt.

Langt fra mig skal det imidlertid være at paa staae, at Hr. Professoren virkelig har haft disse forhadte, og for mig saa skadelige Hensigter med de haarede Beskyldninger, han har tilladt sig imod mig. Jeg veed, at man ikke bør bedømme Menneskers Hjerter og Hensigter efter blotte Sandsynligheder; jeg kiender det Egenkiærlighedens Bedragerie, der, for at retfærdiggøre sin egen Hevngierighed, i enhver tilføjet Fornærmelse strax troer at opdage det onde Hjerter. Agtværdige Venner af Hr. Professoren, som ogsaa ere

mine

mine Venner; Venner, som kiende ham bedre, end jeg af vor korte Omgang og hans Erindringer har haft Leilighed til at kiende ham, og for hvis Vidnesbyrd jeg bærer den største Agtelse, har forsikret mig, at hans Hjerter langt fra ikke var i Stand til den sorte Ondskab, forsætlig at ville skade en Mand, som aldrig har fornærmet ham. Paa disse Venners Udsagn vil jeg med Glæde frikende ham. Men en næsten ubegribelig Letsindehed og Ubetænksomhed bliver det dog altid, saa ligegyldigt at behandle en anden Mand's Agtelse, helst af den Mand, der ellers saa meget ivrer for Næstens Ære; af den Mand, der endog saa vil have den Skribent straffet, der bebrejder en anden fysiske Ufuldkommenheder, og det af den Grund, fordi den Angrebne da ikke er i Stand til at virke alt det, som han uden den Beskyldning ellers vilde have været i Stand til at virke. Havde Professoren bebrejdet mig alle muelige fysiske Ufuldkommenheder, saa vilde han gandske vist ikke have hindret min Virksomhed, som Religions- og Moralitets-Lærer, halv saa meget, som ved at beskyldte mig for at træde Orden og Sædelighed under Fødder; at fremføre gysselige Meninger; at være Frækhedens Talsmand; ja, for at have den Hensigt, selv at ville forstyrre den borgerlige Roelighed, og nedrive de Dæm-

D

nin

ninger, der skulde holde Lasterne inden deres Skran-
ker.

Dog, endnu fra en anden Side fortjener denne Angrebsmaade at paatales, og det ikke blot af mig, men af enhver, der ynder sit Fædreland og Belans-
stændighed iblandt Skribenterne. Og det er fra Urbanitetens Side. At besynde en Skribent for at tale reen Usornust, at kalde ham en politisk Sværmer; at erklære, at den Mening, han forsvæ-
ter, kun kan forsvares af æreløse Mennesker eller Sværmere, o. s. v., klæder enhver Skri-
bent, som gjør Fordring paa Urbanitet, meget ilde. Uden al Tvivl vilde Hr. Professoren ansee den Mand, der sagde ham sligt i Dinene, for et uhosfigt Menne-
ske; men at skrive det offentlig, er det samme, ja det er endnu værre end at sige det lige i Dinene.

Vel kan jeg ikke istemme Hr. Professorens Me-
ning S. 38, N. S. 382, at „Belanstændigheds Reg-
„lerne staae i saa nøie en Forbindelse med Sædeligheds-
„dens, at den, som ikke tager i Betænkning at over-
„træde de første, heller ikke vil tage i Betænkning at
„overtræde de sidste.“ Erfaringen viser os mange
plumpe, underbare Mennesker, som tillige ere meget
ærlige, retskafne og menneskefærdige Mennesker. Li-
gesom den paa den anden Side viser os, desværre!
kun alt for mange, som for ingen Priis vilde overtra-

de

de regulas decori, og dog forbinde den fineste udvoer-
tes Cultur med den foragteligste og affyeligste mor-
raliske Charakter af Verden. Hvor finder man vel
meest Ærlighed, Naadeltighed, Arbeidsomhed, sand
Osvillie? Iblandt de vel plumpe og upolerede, men
dog ved Trældommens Laster ikke fordærvede Land-
mand? eller i hine glimrende Cirkler af stobne Hof-
fets, eller som de kaldes, Verdens Mennesker, hvis
Arbeidsomhed bestaaer i en utrættelig Jagt efter nye
Fornøielse, hvor man anseer Ufhyldighedens Forsø-
relse for Galanterie, Falskhed for den frie Tone;
Smiger, Bagvaskelser, Cabaler, kort ethvert falsk,
lumsk og nedrigt Mittel for Politik; og det højeste
Maal for sine Bestræbelser, at have sig selv i Veiret,
skulde det end ske ved at træde Venfæb, Dyd og alt
det, som helligt er, under Fødderne? „Vi ere,“ siger
Kant, og hvo, som kender Verden, vil lettelig sande
med ham, „Vi ere, ved Konster og Videnskaber, i
„en høj Grad cultiverede; vi ere civiliserede, artige
„og anstændige indtil Væmmelse; men der feilet
„endnu meget, for at holde os for moraliserede.“

Heller ikke kan jeg være enig med Hr. Profesa-
foren, naar han vil, at Urbanitet skulde være en
Gienstand for Politie- og borgerlige Lovgæver. Li-
gesaa lidet som Urbanitet i daglig Omgang nogen Tid
kan blive en Gienstand for Lovgæver, ligesaa lidet

D 2

kan

kan og, efter min Overbevisning, Urbanitet i Skrifter blive det. Det eneste Middel til at gjøre Folk urbane, er at man bestræber sig for at oplyse og cultivere dem; den eneste Straf, som Inurbanitet paadrager sig, er at velsædede Mennesker udelukke den Inurbane af deres Omgang, og modtage ham med den Foragt, som hans Inurbanitet fortjener. At gjøre Urbanitet til en Gienstand for Evangslove, vilde, ders Mulighed forudsat, gandske vist have skadelige Følger.

Urbanitet, for saavidt den ikke beroer paa Conventens; paa vilkaarlige, ved ethvert Lands og enhver Tidsald er Sæder fastsatte Handlinger, er i Grunden intet andet end det udvortes Aftryk; den udvortes Mine af Moralitet og Sædelighed; Udseende af Blidhed, Siensfærdighed, Agtelse for andre og Lust at gjøre dem alt til Behag, med eet Ord, Udseende af alle selskabelige Dyder, forenet med den Selvsølelse, der, over sin Attraage at tjene og behage andre, ikke forglemmer sit eget personlige Værd. Er dette Udvortes tillige forbundet med det Indvortes, af hvilket det skal være et Aftryk, saa bidrager det gandske vist til endnu mere at forhoie Dydens udvortes Skønhed i altes Dine. Blottet for dette Indvortes, er derimod Urbanitet intet uden Hykleri og Forspillelse, og deraf følger da ogsaa, at den ingen

lun

lunde bør være en Gienstand for Evangslove. Tankemaaden selv kan ingen Evangslove forandre; sand uskræmt Blidhed, Velvillie og Selvsølelse ingen Evangslove indgive. At tvinge Folk til ved udvortes Handlinger at vise en Tankemaade, som de ikke besidde, vilde, isald det endog var gjørligt, kun være at tvinge dem til at hykle eller forstille sig. Det eneste, som Staten kan give for Urbanitetens Fremme, er at den søier Anstalter til at Folk kan blive cultiverede, oplyste og moraliserede. Forresten maade den blot sørge for, at ingen fornærmer den anden i hans lovmæssige Friheds Brug. Videre strække dens Evangslove sig ikke.

Det er imidlertid unægtelig godt og skönt, naar det Udvortes tillige parres med det Indvortes, og af Skribenterne, der burde kunne gjøre meest Fordring paa Cultur og Civilisation, kan Nationen for sin egen Væres Skyld fordrø det. Fremmede bedømme sedvanlig Nationens Cultur efter den Grad af Cultur, som de finde hos dens Skribentere. See de nu, at disse ingen Arrogance, ingen Blidhed og liberal Tankemaade vise; see de, at disse Skribentere i dens Sted overvalde hinanden med Uhosfligheder, personlige Fornærmelser, Pøbelvittigheder, o. s. v., hvem vil da for tænke dem i, om de slutte, at den Nation, til hvilken disse Skribentere høre, endnu maade findes i en raue og uculiveret Tilstand?

D 3

Uhos-

Udfæstighed og Inuvbanteet hos Skribentene er
altsaa en Feil, som, ikke Politiet, men enhver for
Nationens sande Værd bekymret Skribent og Konst-
dommer maae paatale, hver gang den bliver begaaet,
og fornemmelig, naar den begaaes af Mænd, som, for
deres øvrige Indsigters og Fortienesters Skyld, ikke
burde regnes iblandt den raae, vilde, uoplyste og
amoraliske Skribenterpøbel. Den Straf, hvormed
ethvert saadant Angreb bør anses, er alvorlig Mis-
billigelse; en Straf der, naar den altid, uden Skams-
sel og uden Persons eller Parties Anseelse, bliver
udøvet, ogsaa altid vil have flere og ønskeligere Følger
end Tvangsløve og Politiestraffe.

Politiestraffe virke Frygt; Misbilligelse og rets-
færdig Foragt opvække derimod Undseelse. Man inde-
seer, at man ingen falsk Værd længer kan indlægge sig
ved at skændes paa Pøbelvits og bruge Pøbel-Vit-
tigheder; og Fornuft og Moralitet, som denne falske
Værd for en Tidlang holdt underkuede, vil igjen til-
bagevinde sit Herredømme over Hierterne. Selvs-
forbitnelsen vil lære at tvinge sig. Den Undseelse
og Frygt for at tabe et velsødet Selskabs Agtelse,
som i det daglige Liv saa ofte hemmer Vredens Ud-
brud, eller i det mindste holder den inden Belan-
skædheds Grændser, vil ikke vise sig mindre virksom
hos Skribentene, naar de først ere ligesaa fuldkom-
men

men overbevist om, at de ved en modsat Opførelse,
isteden for Værd, kun kan vente sig almindelig Misbil-
ligelse og Foragt.

Er en saadan Revolution i Tankemaaden skønde
endnu ingen Moralisation; saa er den dog et sandt
Fremfærd til Forbedring og Civilisation, som bor-
gerlige Love og Politiestraffe aldrig kan frembringe.
Men, for at komme saavidt, er det ogsaa her, som
overalt nødvendigt, at Mennesket først maae have mis-
brugt sin Frihed. Det er først ved Feilgreb, hos En
større, og hos en anden mindre, at Mennesket lærer
det rette Greb. Man maae have Tid til at indsee og
overbevise sig om, hvad den rette Brug af Friheden
er, og den lærer man, som oftest først, naar man af
Erfaring har lært at kende og misbillige den urigtige
Brug.

Glædelig forekommer mig, i denne Henseende,
den nærværende Udflugt i Danmark. Længe nok har
vore Skribenters overvældet hinanden med Kartighe-
der; længe nok har disse uciviliserede og dog saa hypp-
ge Angreb skændet Nationens Navn iblandt Fremme-
de. Den Time er nu snart forhaanden, da de, estee-
al Anseelse, vil blive seldnere. Vel seiler der endnu
meget i, at alting er som det burde være, men den
næsten eenstemmige Misbilligelse, lige Angreb, naag-
de foresalde, optages med, viser dog at den Tid ikk

kan være ret langt borte, da enhver Skribent, som det er noget om Publikums Agtelse at gjøre, vil vogte sig for at forspilde den ved uanstændige og pøbelagtige Angreb. At yttre denne Misbilligelse tydeligt, og ved ethvert Angreb, er derfor en Pligt, der paaligger enhver, der attraaer at blive regnet iblandt Nationens gode Skribentere eller Konsdommere.

Erfaring og Frihed, og Oplysning, som først kommer med Erfaring og Frihed, er det, som skal føre Mennesket fra Blindheds Stand over til den cultiverede; til Fornuft og Moralitet. Oplysningen er det, som, stærkere end alle Tvangslove, skal fastknytte Borgerens og Regjeringens indbyrdes Bånd; Oplysningen er det, som skal indgive Mennesket Agtelse for Stat og Moralitet; og der selv hos dem, der ingen Agtelse har for den indvortes Stemme, skal indgyde Frygt og Undseelse for at gjøre sig almindelig foragret ved ufornuftige og umoraliske Handlinger. Lige kraftig skal den holde Regjeringen tilbage fra Despotisme, og Undersaatten fra voldsom Selvraadighed. Den allene skal bringe det store Sandhedens og Dydens Rige ind iblandt Menneskene, ifald det ellers er mueligt, at dette Rige kan befæstes imellem dem.

Men inden dette Fornuftens og Dydens Rige kan blive befæstet iblandt Menneskene, maae der nød-

ven:

vendig gaae en Middelskand i Forveien. Oplysningens Soel træder, ligesaa lidet som den naturlige, pludselig og med eet op over Horizonten. Stumringen og Dagbrækningen maae, efter Naturens Løb, gaae foran begge. Mennesket lærer, jeg igientager det endnu endnu engang, sjelden eller aldrig at bruge sin Fornuft frie og rettelig, med mindre han først har anstillet mislykkede Forsøg, og er bleven klog af Erfaring. Vil man standse ethvert Feilgreb ved Tvangslove; forekomme enhver urigtig Brug af Friheden ved Højesterets-Domme og fiskeiske Tiltaler, saa vil Mennesket seent eller aldrig komme til den egen Erfaring, der skal lære ham Kløgskab. Enten maae man da have det skændige Forsæt evig at holde Menneskeskæden, eller dog den største Hob af den, i Umyndighed; et Forsæt, som endda neppe vil lykkes, eller og standse man kun for en Tid den Crisis, som dog engang, ifald Mennesket skal komme til Fornuftens frie Brug, atter vil bryde ud igien, og som da maaskee vil være saa meget deslængere og deshestigere, fordi man først gang vilde standse den i sit Udbrud.

Lad borgerlige Love derfor kun sikke vort Liv, vore Lemmer og vor Eiendom; lad dem kraftigen styre fysisk Vold; Opsætsighed imod Nørrigheden; Indbrud paa andres Frihed; paa Orden og Klogskab. Men lad dem overlade det øvrige; lad dem

§ 5

over

overlade Fornuftens frie Brug og dens frie Ytring, til Naturen selv. Naar Massen har afgjæret, vil den vist engang blive klar: efter Mørket og Skumringen vil Dagens Lys gandske vist engang rinde op over Horisonten.

Og hermed vil jeg da bestutte mine Anmærkninger over Hr. Professor Schlegels Erindringer. Endnu maae jeg sige et Par Ord til, i Anledning af Hr. Assessor Colletts og Hr. Professor Bådens Recensioner af mit Skrift, i de berlingske lærde Efterretninger og Universitets-Journalen.

I Henseende til Hr. Assessorens Erindring S. 20 af hans Recension *) : „At Opstand, naar hele Folket modsætter sig Regentens Handlinger, er lovlig; men Oprør derimod, naar enkelt Mand, eller kun nogle af Folket modsætte sig, ulovlig; og at derfor den Skribent, der direkte eller indirekte opfordrer til Opstand, ikke bør straffes; men vel den, som direkte opfordrer til Oprør,“ maae jeg gjøre den Anmærkning, at Forskielligheden i Hr. Assessorens og min Mening i dette Tilfælde, uden Tvivl tildeels, beror paa en Misforstand.

Hr. Assessoren erklærer enhver Modsatteelse af enkelt Mand eller af Minoriteten af Folket imod de

*) Jig citerer efter den første Udgave.

offentlige Utsættelser, uden al Betingelse, for uretmæssig. Men hvad der gielder om enkelt Mand, det gielder ogsaa om et Aggregat af flere enkelte Mænd, der hver for sig kun har enkelt Mandes Rettigheder; altsaa om Majoriteten af Folket selv, der kun er et større Aggregat af lige Enkelte. Alles, ikke Nøgles, ikke de Flestes Villie er det, som egentlig skal hiemle enhver Lovs eller offentlig Handlings Retmæssighed. Naar Majoriteten ved sin Overmagt tvinger Minoriteten til at følge sin Villie, saa er det endnu physisk Vold, ikke Ret, ikke Alles Villie. Selv hvor de fleste Stemmer eller Majoriteten grunde en Lovs Retmæssighed, der maae det, saalænge det ikke skal være blot Vold og Overmagt, i Forveien være fastsat, følgerig være Alles Villie, at Majoriteten eller de fleste Stemmer, i Tilfælde af stridige Meninger, skal giøre Udslaget.

Kun det hele Folk, betragtet, ikke som et Aggregat af Enkelte, men i Qualitet af Folk; naar det, som ved Nationalforsamlingen i Frankrig, ved sine befuldmægtigede Repræsentanter er forsamlet, har lovlig Adkomst til at indskrænke den Magt, som det engang har overdraget til Regenten, eller reent at fratage ham den, isald det synes, at det ikke længere

kan være fornøjet med hans Fremgangsmaade *). Enkelte Mænd eller nogle, ja Majoriteten selv, naar den ikke saaledes er befuldmægtiget af Folket selv, er dertil uberettigede.

For et saadant Folk, saaledes forsamlet ved sine befuldmægtigede Repræsentanter, i Qualitet af Folk, har en Skribent Tilladelse til at denunciere den, i hans Tænk uærdige, offentlige Auctoritet, at foreslaa den uærdige Persons Ufsættelse, eller Indskrænkning i hans Magt. Han opfordrer ikke her til Oprør og fysisk Vold imod constituerede Auctoriteter, han forresten kun Sagen for Folket selv, og overlader det til dets Villie at gjøre Udslaget.

Men deraf følger nu ogsaa, at ingen enkelt Mand eller flere, men ene og allene Folket selv, i Qualitet af Folk, er berettiget til at erklære, at en Regent har

*) Den, der vilde nægte Folket denne Ret, maatte, efter mine Tænk, ogsaa nægte det den Ret, som at overdrage sin Magt til en anden, hvilket det dog ganske vist ikke kan tænkes at have gjort, uden under den Betængelse, at denne anden skulde betjene sig af den paa en retfærdig Maade. Den maatte her i Danmark altsaa nægte, at Souveræniteten var kommet til Regenten paa en retmæssig Maade; thi ogsaa denne har Regenten, fordi Folket, der forandrede sin forrige Regieringsform, har overdraget ham den.

har tabt Nationens Tillid, og er uærdig til at beklæde sit Embede, eller at suspendere hans Myndighed. Enhver Skribent, som altsaa opstaaer, hvor Folket ikke saaledes er samlet i Qualitet af Folk, og erklærer Regenten eller nogen anden høieste Auctoritet for uærdig til at beklæde det Embede, som Nationens Villie har betroet dem, eller som blot vil suspendere det; (og det gjør man altid, naar man i et enkelt virkelig eksisterende Tilfælde paastaaer, at man tør nægte den Lydighed, eller voldsomt modsætte sig dens Anordninger,) enhver saadan Skribent anmasser sig en Magt, som ikke kan tilkomme enkelt Mand, og griber Folket ind i sine hellige Rettigheder. Han denuncierer ikke blot den uretfærdige Auctoritets Handlinger for et Tribunal, der er ucompetent til at dømme i Sagen, men han opfordrer andre Enkelte, det er: ligesaa uberettigede Personer som han selv, til at bruge fysisk Vold, at begaae uretmæssige Handlinger; til at suspendere en Myndighed, som man dog maatte forudsætte grundet paa den almindelige Villie, i det mindste saalænge, indtil Folket paa en retmæssig Maade erklærer tydelig, at det har forandret sin Villie.

Af denne Aarsager jeg endnu af den Formenting, at enhver direkte Opfordring til Ulydighed og fysisk Modsetelse mod de offentlige Auctoriteter ere ulovlige

lige Handlinger, og at en Skribent, der opfordrer til slige ulovlige, for Borger, Sikkerheden og Møjligheden høist farlige Handlinger, fortjener at straffes.

J Dørligt erklærer Hr. Affsoren selv det oplærte Spørgemaal for en kvæstio otiosa, og at næsten alle Statsomvæltninger, saalænge Minoriteten, som oftest er Tilfælde, tvinger Majoriteten til at følge dens Villie, og inden Folket ret har constitueret sig, for lovmæssig at vatre sin Bestyrelse, i deres Begyndelse har været uretmæssige.

Den anden af mine! Anmærkninger angaaer S. 25. I mit Skrift har jeg iblandt andet paa staaet, at Forsoningslæren, naar den rigtig blev forklaret og afklædt sine, Christendommen livedsomme, jødiske Billeder, indeholdt en Sandhed, som ingenlunde var anstødelig for Fornuften. „Her,“ udbryder Recensenten, „meer end paa ethvert andet Sted, ønsker jeg, at Forfatteren havde forklaret sig tydeligere.“ Dette Hr. Affsorens Ønske vil jeg nu, saavidt muligt stræbe at opfylde.

At de fleste Systemers Lærdom om Jesu Forsoningsdød, ligesaavel som enhver anden Lærdom, der vil bringe os til at stole paa fremmed Retfærdighed, og at tilvinde os Guddommens Undest, ved andet end alvorlig Bestræbelse for at gjøre dens Villie, og sand Hjertets Forbedring, nødvendig maaske være farlig for

Men

Menneskets Moralitet og Fremskridt til det Bedre, og efter min Overbeviisning, en unægtelig Sandhed, hvilken jeg ogsaa i mit Skrift tydelig og aabenhjert nok har erklæret mig for.

Men Systemernes Lærdom er ikke altid Bibelens og Christendommens Lærdomme, og dette troer jeg netop er Tilfældet ihenseende til Lærdommen om Jesu Forsoningsdød: Systemet tilhøder Mennesket en falsk, for hans Moralitet og Jæver i sin Forbedring falsk, Møjlighed; en Møjlighed der grunder sig paa Sætninger, der maaske omslode alle Begreb om Tilregnelse og Retfærdighed, og gjøre den Gud, der skal domme al Jorderige med Retfærdighed, til en høist uretfærdig Dommer. Men dette er, efter min Overbeviisning, ingenlunde Tilfældet med Bibelens Lærdom.

Bibelen lærer: „at Jesu Død er Forsoningsoffer, hvorved Gud forligte Menneskene med sig, et Offer, der eengang for alle er ofret for alle det menneskelige Kiøns Synder, og at enhver der opfylder den Betingelse, under hvilken han tør tilegne sig dette Offer, kan ansee sig som i Guds Dine retfærdiggjort for sine Synder.“ Jeg troer ikke at noget med Jætte skal gjøre mig den Bebreidelse, som man vel stundum, og maaske med Rette, har gjort saa mange andre, at de har ladet Bibelen tale, som de selv vilde have talt, naar de havde været i Forfatterens

h33

nes Sted. Spørgsmaalet er nu her, hvorledes skal disse Bibelens Sætninger forstaaes?

Det er en uomstødelig exegetisk Regel, at man bør sætte sig over i Skribentens og hans Tidsalders Mand, inden man afgiver sig med at forklare hans Mening. At man bør bestræbe sig for, netop at forbinde de samme Forestillinger med Skribentens Ord, som han selv og hans Tidsalders Mennesker forbandt med disse Ord, dengang de bleve skrevne.

De første Christene bestode for største Deel af ulærde sandfælsige Jøder eller Hedninger, og vi maa da altsaa her fornemmelig vide, hvilke Forestillinger disse Mennesker rimelig forbandt med Tanken om et Forsoningsoffer.

Uvægtelig laae hos dem alle dette Begreb til Grund, at Guddommen vrededes over Menneskenes Synder, og i sin Vrede straffede dem, samt at Synderen, naar han lagde sine Synder paa Offerdyrets Hoved, og derved bekendte sig selv skyldig til at have fortient de Lidelser som Dyret maatte udstaae, ved denne udvortes Handling forligte den opbragte Guddom med sig, og erholdt den Forsikkring, at blive befriet for den Straf, som han ved sin Misgærning ellers havde fortient.

Saa naturligt som denne Forestilling om en opbragt Guddom, der i sin Vrede straffede Synden, end
maatte

maatte være for Mennesker, der endnu befandt sig i en raue, barnagtig Fornuftens Tilstand; saa uvægtelig er det ogsaa, at disse crasse anthropomorphiske Forestillinger maatte blive anstødelige, naar Fornuften, ved Cultur og Oplysning, engang gik over fra den barnlige til en mere moden Alder.

Men en større umiddelbar praktisk Skade var der desuden forbunden med disse Forestillinger. Ofringerne vare i Grunden symboliske Handlinger, der skulde indeholde disse tvende praktiske Sandheder: naar Mennesket begaaer Ondt, fortienter hann Straf; og naar Mennesket fortryder det Ondt og forbedrer sig, kan han igjen gjøre sig Regning paa Guddommens Yndest. Ulykken var, at den raue, sandfælsige Jød glemte Sandhederne, og holdt sig blot til disse Sandheders udvortes sandfælsige Besigtel. Isteden for at ansee Ofringerne som symboliske Forsikringer om Guddommens Yndest, under den Betingelse af moralsk Forbedring, ansaae den disse udvortes Handlinger som Midler, hvorved man uden al Betingelse, i og for sig selv var i Stand til at formilde Guddommens strenge Retfærdighed; som en Tieneste, man beviste den, en Mulkt man betalte Guddommen, og som i og for sig selv, enten man saa forbedrede sig eller ikke, havde den Kraft, at fritløse Mennesket fra den Straf, som han ved sit umoraliske

Forhold ellers havde fortient. Høist sandsynligt var det altid, at Mennesket langt hellere vilde tilkiøbe sig Himmels Yndest for denne, i hans Dine ulige lettere Prits, end paatage sig den langt sværere Umage at tæmme sine Lidenskaber og virkelig arbejde paa sit Hjertes Forædling.

Jeg nægter vel ikke, at oplyste Folk, saavel iblandt Jøder som Hedninger, ingenslunde har bifaldet disse crasse, for Moraliteten saa skadelige Meninger; hvad de første angaaer, da finde vi selv hos Propheterne Spor nok til, at disse Mænd ikke tillagte Ofringerne denne ubetngede Kraft til Gudommens Formildelse, men tilførladelig var det dog den store Høbs Mening i begge Religioner. I Hensende til Jøderne, da bebrejder Jesus ikke blot den menige Mand, men selv deres Lærde, de Skriftekloge og Phariseerne, at de vel vaskede sig, ofrede, gave Almisser og Tiender af alt, hvad der var befalet og ikke befalet i Mose Lov; af Mynte, Dild og Kummen, men at de ikke destomindre forsømte det Vigtigste, Hovedsagen af den gandske Lov: Kierlighed og Retfærdighed; at de ansaae udvortes Handlinger, som det fornemteste, og lignede de Dødes Grave, der uden til vare prydede og kalkede, men indvortes vare fulde af døde Been og alle Uhumfheder.

Og

Og hvad var nu herved at gjøre, naar disse for Moraliteten saa skadelige Fordomme skulde udryddes, og Mennesker, helst for største Delen raae, uculiverede og med en vis sandelig Forestilling, lige fra Vardommen af, fortroelige Mennesker, engang skulde bringes til renere, aandeligere Forestillinger, til en Religion, der, efter dens Stifters egne Ord, skulde lede dem til at tilbede Gud i Mand og Sandhed, ikke med tomme, tankeløse, for Moraliteten og Menneskets sande Forædling skadelige Ceremonier?

Paa eengang ligesvem at erklære disse Menneskers gamle og saa indgroede Ideer for urigtige; paa eengang og uden Forberedelse reent at berøve dem en sandelig Forestilling, hvori de hidtil havde søgt en Slags Trost og Beroligelse, vil vel neppe den erklære for raadeligt, der kender det raae, uoplyste Menneske, og som veed, med hvilken Haardnakenhed dette Slags Mennesker hænge ved deres gamle Ideer, helst naar disse ere af den Slags, at de røre Sandserne og Indbildningen, og tillige forkaste deres Hjerte en Slags Beroligelse.

Meget bedre vilde man uden Tvivl gaae til Værk, naar man lod Hovedforestillingen staae urokket, og substituerede ikke en Vilfarelse for en anden, men en uskadelig symbolisk Handling, der harmonerede med den gamle, isteden for en skadelig, og overhovedet

P 2

vedet

vedet modificerede det Hele saaledes, at alle de gamle, Guddommen uærdige, for Moraliteten skadelige Forestillinger, ved den nye Modifikation maatte falde bort. At gjøre dette, var at bevirke, ikke en total, kun en partiel Revolution i deres forrige Tankemaanedes *).

Og dette paastaar jeg er netop det samme, som Christendommen har gjort ved Bibelens Lærdom om Jesu forsonende Død. Hovedforestillingen, en blodig Forsoning, den gamle indgroede Tanke: Uden Blods-Udgydelse skeer ikke Forladelse, denne sandfælsige Forestilling, der paa den ene Side ved sin Nædsomhed, og paa den anden Side ved den Veroligelse, man fandt i den, saa dybt havde indpræntet sig hos den

*) Et Exempel paa en saadan Substitution af bedre og renere Forestillinger, isteden for de gamle og skadelige, hvorefter dog Hovedforestillingen blev urokket, har Jesus selv vist os i den Brug, som han gjorde af sine Landmænds indgroede og skadelige Forestilling om et Guds og Messia's Rige, der skulde strække sig over al Jorderige. Hovedforestillingen, Guds og Messia's Rige, lod han staa; men substituerede, isteden for et verdsligt Kongerige, et Rige, der ikke var af denne Verden; isteden for et Rige, der skulde udbredes ved Vold og Erobring, et moralsk Rige, som ene skulde bestaae og udbredes ved Dyd og Sandhed.

den Tid's Mennesker, lod den staae urokket. Kun substituerede den, isteden for en symbolisk Handling, der var forbunden med anstødelige, Guddommen uærdige og for Moraliteten skadelige, Fordomme, en anden ædlere symbolisk Handling; eller rettere, gjorde en anden ædlere Handling til et Symbol, der var modificeret paa en Maade, at den, naar Menneskene ikke selv atter indbandede deres gamle Fordomme, nødvendig maatte fortrænge hine uærdige og skadelige Meninger.

Isteden for de blodige Offere, gjorde Christendommen sin store Stifters Død til en symbolisk Forestilling, som skulde tiene disse sandfælsige, med blodige Offere saa fortroelige Mennesker til en Veroligelse for den kvalende Trældoms Frygt, hvori de svævede for Guddommens Straffedomme over deres Synder. Naar man skulde vælge et Symbol, hvor ædel var da ikke den Mand's Død, der ved sin fortræffelige Livsdøm og sin dydige Vandel, saa meget bidrog til at danne Menneskene til bedre, og Guddommens Yndestværdige Mennesker? *)

*) Endnu, der er kun nogenledes bekendt med Bibelen, ved, hvor hengivne Jøderne vare til L'evn, det er: til symboliske Handlinger, der skulde betyde en

Imidlertid vilde dog denne Substitution i og for sig selv kun have virket saare lidet til Menneskets Forbedring, vilde maaskee kun have bidraget til at styrke Menneskene i deres gamle anstødelige, og for deres sande Forbedring skadelige Fordomme, hvis den ikke tilligemed havde bestræbt sig for at forene disse vrangne Indbildninger om en forbitret, kun ved Blods-Udgydelse forsonlig Gudsdom, og udvortes Handlingers og Ofringers ubetingede Kraft.

Virkelig kan intet være mere fridende mod Christendommens sande Aand, end disse mørke Forestillinger om en forbitret Gud, der, for at hæve sin personlige Fornærmelse, straffer i Vrede. Jesus har overalt forestillet ham som en kjerlig Fader: „Elsker Eders Fiender, gjører dem godt, som Eder Hade o. s. v.“ siger han, „paa det I maa worde Eders Faders Børn, som er i Himmelen; thi han lader sin Soel opgaae over Onde og Gode, og lader regne over „Retfærdige og Uretfærdige; værer fuldkomne som „Eders Fader i Himmelen er fuldkommen.“ Med disse

en eller anden Sandhed eller Tildragelse, og disse Børn toge de, enten af Handlinger, der alt vare forefaldne, som her ved Jesu Død; eller og de foretog sig selv sige Handlinger, som fordm Propheterne, for derved desto sandseligere at betegne hvad de vilde.

disse Forestillinger om Gudsdommen, kan hine mørke Forestillinger umueligt bestaae. Var Gudsdommen et Væsen, som vrededes over sine Fiender, straffede dem for sin personlige Fornærmelses Skyld og straffede dem i Vrede; saa maatte det af Jesu anførte Exempel frembringe en, hans Hensigt gandske modsæt Virkning. Isteden for at opmuntre til Sagtmodighed og Godgjærenhed, selv imod Fiender, maatte det meget mere tiene til at opmuntre til Hævngierrighed.

Jungenlunde siger Bibelen heller, at Gud ved Christo blev forsonet og forligt med os; nei, tværtimod! den siger meget meer, at han ved Christo forligte Os med Sig; gjorde Menneskene, som for medelt deres Laster, og den af disse Laster udspringende Trældoms Frygt for Straffen, vare Gudsdommen Fiender, og umueligt kunde tænke sig ham som en god og kjerlig Fader, til Guds Venner, og bibragte dem et barnligt Sindelag isteden for den slaviske Frygt, som hidtil havde behersket dem.

Og ligesom Christendommen har bortryddet disse mørke Forestillinger, saaledes har den ogsaa ved denne Lærdom om Jesu forsonende Død, fiernet det tomme Ceremonie-Væsen og den skadelige Mening, at man ved hyppig og næagtig Sagtagelse af udvortes Handlinger, kunde tilvinde sig Gudsommens Gnist. I det

den for de hyppig igientagne Offere, substituerede Menneskenes Sandhelighed en anden værdigere symbolisk Handling, dens store Strikers Død, betragtet som et, eengang for alle og for alle Menneskers Synder fuldbragt Forsonings-Offet, der ikke oftere behøvede at igientages, har den med eet kuldkastet den hele, for Moraliteten saa skadelige, Offertieneste. Forfatteren til Brevet til Ebræerne har især dvalt ved denne Forestilling.

Men endnu meer har den bortryddet den fordevørlige Fordom om Oftringernes uberingede Kraft, og den praktiske Skade, som selv Substitutionen af det Offer, som den satte i de gamle Oftringers Sted, vilde have anrettet, saalange denne Formening endnu stod ved Magt; og dette har den gjort, ved udtrykkelig at tilføie den Betingelse, under hvilken de Christne tove de tilegne sig dette Offer, og den trøsterige Forsikkring det skulde betegne, og denne Betingelse er ingen anden, end alvorlig Bestræbelse for at forbedre Hjertet. „Der som I vandre i Lysen, ligesom Gud er i Lysen“, der som I bestrebe Eder for at blive hellige, som Gud er hellig, „da skal I Jesu Blod rense Eder af al Synd.“ — For Eder, Christne! er ingen Fordømmelse, saalange I ikke vandre efter Kjødet, men efter Manden.“

Hine

Hine Oldtidens Oftringer vare, som jeg alt har erindret, symboliske Handlinger, men ved enhver symbolisk Handling, maae der altid ligge een eller flere Sandheder til Grund, som ere indklædt under det sandhelige symboliske Beskæft. Uden Tvivl var det disse tvende Sandheder, som laae til Grund ved et hvert Offer: a) hvo som begaaer Synd, fortjener Straf, og b) hvo som fortryder sin Synd og bedrer sig, kan igjen være forsikret om Forlæbelse og Gudsdommens Næst. Skal nu altsaa Jesu Død ansees som et Forsoningsoffer; saa maae den ligeledes nødvendig være en symbolisk Handling, der skal indprente Menneskene disse tvende, for Menneskets Moralitet og Betsreligse vigtige Sandheder.

Afklædt sin, for hine Tidens Mennesker saa nødvendige, symboliske Dragt, bliver der for os, der ingen Troe mere har paa blodige Oftringers Kraft, kun denne Sandhed endnu tilbage: Skøndt Mennesket ved sine Synder vel fortjente Straf, saa kan han dog, naar han alvorlig bestreber sig at forlade dem og blive bedre, vente at Gud ikke vil dømme ham efter enkelte Perioder af hans Liv; men see hen til hans fremturende Bestræbelse for at blive bedre, og derfor under denne Betingelse ansee ham som retfærdiggjort. Han behøver altsaa, naar han alvorlig stræber efter Bedring, ikke at quæle sig med Frygten

P 5

for

or Helvede og positive Straffe. En Sætning, der i mine Tanker aldrig kan indeholde noget, som er anstødeligt for Fornuften, eller skadeligt for Moraliteten.

Alle de Indvendinger som man saa tidt, og saa tidt med største Høie, har gjort imod denne Christendommens Lærdom, træffe altsaa ingenlunde Christendommen og Bibelen, men Systemet og dets Lærdom, træffe blot Systemet og den Lærdom som det fremlætt, men ingenlunde Bibelens eller Christendommens. Alle disse Begreb om Tilregnelse og Straffe, om Straffe der kan fuldføres paa et andet Væsen, end det der har begaaet Forbrydelsen; om Straffe som et udføldigt, helligt, moralsk Væsen ufortient maae udstaae, isteden for den som har fortient dem; om Retfærdiggjørelse blot formedelst ubetinget Tilregnelse af Jesu forsonende Død; om en, for personlig Fornærmelse opbragt Guddom, der i Brede hævner sin personlige Fornærmelse, og ikke kan tilfredsstilles uden Blods Udgydelse; alle disse anstødelige, Gud værdige, for Moraliteten skadelige Forestillinger, der løbe an mod alle fornuftige Begreb om Tilregnelse og Straf, maae altsaa ingenlunde skrives paa Christendommens og Bibelens, men allene paa Systemets Regning. Ligesaa vel som hine gamle Ofringer vare symboliske Handlinger, ligesaa vel er og Jesu Død,

for

for saavidt som den forestilles som et Forsoningsoffer, en symbolisk Handling, og ligesaa vel som Offerdyrene kunde kaldes Vicarier for den Mand, for hvis Brøde de bleve ofrede, ligesaa vel som man kan sige, at Guddommen tilreguede Dyret den Synd, som den Ofrende havde begaaet, og fuldførte den Straf paa det, som denne havde fortient; ligesaa vel som Profeterne der foretog sig symboliske Handlinger, kunde kaldes Vicarier for det jødiske Folk, eller hvem ellers deres symboliske Handling sigtede til; ligesaa vel som man og paastaae alt dette om Jesu forsonende Død.

Jeg vil hermed ikke paastaae, at de første Christendommens Bekendere har tænkt sig alt dette ved Jesu Forsoningsdød saa tydeligt, som jeg her har fremstillet det. Man begyndte først i de sildigere Tider at philosophere over dette Christendommens Dogma, men saameget troer jeg dog at tørde paastaae, at de ingenlunde have udtaget alle disse Følger af den Sætning: Jesu Død er et Forsoningsoffer for al Verdens Synder, som Dogmatikerne siden har udledt af den; at de ved denne Lærdom neppe har tænkt paa Systemets Vicariat, men derimod implicite, om ikke just med filosofisk Tydelighed, har maattet tænke sig Offerens Ophævelse; Syndens Strafverdighed, og Retfærdiggjørelse for Gud, under Betingelse af alvor-

lig

lig Forbedring. Sætninger, som ingenlunde ere ansædelige eller skadelige for Moraliteten.

Min tredie Anmærkning angaaer S. 26, hvor Hr. Assessoren opkaster det Spørgsmaal: „Om en „Folkelærer der ansaae den herskende Kirkes Lærdom, „som fornufstridig og farlig for Moraliteten, ikke „i Folge sin Embeds-Ced, skulde være forpligtet til „enten at lære de Dogmer, som indeholdes i hans „Kirkes symboliske Bøger, eller at nedlægge sit Embede?“ og besvarer dette Spørgsmaal benægtende, fordi denne Ced egentlig er et moralsk Nul, der udsætter en moralsk Umuelighed, baade fra Læreren Side, der afslægger, og fra Regjeringens Side der affordre ham Ceden; siden den første frasiger sig en uafhængelig Rettighed at efterforske og udbrede Sandheden, og den sidste affordre ham en Ced, som den hverken er berettiget til at affordre ham, eller han at afslægge.

Jeg indrømmer villig Hr. Assessoren: at saavel den Lærer der frasiger sig den uafhængelige Rettighed at efterforske religiøs og moralsk Sandhed, som den Lærer, der forpligter sig til at udbrede Sætninger, som han, efter egen Overbeviisning anseer for skadelige for Moraliteten, og den Dyrighed der affordre ham en saadan Ced, alle gjøre sig skyldige i umoraliske Handlinger; at den ene forpligter sig til, og den

anden affordre ham Forpligtelser paa Ting, som man ikke bør holde; og at overhovedet de symboliske Bøgers Tvang er en Sag, som kun lidet kan bestaae med den Grad af Oplysning, hvilken vi nu, ved det titende Aarhundredes Ende, smigreer os med at have opnaaet. Maatte dog den Tid engang komme, da Menneskene vilde aflaste dette, med Christendommen og Lutherdommen saa lidet passende Nag, saavel som ethvert andet Nag der selvrædig lægges paa Menneskets, af dets Ophavsmand selv friestabte Fornuft; og maatte vor Regjering, der i andre Ting saa prisværdig har gjort Begyndelsen, ogsaa heri være den første monarchiske Regjering, der igien tilbagegav Mennesket sin hellige Rettighed, som despotisk Hierarchie en tidlang berøvede det, og derved tillige befrie mangen retskaffen Religionslærer for det Samvittighedsnag, hvori han befinder sig, ved den dobbelte, ofte i hans Dine modstridige Fordring, hvort Embeds-Ceden paa den ene, og den hellige Nigt at udbrede det som han efter sin Overbeviisning anseer for Sandhed, paa den anden Side ofte sætter ham.

Men saavist som det ogsaa er, at man aldrig bør love at begaae en umoralisk Handling, saa vist som det er, at ethvert saadant Lofte er et moralsk Nul, som ingen Forpligtelse kan medføre; saa vist er det

det, i det mindste efter min Overbeviisning, paa den anden Side ogsaa, at enhver der indseer, at han har indgaaet et saadant Lofte, bør ærlig erklære sig at han ikke vil holde det, og frastige sig alle de Fordele, som han kun under den Betingelse at holde Lofret, har oppebaaret. Forsømmer han dette, saa gjør han sig vel ikke skyldig i den Forbrydelse at lare Ting, som han anseer for moralsk skadelige, men han gjør sig derimod skyldig i det Bedragerie, at beholde Lønnen, uden at opfylde de Vilkaar paa hvilke Lønnen var givet ham. Den som lover en anden, at han vil være ham behjælpelig i et Snigmord, eller Bedragerie, og oppebærer Betaling derfor, han har vel begaaet en Handling, som i og for sig selv er et moralsk Mis, har gjort et Lofte som hverken han var berettiget til at gjøre, eller den anden at modtage. Der er ingen Tvivl om, at han ikke bør holde det; men der er heller ingen Tvivl om, at han bør tilbagegive Lønnen og erklære, at han ikke vil holde det, naar han erkjender dets Utilladelighed.

Endnu et andet Exempel: har en Dommer gjort sin Sed paa at han vil domme efter Landets Love, saa bør han og, saalange han vil vedblive at være Dommer, holde sin Sed. Finder han at disse Love, efter hans Overbeviisning, ere uretfærdige, saa berettiger dette ham dog ingenhinde til at afvige fra dem, og

at

at domme efter det han synes at være retfærdigere. Tillader hans Samvittighed ham ikke at domme efter Lovene, saa maae han nedlægge sit Embede, og de der med forbundne Fordele.

Men hvorledes kan da en protestantisk Lærer forene denne sin Embeds Sed med sin unægtelige Pligt at sørge for Sandhedens og Moralitetens Udbredelse, ifald han, efter sin Overbeviisning, ikke fuldkommen kan underkribe alle Systemets Lærdomme? Jeg griber saa meget hellere denne Leilighed til at besvare et Spørgsmaal, over hvilket jeg maafee ellers ved en anden Leilighed vilde have udbredt mig vidtløftigere, siden jeg med det samme kan afgive min offentlige Erklæring over den Maade paa hvilken jeg, for min egen Person, troer at begge disse Ting, ifald de fulde befindes modstridige, kan forenes.

En protestantisk Almue-Lærer forener i sin Person følgende tre Betingelser, han er 1) Moralitets-Lærer, 2) protestantisk Lærer, og 3) Almue-Lærer. Disse tre Betingelser maae han saavidt mueligt stræbe at opfylde.

Men iblandt alle disse Betingelser er den første altid den vigtigste. Ethvert Menneske bør, hver paa sin Maade udbrede, saavidt som mueligt, Moralitet og Dyd, og intet Menneske, under nogen optænkelig

D.

Betingelse, foretage sig noget som kan være Moraliteten skadeligt.

At lære Ting, som man selv er overbevist om at medføre moralsk Skade, eller at tie til slige Lærdomme, kan altsaa ingen retskaffen og samvittighedsfuld Almue-Lærer, i hvilken positiv Religion han ogsaa lærer.

Men alle Bildfarelser er det dog ligesaa lidet hants, som ethvert andet Menneskes Pligt at bestride. Der gives Sandheder, til hvis Indsigt der først udfordres endeel Forkundskaber, og naar man nu seer, at det bliver os umueligt at bibringe den Bildfarende disse Forkundskaber, uden hvilke det er umueligt at overbevise ham, saa kan man, helst i Tilfælde som intet har at bestille med Menneskets Moralitet, heller ikke ved nogen Grund forpligtes til at bestride slige Bildfarelser. Hvis urimeligt vilde det være, dersom man vilde forklare de Keplerske og Newtonske Bevægelseslove for Bønder eller ulærde Mennesker, der gaadte fattedes de Forkundskaber, der udfordredes for at begribe dem, og paa hvis Moralitet og Lyfsaetighed, Kundskaben om disse Love kun vilde have saare lidet, eller rettere slet ingen Indflydelse.

Intet Menneske kan desuden paabyrde mig at have begaaet en umoralsk Handling, fordi jeg paa hans Forlangende forklarer ham en Lærebbygning, end-

skiondt

skiondt den efter min egen Overbeviisning er vildfarende. Ingen kan beskylde mig for at begaae en umoralsk Handling, fordi jeg paa en andens Forlangende forklarer ham det Tykoniske System, endskiondt jeg selv er overbevist om det Copernicanskes Rigtighed.

Men Præsten er ikke blot Moralitets-Lærer, men ogsaa protestantisk Religions-Lærer. Han forpligter sig til at foredrage de moralske Lærdomme i Forbindelse med visse en bestemt positiv Religions Lærepunkter, dog kun under den Betingelse: saavidt disse Lærepunkter findes grundede i Bibelen, og saavidt som det kan stemme overeens med hans tredie Bestemmelse, at være Almuens Lærer.

Saavidt de findes grundede i Bibelen, siger jeg. Thi at fordr, at han skulde foredrage dem netop som de ere foredragne i de symboliske Bøger, fordi denne deres Fordragemaade er grundet i Bibelen, vilde i Grunden være at indrømme disse symboliske Bøger en lige Gyldighed med Bibelen selv, og saaledes at bringe ikke allene disse symboliske Bøger i en uundgaaelig Modsigelse med sig selv og Protestantismens sande Væsen, der just gaaer ud paa at tillægge Bibelen allene den høieste afgjørende Dom i Troens Sager, men det vilde ogsaa bringe den Sværgende til at begaae den samme

Q

Med.

Modsigelse, naar han saa godt som i eet Handedræt maatte, paa Grund af disse symboliske Bøger, erklære Bibelen for den højeste afgjørende Authoritet, og siden efter tillægge disse Bøger uberinget den samme. Det vilde desuden være reent at tilspærre Veien til al Fremskridt for den menneskelige Kundskab, og det i eet af de for Menneskeheden aller vigtigste Memner; og forsætlig at lukke Vinene for det store Lys, som i vore Dage unægtelig er opgaaet saavel over Exegetikken, som andre theologiske Videnskaber, og evig at forpligte sig til at blive staaende paa det Trin, hvorpaa hine, vel af Menneskeheden saare fortiente, men dog dette Lys berøvede første Reformatorer, den gang stode. At paabyrde Dyrigheden en saa ufornuftig, med Protestantismens Bæsen saa ufordragelig og umoralisk Hensigt, vilde være en grov Fornærmelse, som man ikke, uden at have de vigtigste Grunde for sig, burde tilføie den.

Som Almuens Lærer, (isald man maaffet vil ansee det Navn Folkelærer for stolt Anmasselse,) er han forpligtet til blot at underholde sin Menighed med saadanne dens Kirkes Lærdomme, som angaae alle Mennesker i Almindelighed; ikke blot den Lærde og Theologen i Særdeleshed. Han skal hverken gjøre dem til egentlige Philosopher eller til Exegeter, eller

til Polemiker; men han skal stræbe at gjøre dem til oplyste moralske gode Christne; til Mennesker, der med egen Prøvelse og efter Overbeviisning kiende deres Pligter og Grundene til disse og deres sande Berøvelse, og som bestræbe sig for at handle i Overeensstemmelse med denne deres Overbeviisning. Moral og Religion, ikke Theologie, og endnu mindre Skolens og Dogmatikens Spidsfindigheder er det, han skal bestræbe sig for at lære dem. Sætninger, der for at indsees med Overbeviisning, udfordre Forkundskaber som man ikke kan formode hos den theologiske Uværde; abstrakte filosofiske Undersøgelser; vanskelige exegetiske og dogmatiske Knuders Løsning; Besvarelse af Meninger, som enten ere ubekendte for hans Tids Mennesker, især for hans Menighed, eller som paa ingen Maade kan interessere dem, ere Ting, som i en Almuelærers Mund i hans offentlige Fordrag, ere sande Urimeligheder. Ingen fornuftig Folkelærer vil derfor forklare Menigheden, hvormange genera communicationis idiomatum Systemerne fremsætter, eller igiendrive Monophysiternes, Monotheliternes, Synstikernes og andre for Aarhundrede siden hændede Kætterses Meninger. Ei heller vil han prædike mod Munkeloven, Skierieb, Geistlighedens Coelibat, de 7 Sakramenter, Dren: Skriftemaalet, endstionde de symboliske Bøger udtrykkelig erklære sig mod disse

Lærefætninger, og ligesaa lidet vil han og foredrage den kritiske Philosophies Vanskeligheder, eller indlede sine Tilhørere i eregetiske og dogmatiske Stridigheder, til hvis Bedømmelse de uden Tvivl vil mangle de fornødne Forkundskaber.

Finder nu en protestantisk Almueslærer, at han ikke med frelst Samvittighed, og uden at synde mod bedre Overbeviisning, kan lære en eller anden, ikke blot Theologer og Lærde, men alle Mennesker angaaende Lærdom, saaledes som denne Lærdom, efter hans Overbeviisning, er grundet i Bibelen; troer han, at en saadan Lærdom, saaledes som Bibelen foredrager den, strider mod Moraliteten; saa seer jeg i det mindste ingen anden Udvei for ham, end den, at erklære sig offentlig derover, og dersom den, der har affordret ham Eeden, ikke er fornøjet med hans Erklæring, da at nedlægge sit Embede.

Finder han derimod, at han kan forene de Lærdomme, som Systemet indeholde, og som høre for den almindelige Mand, saaledes som disse foredrages i Bibelen, med Moraliteten, saa er han i mine Tanker angerløs, og kan med en rolig Samvittighed lære dem.

I øvrigt er jeg fuldkommen enig med Hr. Collett, at en Menighed, der selv forlangte det gamle System fremsat for sig, ikke mod sin Villie maatte

paa

paatrænges en Lærer, som ikke vilde opfylde denne Betingelse. Overalt troer jeg, at denne Sag mere burde ankomme paa Menigheden end paa Dyrigheden; troer, at saalænge Menigheden ikke fandt sig beføiet til at besvære sig over Lærerens Foredrag, saalænge var ogsaa Dyrigheden ubeføiet til at blande sig i Sagen; jeg undtager det Tilfælde, hvor Læreren lærte Sætninger, som vare umiddelbar farlige for Moraliteten og den offentlige Rolighed, som det altid paa ligger den at vaage for. Naatalke derimod Menigheden Lærerens Foredrag, saa tilkom det Dyrigheden, som den høieste Dommer, at domme derimellem, Menigheden vilde ellers paa eengang blive baade Anklager og Dommer i sin egen Sag.

Min fjerde Anmærkning angaaer disse Ord, som findes S. 32. „Jeg havde ønsket, at B. ikke havde fremsat Troen paa Gud og Udbødelighed som væsentlige Betingelser for Menneskets Moralitet og Rolighed. — Menneskets Rolighed staaer urystet, naar den grunder sig paa Moraliteten, og den dydige Atheist, som synes mig at realisere i sin Person det høieste Ideal af menneskelig Fuldkommenhed og Kraft, staaer uforfærdet, naar han seer Sole svinde hen, og Mørkets Afgrund aabne sig igien, omend, skøndt han troer, at Lys og Liv og Lyst nu for evig vil ophøre.“

Uden Tvivl er det en Misforstand, naar Hr. Assessoren siger, at jeg har forudsat Troen paa Gud og Udadelighed, som væsentlige Betingelser for Menneskets Moralitet. Jeg er saa langt fra at paastaae dette, at jeg meget mere holder for, at Troen paa Gud og Udadelighed grunder sig paa Moraliteten, og denne sidste derimod paa sin egen, urokkelige, af den første uafhængige Basis, Menneskets praktiske Fornuft selv. Omhyggelig har jeg ogsaa i mit Skrift afbildt Støtterne for Menneskets Moralitet, fra Støtterne for hans Kærlighed, til de sidste har jeg regnet Troen paa Guds Forsyn og Udadelighed; ikke til de første.

Unægteligt er det efter min Overbeviisning, at Kun Agtelse for Moralloven for sin egen Skyld, er den eneste rene Kilde til al sand Dyd *). Unægteligt, at

*) Man hører ofte, at der gøres Forskiel paa kristelig Dyd og naturlig Dyd; kristelig Dyd og hedensk Dyd; Ingen Distinktion kan i sig selv være mere ugründet. Dyden er kun een; kan kun bestaae i Agtelse for Aligt og Moral-Loven for dens egen Skyld; enten den saa findes hos Christne, Jøder, Tyrker eller Hedninger. Christendommens Fortrin bestod ikke deri, at den lærte os en nye, hidtil uhørt Dyd og Moral-Lov; thi derfor havde Skaberen, i det han gjorde

Min

enhver Handling, der blot bliver foretaget, for derved at tilvinde sig en evig Lykkelighed, eller undgaae en evig Ulykkelighed, aldrig kan blive andet end en egen nyttig Handling; ikke Dyd og Næstæffenhed, og ligesom ogsaa unægteligt er det i mine Tanker ogsaa, at ingen Handling kan blive moralsk god, fordi Gud har befale, eller moralsk ond, fordi han har forbudet den; men netop tværtimod, fordi denne Handling i og for sig selv er moralsk god, derfor kan Gud, det helligste Væsen ikke andet end vilde den; og fordi den er moralsk ond, derfor kan den umuelig andet end straffe mod hans Villie. Man kunde ellers aldrig opstaae det Spørgsmaal: Hvorledes kan Gud befale os at staae, at bedrage eller begaae andre umoraliske Handlinger? Være disse Handlinger ikke i og for sig selv, uafhængig af Guds Befaling, moralsk onde, saa

24

wilde

Mennesket til et moralsk Væsen, selv sørget; men deri, at den luttrede og rensede Mennekenes Begreb om Dyd og Moralitet; at den i Christendommens tvende Hovedbud: Elsk Gud over alle Ting, og gjør det samme ved andre hvad du selv vil hænde og have, hvilke i Grunden ere de samme som: Elsk det Gode for sin egen Skyld, og handls saaledes, at du kan vilde, at alle havde din Tankemaade, ikke allene har opstillet den sande Moral-Lov, men endog populariseret den paa en Maade, at selv den enfoldigste Menneken forstod kan fatte og erkende den.

wilde dette Spørgsmaal aldrig kunne gøres; og alle Grunde som man vilde tage af Handlingernes egen Natur, vilde da falde bort; man kunde da kun spørge: har Gud virkelig forbudt eller befaleet denne Handling? ikke om han kunde befale den? Thi alle Handlinger som han befaleet, maatte da nødvendig være moralsk gode, og tværtimod. Det er altsaa fuldkommen urigtigt at søge Grunden til Moraliteten i Guds Villoie; saa urigtigt, at vi ikke engang kunde danne os et Begreb om Gud, som det helligste Væsen, med mindre vi først af den praktiske Fornuft og Moral-Loven havde dannet os et Begreb om Hellighed og moralsk Fuldkommenhed selv.

Selv Atheisten, der hverken troer en Gud eller Udbødelighed, kan altsaa ikke allene være dydig, men han bør ogsaa, ifald han ellers vil, følge Moral-Lovens, af denne Troe uafhængige indvortes Stemme, unægtelig være det. I denne Henseende er jeg fuldkommen enig med Hr. Assessoren, naar han paastaar, at den dydige Atheist synes i sin Person at realisere det høieste Ideal for moralsk Fuldkommenhed og Kraft*). Den som intet haaber, intet frygter, som

Haar

*) At sige, at den dydige Atheist realiserer det høieste Ideal af Kraft og moralsk Fuldkommenhed, er ingenlunde det samme som at sige, at Gudsforuagtelse

Haabet, den sidste Trøster for os arme Dødelige, altsaa intet Mod kan stænke i Striden mod Fristelser

25

09

teffe er Menneskets høieste Hæder. Det sidste havde man paastaet, hvis man havde sagt: Atheisten (enten han saa er dydig eller lastefuld) realiserer, blot ved sin Gudsforuagtelse, i sin Person, det høieste Ideal af Kraft og moralsk Fuldkommenhed; ikke at tale om, at det vilde være en Urimelighed at tale om moralsk Fuldkommenhed hos en lastefuld, der ingen moralsk Fuldkommenhed besidder, saa er her desuden begaaet en aabenbar logisk Feil imod den Regel: at der netop maae være lige saameget i Conclusionsen, som der ligger i Præmisserne. Hele Slutningen maatte være denne: Enhver der i sin Person realiserer den høieste Kraft og moralske Fuldkommenhed, besidder Menneskets høieste Hæder. Den dydige Atheist realiserer i sin Person den stærke Kraft og moralske Fuldkommenhed. Altsaa besidder — Atheisten Menneskets høieste Hæder. Feilslutningen ligger her aabenbart for Ønne. Conclusionsen indeholder mere end Præmisserne. Hvad disse kun paastaar om den dydige Atheist, det slutter denne om Atheisten, han være dydig eller ikke, i Almindelighed. Det svagesløseste Umneske maatte i Folge denne, men ikke i Folge Præmisserne, være et Ideal paa Fuldkommenhed, og høidde Menneskets høieste Hæder, naar han blot fraat nægtede Gud og Udbødelighed. Med Gode kunde man, for endnu at oplyse dette med et andet Exempel, paastaar at den Døgger, som hverken haabe eller fryg-

og Farer, og som besværet, trods alle Fristelser til det Onde, trods alle Farer og Forsølgelser, han maade udstaae for Dydens Skyld, trods alle smigrende Tillokkelser, alle forførte Tilbud om en, for ham evig uerstattelig, og her ham for evig tabt Lykkelighed, hvis Opoffelse aldrig vil blive ham belønnet, dog kan blive Dyden og Samvittighedens Stemme troe, maade unægtelig bestaae af en langt høiere Kraft, og (forudsat, at dette ikke var Forsængeligheds Strøtte) af høiere Agtelse for Moral-Loven selv, end den der kæmpede mod samme Lidelser, Farer, Fristelser og Forsølgelser, men hvis Mod blev opholdt ved den Tanke, at der var en almægtig og trefærdig Dommer, der baade kunde og vilde lønne ham efter hans Gjerninger, og et evigt Liv paa hin Side af Graven at vente, hvor den Lykkelighed vilde bide ham, hvortil han

ved

frøgtede noget af Staten, og ikke desmindre samvittighedsfuld efterlevede Lovene, maatte endnu være en bedre Borger, end den der vel ligesom han, naer efterlevede Lovene, men paa hvis Lydighed dog Haab om Belønning eller Frygt for Straffen havde Indflydelse, eftersom intet uden rene Agtelse for Lovene og Borgerpligt kunde virke paa den første. Men derfor kunde man ikke sige: Enhver som hvorken haaber eller frygter noget af Staten, er den bedste Borger, hvad heller han saa Lydige Lovene eller ikke. Den ryggeløseste, svækkede Bandit og Røver vilde ellers være den bedste Borger.

ved sin Kamp og sine Opoffelser herneben havde gjort sig værdig.

Men saa høie dette Ideal om Kraft og moralsk Fuldkommenhed ogsaa var, saa synes mig dog, at man med Høie kunde opfaae det Spørgsmaal: om dette Ideal, i sin fulde Udstrækning ogsaa var opnaaeligt for Mennesket? eller, dersom det end er opnaaeligt, hvilket den praktiske Fornufts ubetingede Vydende synes at vise, om dette Ideal vel virkelig vilde blive opnaaet af noget Menneske, i den nærværende Periode af vor Tilværelse, eller saalange Sandfælgigheden og Lykkeligheids-Driften er ligesaa uadskillelig forbunden med dens moralsk-sandfælgige Natur, som Moraliteten og dens praktiske Fornuft selv?

En Engelsk Minister paastod engang i Parlamentet: At ethvert Menneske har sin Pris, for hvilken man kan bestikke det til at overtræde den Regel, som Fornuft og Moralitet foreskriver ham. Skulde dette sørgelige Udsagn være sandt, (og hvo uden den Hjerteskiender allene, der har gienemskuet det menneskelige Hjertes udforsknelige Dybheder, kan falde en afgjørende Dom over dette Udsagns Sandhed,) hvormeget maade da dette ikke være Tilfældet, naar disse to evende Hovedstatter for Menneskets Nødvendighed: Forsyn og Uddødelighed gødske bortfalde; naar disse to eneste Bænd, der forbinde hans Attraae efter Lykkelighed

med

med hans Agtelse for Moral-Loven gandske sønderrettes, og den eneste Udfigt til at see det høieste Gode; Lyksalighed forenet med Værdighed til at blive lykkelig, engang realiseret, for evigt tillukkes for ham?

Menneskets Hellighed og Tilfredshed berouer paa en, fra Moraliteten gandske forskellig, og dog fra Menneskets Væsen ligesaa uadskillelig Basis som Moraliteten selv. Driften til Lyksalighed er lige saa stærkt indgreet i hans Natur, som Fornustens og Moral-Loven, og det er i sig selv umueligt, at Mennesket gandske kan affige sin Naturs Fordring paa Lyksalighed, og endda beholde sin Tilfredshed og Hellighed.

Dog, ikke blot Tilfredshed og Hellighed i Livets mangfoldige Lidelser og Sienvordigheder, ikke blot Mod og Standhaftighed i Farer, som true vor Lyksalighed; ogsaa i de Farer som true vor Dyd og Forbedring, skal Tanken om Gud, Forsyn og Udbødelighed indgive os Mod og uforfærdet Standhaftighed.

Det ligger unægteligt i Menneskets Natur, at han ønsker at bringe sit begyndte Arbejde til en vis Fuldkommenhed, eller dog i det mindste at see dette Arbejdes Frugter; hastig taber man Modet og bliver ked af Arbejdet, helst naar det er besværligt og koster Opofrelse, saasnart man forvisses om, at man ikke vil komme til at høste Frugter, der kunne svare til den anvendte Møie og Opofrelse; og dette er just Til-

fæl-

føldet med Menneskets Fremgang til moralsk Forbedring og Villiens Forædlelse. At beherske sig selv, at undervinge sine kiereste Tilbøieligheder under Moral-Lovens Lydighed; opmærksomt at vaage over sit eget Hjerte, at stride mod sine Lyster og Begjæringer, sin Dorstighed, sin Egennytte, sin Forsængelighed og sine Lidenskaber; at stoppe sine Dren til for Bøllystens Sirenesstemme naar den lokker os, alt dette er gandske vist et majsommeligt, ubehageligt, med megen Anstrængelse og Opofrelse forbundet Arbejde; og hvor lidet er det, som Mennesket, selv det ærlige, retskafne, for sin sande Forbedring tvivrigt bekymrede Menneske, med al denne Møie og Opofrelse kan udrette i denne korte Periode af sin Tilværelse, naar han sammenligner det med det høie Hellighedens Ideal, som Fornustens opstiller for hans Dine? hvor ofte ligger han ikke under, hvor ofte maae han ikke igientage Kampen med sine Lidenskaber og Svagheder, inden det lykkes ham, eens nogentledes at undervinde dem? hvor mange Pletter bliver ikke selv det retskafne Menneske vaer i sit Hjerte, i sin Wandel, i sine bedste Handlinger selv, som han maae bestræbe sig for at bortrense? Det eneste der kan opholde hans Mod i dette tunge, ubehagelige, med saa megen Opofrelse forbundne Arbejde, er den Tanke, at han ikke arbejder forgievet, at det Arbejde som her er begyndt, er en

Ud-

Udsæd, der ikke visner i Graven, men som vil voxs og bære de skønneste og herligste Frugter igiennem den lange Eviighed *).

Saa skadeligt som det kan være for Mennesket, naar han har alt for høie Tanker om sit eget intellektuelle eller moralske Værd, saa gavnligt for hans Fremskridt til Moralitet og Forædelse er det derimod, naar han har store Tanker om den menneskelige Naturs høie Adel og Ypperlighed overhovedet; og hvormeget maade det ikke bidrage til at indgive Mennesket disse store Tanker, naar han i sin Natur finder Anlæg til uendelig Fremvæxt til altid større Fuldkommen-

*) Helligheden, som den praktiske Fornuft byder os at efterjage, er vel et evigt uopnaeligt Maal, men dog et Maal som man bestandig mere og mere kan nærme sig til, at efterjage denne, er altsaa, naar man har Troe paa Forsyn og Udødelighed, ikke et frugtesløst Arbejde som man bliver nødt til at forlade, uden at have høstet Frugter deraf, men et Arbejde, hvorefter man bestandig seer nye og skønnere Frugter. Den praktiske Fornuft fordrer vel ubetinget Lydighed, uden Hensyn til Lyksaligheden, men den byder ikke at afslige al Fordring paa Lyksalighed. Den som troer en Gud og Udødelighed, opoffer vel sin Lyksalighed herved, men han overlader det til Forsynet selv at føie sin Plan saaledes, at han engang naaer den Lyksalighed, hvortil han har gjort sig værdig.

menhed, og i sig selv seer et Væsen, der, skjøndt bundet til Legemverdenens Love og underkastet Fortænkelse, dog eier en Aand, der kan høve sig over Stavet og Legemverdenens Love, som er skabt for Udødeligheden, og i Stand til at stige i Fuldkommenhed igiennem Eviigheds Eviighed!

Hvor træstesløs er derimod den Udfigt, der tilbyder sig for den Mand, der vel alvorlig stræber efter Dyden, men som ingen Gud, intet belønnende Forsyn, ingen Udødelighed troer, der kan opmuntre hans Mod i Livets mangehaande Kamp og Fristelser? For ham er Mennesket en evig uopløselig Modsigelse. I sin Natur finder han paa den ene Side en uudryddelig Attraa efter Lyksaligheden, som han dog sielden, ofte aldrig opnaaer herved; og paa den anden Side en streng uformildelig Lov, der uden at tage ringeste Hensyn paa denne hans Drift, fordrer ubetinget Lydighed, om saa denne Lydighed skulde koste hans hele Lyksalighed; han finder i sin Natur de herligste Anlæg skabt for Eviigheden, som neppe faae Tid til at begynde deres Udvikling, før de forstyrres; en Sød, som Loven i hans Inderside byder ham uophørlig at pleie og opelske, og som neppe har begyndt at spire, før den visner for evig. Han seer et uendeligt, maaisonnemæssigt Arbejde, som han neppe ret har begyndt, inden han nødes til at forlade det frugtesløst; han selv er

i sine

i sine Dine et usfelt Ephemeron, fæst til at slaae om en kort Tid imellem Buggen og Graven; Døden en skrækkelig Afgrund, der opsluger alt Levende, alle Coner, alle Fuldkommenheder, og af hvilken der ser evig ingen Forløsning er at haabe; paa hiin Side af Graven, et evigt Mærke, der ikke oplyses af det mindste Straaleglimt, der kunde oplive hans Mod, naar den, for alt Levende saa skrækkelige Tanke om evig Tilintetgørelse, vil ryste hans Holighed *).

Og nu lad os fratage Mennesket, ikke allene enhver Bevæggrund, som Egennytte og skult Forfængelighed saa ofte tilbyde ham; lad os ogsaa fratage ham enhver Enthusiasme, som Tanken om hans Naturs høie Ypperlighed indgiver ham, al Udset til Haab om engang at forene den af ham attraaede, og for Dydens Skyld opofrede Lyksalighed, med Værdigheden til Lyksalighed; ethvert Haab om at see sin

*) Se den Glæde, som en god Samvittighed og en fuldbragt god Handling medfører, maae, som Heidenreich uden Tvivl rigtig har anmærket, immer tabe sig hos den sande Dydige, der ærlig grundsker sit Hjerte, og alvorlig ønsker at blive bedre. Den Uvisshed, om ikke urene Bevæggrunde har blandet sig med de rene, og den Mistro, der opkommer hos ham, ved ofte at have opdaget Forfængelighed, Tilfælde, Sandselighed, hvor han troede at handle af reen Død, maae ikke lidet bidrage til at formindste denne Glæde hos ham.

sin Kamp og Opofrelse belønnet med vedvarende Fremværet i det Gode; lad os fratage ham alt dette; lad ham blot beholde den rene Fornuftens Bydende tilbage, og lad os nu føre ham i Tilfælde, hvor hans Hjertes kiereste Attraae maae opofres for Dydens Skyld, og enhver svare da ærlig og oprigtig: hvor mange Mennesker vel endnu skulde beholde Mod tilovers, for at blive Dydens Forskifter troe?

Gud, Forsyn og Udødelighed er efter min Overbeviisning de eneste, for Moraliteten uskadelige Støtter, hvorved Mennesket i denne svære Kamp kan understatte sin Holighed og Standhaftighed. Fra disse Kilder kan han ikke allene hente den rene Trost i Livets Sienvordigheder og Lidelser; Opmuntring i dets Farligheder; men og Mod til med fuld, uforsvøden Iver at arbejde paa sit Hjertes Foradling selv. Kun for det Menneske, som troer paa Gud, paa Forsynet og Udødeligheden, er Menneskets Natur ikke længer en Modsigelse; hans Væsens Coner ikke et Veirlys, som forsvinder strax efter dets Fremkomst; han seer ikke evig Strid imellem hans Naturs tvende uafviselige Fordringer: Moralitet og Lyksalighed, men kun en Misklang, der engang endelig skal opløses i den stonnesse Harmonie; seer ikke uendelige Anlæg bestemte til et Diabls Bedvarethed; ikke frugtesløs Diale, Kamp og Opofrelse; men et Arbeide, af hvilket han engang

vil hofte værdige Frugter; han opofrer vel sin hele timelige Lyksalighed, naar Moral-Loven byder det; men frafiger sig ikke for evig al Forbring paa Lyksalighed. Naar den retskafne Mand som ingen Gud og Udødelighed troer, kun opholder sit Mod ved den til Forsvulpsens grændsende Tanke, at man volig maae oppebie, hvad man ei kan ændre; saa staaer den Retkafne, som har sat sit Haab paa Forsnyet, endnu uforfærdet i alle Farer og Lidelser. Midt i den hele Verdens Tummel seer han endnu med et roligt Smil Døden imøde; Solen maae svinde og Verdener forgaae; Lys og Liv maae for ham ophøre herneeden; endnu er han tryk og rolig. Hans udødelige Mand forgaar ikke med Solens og Verdners Fald. Det evige Forsyn, paa hvis Vink Solene forsvinde og Verdener falde, hersker med lige Almagt paa hiin, som paa denne Side af Graven.

Og denne Opmuntring, som Tanken om Gud og Udødelighed indgiver Mennesket, kan heller aldrig være skadelig for Menneskets Moralitet, eller nedværdige hans Dyd til nedrig Egennytte. Vi kiende saa gandske intet til den Lyksaligheds, eller overhovedet til den Tilstands Beskaffenhed, som bier os paa hiin Side af Graven*).

Mens

* Det er derfor, endog af denne Aarsag ubetankt som gjort, naar man skræber at virke paa Mon-

ner

Mennesket anseer desuden den Tidspunkt, da denne Tilstand skal begynde og Livet ophøre, sædvanligt for saa langt borte, at Forestillingen selv af denne Aarsag allene maae tabe en anseelig Deel af sin Styrke. En Glæde, som man ikke kjender, om hvis Beskaffenhed man ikke engaag er i Stand til at giøre sig det mindste Begreb, kan heller ingen Indfydelse have paa Sandfælgigheden og den sandfælgige Begjerings Evne. Og et Gode, det være saa kosteligt som det vil, taber sin Styrke, naar vi forestille os det som langt borte, og endnu meer er dette Tilfældet, naar vi vel veed, at det er langt borte, og tillige ikke engang ere i Stand til at bestemme dets Komme. En ubestemt lang Af-

A 2

stand

nessenes Indbildningskraft, og at bibringe dem enfoldige sandfælgige Forestillinger om den anden Verdens Lyksalighed eller Ulyksalighed. Christendommen, der meget mere lærer os, at vi her i Livet kun see i et Speil, som i en mørk Dale, er heri fuldkommen uskyldig. Vel brugte Jesus de Udtryk: Abrahams Skjød, Paradiis, den evige Jyd, o. s. v.; men han brugte dem kun, fordi disse Udtryk vare gængse blandt hans Landsmænd, og hos dem eensbetædende med den anden Verdens Lyksalighed eller Ulyksalighed. I Striden med Sadducæerne, hvor han forklarede sin egen Mening, erklærede han dermod udtrykkelig, at Menneskene i hiin Verden skulde være *ισαγγελοι*.

stand forekommer Mennesket som en Evighed; og Styrken af Indtrykket, som Forestillingerne gjøre paa os, forholde sig sædvanlig omvendt, som Afstanden af det sandfælige tilkommende Gode eller Onde, som man forestiller sig *).

Hertil kommer endnu den Omstændighed, at Mennesket aldrig sikkert kan bedømme sit eget moralske Værd eller bestemme den Grad af Lyksalighed, til hvilken han ved sin Vandel herneden virkelig har gjort sig værdig. Kun det, som er Menneskets eget Værk, kan regnes ham til virkelig Fortieneste. Temperament, Naturanlæg, Opdragelse, Exemplers Magt, Ubekendtskab med Fristelser, en større eller mindre Grad af naturlig Hjertets Godhed og Sielsstyrke, der

*) Man seer heraf, hvad man skal domme om den Opsørelse, som man endda ikke saa sjelden hører: at man idelig skal tænke paa Døden, og hver Dag fremkalde denne Tanke i vor Sjæl. Skaberen, der saa omhyggelig skulde saa mange Livsfarer, hvori vi hver Dag svæve, for vore Dine, og som danne Mennesket saaledes, at han i de sunde Dage næsten altid troer at see Døden langt borte, har i dette Stykke tænkt anderledes. Han vilde ikke, at Mennesket af Frygt for Døden, men af hellig Agtelse for hans Vilje i Moral-loven og af Kjærlighed til det Gode selv, skulde bestrebe sig for at blive dydigt.

saar tidt spille en betydelig Rolle i de menneskelige Handlinger, kan ingenlunde komme i Betragtning i den Dommers Dine, der grandfæter Hjertets skuldeste Tanker, og belønner enhver for det, som er hans egen, ikke Tilfældets eller Naturens Daad. Hans Dom om Menneskets Hjertes Godhed eller Fordærvelse, vil gandske vist ofte udfalde meget forskiellig fra de svage forsynede Menneskers Domme. Istedet for kræft at pukke paa egen Fuldkommenhed, der saa ofte er Naturens og Tilfældets, ikke vor frie Vands eget Værk, søger den i Sandhed gode og retfærdige Mand meget meer over de mangfoldige Pletter, der endnu forværre Dydens rene Glæde, og de mangfoldige urene Begærggrunde, som han, ved ærlig Grandfæning, ofte finder at have indsueget sig ved hans allerbedste Handlinger; alvorlig bestreber han sig for at bortrense disse Pletter, at blive saa god, som det staaer i hans Evne, og overlader ydmyg og beskeden Dommen om sit eget moralske Værd, og Lønnens Bestemmelse til den Dommer, som allene kender det menneskelige Hjertes udforskkelige Dybheder; som forstaaer at adskille hans egen fra fremmed Daad, som vil betale enhver efter sine egne Gierninger, og domme af Forderige med Retfærdighed.

Kjærligt og viseligt sørgede altsaa Skaberen for Mennesket, da han indplantede denne Troe paa Gud

og Udødelighed i hans Hierte; men ligesaa kjerlig og viselig har han og forget for ham, i det han viste ham dette Haab, ikke omgivet med straalende Klarhed, men i et Speil og en mørk Tale. Han vilde ikke hindre Mennesket fra at arbeide sig op til reen uegennyttig Dyd; vilde ikke, at hans Dyd blot skulde være Egennyttens eller Trældomsfrygtens ufrugte, derfor omgav han Graven og alt hvad der er paa hiin Side af Graven, med et tykt, for hvert menneskeligt Die uigiennemrangeligt Mærke. Mod til for Dydens Skyld at opofre alt Timeligt; Opmuntring for hans Standhaftighed, Høje og Tilfredshed i Farer og Lidelser vilde han skienke ham, og derfor bød han et Straaleglimt, vel for svagt til at opløse Mørket, men dog stærkt nok til at opløse Vandrerens Mod, at gjennembryde Gravens rødfomme Mulm og bebude ham en evig Dag.

J Henseende til Hr. Assessorens Indvending S. 43, imod min Erøening, at man, naar det kommer an paa at bestemme den Ret, som Embedsmanden kan fordre af Staten, maae skielne imellem hans private og hans offentlige Charakter, og at Staten vel ihenseende til den første, men ikke ihenseende til den sidste er forbunden til at tilstaae ham det samme, som hans øvrige Medborgere, maae jeg henwise mine Læsere til det, som jeg allerede ovenfor har anført i Anled

ledning af Professor Schlegels Erindringer, hvor jeg haaber tydeligere at have fremsat min Mening. Jeg har i mit Skrift kun egentlig havt Hensyn paa Tingenes nærværende og virkelige Forfatning, i Følge hvilken Embedsmanden, i de fleste Tilfælde, ikke bliver tvungen til at begive sig i Statens umiddelbare Tjeneste og paatage sig de deraf flydende Byrder og Forpligtelser; i øvrigt er jeg fuldkommen enig med Hr. Collett, at Staten i Udsælsald har Ret til at tvinge Borgerne til at paatage sig dens Embeder. Men naar dette Tilfælde skulde indtræffe; saa træder en saadan Borger ogsaa, for saavidt som han bliver Statens umiddelbare Tjener, i et nyt, fra hans private forskjelligt, Forhold til Staten, og med forandrede Forhold, følger ogsaa forandrede Rettigheder og Pligter. Staten har nu Ret til at fordre det af ham som sin umiddelbare Tjener, som den ikke var berettiget til at fordre af andre hans Medborgere, eller af ham selv, for saavidt han ikke er dens Tjener. Hvad Hr. Assessoren S. 54, har erindret mod min Paastand, „at offentlige Angreb paa private Folk og Embedsmand „i deres private Charakter, skulde være underkastede „Lovens Tiltale og Straf,“ har han selv tildeels indrammet S. 57, hvor han sætter den samme Muelighed som ogsaa jeg har forudsat: „At Borgernes Mening „om Nødvendigheden af Straffelove imod Dagvaaskel-

ser, maaskee er saa dybt rodfæstet i deres selfædelige Charakter, at Lovgiverens Forsøg paa at omstemme den, vilde blive unyttige. Dog, min Hovedgrund, paa hvilken jeg har paastaet disse private Angrebs Straffældighed, er desuden den, at slige Angreb altid kan ansees som Indgreb i Borgernes Rettighed, siden de altid tilføies af uberettigede Personer. For Medborgernes Friheds og Sikkerheds Skyld, maae Embedsmanden gjøre Staten det Offer at taale Beskyldninger; at see sig draget til Ansvar o. s. v., uden at kunne fordre anden Fyldestgjørelse derfor end den blotte Frikiendelse, naar disse Beskyldninger, denne Paanke skeer af berettigede Personer; af sin Dyrighed seer han sig paa samme Grund nødsaget til at taale det; men enhver Statsborger, er som Medlem af Borgersamfundet, berettiget til at paatale offentlige Uordener. Gandske anderledes forholder det sig med private Ansiggender, her har enhver Statsborger den fuldkommenste Ret til at opføre sig ligesom han vil, saa længe han ved denne sin Opførsel ikke fornærmer andre hans Medborgere. Ingen er her beføiet til at drag ham til Ansvar, at besynde eller irettesætte ham. Ethvert Forsøg paa at gjøre dette, er tillige et Indgreb i hans Rettighed, der tilkommer ham som Statsborger. Hertil kommer endnu denne Omstændighed, at det for Moralitetens og Sædelighedens Skyld iblandt Na-

tionen, neppe vilde være raadeligt, at slige ubeslæde, faade og skædefroe Angreb bleve ustraffede. Den som offentlig besynder en Embedsmand for Feil i hans Embedsførelse, kan gjøre det af en umoralisk; men han kan ogsaa gjøre det af en moralisk rigtig Grund; for at forsvare sin lovlige Rettighed, eller af Had mod Undertrykkelse og Jver for Almeen-Vel. Hvilken af disse Grunde der driver ham, er ofte for menneskelige Dommere en Umuelighed at afgjøre med Visshed. Men neppe kan der opvises nogen antagelig moralisk rigtig Grund, hvorfor man skulde blande sig i andres, og uvedkommende huuslige Ansiggender, og offentlig bekiendtgjøre deres personlige Lyder eller Daarligheder. At lade slige Angreb, hvoraf vor Litteratur, til Skam for Nationens Sædelighed, desværre! har saa mange at opvise, gaae ustraffede hen, vilde neppe frembringe for Moraliteten ønskelige Virkninger.

Hr. Assessoren misbilliger S. 78, mit Forslag, at Regjeringen skulde lade sine Forhold forsvare ved ledede Skribentere. Jeg har allerede engang, i Anledning af Hr. Prof. Schlegels Erindringer, berørt denne Sag, og vil derfor her atter henvise Læseren til det jeg der har sagt. Hvad Assessoren erindrer mod dette mit Forslag, er fuldkommen grundet. Der hviler altid en Mistanke om Egennytte paa den, der

forfvarer en Mand's Sag, der har hans Lykke i Hænderne, helst naar han gjør det for Betaling. Jeg har ogsaa kun fremsat dette Forslag, som et Middel, hvortil Regjeringen kun i det Tilfælde skulde gribe, naar andre frivillige, ulønnede, og om Sagerne underrettede Skribentere, enten ikke vilde, eller fornødest Forretningers Mængdes Skyld, ikke kunde fremstaae, og det dog alligevel var den vigtig at sætte sin, af uvidende eller ondskabsfulde Forfattere forberedte Fremgangsmaade i sit rette Lys. Saa meget man og med Høie kan udsætte paa disse lønnede Forsvarsskrifter, saa kunde de dog, helst naar Regjeringen havde Tilsyn med, at de blive førte paa en hensigtsmæssig og anstændig Maade, altid virke til at sætte Sandheden i et bedre Lys, vilde i det mindste altid være virksomme Midler til denne Hensigt, end falske Tiltaler og Forsølgelser; den Fordom om Egennytte vilde maafee og ved Tidens Længde for en Deel bortfalde. Ogsaa Advokaterne, som føre private Sager, blive lønnede; ogsaa disse kunde af denne Grund have samme Fordom imod sig, dog, naar Forsvarsskriftet er vel skrevet, og Deviserne tydelig fremsatte, mærker man ikke til at denne Fordom, i dette Tilfælde har Indflydelse paa beres Tilhøreres eller Læseres Overbeviisning.

Eft.

Efter disse mine Anmærkninger, ikke saameget imod, som i Anledning af Hr. Assessor Collets Besømmelse af mit Skrift, vender jeg mig nu til de Erindringer, som Hr. Professor Baden har fremsat i det andet Hefte af Universitets-Journalens femte Aargang.

Den første Indvending Hr. Professoren har gjort imod mit Skrift, findes i Journalen S. 79, og angaar min Paastand, „at en Lov ikke blot bør være „gavnlig for det Almindelige, men ogsaa retfærdig, „og at Retfærdighed er den øverste Betingelse for enhver Lov.“ Hr. Professoren indrømmer, at denne Maxime vel i sig selv er høj og heroisk, og bør i Theorien indskræpes Statsstyreren, for at danne ham til at vilde handle retfærdig, men troer dog tillige, at den strenge Retfærdighed i Praxis, og i mange Tilfælde vil blive nødt til at vige for Nytten. — I denne Punkt kan jeg umulig være enig med ham. Er Theorien i sig selv virkelig god og rigtig, saa maa den ogsaa fuldkommen stemme overens med den rigtige Praxis. Enhver Theorie, fra hvilken man i Praxis maae afvige, maae unægtelig være falsk, og kan ingenlunde være saa rigtig og fuldkommen, som den burde være. Dersom man i Praxis og det daglige Liv saae sig nødsaget til at afvige fra de Regler, som Statikens og Hydrostatikens Theorier fremsæt-

ter;

ter; dersom man kun kunde opvise en eneste Undtagelse fra dem, saa kunde disse Theorier umuelig være rigtige. Er det Menneskets højeste Fortrin og Bestemmelse at være et fornuftigt moralsk Væsen; og kan han umuelig handle overensstemmende med denne sin fornuftige moralske Natur, med mindre han handler retfærdig, saa maae dette sidste ogsaa være den højeste Betingelse der paaligger ham; en Betingelse, fra hvilken han under intet Paaskud bør vige, og fra hvilken intet Forhold, i hvilket han kan komme, noaensinde kan fritage ham. Som det enkelte Menneske, bør derfor ogsaa ethvert Selskab af Mennesker, enhver Stat, der som moralske Personer har samme naturlige Pligter og Rettingheder mod andre Stater, som enkelte Mennesker imod enkelte Mennesker, fremfor alt at agte Retfærdigheden, om saa ogsaa dens hele Tilværelse og timelige Lykkeligbed derudover skulde gaae til Grunde. Hvad Juvenal saa skönt siger om det enkelte Menneske, passer sig uden Tvivl paa Mennesket i alle muelige Forhold og Selskaber.

*Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer; ambiguus si quando citabere testis
Incertaque rei, Phalaris licet imperet ut sis
Fallus, et admoto dictitet perjuriam taurum,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas,*

Et

At sørge for Lykkeligbed og Vedligeholdelsen, er Pligt for Staten, som for det enkelte Menneske, saalænge Lykkeligbed og Vedligeholdelse kan bestaae med Lyd og Retfærdighed. Kan de første ikke bestaae uden at kjøbes paa de sidste Beskøning, nu saa overlade Mennesket og Staten Omsorgen for sin Lykkeligbed til det evige Forsyn; selv naar han opofrer Liv og Lykkeligbed, kan han altid gjøre sig Regning paa dets Velbehag, naar han efterlever dets hellige Love.

Skal Retfærdigheden vige for Statens Nytte, hvorfra da den Afstye og Forbitrelse, hvormed ethvert endnu ikke gandske fordærver Menneske betragter alle de Troløsheder, Rænker og Skændigheder, som saa længe har udgjort, og endnu tildeels udgjøre det System af Bedragerie og Uretfærdighed, som man har hædet med Politikens Navn. Er Fædrelandets Velstand, som Hr. Professoren siger, Statens og dens Repræsentant, Regentens ypperste Lov, som han, selv naar den kommer i Modstrid med Retfærdigheden, ubetinget bør følge, saa er og Pøhlens himmelraabende Deling, saa er Troløshed, Udhungringsstymer, Gifselblanderier, falsk Mynten, Oprørs Oppustelser og alle de øvrige nedrige æreløse Kunstgreb, af hvilke vi desværre! selv i vore, for Oplysning saa høit berømte Dage, see Jordens Mægtige, uden Skamrødme at betiene sig, luffer gode og prisværdige

dige Handlinger. Thi unægteligt er det, at Hensigten af alle disse Bestræbelser var Fædrelandets Bedste; unægteligt at man ved at overtræde alle Nærfærdigheds Regler, og betiene sig af alle Midler, kan tilvinde sit eget Land vigtige Fordele.

Hr. Professoreu nægter ikke, at den Maxime: Statens Bøjskæde er den høieste Lov, jo kan misbruges og anrette stor Skade, naar den falder i flette Hænder, men han spørger kun om den directe, om den i enhver Statsstyrers Haand leder til disse fordærlige Følger? Efter min Overbeviisning kan man svare baade Ja og Nei til dette Spørgsmaal, alt ligesom man forsaarer det. Er Meningens af Spørgsmaalet denne: Vil Maximen, naar Statsstyreren vil handle consequent, altid frembringe disse fordærlige Virkninger? saa maae dette Spørgsmaal efter min Overbeviisning besvares med Ja. Er Nyttens Statens ypperste Lov, saa maae og Nærfærdigheden, hvergang den kommer i Strid med Nyttens vige, og Regenten maae og bør hvergang dette Tilfælde indreffer, tillade sig Uretfærdigheder, og Tilfælde af dette Slags maae jo meget let indreffe, ikke blot mod fremmede Stater, hvorpaa jeg allerede har anført Exempler, men i Statens Skib selv. Det er unægteligt langt fordeelagtigere for Staten, at den selv, eller det Heles Cassa eier en be-

tydelig Summa, ved hvis Hielp den kan afbetale sin Gjæld, mindre trykkende Skatter, ophjælpe Handel og Virksomhed, anlægge gode, for det Heles Færd og mange Mennesker gavnlige Stiftelser o. s. v., end at en eneste gierlig Pengepuger ruger over den ærkesløse Skat, eller at en liberlig Adeland adspredter den til Unytte. Det er unægteligt gavnligere for Staten, at ærkesløse eller efterladne Mennesker tvinges til at arbejde, at flette Huusholdere vænnes til fornustig Sparksomhed og god Huusholdning, end at saa mange Mennesker, der enten ere Lediggængere eller flette Huusholdere, overlades til deres egen frie Vilje. Den vilde i dette Tilfælde eie langt flere virksomme velhavende Borgere, af hvilke den igien kunde vente sig langt vigtigere Bidrag til almindelig Færd, end af en Hob ved Dovenskab og flet Huusholdning forarmede Betlere. Dersom Statsstyreren nu handler consequent, saa maae han ogsaa i det første Tilfælde berøve Pengepugeren og Forøderen den unyttig anvendte Capital, i det sidste, ved Evangsmidler bringe den ærkesløse eller efterladne til at arbejde, og opkaste sig til Formynder for den flette Huusholder; men han vilde ogsaa rigtig nok i det første Tilfælde krænke Tiendoms-Retten; i det sidste, Statsborgernes Frihed at foretage sig alt, hvorved andre ikke fornærmedes,

og i begge Tilfælde forsynde sig groveligen mod Retfærdighedens Love.

Er derimod Meningen af det opfattede Spørgsmaal denne: Vil den Maxime: „Statens Belfærd er den højeste Lov,“ altid virkelig frembringe de af mig anførte fordærlige Virkninger? Vil den, ogsaa naar den falder i gode Menneskers Hænder, altid frembringe Despotisme, Formyndervesen, machiavellisk Politik? Saa maae dette Spørgsmaal uden Tvivl besvares med Nei. Det Valgsprog: For de Nene er alting reent, kan ogsaa anvendes paa nærværende Tilfælde. I gode, det vil sige, retskafne, moralske gode og retfærdige Statsstyreres Hænder, vil denne Maxime ikke frembringe, eller dog kun høist sielden frembringe disse skadeligere Virkninger; men Naarsagen hvorfor den ikke frembringer dem, maae ikke søges i Maximen der, som jeg allerede troer at have vist, maae frembringe dem; men deri, at de Statsstyrere, som have antaget denne Maxime, ikke handle konsekvent; ikke i Praxis handle efter den Maxime som de i Theorien har antaget. Af deres Hjertes naturlige Godhed; deres Agt for Moralitet og Retfærdighed, med eet Ord, af deres personlige gode Charakter, flyde disse gode Virkninger; et Tilfælde der ofte nok inddræffer med Menneskene. Et Tilfælde der er Naarsag i, at despotiske Stater ikke altid blive despotisk bestyrede,

rede. Menneskene har meger tidt et System for Studerensken og Speculationen, og et ganske andet, efter hvilket de handle. Man vilde ellers ikke see saa mange Mennesker med de ypperligste Grundføringer at handle høist nedrigt og lastefuldt, og ligesaa ofte Mennesker, der bekjende sig til Grundføringer, af hvilke man maae formode de forstrækkeligste Virkninger, at handle langt uegennyttigere, retskafnere og dydigere end de første.

Det Exempel af den romerske Historie, som Hr. Professoren har anført, beviser ikke meer end hvad Erfaringen alt for tidt har lært os, at selv de bedste og retskafneste Mennesker ikke altid handle og tænke saa retskaffent, som de vel kunde og burde; og at overhovedet Fordomme, Forsængelighed, Lidenskaber ofte forblinde selv de bedste og vise Menneskers Bine, og vise dem Tingene i et ganske andet Lys, end det hvori de ellers vilde have betragtet dem. Saa foretreffelige, vise og retskafne Mænd, som Cato og Lentulus forresten vare, saa raisonnerede de dog i det anførte Tilfælde, hverken som vise Mænd eller som Verdens Borgere, men som Romere; de vare vel i andre Tilfælde strenge retskafne, men tillige af den intolerante romerske Fædrelandskierlighed smittede Mennesker. Overalt fortiener denne romerske Fædrelandskierlighed, der havde sit Udspring af den

S

daar

daarlige Forfængelighed, at see Rom som Verdens Beherskerinde, og som yttrede sig i stolt Foragt for alle øvrige Verdens Menneſker, uretfærdig Undertrykkelse og blodig Erobrings-Kand, ingensunde at fremstilles som et Mynster, helst for de Menneſker, som af Jesus lærte en bedre og ypperligere Lærdom: uden Hensyn til Fædreland og Folkeslag at elske alle Menneſker som sig selv, og selv imod sine Fiender ikke at opføre sig anderledes end at man kunde ønske, at alle bleve drevne af den Tænkemaade, som befieles os. Dog, i hvormeget Forfængelighed og daarlige Erobringsſyge end bedøvede de stolte Romere, saa vare de dog ikke i Stand til gandske at døve deres Øren mod Retfærdighedens Stemme, selv hvor dens Død ingensunde kunde bestaae med deres Stats Fordeel; deres Skribentere vilde ellers ikke saa meget have ophøiet Camill, der lod den trolose Galiskernes Skolemester baghunden pidſke til Døen, og foragtede at benytte sig af en Leilighed til at udvide sit Fædrelands Grændser, naar den skulde siges med Forræderie og Uretfærdighed. Heller ikke vilde de have misbilliget den Egennyttighed, der bevagede deres Landsmand til at anmasse sig det Land, som Aricierne og Ardenterne trattedes om, og til hvilken Trættes Afgjørelse de selv vare blevene valgte til Dommere.

Pro

Professoren spørger end videre: Om der gives nogen anden Maxime, der sikkrere leder til det Almindeliges Vel, og enten set ikke, eller dog mindre er udsat for Misbrug, end den af ham anførte? Den første Deel af dette Spørgsmaal maae gandske vist besvares med Nei. En Maxime, der mere kan bidrage til det Almindeliges Vel, end denne: Statens Vel er den høieste Lov, eller, hvilket er det samme: Fremder Almindeliges Vel paa alle mulige Maader, ved retfærdige og tilladelige eller uretfærdige og utilladelige Midler, kan neppe tænkes; den aabner i det mindste en langt større Mark for den, der vil fremme dette Vel, end den Maxime, der blot tillader at sørge for det ved retfærdige Midler. I Henseende til den anden Deel af Spørgsmaalet, maae jeg derimod efter min Overbeviisning tilſtaa, at den forekommer mig at være langt flere Misbrug underkastet, end den anden af mig anførte Maxime: Stræb at handle saaledes, at din Villie kan være et Udtryk af alle Statsborgernes Villie. Det almindelige Vel er overhovedet et Udtryk, som er megen Mistydning underkastet; hos nogle betyder det Grændsernes Udvidelse; hos andre, Skatkammerets Fylde; atter hos andre, en vel exerceret, vel udrustet Krigshær; hos een Handelens, og atter hos en anden, Agerdyrknings eller Konsternes Flor, og det er meget vel mueligt, at

S 2

i et

i et Land, hvor eet eller flere af disse Slags Almeen-
 vel blomstrer, ogsaa tillige megen Undertrykkelse, me-
 gen Uretfærdighed og Elendighed kan finde Sted. Lyk-
 salighed er noget, hvis Bestanddele Mennesket kun
 selv allene kjender, og dette Ord har, efter Menneske-
 nos forskjellige Følelse, Temperament og det Indtryk,
 som de udvortes Ting gjøre paa hans Sandhelighed,
 næsten ligesaa mange forskellige Betydninger, som
 der gives Mennesker. Kun Mennesket selv kan der-
 for sørge for sin egen Lyksalighed, og det eneste Stats-
 bestyreren har at gjøre, er at forunde ham den for-
 nødne Frihed og Anledning til at sørge derfor, saa-
 længe han derved ikke skader og fornærmer andre. En
 Statsstyrer, der bestandig følger denne Regel, som
 ved enhver Lov han giver, ethvert Paalæg han
 byder, altid først gjør sig det Spørgsmaal: Kunde
 vel alle Statsborgerne, ifald de nu vare forsamlede,
 og havde Stemmeret, være enige i at give en saadan
 Lov, eller paalægge sig selv en saadan Afgift eller Ind-
 frænkning? vilde vist aldrig løbe Fare for at opkaste
 sig til Despot eller Formynder for sine Undersaatter,
 og ligesaa lidet vilde han besvære dem med overflødi-
 ge Skatter eller Udgifter, eller ophøje den ene Stand
 ved Monopolier og Privilegier paa de øvriges Bekost-
 ning. Alt dette var Ting, hvortil han i Forveien
 kunde være vis paa, at ikke alle vilde give deres

Sam-

Samtykke. Meer end unødvendige Afgifter og Ind-
 frænkninger underkaster Mennesket sig ikke med sin
 gode Villie, og ligesaa lidet giver han sit Minde til,
 at andre hans Medborgere, der kunde have lige Ret
 med ham, ophøies paa hans Bekostning. Mueligt
 var det derimod, at disse og flere Misbrug kunde finde
 Sted ved en Maxime, der gjorde Statens Velfærd
 til den højeste Lov; uden at bekymre sig om, enten
 det, man ansaae for at bidrage til denne Velfærd,
 stemmede overeens med det, der kunde være alles Vil-
 lie, eller ikke.

En Misforstand synes der at være indløben,
 naar Hr. Professoren S. 80, sætter det Tilfælde, „at
 „det, som er retfærdigt, ogsaa tillige er almindelig
 „nyttigt,“ og derved ligesom lægger mig denne Sæt-
 ning i Munden; det er saa langt fra, at jeg skulde
 gjøre denne Paastand, at jeg meget mere udtrykkelig
 har erklæret: at meget kan være almindelig nyttigt,
 som ingenlunde er retfærdigt, og tværtimod. Kun
 paastaaer jeg, at den almindelige Nytte først da kan
 og bør komme i Betragtning, naar den kan erholdes
 ved retfærdige Midler; paa en Maade, der ikke strid-
 der mod Retfærdighedens evig hellige Grundsætning-
 ger, og at altsaa Retfærdighed altid bør være den før-
 ste ubetingede Lov, som Staten og dens Stryere altid
 utrykkelig maae have for Øine; den almindelige

S 3

Nytte

Nytte kun maae være en underordnet, betinget Lov, hvilken man kun i flige Tilfælde, hvor den stemmer overeens med hiin første og ubetingede, bør tage i Betragtning.

Det Spørgsmaal, hvilken er da Retfærdigheds Grundlov? som Professorens samme Side opklarer, haaber jeg at have besvaret ved dette Tillægs Begyndelse, og isærdeleshed i Anmærkningen, som findes S. 15: 16; dithen vil jeg altsaa henvise mine Læsere. Efter min Overbeviisning er den Maxime: Handle saaledes, at du kan troe, alle Statsborgerne kunne give deres Stemme til dine Handlinger, saa langt fra at være et ufrugtbart, spekulativt Hiernes spind, at den meget mere i Udøvelsen maae frembringe de herligste Virkninger; saa langt fra at være Lønder til voldsom Revolution og fysisk Vold, at den meget mere er det sikkerste Værn for borgerlig Orden og Sikkerhed. Paa foranførte Steder smigret jeg mig med at have godtgjort begge Dele.

„At Trykkefriheden i onde, uoplyste, interesserede, ærgjerrige eller hevngjerrige Menneskers Hænder kan misbruges,“ det er: at disse Mennesker kan bruge den paa en Maade, som hverken Fornuft eller Moral kan billige, (see S. 81) er desværre sandt; men deraf følger endnu ikke, at Regjeringen ved Evangslove bør indskrænke den, og om mueligt for

forhindre enhver saadan Misbrug. Der gives megen Ufornuft, megen Immoralitet, som hverken kan eller bør være Objekt for udvortes Evangslove. Regentens Retsrigthed i hans offentlige Charakter, (thi i sin private har han imod Pasquillanter samme Ret, som enhver anden privat Mand,) er Lydighed og Underkastelse, der enten ydes ham med Borgernes gode Villie, af Agt for Loven, eller af personlig Agt for, og Kiærlighed til ham selv, eller imod deres Villie, af Evang og Nødvendighed. Til at forskaffe sig den første Slags Lydighed, hielpe ingen Indskrænkninger, ingen Evangemidler og falske Forsølgelser, der hellere virke lige imod Hensigten; ved Anstalter til fornøftig Oplysnings Udbrøddelse; ved viis, retfærdig og lemfældig Bestyrelse, maae Regjeringen see til at erhverve sig denne. Til at forskaffe sig den sidste Slags Lydighed, Lydighed af Nødvendighed, hører derimod fysisk Kraft og Energie, som er uafhængig baade af Trykkefrihed og Trykkervang, og kan bestaae med begge Dele.

Naar Hr. Professorens paaftaer (s. S.) at „der forefilling jeg giver mig om Folket, er overdrevet, og imod al Erfaring,“ saa ligger der uden Tvivl en Misforstand til Grund for denne hans Paastand. Ingenlunde er det min Mening, at Folket overhovedet tænker saa moralsk godt, at man derfor ingen Boldsomheder behøver at frygte fra dets Majoritet.

Tvertimod har jeg paa meer end eet Sted af mit Skrift udtrykkelig erklæret, at man hverken bør gjøre sig Regning paa Regentens eller paa Folkets moralske gode Egenskaber. Det jeg paastaar er blot, at Egennytte; Frygt for at forværre sin Tilstand o. s. v. vil bevæge Folket, i det mindste den Deel af Folket, som endnu har noget at tabe, (og hvor denne Deel, som i Frankerig for Revolutionen ikke udgjør Majoriteten; hvor Omvæltning ikke kan forværre dennes Tilstand, der er det Undertrykkelses, og altsaa Regieringens, enten middelbare eller umiddelbare egen Skyld,) til heller roligt at taale smaae Ubehageligheder, end at sætte sig i Fare for langt større, og at tabe alt; helst i disse Tider da Frankerstatens saa bekjendte Historie opviser saa sørgelige Exempler paa voldsomme Revolutioners farlige Virkninger. Robespierres Exempel, som Hr. Prof. anfører for at vise, at der ikke behøvedes mange affindige eller ondskabsfulde Mennesker for at afstedkomme en voldsom Revolution, er neppe lykkelig valgt. Robespierre opvakte ikke Revolutionen, han satte ikke den rolige Masse i Giarung, men han benyttede sig blot af Uroligheden i den allerede stærkt giærende Masse. At en eneste Mand som han, som det var lykkedes at bemægtige sig Regieringens physiske Kraft i et Land, som var i fuld Giarung, fuld af Sverssyge for sin nyfødte Frihed, og

i den

i den heftigste Forbittrelse mod denne Friheds Fiender, en Forbittrelse, hvori de Allieredes og Emigranternes Fremgangsmaade hver Dag bestyrkede dem; at en saadan Mand, der ikke var understøttet af saa, men af mange, kunde udrette hvad han udrettede, er begribeligt. Men lad os sætte ham, med hans hele fænnelige Iver, ligesaa langt fra den physiske Regierings Kraft, som den store Hob af Borgerne ere i vort Land; lad os sætte ham i et roligt, af Regieringen ikke umaadelig trykket Land; lad os borttage Giarungen, Forbittrelsen, indvortes og udvortes Fiender, og see da, om han vilde have været i Stand til at udrette, hvad han udrettede i Frankerig. Man bør ligesaa lidet bedømme et roligt Land, efter et Land der er i brusende Giarung, som man bør bedømme Symptomerne i et sundt Legeme efter de Symptomer, man bliver vaer i et Legeme, som plages af heftige Convulsioner eller en hidsig Feber. Men om et roligt Land, om Borgere, hvor endnu Giarungen ikke har begyndt, og ingenlunde om Borgere, hos hvilke denne Giarung allerede havde naaet den Høide, som i Frankerige, er det at jeg i mit Skrift har talet.

Meget er der uden Tvivl, fornømmelig hvad Moraliteten og Religionen angaaer, hvori Hr. Professor og jeg vel neppe nogen Tid vil blive enige,

og som jeg derfor, saa interessante endogsaa disse Undersøgelser maatte kunde være for mig selv, kan her fortællig kan berøre, siden en større Videløstighed vilde lede mig alt for langt bort fra mit foresatte Maal. Umuelig kan jeg saaledes indrømme ham, at det skulde være Religions-Materier, som maatte undrages fra den ellers almindelige religiøse Skrivefrihed. Selv de Lærdomme, paa hvilke Moralitet, Troe paa et evigt Forsyn og Udbødelighed beroe, maae ikke undrages. Overbevisning og Mening er ikke, og kan aldrig blive Objekter for Svangslove. Enhver Svang i Menings-Sager vil upaatvivlelig stifte meer Skade end Gavn; den vil hindre Sandheden fra at komme til sin fulde Klarhed, forlede Mennesket til Hyklerie og Forfælselse, og opvække Mistanke om den Menings Urigtighed som skyer Lyset, og ikke tør underkaste sig offentlig Prøvelse. Det eneste Dyrigheden i denne Henseende har at sørge for, er at føie fornødne Anstalter til fornuftig Undervisnings og Oplysnings Fremme. Gjør den virkelig dette, saa vil, helst ved de Fremskridt som vor Tidsalder har gjort, Angreb paa Moralitet, Forsyn og Udbødelighed, tre Sandheder, der med saa uudstøttelig Skrift ere skrevne Mennesket i Hjertet selv, ikke være meget at frygte.

Hels

Heller ikke kan jeg være enig med ham, naar han påstaaer, at Moralitet bedømmes efter Tidernes Sæder, Indsigt og Tænkemaade, med mindre han, som jeg formoder, herved blot forstaaer at Sæder, Indsigt og Tænkemaade, og overhovedet Cultur har Indflydelse paa Menneskets Dom om Moraliteten og hans praktiske Fornufts Udvikling og Anvendelse. Moral-Loven selv; den Regel efter hvilken vi, selv uden tydelig at kunne udtale dens Formel, bedømme Handlingernes Moralitet eller Umoralitet, beroer vist ikke paa Sæder og tilfældige Omstændigheder; den ligger lige saa dybt i Menneskets Siels Natur selv, som de logiske Regler, efter hvilke vi ogsaa ofte, uden tydelig at kunne angive dem, bedømme hvad der er sandt eller usandt. Ved yderlig Mangel af Cultur, hos vilde Mennesker, som kun ere lidet eller slet intet ophøiede over Dyrene, slumre de sidste lige saavel som den første. Fordomme o. s. v. kan mislede Mennesket i de første saavel som i den sidste Regels Anvendelse, til at ansee Vogn for Sandhed, og moralsk onde for gode Handlinger. Men begge Slags Regler ere derfor lige dybt grundede i, lige væsentlig forbundne med Menneskets fornuftige moralske Natur.

Til Troen paa Gud, Udbødelighed, Belønning for den Gode og Straf for den Onde, og overalt til

for

forholdsmæssig Uddelelse af Lyksalighed efter enhver moralsk Skabnings Værdighed, kan efter min Overbeviisning, Fornuften selv veilede Mennesket. Guds Natur og Væsen i sig selv, Uddelighedens, Helvæningers og Straffenes sande Væsen, o. s. v. er derimod Ting, om hvilke ingen Fornuft eller Aabenbaring er i Stand til at sige os det ringeste. En Aabenbaring der lovede at forklare os en beskuende Kundskab om disse høie oversandselige Ting, der ligge saa langt uden for Menneskets nærværende Erfaringskreds, vilde blot af denne Marsag allene opvække Mistanke om sin Nødvendighed. Jeg kan derfor paa ingen Maade være enig med Hr. Professoren, naar han S. 83 paastaar, at Christendommen sætter os bedre i Stand til at fatte Guds evig ubegribelige Natur, og Uddelighedens sande Væsen, end den blotte Fornuft. Dog, om Uddeligheden har jeg allerede ovenfor, i Anledning af Hr. Colletts Bedømmelse, udførligere forklaret mig, og didhen henviser jeg alle saa mine Læsere. Allermindst kan jeg være enig med Professoren, naar han vil nedværdige Religionen, Menneskets troeste Ledfælgende og Trøsterende i alle Sæder, Fristelser og Lidelser, til en Tømme i Statsstyrelsens Haand, med hvilken han skal tømme den raa, forvildede Almue. Med Religionen har Statsstyrelsen, efter mine Tanker, intet at bestille; den

maae

maae være en Sag imellem det høieste Væsen og Borgernes Hjerte selv. Hans Pligt som moralsk Skabning og som moralske Skabningers Repræsentant, er det allene at sørge for fornøftig Oplysning, og den heraf flydende Moralitets Fremme, som ingenlunde kræver ved Tvangsmidler.

Naar virkelig Sandheden skal komme for Dagen, saa er det nødvendigt at de Mennesker fornømtlig maae afgive sig med dens Undersøgelse, som ere begavede med størst Skarpsindighed, meest vøde Dommekraft, Moderation og andre til dens Udforsøelse nødvendige Egenheder. Nu er alt dette ikke et Fortrin, som de latinlærende Mennesker udelukkende, eller engang fortrinlig kan anmasse sig, allerhelst i vore Dage, da Nands Cultur ligesaa snart kan findes hos Mennesker der ikke forstaae, og endnu langt mindre kan skrive det døde latinske Sprog, som hos dem der i dette Stykke har opnaaet den største Værdighed. Der gives i vore Dage, da Videnskaberne have revet sig løs fra de Lænker hvorved det latinske Sprog i fordums Tider fængslede dem, ikke saa Mennesker, der have beriget sig med Kundskaber og stærket deres Dommekraft, ligesom Fridrich den anden i Preussen, blot ved at læse Skrifter og Oversættelser af de gamle i de levende Sprog. Alle disse Mennesker kunde man ikke uden Uretfærdighed, og uden at skade Sandheden

den

den selv, berøbe den Rettighed at afgive deres Stemme, naar man debatterede over et af det menneskelige Rions allervigtigste Anliggender. — Paa den anden Side, dersom man end vilde indrømme Retmæssigheden af et saadant Forbud, hvorved den store Hob, og iblandt den mange oplyste og skarpsindige Mennesker, ligesom Laici fordem i Pavedommet, bleve holdte i Uvidenhed om alt, undtagen det, som de Indviende fandt for godt at meddele dem, som fuldkommen fordoiede og modne Handelsprodukter, som de nu med blind Troe, paa deres Ord, maatte antage som Troens Normer, saa maatte man dog, isald man ellers blev sin erklærede Hensigt troe, fremfor alting stræbe at afholde Mennesker af svag, uskærpet Dømmekraft, der ikke vare udrustede med behørig Evne til selv at veie Grundene, og let kunde føres i Vildere, fra at tage Deel i de Hemmeligheder, som man kun vilde have de stærkere forbeholdne. Men da nu Erfaringen her atter viser os mange Mennesker med fast og skærpet Dømmekraft, som hverken kan forstaae eller skrive Latin, og atter andre Mennesker, der skjøndt udrustede med fortrinlig Færdighed i begge Dele, dog ere begavede med et høist maadeligt og saare lidet skærpet Omdømme; saa seer man, at det latinske Sprog heller ikke i den Henseende vilde svare til Hensigten, siden det baade afholdt Folk fra at tage Deel

i Hemmeligheden, som dog formedelst deres Indsigter og Evner havde den umiskendeligste Rettighed dertil, og derimod tilstædede andre som Indviende, at tage Deel i disse Mysterier, som man dog just havde den Hensigt at holde udelukkede derfra. Overalt er en rigtig, skarp, fast og øvet Dømmekraft ingenlunde et Gode som er væsentlig og uadskillelig forenet med Sprogfærdighed enten i døde eller levende Sprog; den kan være forbundet dermed, men det er og mueligt at den ikke er det. Sprogfærdighed kan derfor aldrig udgiøre den Skillevæg som, isald der burde være nogen, kun Dømmekraft og Sindighed burde afgive. Og dette, ingenlunde Lyst til at udsæde mig med en ufornuftig Haan imod Folk, der ikke fortiente at haanes fordi de besad Færdighed i det latinske Sprog, har ogsaa været min Mening, naar jeg har paaastaet, at sund Sands og Dømmekraft ikke tilligemed det latinske Sprog alrid blev Menneskene indpodet; og at de latinske Mennesker, som Hovedsagen angik, ikke i vore Dage med Jøie kunde bramme med dette Slags Fortrin fremfor de ulatinske.

Min Høitagtelse for Cicero og alt det Skønne og Gode, han i sine efterladte Skrifter har skænket Efterverdenen, er gandske vist alt for stor til at jeg, som endskjøndt det vel ogsaa stundum er gaaet ham, som

Horas siger det gif den gode Homerus,) nogetid
 skulde erklære hvad han har skrevet, for Nonsens og
 Pølsesnak. Naar jeg altsaa har talt om ciceronianisk
 Pølsesnak, saa har jeg dermed ingenlunde meent
 Pølsesnak, som Cicero har efterladt os i sine Verker,
 men blot Nonsens og Ufornuft, som foredrages i zitr-
 lig Latin, og siden man almindelig holder Cicero
 for det ypperste Mynster af dette Slags, i en ciceron-
 ianisk Stil*), det er: med Ciceros Periodebyg-
 ninger, Bendinger, og overalt i hans Tone og Ma-
 neer. Men Periodebygning, Bendinger, Maneer og
 Tone, høre dog kun til det Udvortes; til Indskæd-
 ningen; ikke til Materien og Gehalter selv. Det er i
 sig selv ligesaa mueligt at skrive Nonsens og Ufornuft-
 igheder i en smuk og behagelig, som det er
 mueligt at skrive de fornuftigste og skarpsindigste
 Sandheder i den uskønneste og meest knudrede Stil.
 Et Exempel paa en Mand der havde bragt det saare
 vide i den latinske Philologie, og hvis Dømmekraft,
 sær i theologiske Sager, man dog ikke meget kan
 rose, er den lærde og berømte Justus Lipsius, og en-
 deel af hans Skrifter, fornemmelig hans *Diva virgo*
Hollensis og *Diva virgo Sicheimensis*, giver os tillige

*) Scheller, som uden Tvivl dog forstod sig paa
 latinsk Stil, har selv skrevet et Skrift, som han
 har kaldet *Præcepta Stili bene latini, imprimis*
Ciceroniani.

en meget indlysende Prøve, om just ikke paa citero-
 nianisk, saa dog paa ziirlig, og i det mindste hvad
 Stilen angaaer, en Tid meget berømt, Pølsesnak og
 Nonsens.

Dog „De Lærde,” svarer Professore, „ere
 dog de meest berettigede til at skrive om Religionen,
 saa længe denne skal grunde sig paa Skriftens For-
 stolkning, hvortil sund Sands, uden philologisk
 Kundskab allene ikke forslaaer.” Uden Tvivl maae
 det Udtryk den Lærde, paa dette Sted blot betegne
 Philologen eller den Sproglærde; ufornuftig
 Stoltthed vilde det nu altid være, naar man vilde
 nægte Folk, der lagde Vind paa denne Deel af den
 menneskelige Kundskab, dette Navn; men ligesaa
 ufornuftigt og stolt vilde det paa den anden Side
 ogsaa være, hvis den Sproglærde vilde anmasse sig en
 udelukkende Rettighed til dette Navn; jeg er vis paa
 at dette ikke har været Hr. Professorens Mening,
 og at han ingenlunde vil nægte Matematikeren,
 Philosophen, og den Naturkyndige dette Hæders-
 navn, endskiøndt alle disse gandske vist kan bringe det
 vidt, hver i sin Videnskab uden egentlig lærde og for-
 tremlige philologiske Indsigter. Ihenseende til egent-
 lig philologiske og exegetiske Stridigheder, hvor det
 fornemmelig kommer an paa Sprogkundskab og anti-
 quariske Indsigter, kan der nu vel ingen Tvivl være

om, at den egentlig Sprog lærde, hos hvilken man fornemmelig bør søge denne Art af Kundskaber, jo er den meest competente Dommer. Imidlertid var det dog mueligt, at en Mand kunde besidde temmelig udbredte Kundskaber i et Lands Historie, Antiquiteter og dets Sprog selv, uden derfor at have opnået synderlig Færdighed i at skrive det; endnu mere var det mueligt at en og samme Mand kunde besidde megen Sprogkundskab i eet Sprog, og dog mangle af Færdighed til at udtrykke sig let og rigtigt i et andet, fra det forrige forskielligt Sprog. Det var af denne Artslag ogsaa mueligt at En kunde besidde megen philologisk, antiquarisk o. s. v. Kundskab i Bibelsens Grundprog, i græsk og hebraisk, og derfor ingen kunde besidde Færdighed i at skrive det latinske Sprog.

Dog alt dette vil vi tilføjesætte. Exegetiske og egentlig philologiske Stridigheder vil, om de endogsaa bleve førte paa Modersmaalet, dog altid have ligesaaaliden Interesse, og gjøre ligesaaalidet Indtryk paa den der ikke forstaaer det Sprog der strides om, som hvis de virkelig bleve førte paa Latin. Naar to strides om Meningen af et chineesisk Ord, saa kan denne Strid umuelig interessere mig, som intet chineesisk forstaaer; jeg maatte være affindig, hvis jeg vilde

vilde blande mig i Striden, eller erklære mig for nogen af Parterne.

Men alle Stridigheder om Religionen angaae ikke exegetiske og antiquariske Spørgsmaal. Der gives Stridigheder hvor Philosophie eller almindelig Menneskeforstand kan fælde Dommen, uden dertil at behøve videløst philologisk Indsigt; og her er da den latinske, det er den, som ingen Færdighed besidder i at forstaae og skrive dette Sprog, ligesaa competent som den latinske Dommer, ja endnu mere, isaldt det skulde hælde sig, at han var udrustet med meere Skarpsindighed og Upartiskhed end denne.

Saaavel om ulærde Folks Competence til selv at tage Deel i de af Religionsstridighederne, som de kan bedømme, og hvis Bedømmelse ikke berøver paa exegetiske o. a. Præmisses hvilke de ikke kiende, *) som om den Beskyldning for Folkets Forførelse, der uregelvits gøres det ene Partie af det andet, og som

§ 2.

er

*) At udelukke ulærde Folk fra selv at undersøge Religionen, stemmer foretten saare lidet overens med Christendommens Aand, der juist fordrer frie og fornuftig Prøvelse. Det var ikke de Lærde, Jesus opfordrede til at grandse i Skrifterne, ikke dem, til hvilke disse Apostlens Formaninger stecte: Prøver alting og beholder det Bedste; prøver Aanderne og lærer til om de ere af Gud.

er saa vanskelig at afgjøre, har jeg allerede talt nok i mit Skrift selv, og vil af den Aarsag ikke igientage det. Kun een Anmærkning maae Professoren tillade mig at gjøre ihenseende til hans Forslag „at de vigtigste Religionematerier ved de Lærdes frie Debatter „først skulde driftes og fra alle Sider betragtes, for „de umodne og halv fordøiede kom ud i Publikum.“

Man maatte virkelig kun lidet kiende den Haardnakkethed, med hvilken Menneskene overhovedet; de Lærde i særdeleshed, og iblandt alle Mennesker og Lærde, Sektererne fortrinlig hange fast ved deres eengang antagne, helst religiøse Meninger. Sæt nu engang at Neologer og Palæologer først imellem sig selv indbyrdes skulde afgjøre: hvo der havde Ret, før de fik Tilladelse til at forelægge Publikum det endelige Resultat af deres Stridigheder. Kunde man troe at de i al Eviighed bleve færdige? Kunde man troe at det ene Partie vilde erklære sig for overvundet, og godvillig overlade Marken til det andet? Kunde man f. Ex. troe, at Reformationen alt var bleven udført, og Striden imellem Lutherdommet og Pavedømmet endnu den Dag i Dag fuldkommen vilde været bilagt, ifald Luther og hans Tilhængere blot paa Latin skulde have ført Striden med deres Modstandere, og oppebiet den Tid, da de enten selv som overvundne havde maattet rømme Marken, eller

troungtet hine til at nedlægge Vaabnene og at tilkiende dem Seieren? Og er nu Udsigten til at Striden skal blive endt paa denne Maade, saa saare usandsynlig, paa hvad anden Maade vilde man da afgjøre den, naar Debatterne kunde ansees for sluttede, og det kundne Resultat for fuldkommen modent og vel fordøiet? Ved at samle Stemmerne? og er da Pluralitetens Dom, hvor det kommer an paa at udfinde Sandheden, altid den paalideligste? Eller vilde man maafee overdrage en enkelt Mand eller et vist Collegium den, med Sandhedens frie Undersøgelse saa ufordragelige Myndighed at sælde den afgjørende Dom imellem Parterne, og som Paven og Concillerne i fordums Dage, at opkaste sig til Troens Boldgiftsmænd for deres ulærde Brødre? Og hvor vilde man da finde en Mand, eller et Collegium begavet med en saa høj overmenneskelig Wiisdom, at man sikkert kunde betro dem en saa uhyre Myndighed? eller udrustede med saamegen stolt Selvklogskab og Uforskamthed, at de vilde modtage den? Dog alt dette tilfidesat, hvad er os Borgen for, selv naar man paa een eller anden Maade havde bragt Sagen i Rigtighed, at ikke siden efter andre vilde opstaae, der misforntiede med Kiendelsen, vilde forlange Sagen paa nye optagen til Doms, og erklære de selvsamme Sætninger, som hiin Pave eller hiint Concilium

cilium havde paatrykt Modenhedens Stempel, for at være umodne og ufordviiede, eller tværtimod. At opfatte sig til competent Dommer over objektive Sandhed, er altid en formastelig Daarlighed. Kun vor egen subjektive Overbeviisning har vi Ret til at erklære, men aldrig bør vi ubeskedent glemme, at det var og er Menneskelighedens, selv de Lærdes og Biskopses Lod at kunne feile.

Al gandske Hjerter iftemmer jeg derimod Hr. Professorens Dasse „at Reformatorerne vilde indsee „at det er ligesaa ubeskedent ved Evangsmidler at „paanøde Oplysning, som ved Evangs-Midler at „ville hindre den, og at Spot og Forhaanelse mod „anderledes Tænkende ere ligesaa vel Evangsmidler „som Love og Straffe.“ Endnu maae man desværre! sige: *iliacos muros intra peccatur et extra.* Endnu forfølge Paleologer og Neologer hinanden med en Bitterhed, der maae bedrøve enhver Sandhedens og Sadelighedens oprigtige Ven. Bitterhed, Fordømmelsesfyge, Grovhed, Haan og Skeldsord ere de Vaaben, med hvilke man ikke selden paa begge Sider kæder for Menneskehedens høieste Anliggender; for Religion og Moral. Maae enhver der indlader sig i Strid om saa vigtige Sandheder, dog føle det Uansændige i denne Fremgangsmaade, som dog saa tydeligt lyser i Dinene. Maae man lære at indsee, at Haan, Bitterhed og Fordømmelser vel kan

for-

forbitte, men aldrig overbevise; at man ved at bestiene sig af lige Vaaben, ved sin Opførsel bestemmer Religion og Moralitet selv, som man dog fra begge Sider giver sig Mine af at ville have; og at man er forpligtet til at vise den samme Tolerance og Retfærdighed mod andre, som man med saa stor Følelse har Retfærdighed til at fordrø af andre. Dog, skulde endog den Tidspunkt, da alle vilde indsee og følge disse indlysende Sandheder, endnu ikke være nær forhaanden; saa viser Dagens Tegn os allerede nu den skønneste Udflugt til at den hver Dag vil rykke os nærmere.

Hr. Professorens Anmærkning S. 84, „at offentlig Anke mod Embedsmænd i Skrifter vel maae være tilladelig, men at man dog ikke maae give disse Anklagere nogen borgerlig Vægt ihense, endte til Dommen om en Embedsmænds Embedsforhold, eller for deres Skyld affkaste den Opsigt, som Lovene give Forsatte eller Collegier over Embedsmænds Opførsel“, grunder sig paa en blot Misforstand. Siden Hr. Professoren udbrømmer, at det i offentlige Skrifter maae være tilladt at trette sætte Embedsmænd, eller at prøve deres offentlige Forhold, saa ere vi virkelig, hvad Hovedsagen angaar, fuldkommen enige. At min Mening ingenlunde har været den, at man skulde affkaste Forsatte

fattes og Collegiernes Opsyn, og iføden for de borgerlige Domstole, blot lade Embedsmænds Udfærd bedømme ved Publicitetens Tribunal, der ingen Straffestæder, ingen udvortes Tvangsmidler har i sin Magt, haaber jeg tilfulde at have oplyst i det Foregaaende, hvor jeg i Anledning af Hr. Professor Schlegels Erindringer, just har omtalt denne Indvending, som, Gud veed paa hvad Grund? er bleven gjort mig fra flere Steder. Dithen maac jeg altsaa her atter henvise mine Læsere.

Om det i fordums Dage, da man i Monarkier kun saars lidt kendte til Almeenaand og sand Borgerdyd, da alt stæete af personlig Lydighed mod Fyrsten, og for at fremme Fyrstens personlige, ikke Statens Fordeel, maastee vilde have været betænkeligt og vanskeligt, at udrydde den overdrevne samme Følelse for falsk Ære, som jeg i mit Skrift har dalet? vilde være et Spørgsmaal, som kantske ikke vilde være saa let at besvare. I vore Dage derimod forholder Sagen sig virkelig anderledes. Endeel Monarker har allerede lært at indsee, og flere vil med Tiden lære at indsee det, at de ingenlunde længere ere asiatiske Sultaner, bestemte til at leve i hyppigt Bellevnet blandede Grillen og Slaver, og at Borgerne, deres Liv og Eiendomme ikke blot ere til som Midler for at tilfredsstille deres Grillen eller Forsængelighed. De have

have lært at ansee sig selv, som Friderich og Joseph, for Statens Embedsmand og ypperste Tienere. Borgene vinde alt meer og meer i Selvstandighed, i Følelse af deres eget Værd, som Statsborgere, ikke som enkelt Mandes personlige Tienere eller Slaver; Kung, Adel, udvortes Glimmer, Værestegn, naadigt Smil, hvorpaa man i hine Dage satte en saa umaadelig Pris, tabe alt mere og mere deres Værdie. Den honette Ambition, som Holberg saavel forstod at skildre, og saa slet forstod at vogte sig for, gaaer alt meer og meer af Moden; man begynder nu at rødme over, man stræber at skjule sin Daarlighed, naar man vil søge Kung, Titler, Værestegn; Svagheder, som man i hine Dage ikke behøvede at lægge Skjul paa, men endog undertiden offentlig brannede med. Tænke maaden er nu langt fra ikke den samme, som den var i Montesquieus Dage. Da han skrev sin *Esprit des loix*, havde han det glimrende franske Monarkie og de forsængelige Franskmænd for Øie, og skildrede Menneftet, som det den Tid virkelig var, ikke som det under alle Omstændigheder og Tider kunde blive. For disse Folk, paa disse Tider havde han Ret, at point d'honneur, Æren, som han kaldte det, eller rettere: Forsængelighed og falsk Ære, som man, for ikke at misbruge den sande Æres hellige Navn, hellere burde kalde den, var Hoved-Drivestredet i disse Dages Monar-

ker. Jo meer Verden tiltager i sand Oplysning, jo mere maas man og haabe, at denne Aand, denne barnagtige Higen efter udvortes Glimmer og Fyrstegunst, der saa lidet sommer Mænd og Statsborgere, ogsaa vil tabe sig. Jo meer maas man haabe, at selv Monarkiets Aand meer og meer vil nærme sig til den republikanske, og at saaledes reen Løve for det Høies Vel og Dyden, der, efter Montesquieus Mening, er Driveskederen i Republikkerne, ogsaa vil blive det i Monarkterne. Der kunde virkelig heller ikke nogen værre Debordelse gjøres den monarkiske Regjeringsforfatning, end netop denne: at Dyden, Menneskets, i ethvert Forhold ubetingede højeste Bestemmelse, under denne Forfatning ikke kunde trives, og at den, for sin Bedligholdelses Skyld, nødvendig maatte fæste Menneskenes Dine paa point d'honneur, udvortes Glimmer og falsk Ære, det er: at den ikke kunde bestaae uden ved at gjøre Mennesket barnagtigt, forsængeligt, og saaledes at forgifte Dyden i sine Kilder selv, og nedværdige Menneskets intellektuelle og moralske Hvihed.

Om Frankerstaten og dens Fremgangsmaades Anvendelse paa rolige Stater, der ikke som den, af Nød, og for sin egen Bedligholdelses Skyld, blive fristede til at gjøre det, som ikke er ret, og som altsaa selv Næden ikke kan tilfulde forsvare, har jeg allerede

talt

talt i Forveien; At Monarkiets Grundstætte, Lydighed, ene den saa vises med god Villie eller af Dvang, ligesaa lidet rykkes ved Skrivefriheden, som den besæres ved Presservang, er en Ting, som jeg ligeledes allerede haaber at have godtgjort.

Naar Hr. Prof. S. 86 paastaar: „at jeg blot har havt den, efter hans egen Tilstaaelse, rigtige Maxime, at Regjeringen sædvanligst stræber at udvide sin Magt over Folket udenfor de tilbørlige Grændser, for Dine; men derimod glemte den anden lige saa rigtige Maxime: at Folket sædvanligst er tilbøjeligt til at sætte sig op imod dem, som har Herredømmet over det,“ saa ligger der uden Tvivl en Misforstand til Grund for denne hans Paastand. Ingen af begge disse Maximer haaber jeg i mit Skrift at have tabt af Syne. Jeg har udtrykkelig erklæret, at man hverken bør forlade sig paa Regjeringens eller paa Folkets individuelle moralske gode Tankemaade; at man ligesaa lidt bør lide paa, at Regjeringen, af Ægt for Menneskerettighederne, skal holde sin Magt inden for Nærhedens Grændser, som man bør lide paa, at Undersaatterne, af Ægt for Loven, skulle lide de offentlige Autoriteter; at derfor Regjeringen bør besidde Energie og tilstrækkelig fysisk Kraft, for at tvinge de Modvillige til Lydighed; men at ogsaa Undersaatterne maas have den Ret til offentlig at paa-

tale

tale enhver formeentlig Uretfærdighed; enhver Kræn-
kelse af deres Rettigheder, for derved, saavidt som
mueligt, at holde Regieringen tilbage fra at anvende
den af Lovene betroede Magt paa en uretfærdig
Maade.

Hr. Professoren beslutter sin, hvad Hovedsagen
angaar, for mig fordeelaagige og i det Hele vensta-
belige Recension, med den Anmærkning over mit For-
drag, „at den Kuldkøndighed paa hvilken jeg har be-
sitter mig, i Længden bliver trættende, og at en
større Concentration vilde have bidraget til Stilens
Behagelighed, uden at Tankerne derover vilde have
tabt i Interesse.“ Denne Dadel, som jeg har
hørt fra flere Steder, maae jeg troe at have fortient,
helst da den her igientages af en af vore ældste nu
levende Critiker. Min maaskee overdrevne Omsorg
for at gjøre mig tydelig, og udførlig at møde enhver
Indvending; mit Dasse i en saa vigtig Sag, hel-
ser at gjøre for meget end for lidet, har høist sand-
synlig forledet mig til denne Feil, for hvilken jeg
indbeder mig Læserens Taalmodighed og Overbærelse.
In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Endnu har jeg een *) Modstander tilbage, og det
er den anonyme Forfatter, som i Iris og Hebe for
Sep.

*) Anmelderen i Iris og Hebe har jeg besvaret i
Fortalen til den anden Udgave af mit Skrift om
Trykkesfriheden.

September-Maaned 1797, har ladet indrykke de tvens-
de saa vel skrevne Afhandlinger: Om Opstands mueli-
ge Retmæssighed, og Svar paa Spørgsmaalet:
Har Trykkesfriheden i Danmark ikke vundet
noget ved Reskriptet af 4 Decbr. 1790? Og saa
denne Kærpsindige Forfatter afslægger jeg den samme
Takkelselse, som jeg i dette Tillægs Begyndelse har af-
lagt til enhver, som har værdiget mit Skrift sin Op-
mærksomhed i Almindelighed, og til de Heerer Collett
og Waden, for den venstabelige Maade paa hvilken
de have fremført deres Erindringer, i særdeleshed.

Alt hvad denne Forfatter anfører i sin første Af-
handling, lige fra Begyndelsen indtil S. 261, un-
derskriver jeg aldeles; underskriver at der kan være
forskiel imellem Oprør, naar endeel af Folket vil
twinge Magthaveren, der virkelig er den almindelige
Viljes Organ, til at blive sin Bestemmelse utro, og
hindre ham fra at udføre det som er den almindeli-
ge Vilje; og Opstand, naar ligeledes en Deel
af Folket anvender fysisk Magt for at twinge den
Magthaver, som ikke vil udføre den almindelige Vil-
je, eller som handler gandske tværtimod den, til at
tagtage sin Skyldighed. Følgerne derimod, at Op-
stand, naar en Deel af Folket paa denne Maade
anvender sin fysiske Kraft, derfor i noget bestemt
Til-

Tillælde, kan være retmæssig og tilladelig, nægter jeg aldeles. Forskiellen bestaer efter min Overbeviisning blot deri, at den som tager Deel i Opstand, kun gjør sig skyldig i en enkelt Uretfærdighed, den som derimod tager Deel i Oprør, i en dobbelt.

Intet kan i mine Tanker være Ret, uden det som skeer i Følge en Regel, som man kan tænke sig undertrykkelig clausuleret i den oprindelige Forening, og ratificeret ved den almindelige Villie.

Gandske vist er det, at Menneskene ikke kan tænkes at have indgaaet denne oprindelige Forening, uden for at sætte sig saa vidt muligt i Betryggelse for al Slags Fornærmelse og Uretfærdighed, den maatte saa paaføres dem af hvem den vilde, og med forenede Kræfter at udføre det som var alles Villie, mod enhver, der paa denne Villies Bekostning, blot vilde fremme sin egen.

Og ligesaa vist er det ogsaa, at enhver Magthaver, der tillader sig Afvigelser fra den almindelige Villie, Undertrykkelser, Uretfærdigheder, o. s. v. handler lige med den almindelige Villie og oprindelige Forening, og siden al borgerlig Retfærdighed grunder sig paa denne, handler uretfærdigt. Afslundige maatte Menneskene have været, naar man kunde tænke sig at de vilde have overdraget noget andet Menneske derved Frihed, Liv og Eiendom til at skæle

og valte dermed efter Godebefuldsindende, uden selv at have nogensoverveiende Fordeel deraf, afslundige maatte de have været, hvis de var gaaet ud af den ubundne Friheds Stand og havde sagt til et andet Menneske: „Herf over os; vi vil være dine Slaver, benyt dig uden Sky af vor Formue, vore Kræfter o. s. v. „naar du behøver dem til dine Lysters og Grillers Tilfredsstillelse; myrd os selv og vore Dyr naa du behager, før os og dem ind i blodige Feldslag, „naar dine Luner, din Vrgterrighed eller din Families Unliggender fordre det, eller sælg os, ifald du saa behager, som Slagteqvæget til den høistbydende, der finder for godt at opofre vort Liv og vore Lemmer, i en Strid hvorefter hverken vi eller vore Medborgere kan høste den ringeste Fordeel.“

Vist er det altsaa, at Magthaveren, naar han handler imod den almindelige Villie, maatte handle uretfærdigt; og ligesaa vist er det ogsaa, at han kan handle mod den almindelige Forening og den almindelige Villie, og altsaa handle uretfærdigt. Alt for mange sorgelige Erfaringer saavel i de fremfarne som nærværende Dage, bevise desværre! alt for meget en Sætnings Rigtighed, om hvilken man, selv naar Erfaringen ikke saa ofte havde vist os Virkeligheden, dog ikke kunde tvivle, naar man betænker, at Magthaverne ere Mennesker.

Men Spørgsmaalet er her ikke, om Magthaverne kan og vil tillade sig Uretfærdigheder; Indgreb i den almindelige Villie, men om man har sikke Evangsmidler til at afholde dem fra sig Uretfærdighed? om disse Evangsmidler ere af den Beskaffenhed, at man kan tænke sig dem, som udtrykkelig clausulerede i den oprindelige Forening selv, og hvem det, i Følge denne Forening tilkommer at bedømme Tilfældet og anvende Evangsmidlerne? Disse Spørgsmaal vil jeg nu søge at besvare.

Ved ethvert Indgreb i den oprindelige Forening og Overtrædelse af den almindelige Villie, maae man tænke sig tre actus, eller Maader paa hvilke denne almindelige Villie maae ytre sig. Først: et udtrykkelig erklæret og i enkelt Tilfælde bestemt Udtryk af den almindelige Villie; for det andet: en Dom, at det bestyrelse Subjekt virkelig har gjort sig skyldig i en Overtrædelse af denne udtrykkelig erklærede almindelige Villie; og for det tredje: en Uretfærdighed af fysisk Kraft til at sætte den almindelige Villie i Virksomhed, og ved Evangsmidler at afholde ethvert Indgreb der kunde gøres i den.

Disse tre actus af den almindelige Villies Uretfærdighed, tilhører uden Modsigelse oprindelig Folket selv, og man kunde kalde de tvende første den primitive

tive Lovgivende og dømmende Magt, ligesom den sidste den primitive fuldbyrdende.

Men da nu Folket, helst naar det, som i vore Dage, er saa talrigt, umuelig kan komme sammen for selv at debattere over og fastsætte sin Villie, selv at kiende i Sagerne, og selv ytre sin samlede Kraft for at sætte sin Villie igennem i ethvert enkelt Tilfælde; saa var det nødvendigt at det maatte overdrage disse tre Grene af den offentlige Magt, som boiede i dets Hænder, til visse Repræsentanter, der skulde være dets Villies og Krafts Organer; og disse Repræsentanter maatte det da overdrage alle de Rættigheder, og beklæde med al den Magt, som det selv oprindelig besad. Denne Overdragelse af Rættigheder og Magt, kan og maae nødvendig tænkes clausuleret paa følgende Maade:

„Vi, det forsamlede Folk, overdrage vor lovgivende, dømmende og fuldbyrdende Magt til dette eller hiint bestemte Organ; og enhver enkelt Person af os forpligter sig til at adlyde dette Organ, ligesom han vilde lyde vor fælles forenede Villie, og enhver af os lover at anvende sin individuelle Kraft til at understøtte dette Organs Beslutninger, ligesom han vilde anvende den til at understøtte de Beslutninger, som vi ved fælles Overlæg have fattet.“

Imod enhver enkelt Medborger's Fornærmelser og Indgreb i sine Rettigheder, havde man, forudsat at Organet virkelig gjorde sin Skyldighed, og ikke overskred sin Fuldmagt, tilstrækkelig betrygget sig. Organet tilkom det nu at udtrykke og bekiendtgjøre den almindelige Villie i enhver enkelt Tilfælde; at kiende i Sagen, naar nogen beskyldtes for at have været denne Villie overhørig; og at anvende den ham betroede Magt til at sætte Lovene i Virksomhed og straffe Forbryderen.

Men nu er det Tilfælde muligt, at Organet eller Magthaveren kan overskride sin Fuldmagt eller handle lige tværtimod den; muligt at han kan give Love, som ikke ere Udtryk af den almindelige, eller kun af hans egen Villie; muligt at han, med eller uden Forsæt, kan dømme uretfærdigt; muligt at han kan misbruge den Magt, som kun blev betroet ham til at haandhæve Lovene, til at trodse dem, og saaledes selv gjøre sig Skyldig i Fornærmelser, Uretfærdigheder og Indgreb i Borgernes Sikkerhed, deres Frihed og Rettigheder, og her kommer nu Spørgsmaalet: har Folket, i den oprindelige Forening, da det overdrog ham sine Rettigheder og Magt, vel tillige kunnet clausulere et Middel, til ved Evangsmidlet at tvinge ham til at gjøre sin Skyldighed?

Man

Man kan tvivle om hvad der er Ret og Uret; om hvad der kan være den almindelige Villie og ikke være det. Majoriteten har i denne Tvist ikke altid Retten paa sin Side, og her opkommer da igjen det Spørgsmaal: Hvo skal, i det Tilfælde naar Magthaveren beskyldes for at have handlet uret og mod den almindelige Villie, dømme i Sagen? hvilken Magt i Staten skal man overdrage den Ret og Kraft til at fuldbyrde Dommen, og tvinge den utroe Magthaver til at afstaae fra sine Indgreb i Borgernes Rettigheder?

At tilstaae enhver enkelt Boraer, eller en Samling af flere enkelte Boraere, den være saa stor som den vil, naar den ikke udøver det hele Folk denne dømmende og fuldbyrdende Magt over Folkets Organ, kunde vel neppe være raadeligt; det var muligt at disse kunde med eller uden deres Villie dømme uretfærdigt; muligt at deres Villie ikke endnu var Alles Villie, overalt vilde en Indskrænkning i Magthaverens Fuldmagt af det Indhold: „Og dersom nogen enkelt Person iblandt os, eller flere enkelte Personer troe, at Du har overskredt Din Fuldmagt, og handlet imod vor almindelige Villie; saa har denne enkelte Person, eller disse flere enkelte Personer iblandt os, Ret til at nægte Dig den tillagte Lydighed, og med Magt at tvinge Dig til
 „at

„at gjøre det, som han eller de ansee for at være „vor almindelige Villie“, være en aabenbar Modsigelse mod den Lydighed og Underkastelse, til hvilken enhver enkelt Person, i Kraft af den oprindelige Forening, nødvendig maatte forpligte sig.

Nødtig nok kunde man beklæde flere hinanden underordnede Repræsentanter med den offentlige Magt; og saaledes kunde da den Statsborger, der troede sig beføiet til at besvare sig over denne eller hiin underordnede Magthaver, vende sig til den høiere Magthaver, som da maatte være beklædt med tilstrækkelig Fuldmagt, saavel til at dømme imellem den Beskyldte og hans Anklager, som og ifald Klagen var grundet, ved Tvangsmidler at tilholde Foruretterten til at gjøre sin Skyldighed.

Men eengang maae man dog nødvendig staae stille. I at ansætte subordinerede Magthavere, kan man ligesaalet som i hver anden Ting, gaae i det Uendelige. Et Sted i Staten, det være hvor det vil, maae der dog findes en lovgivende og dømmende Magt, fra hvilken man ikke længer kan appellere; en fuldbyrdende Magt som er uimodstaaelig; og her vil da den samme Muelighed atter indtræffe, saalænge denne høieste lovgivende, dømmende og fuldbyrdende Magt overdrages til Mennesker, det er, til Væsener, som enten af Skrøbelighed kan tage

Feil,

Feil, eller af Ondskab handle uretfærdigt imod deres bedre Vidende.

Lillige med Tilfældet kommer da ogsaa Spørgsmaalet igien tilbage: Hvorn skal, naar dette Tilfælde virkelig indetrefte, eller naar een eller flere formener at det er indetruftet, dømme den høieste Auctoritet og den eller de, som troe sig beføiede til at besvare sig over den, imellem? Hvorn skal besidde lovmæssig, af Folket overdraget og tilstrækkelig Magt til at tvinge den til at gjøre sin Skyldighed? Enhver anden Magt, som man overdrager denne Myndighed, bliver med det samme en Magt, som er høiere end den høieste, siden den er hemyndiget til at prøve dens Handlinger og tvinge den. En Ting som i sig selv indeholder en aabenbare Modsigelse. Istedet for at besvare Spørgsmaalet, undviger man det kun; thi ogsaa denne Magt, som man antager høiere end den høieste, maae overdrages til Mennesker, der ogsaa kunde dømme og handle uretfærdigt, og man var da ved denne Udflugt endnu ligesaa nær som før.

At man i det Tilfælde, naar een eller flere enkelte Personer troe, at den høieste Auctoritet handler uretfærdigt, ikke kan indrømme disse enkelte, der maaskee kunde felle, og hvis Villie ikke altid stemmede overens med den almindelige Villie, den Ret

at bømme og tvinge den højeste Magt, eller undersøge den sin Lydighed, og at dette vilde udgøre en aabenbare Modsigelse mod den Lydighed, som enhver Følger den almindelige Villie, og dens Representant, til hvilken dens Retigheder ere overdragne, og som grunder sig i den oprindelige Forening selv, har jeg alt ovenfor erindret, og behøver derfor ikke her vidtløftigere at udføres.

Kun een Magt i Staten er umagtselig competent til at afsige Dommen, om Folkets Representanterne virkelig har rettet sig efter den almindelige Villie eller ikke; og det er Folket selv, ikke betragtet som et tumultuarisk Aggregat af enkelte Personer; thi som saadant kan det umueligt tydelig udtrykke sin Villie; men i Qualitet af Folk. Kun det hele Folk, ikke enkelte, vare disse end nok saamange, kan sige hvad der er dets egen Villie. Kun det hele Folk, hos hvilket den oprindelige Souverainitet egentlig befinder sig, (thi al anden er blot overdragen) kan have Ret at tilbagetage sin forrige Fuldmagt, som det kun kan tænkes at have givet under den Betingelse, at dets Representanter skal rette sig efter dets Villie; kun det har Ret til at forandre sin Representatives Foretagender, naar de skal befinde sig stridende mod denne Villie, ja til

reent

reent at afsætte ham, og overlade den ham betroede Fuldmagt til en anden*).

U 4

Dg

*) Alle wahre Republik ist und kann nichts anders seyn, als ein repräsentatives System des Volks, um im Namen desselben, durch alle Staatsbürger vereinigt, vermittelst ihrer Abgeordneten (Deputirten) ihre Rechte zu besorgen. Sobald aber ein Staats-Oberhaupt, der Person nach (es mag seyn König, Adelsstand, oder die ganze Volkszahl, der demokratische Verein,) sich auch repräsentiren läßt, so repräsentirt das vereinigte Volk nicht bloß den Souverain, sondern es ist dieser selbst; denn in ihm (dem Volk) befinde sich ursprünglich die oberste Gewalt, von der alle Rechte der Einzelnen, als bloßer Unterthanen, (alslenfalls als Staatsbeamten,) abgeleitet werden müssen, und die nunmehr errichtete Republik hat nun nicht mehr nöthig, die Fügeln der Regierung aus den Händen zu lassen, und sie denen wieder zu übergeben, die sie vorher geführt hatten, und die nun alle neue Anordnungen durch absolute Willkühr wieder vernichten könnten." Kants Staats-Recht, S. 213.

Umiddelbar derefter taler Kant om Ludvig den 16des Skridt at overdrage den Forretning at paatage sig, og afhjælpe Statens uhyre Gield, til Folket selv; et Skridt, hvorved hans Regent-Magt fuldkommen forsoandt, eftersom den Forretning at sørge for, at der ikke formedelst Udsælgelse og Krige Kulde gøres nye Gield, nødvendig maatte over-

dra,

Og er nu kun Folket, konstitueret i Qvættet af Folk, ved sine befuldmægtigede Deputerede iftand til at erklære, hvad der virkelig er dens Villie; har kun Folket Ret til at indskrænke, forandre og berøve den højeste Auctoritet den Magt, som det een gang har overdraget den; saa følger uimodsigelig, at enhver enkelt Person, eller enhver Samling af enkelte Personer, den være saa stor som den vil, naar den anmasser sig den Frihed at forhindre den højeste Auctoritet i sin Myndigheds Udøvelse, at indskrænke eller tvinge den, med det samme gjør et Indgreb i Folkets hellige Rettigheder, og forsynder sig imod den

drages det tilligemed den første, og lægger derpaa til: „Man kann auch nicht sagen: daß dabei ein stillschweigendes, aber doch vertragsmäßiges Versprechen der Nationalversammlung, sich nicht eben zur Souverainität zu konstituieren, sondern nur dieser ihr Geschäfte zu administrieren, nach verrichtetem Geschäft; aber die Sägel des Regiments dem Monarchen wiederum in seine Hände zu überliefern, angenommen werden müsse; denn ein solcher Vertrag ist an sich selbst null und nichtig. Das Recht der obersten Gesetzgebung im gemeinen Wesen ist kein veräußerliches, sondern das allerhöchste Recht. Wer es hat, kann nur durch den Gesamtwillen des Volks über das Volk, aber nicht über den Gesamtwillen selbst, der der Grund aller öffentlichen Verträge ist, disponieren.“

almindelige Villie, ved at nægte den eller dens Representant, til hvem Folket har overdraget sin Magt, indtil det selv fratager den, den Underkastelse og Trodsighed, som hver enkelt Mand skylder den almindelige Villie.

Selv det hele Folk, dersom man kunde forestille sig det samlet blot paa en tumultuarisk Maade, uden at have konstitueret sig i Qvættet af Folk, kunde ikke engang paa en retmæssig Maade indskrænke eller tvinge Magthaveren; siden det i denne Tilstand umuelig tydelig og paa en retmæssig Maade kunde tilkiendegive sin Villie.

Dersom man altsaa end uimodsigelig kunde bevise, at Regjeringen havde overtraadt den oprindelige Forening, og handlede tværtimod den almindelige Villie; saa vilde dog Opstand, naar enkelte Mennesker, eller en Deel af Folket eller, om mueligt hele Folket, paa en tumultuarisk Maade vilde anvende fysisk Magt til at tvinge Magthaverne fra at være Organ til at udtrykke, forkynde og fuldbyrde andet end det som er almindelig Villie, endnu være Uret; i det første Tilfælde, fordi denne Evang blev anvendt af uberettigede Personer, og i det sidste, paa en uretmæssig Maade.

Umueligt kunde heller nogen Stat, dens Forsatning maatte saa være hvilkens den vilde, bestaae,

saalange denne Sætning om Opstands Retmæssighed skulde gælde. Hvert Dieblig vilde Kongen, National-Conventet, Direktoriet, og hvad de øvrige offentlige Auctoriteter i hvert Land hedde, standses i deres Myndigheds Udøvelse; hvert Dieblig deres Love, Beslutninger og Indretninger, til det Heles Skade, hindres i deres Virksomhed, naar det skulde være een eller flere enkelte Personer tilladt voldsomt at tvinge den offentlige Auctoritet, og med fysisk Magt at modsætte sig, hvergang de med Rette eller Urette troede, at dens Foranstaltninger stred mod den almindelige Villie. Naar Menneskets Egennytte eller hans Lidenskaber krænkes, saa finder den af Lidenskaberne bestukne Fornuft let en Skingrund, om hvis Rigtighed han ofte indbilder sig selv at være overbevist, med hvilken han kan forsvare hvad hans Lidenskab gierne vil, og saaledes vilde man tidt, uden Høie modsætte sig, hvor den almindelige Villie dog var, at man skulde lyde. At besvære sig, naar man troer at see Uret, er det eneste, hvortil enkelt Mand er berettiget; og denne Rettighed kan heller ingen Regiering uden højeste Uretfærdighed, betage ham.

Forfatteren vender sig herpaa til den anden Hovedpunkt af sin Afhandling, i hvilken han paa-
staar: „At Trykkefriheden aldrig kan afgive noget tilstrækkeligt Værn mod Magthaverens Indgreb i
„Vor-

„Borgernes Rettigheder, i en Stat, hvor der ved Grundlovene intet andet Værn er sat.“

Jeg har i mit Skrift paa-
staaet, at Trykkefriheden kunde afgive et saadant Værn, men tillige erindret, at den, for at blive det i en absolut monarkisk Stat, maae ophæves til en Fundamental-Lov, som Regieringen hverken tørde røkke eller forandre.

Forfatteren opkaster nu det Spørgsmaal: „Om jeg ved en urokelig Fundamental-Lov forstaaer en Lov, som Magthaveren ikke maae røkke under Tab af hans Magt, og for hvis Overtrædelse han kan tiltales og straffes; eller en Lov, hvis Overtrædelse Magthaveren offentlig erklærer at skulle være uadskillelig fra hans Magts Udøvelse? I første Tilfælde,“ bliver han ved, „er det ikke Trykkefriheden, men den Lov, der bestemmer hvorledes den Magthaver, der fornærmer Trykkefriheden, skal tiltales og straffes; og i det sidste Tilfælde, Magthaverens subjektive Villie, der er et Værn mod Misbruget af hans Magt.“

Siden jeg udtrykkelig har erklæret, at jeg blot vilde tale om de velgiørende Virkninger, som Trykkefriheden har i en absolut monarkisk Stat, og ligesaa udtrykkelig erklæret: at Trykkefriheden, uden i mindste Maade at forandre Constitutionen, eller indsætte en fysisk modballancerende Magt, kunde op-
høies

høies til et Værn om Borgernes Sikkerhed fra Regjeringens Side; saa kunde jeg, saalænge jeg ikke tillige vilde gjøre mig skyldig i den groveste Modsigelse, umulig mene, at Trykkefriheds-Loven skulde ophæves til en Fundamental-Lov af det første Slags, men kan ene og allene have meent det sidste. Efter mine Tanker skulde den Lov, som sanktionerede Trykkefriheden i en absolut monarkisk Stat, være en Lov, lig Kongeloven, eller lig Loven om Stavnbaandets Løsning; en Lov, som Regenten offentlig og høitidelig erklærede, at han aldrig, og i intet Tilfælde vilde overtræde, og som enhver nye Regent, ved sin Regjerings Tiltrædelse, selv ifald det skulde agtes fornødent under Eed, ligesaa høitidelig vilde love aldrig at røkke eller forandre.

„Men, svarer Forfatteren, i dette Tilfælde berøver Borgernes Sikkerhed dog blot paa Magthaverens subjektive Villie, hvilken, i det den værner om Trykkefriheden, tiener tillige til Værn imod Misbrugen af dens Magt, og strider ikke denne Paastand aabenbar imod den Paastand i Skriftet om Trykkefriheden: at man i intet Tilfælde maae stole paa Magthaverens moralske Charakter og individuelle gode Tænkemaade?“

For det første maae jeg her erindre at jeg, den gang jeg paa stod at Trykkefriheden kunde ophæves til

et

et Værn om Borgernes Sikkerhed fra Regjeringens Side, kun har paa staaet, at den kunde blive et Værn saa godt som den absolute monarkiske Regjeringsform, uden at omstøde Constitutionen, kunde modtage, og at en lovmæssig urokkelig Trykkefrihed just af den Aarsag under denne Regjeringsforfatning mere var fornøden, end under enhver anden, siden Borgerne i denne første netop ikke havde noget Værn, uden Trykkefriheden allene. Et Værn, der fuldkommen og i alle Tilfælde kunde betrygge Borgernes Sikkerhed ovenfra, er nok desuden, selv under enhver Statsforfatning kun et pium desiderium; om man derimod under en anden Forfatning maaskie kunde have flere og bedre Værn, er en Sag som ikke vedkommer nærværende Emne, og i hvis Undersøgelse, jeg af den Aarsag nu heller ikke vil indlade mig.

For det andet maae jeg erindre, at jeg ved min Paa stand at Trykkefriheden kunde ophæves til et saadant Værn, ingenlunde som Hr. Forfatteren mener, har gjort Regning paa Magthaverens moralske Charakter og individuelle gode Tænkemaade, men blot paa det, som man altid sikkrere kan gjøre Regning paa hos Menneskene, paa hans Egennytte og egoistiske Sindsbevægelser. Ikke Agt for Morals Loven, for Troe og Love og Menneskerettigheder, thi disse savner man desværre! ligesaa lidt, om ikke

tiere

tiere hos de Mægtige, som hos de ringe paa Jorden; men Skam over at vise sig som en Løgner, og at bryde sit offentlig givne Løfte, og Frygt for den Misforstaaelse og Giering et saadant Skridt vilde forarsage iblandt Folket, skulde holde Magthaveren tilbage fra at overtræde en Fundamental-Lov, som han offentlig har lovet sit Folk ikke at ville forandre; ligesom ogsaa Frygt for den Skam at see sine uretsfærdige despotiske Handlinger, som man, naar Trykkesfriheden først var urokkelig, ikke længer kunde neddykke, blottede og stillede til Skue, ikke blot for Folket, men for det hele oplyste Europas Dine, vilde efter mine Tanker, være et kraftigt Middel til at gjøre det betænkeligt for den uretsfærdige Magthaver at foretage sig lige Handlinger.

Forfatteren gaar nu videre. Fra S. 270 til 277 beviser han, at Regenten i en absolut monarkisk Stat nødvendig maae være for svag til fuldkommen at have Trykkesfriheden i sin fulde Udstrækning; at den Udmagelse og de Ubøgheligheder, det maae forvolde ham, naar han seer sine Foranstaltninger, ofte paa en bitter og uartig Maade, og ofte med Grund dadelde, vil lettelig forlede ham til at gjøre Vold paa Trykkesfriheden, naar denne intet andet Værn har, end hans personlige subjektive Villie.

Ogsaa denne Deel af Undersøgelsen beroer fornemmelig paa en Sammenligning mellem den absolut monarkiske og andre Statsforfatninger, hvorpaa jeg, da mit egentlige Hovedaamne er Trykkesfrihed, saavidt den i en absolut monarkisk Stat kan finde Sted, ikke vil indlade mig.

Forfatterens Anmærkning, som han har udført med megen Klarhed og Grundighed, vilde have været fuldkommen træffende, hvis jeg, efter hans Formening, blot havde bygget Trykkesfrihedens, og den Grundlovs Urokkelighed, der skulde sanktionere den, paa Magthaverens moralske Charakter og individuelle gode Tankemaade, men det har jeg ikke, jeg har bygget den paa hans Egennytte, paa Frygt og Skam; Frygt for at blive erklæret for en Mand, der bryder hellige Løfter, som han har givet paa Verre og Samvittighed; Frygt for offentlig at fremstille sig selv som en troes og ærløs Mand og Meeneæder, og Skam for at see sine despotiske og uretsfærdige Handlinger offentlig fremstillede, og derved sig selv sat i et foragteligt Lys i den hele Verdens Dine. Her er altsaa ikke Anden, som Skriften siger, eller Moraliteten, i Strid med Klødet eller Sandfælsigheden. En Strid hvori Anden desværre! ofte taber; men Klød i Strid med Klød, Sandfælsighed og Egennytte i Strid med Sandfælsighed og Egennytte, der

hos de fleste Mennesker er et meget ligere Partie; og at Frygt for at udsætte sig selv for offentlig Beskæmmelse, kan tilvinde sig Seieren over Ubehageligheder og Forrydelse, kan man dog vel ikke nægte. „De Store, siger Beaumarchais, vil tids meget gierne „giøre ondt, men de vil meget nødig have Ord for „det,“ og dette har de Store tilfældes med den store Hob af Menneskene, baade store og smaae.

Unægteligt er det, at der udfordres Retfærdighed og Sielsstyrke hos Magthaverne, for at bevæge dem til først at forunde Borgerne Trykkesfrihed, og siden efter uvokkelig at sætte sig ud over alle de Ubehageligheder, ofte Bitterheder og Uartigheder, som den forundte Frihed maaskee vil paadrage dem. Det er derfor kun den gode Regjering, den som ærligt vil det Heles Vel, og foretrækker dette for egen personlig Storhed og privat Hellighed, som man kan tiltroe den Retfærdighed; at den vil tilbagegive Borgerne en Ret, som vel ingen Regjering nogen Tid har været besejret til at berøve dem, men som dog Borgerne i de fleste Stater hidtil har maattet savne; men selv den gode Regjering er derfor ikke til alle Tider ophøiet over menneskelig Svaghed. Vor Regjering har i denne, som i flere Ting foregaaet Euro-pas Magthavere med et prisværdigt Exempel, hvor meget havde det ikke været at ønske, at den ogsaa al-

tid

tid vilde have høvet sig over de Misbrug, som seendes i Begyndelsen er Trykkesfrihedens, saavel som enhver god Tings uadskillelige Ledsaagere. Saameget mere vilde derne have været at ønske, siden de Uheiligheder over hvilke man ofte, og ofte med god Grund har besvøret sig, efter min fuldeste Overbeviisning, nu enten gandske eller for største Delen, vilde have været hævdede, dersom kun Regjeringen og Magthaverne havde ladet dem gaae ubemærkede forbi. Havde vor Regjering blot siden det sidste Trykkesfriheds-Reskripts Bekjendtgjørelse, blevet ved at vandre sin stædige og faste Gang, havde den blot været bekymret for, efter Muelighed at løse ethvert Saand, at lette enhver Byrde, at formindske Gjelden, indskrenke overflødige Udgifter, at forkorte Processer, løse Bondens Lønk, at forbedre Agerdyrkning og Industrie, sætte Soldvæsenet og Financerne paa en bedre Fod, med eet Ord, havde den udrettet det Gode, som den virkelig har udrettet, og forresten aldeles ikke bekymret sig om de Angreb der skeete paa den, paa Religionen og de offentlige Indretninger, uden blot for at benytte sig af det Gode, som disse Angreb kunde indeholde; saa vilde i dette Øieblik alle de uartige, bittere, fornærmende Anfald, over hvilke man besvøret sig, enten gandske været ophørte, eller dog være nær ved gandske at ophøre. De Aarsager til slige Angreb,

B

som

som jeg i mit Skrift har berørt, Lyft til at ifremme Dagens Tone, Forsængelighed, Attraae efter at gjøre Opsigt og trodsse Farer, Vindesyge o. s. v. vilde, saasnart ingen Forsølgelse mod Angriberne havde fundet Sted, af sig selv være forsvundne; Dagens Tone som umuelig kan blive evig den samme, siden man kiedes ved alt, vilde, saasnart den ingen nye Næring erhøldt, af sig selv forsvinde, og blive fortrængt af en anden og nyere Tone; Forsængelighed og Vindelyst vilde, naar tilligemed Forsølgelserne ogsaa Opsigt og Fare forsvandt, af sig selv ophøre, og tilligemed disse Marsager ogsaa deres Virkninger. Ved de hyppige Forsølgelser mod Skribenterne har Dagens Tone bestandig faaet nye Næring; Forsængelighed og Vindelyst, bestandig nye Udfigter. Ved ethvert slegt Angreb er en Deel, som før vare Regjeringens Væner blevene opbragte, og har, deels af Fortrydelse over Indgreb i det, som de troede at være Borgernes hellige Rettighed, deels af den, Mennesket naturlige Tilboielighed til at gjøre Partie med sine Lige mænd; deels af Beundring eller Medlidenshed over de Forsølgtes Mod og Skiebne, staaet sig til Angribernes, istedenfor de ellers vilde have staaet sig til Regjeringens Side. Den Bitterhed o. s. v. som fandtes i et følgende Skrift, blev anseet som en Art af retfærdig Siengjæld for den slette Forsølgelse, og derfor

for optaget med Bisfald. Ved enhver nye Forsølgelse blev Sagen ligesom rykket tilbage i samme Tilstand som den var efter den forrige, og de Virkninger som ellers useilbarlig vilde have indfundet sig, igjen standse. Havde ingen af disse Forsølgelser derimod fundet Sted, saa vilde, naar Dagens Tons engang, som den nødvendig maatte, var bleven fortrængt, og ingen Fortrydelse, Beundring eller Medlidenshed længere blandede Dinene, upaatvivselig tilsidst ethvert bittert, uartigt og ondskabsfuldt Angreb paa Regjeringen blevet optaget med den samme Fortrydelse, hvormed man nu snart i Publikum vil modtage ethvert lignende Angreb paa private Folk; man vilde indseet, at Regjeringen ligesaavel havde Ret til at forbre Høflighed, som enhver anden, man vilde ikke have gjort saa mange varme Væner kolde, og den Danske Regjering vilde nu være i Besiddelse af en Agt og Kierlighed, som den, uden Smigren, fremfor nogen af Europas monarkiske Regjeringer, saa fortrinlig fortjener.

For at bevise sin Sætning, at Magthaverne, hvor Trykkefriheden blot beroede paa deres subjektive Billie, nødvendig maatte være for svage til at hævde den, beraaber Forfatteren sig S. 275, paa rvende Erfaringer, den ene er tagen „af det Tilfælde, da Magthaverne i en saadan Stat høitidelig havde erklæret en

„Lov, ved hvilken der dog kun blev sat Grændser for
 „en enkelt, og for dem selv saare ubetydelig Deel af
 „deres Magt - Misbrug, for en Grundlov, som
 „dog Magthaverne selv, endnu for Lovsangen over
 „den var endt, havde tilsidesat, og stutter derpaa
 „fra denne Lov til Trykkefrihedsloven a minori ad
 „majus.“

Derfom Forfatteren ved denne Grundlov har
 meent Indføds-Retten, som man undertiden, om
 med Frie eller uden Frie? vil jeg her ikke undersøge,
 har besværet sig over at være bleven tilsidesat, saa
 maae jeg herved gjøre den Anmærkning: At denne
 Lov ingentunde er saa almindelig og nsiagtig bestemt,
 som jeg har fordrøet at Trykkefriheds-Loven skulde
 være; at ikke alle Fremmede uden Undtagelse ere ude-
 lukte fra de Indfødsdes Rettigheder; at Formue eller
 udmærkede Talenter kan forskaffe Afgang til Natura-
 lisation, og at altsaa Regjeringen uden aabenbar at
 bryde Troe og Love, kan skenke denne til Frem-
 mede, hos hvilke den troer at finde een af disse tvende
 de Egenskaber i en saa fortrinlig Grad, at den kunde
 berettigede dem dertil*).

Den

* Den Rettighed som denne Lov forskaffer de Ind-
 fødsde, burde vel være en Maxime, som Regjering-
 en i de fleste Tilfælde burde følge, men den
 burde,

Den anden Erfaring er tagen af Trykkefrihedens
 Eliebne ihenseende til Religionen i de lutheriske pro-
 testantiske Lande. „Magtet de protestantiske Fyrster
 „alle skyldte Luther, som først befriede dem fra det
 „tunge geistlige Nag, saa saare meget, saa er der dog
 „nu næsten 300 Aar forløbne siden han saa alvorlig
 „yttrede sin Mening om frie Ytring i Religionssa-
 „ger, uden at Taknemmelighed imod ham har bevo-
 „get en eneste af dem til at opfylde denne hans Vil-
 „le, i en Sag, der saameget har Fornuftens Med-
 „hold, og som der staaer i egentlig Forbindelse med
 „deres Magt, som Regentere.“ Dette Exempel tørde
 maaskee tale meer for end imod min Paastand, at
 Trykkefrihedsloven, for at blive et Værn om Bor-
 gernes Sikkerhed, burde opbydes til en Fundamen-
 tal-Lov. Thi Aarsagen hvorfor, i det mindste Paa-
 skuddet under hvilket de fleste protestantiske Fyrster
 ikke har opfyldt denne Luthers saa retfærdige Fordring,
 er dog fornemmelig, at det i de fleste protestantiske
 Stater netop er gjort til en Grundlov, at Magthav-
 verne skal hævde de symboliske Wægers Ansæelse. I
 det mindste er dette Tilfældet i Danmark. Dnske-

K 3

lige

burde, som jeg troer, aldrig være Indholdet af
 nogen udtrykkelig Lov. Mine Grunde for denne
 Paastand skal jeg maaskee ved en anden Leilighed
 fremsætte.

ligt var det derfor, om Magthaverne i Forening med Folket, søiede Anstalter til at affkaffe en Grundlov, der stemmer saa lidet overeens med Luthers egen Bille, med vore Dages Oplysning, med protestantisk Frihed og Fornuftens Fordringer.

Forfatteren gaaer herpaa videre, og beviser fra S. 277 til 284, „at Brugen af Trykkefriheden, i en Stat hvor den beroer paa Magthavernes subjektive Bille, og er det eneste Værn mod Misbrugen af deres Magt, bliver en Anledning til nye Magt-Misbrug, uden at den derfor hindrer de gamle Misbrug.“

Forfatteren maae herved tillade mig at gjøre følgende Anmærkninger:

Sørst: At ogsaa denne Deel af Undersøgelsen egentlig gaaer ud paa en Sammenligning imellem den absolute monarkiske Regieringsform og andre ikke absolute monarkiske Regieringsformer; en Undersøgelse der er mit Hovedemne vedkommende, siden jeg hverken har paaastaet eller nægter, at denne Regieringsform er den bedste af alle, eller at den sikkerst kan verne om Borgernes Rettigheder; men blot: at Trykkefriheden i en absolut monarkisk Stat ikke allene kan ophøies til et saadant Værn, men at den ogsaa bør ophøies dertil, siden den er det eneste Værn, som
kan

kan bestaae med Regieringsforfatningen, saalænge denne Form uforandret skal vedblive.

For det andet: At den hele Undersøgelse, saa rigtigt end Misbrugene virkelig ere angivne, dog i Grunden beviser for meget. Disse Misbrug vilde upaatvivlelig følge, hvad heller saa Trykkefriheden i en absolut monarkisk Stat kunde ophøies til et sikkert Værn om Borgernes Rettigheder, eller ikke, og kun dette Tilfælde og en saadan Stat er det jeg har omtalt. Skulde Trykkefriheden, for at afsværge disse Misbrug, ikke efter mit Forslag ophøies til en Grundlov; skulde der intet Forsøg gøres til at sætte en saadan Grundlov til Værn om Borgernes Rettigheder; saa vilde egentlig deraf følge, at der, for at undgaae disse Misbrug, slet ingen Trykkefrihed burde finde Sted i en saadan Stat, thi de samme Misbrug vilde følge, enten den Lov, hvorpaa Trykkefriheden grundede sig, var en Grundlov eller ikke.

For det tredie: At den største Deel, om ikke alle af de anførte Misbrug kan ligesaavel finde Sted i en ikke absolut monarkisk, som i en absolut monarkisk Stat. Ogsaa i den første kan den lovgivende Autoritet lukke Ørene for de gode Forslag, som Trykkefriheden meddeler, og haardnakket vedblive de Feil, hvori den har gjort sig skyldig, naar de forekastes den; ogsaa der kan den fuldbyrdende Magt, ifald

den ikke tænker bedre, og dette bør man under ingen Regjeringsform bygge paa, vredes over at see sin Udfærd dadel; ogsaa der har denne sidste Midler i Hænderne til at skade eller tilfødesette dem, den af disse eller andre Aarsager har kastet Uvenskab paa, og at befordre sine Emigrere og Tilhængere, og det paa en Maade, at det ikke vilde være mueligt at drage den til Ansvar for denne Uretfærdighed.

Men, vil Forfatteren uden Tvivl svare, lad endog en saadan uretfærdig lovgivende Magt lukke Ørene for de bedste Forslag; lad en ligesaa uretfærdig fuldbørdende Magt søge at skade dem, som har dadel deres Forslag; saa maae dog begge i den første Stat vige Pladsen til andre, og deres Estermand, der ikke som de, ere bleve personlig fornærmede, vil da vel neppe fortsætte deres Formænds begyndte Uretfærdighed. Jeg tilstaaer denne Anmærnings Rigtighed, dog maae jeg derved endnu

for det fjerde anmærke: At de Forslag, som see ved Trykkefriheden, heller ikke i en absolut monarkisk Stat ere absolut frugtesløse, fordi svage eller uretfærdige Magthavere af daarlige Stolthed eller Fortrydelse stoppe Ørene for dem. De blive endnu tilovers, naar disses Forbittrelse er afføjet, eller naar andre Magthavere, som ikke personlig kan finde sig fornærmede ved den Dadel, der træffer deres Formænd,

mænd, og som drevne enten af Fornuft og Retfærdighed, eller af den Forsængelighed, at synes klogere og bedre end disse, modtager den Magt, som hine tilforn besad.

Endelig maae jeg for det femte anmærke, at den største Deel af disse Misbrug vilde blive giorte umuelige, naar det tillige, i den til Grundlov ophævede Trykkefriheds-Lov, efter mit Forslag, blev tilladt Skribenterne at betiene sig af Anonymiteten i alle Tilfælde, hvor hverken direkte Opfordring til Oprør, eller Indblandelse i private Anliggender fandt Sted. Magthaverne maatte da længe nok være svage nok til at vredes over Sandheder, sagte paa en anstændig Maade; længe nok ønske, at hævne sig paa de Personer, som sagde dem, naar de ikke kjendte disse Personer, som de skulde vredes over eller hævne sig paa.

Forfatteren begiver sig herpaa til den tredje Hovedpunkt af sine Undersøgelser, hvor han vil bevise: „At en Lov, som ubetinget vilde forbyde Oprør, vilde være en i sig selv ufuldstændig, uretfærdig og hensigtsstridig Lov.“

Forfatterens Paastand, at Pligt altid forudsætter Rettighed, samt at Rettighederne nødvendig ere fortrinlig hellige fremfor enhver Pligt, fordi Rettigheden gjør, at Pligt først kan være muelig,“ kunde vel fortjene en vidtløftigere Undersøgelse. Efter min

Førefilling er Rettighed ingenlunde helligere end Pligt; dersom Rettighederne ikke ere uafhængelige Menneskeheds Rettigheder, saa maae Pligten endog være helligere end Rettighederne; thi afhængelige Rettigheder kan jeg bortgive, men fra Pligten har jeg aldrig Tilladelse til at afvige; Rettighed er det heller ikke, som først gjør, at Pligten kan være umuelig. Uden Tvivl har Pligt og Rettighed eens Udspring, og begge grunde sig paa Moral-Loven og Menneskets praktiske Fornuft. Dog, disse Undersøgelser vilde, siden de egentlig ikke har med Hovedsagen at bestille, bringe os for langt fra Maalet, og maafee trætte Læsernes Taalmodighed.

De Rettigheder der tilkomme Statsborgeren, som Statsborger, ere bestemte i selve Selskabs-Pagten, der ogsaa tillige paalægger ham Pligterne mod det Almindelige; saavel Rettigheder som Pligter ere lige hellige, ingen kan fornærme de første eller de sidste, uden at gjøre sig skyldig i en Uretfærdighed og forsynde sig mod Selskabspagten selv. Regenten forsynder sig altsaa imod denne ligesaa grovelig, naar han fornærmer enkelt Statsborgers Rettighed, som Statsborgeren forsynder sig, naar han overtræder Lovene. Men deraf flyder endnu ikke, at enkelt Statsborger eller flere enkelte Statsborgere ere berettigede til at tvinge Regenten ved fysisk Magt til at holde deres

deres Rettigheder i Tre; ligesom den sidste er berettiget til med fysisk Magt at tvinge den overhørige enkelte Statsborger til at adlyde Lovene.

Man kan umuelig antage, at den almindelige Villie, der blev enig om at sikre sine Rettigheder ved Tvangsmidler imod hver enkelt Mand's Angreb, tillige skulde i Selskabspagten have sanktioneret en Tvang imod sig selv; umuelig antage, at enhver enkelt Borger, der i Selskabspagten forpligtede sig til at anvende sin hele fysiske Kraft, for at giennemsette det, der var hans egen og alle andre Statsborgeres samlede Villie, tillige i samme Pagt skulde have forbeholdt sig sin Ret til at anvende denne samme sin fysiske Kraft til at hindre denne almindelige Villie. Dette vilde være en aabenbar Modsigelse.

Nu den Ret, som enkelt Statsborger ikke kan have mod den almindelige Villie, den kan han heller ikke have mod dens Repræsentant, til hvem den har overdraget sin hele Magt og Rettighed. Den højeste Autoritet, Regenten, har altsaa vel sine hellige Pligter; men, som Kant i sin Statslehre siger, ingen Tvangspligter, saalænge han er Regent, højeste Autoritet, og i Besiddelse af den Myndighed, som Folket har overdraget ham.

Kun Folket, den oprindelige og højeste Souveræin, naar det har constitueret sig i Qualitet af Folk, har

har Magt til at indskrænke og fratage sin Repræsentant den engang givne Fuldmagt; i dette Tilfælde er han ikke Dyrighed længer, men træder tilbage i den private Stand.

Enhver Lov er fuldstændig og bestemt, naar man uden Tvetydighed i alle Tilfælde i den kan finde Regler for sin Opførsel; den er retfærdig, naar den er et Udtryk af den almindelige Villie. Jeg tør paa Grund heraf paastaae, at Loven, der forbyder Opstand baade er bestemt, fuldstændig og retfærdig.

At enhver Lov, som paabyder en Pligt, maae tillige stikke ham, som Pligten paalægges, Nydelsen af de Rettigheder, paa Grund af hvilke Pligten fordres af ham, er neppe almindelig rigtigt. Disse Rettigheder kunde jo være ham forsikrede ved en anden Lov. Enhver Lov, der indeholder Befalinger til Dommere, Embedsmænd o. s. v. maae ellers tillige udtrykkelig bestemme, hvad Løn og Emolumenter Dommeren og Embedsmændene være berettigede til at nyde.

Den fjerde og sidste Hovedpunkt af Forfatterens Undersøgelse gaar ud paa at vise: at det er umueligt, at Opstand kan være retmæssig.

Forfatteren paastaaer: „at der gives Statsformer, under hvilke det er umueligt, at Opstand nogen Tid kan være retmæssig, og disse ere, hvor Statens antagne Constitution foreskriver den Maade, som

„som skal følges, og de Midler, som skulle anvendes, for at tvinge den repræsentative Regjering fra at handle imod den almindelige Villie. Her er et repræsentativt Organ fastsat ved Constitutionen selv, som skal udvirke, hvad Statsborgerne, under en anden Statsform, hvor et saadant Organ ikke findes, Sted, ved Opstand ellers maae have udvirket.“

Endskøndt ogsaa denne Deel af Undersøgelsen egentlig befatter sig med en Sammenligning imellem forskellige Statsformer, som jeg har erklæret for at være min Undersøgelse uvedkommende, saa maae jeg dog ogsaa her tillade mig et Par Anmærkninger.

I Følge mine egne, allerede yttrede Grundsatninger, kan man ikke tvivle paa, at jeg, der anseer Opstand under enhver Statsform for uretmæssig, ogsaa vil ansee den for uretmæssig under en saadan Statsform, som den Forfatteren har beskrevet; naar jeg derimod for et Djeblisk vilde antage Forfatterens Grundsatning, at Borgerne i en Stat, hvor den høieste Regjering veeg af fra den almindelige Villie, havde Ret til, med fysisk Magt at tvinge den til at efterkomme sin Skyldighed; saa kan jeg, naar jeg ellers vilde handle consequent, efter min Overbevisning ikke andet end paastaae, at Opstand ogsaa under den sidste Statsform maae være ligesaa tilladelig og retmæssig, som under den første. Thi ogsaa under denne

denne maatte det, saalange den almindelige Villies Repræsentanter skal vælges iblandt Mennesker, være mueligt, at disse Repræsentanter kunde handle uretfærdig og tvertimod deres Constituenters Villie. Selv ved det repræsentative Organ, der skulde være berettiget til at tvinge de øvrige Organer til at handle som de burde, var dette Tilfælde høist mueligt, og da maatte, efter Forfatterens Grundfæring, Opstand ogsaa her være tilladelig og retmæssig.

Forfatteren møder den Indvending S. 289, med den Anmærkning: „At kun det Tribunal i egentlig Forstand fortjener at kaldes det høieste Tribunal, som af Folket selv har ved almindelig Villie faaet sin Form indrettet, sine Medlemmer, af hvilke det er sammensat, valgte eller beskikkede, og de Love, efter hvilke de skal dømme, givne og sanktionerede.“ Alt dette indrømmer jeg ham vil- lig; men selv under en absolut monarkisk Regjeringsform kan den høieste Auctoritet anses for et saadant af Folket selv beskikket og autoriseret høieste Tribunal. At Folket virkelig selv kan overdrage sin Myndighed til en saadan absolut monarkisk Regjering, kan vel ikke omstrives, da Historien selv viser os Fakta hvor det virkelig er skeet; men hvor en saadan Regjering virkelig eksisterer, der maae man forestille sig den som autoriseret af Folket, saalange dette ikke

ikke tydeligt, det er: i sin Qualitet af Folk, ytrer, at det er misforvriet med den hidtil bestaaende Form, og anordner en anden*).

Efter denne Anmærkning farer nu Forfatteren fort med at opregne disse muelige Tilfælde, i hvilke Opstand, efter hans Mening, skal være retmæssig og tilladelig.

„Det er,“ siger han, „mueligt, at Magt- ha- verne i en Stat kunde misbruge den overdragne Magt, ikke allene til at tilintetgjøre Borgernes Fri- hed og Lykke i andre Stater, for deres Hovmod og
„Her“

*) At sige, at den indførte og bestaaende Constitu- tion ikke er bleven indført paa en retmæssig Maade, er endnu langt fra ingen strafværdig Forbrydelse; med mindre den der siger det, tillige paa- staar, at man paa denne Grund skal anvende phy- sisk Magt til igjen at kuldkaste den; thi da man ikke sagde dette til Folket, forsamlet i Qualitet af Folk, men blot til Folket som et Aggregat af en- kelte Personer, saa vilde en saadan Paastand være di- rekte Opfordring til Oprør. At sige, at Constitutionen er bleven indført ved Vold, Visk, Overtalelse, o. s. v., er kun en historisk Sætning, om hvis Rigtighed eller Urigtighed man maae kæmpe med Histori- kerne, ikke med Politiet. Efter mine Grundfæ- ringe er ingen enkelt Mand berettiget til at for- søge paa at kuldkaste Constitutionen, i hvor utvæ- sigelig det end kunde bevise, at den var bleven indført paa en uret Maade.

„Herkesyge Kyld; men endog til at tilintetgjøre
„Borgernes Velstand, Sikkerhed og Frihed i deres
„egen Stat, og saaledes tilintetgjøre Statens Hen-
„sigt selv.“

Saa inderligt som enhver Menneskeven, der af
Historien veed hvor mange Blodstrømme der af her-
kesyge Magthavere ere blevne udøst i Erobrings- og
Familie-Krige, endog maatte ønske, at den Magt at
forkynde Krig og slutte Fred, ikke maatte hvile i en-
kelte Menneskers Hænder, der lider eller intet føle
til den ved Krigen afstedkomne usigelige Elendighed;
saameget han endog af denne Harsag maatte ønske, at
denne Forret blot maatte beroe paa Folkets og dets
umiddelbare befuidmægtigede Deputerets Beslutnin-
ger; saa kan man dog ikke uden Partiskhed nægte, at
den Muelighed, at føre Krig af Hovmod og Herkes-
syge, for at tilintetgjøre andre Folkelags Frihed og
Lykke, ogsaa kan finde Sted i dette sidste Tilfælde.
Hvor mangfoldige Erobringskrige førte ikke den ro-
mæske Republik! Imidlertid kan man dog altid haa-
be, at Folk, helst i vore Dage, der føle selv hvor
haarde Byrden trykker, ogsaa vil være betænkeli-
gere ved at læsse den paa deres egne; end Folk, der ikke
føle det, vil være ved at læsse den paa andres
Skuldre.

Og ligesaa mueligt som det er, at en Republik
kan føre uretfærdige og herkesyge Krige; ligesaa muel-
ligt er det ogsaa, at de af Folket constituerede Autori-
teter kan misbruge den dem betroede Magt, til at
ødelægge Borgernes Velstand, Sikkerhed og Frihed.
Robespieres og Consorters Exempel er nok til at be-
vise denne Muelighed. Mennesket er, desværre! alk-
for tilbøieligt til at misbruge Magten, saasnart det
har den i Hænderne.

De samme Tilfælde ere altsaa under enhver
Statsform muelige, og Opstand skulde altsaa, ogsaa
under enhver Statsform kunne være rettmæssig og
tilladelig.

Jeg behøver her kun at henvise til det jeg alle-
rede i det foregaaende har sagt, for at gjøre Leserne
opmærksomme paa den Forvirring og Uorden, den
Standsning i hele Statsmaskinens Gang, som den-
ne Sætning, naar man vilde gaae consequent til Værk,
nødvendig maatte medføre; isteden for at lyde naar
Kongen, National-Conventet, Direktoriet o. s. v.
befalede, maatte Soldaten først undersøge, om den
Krig, til hvilken han var requireret, og den Expedi-
tion til hvilken han var udkommanderet, var retfæ-
dig og stemmede overeens med Nationens Bedste og
den almindelige Villie, eller ikke. Isteden for at
betale den paabudne Skat, maatte Borgerne først un-
der-

dersøge, om Loven der paabød Skatten var retfærdig, om Skatten var nødvendig, og retfærdig paalagt, og først naar han troede dette, maatte han adlyde. Troede derimod Soldaten at Krigen eller Expeditionen, og Borgere at Skatten var uretfærdig, saa havde den første Ret til at nægte sin Lydighed, den sidste til at vægre sig for at betale Skatten, og begge Ret til at tvinge Magthaverne til at gjøre det, som de selv troede var retfærdigere og bedre.

Hertil kommer endnu den Muelighed, at andre Soldater vilde troe sig overbeviste om Krigen og Expeditionens, og andre Borgere om Skattens eller Lovens Retfærdighed. Disse sidste vilde da see sig forbundne til at hindre hine første i at tvinge Magthaveren fra at fuldføre sin, i deres Tanker retfærdige Beslutning, og sætte fysisk Magt imod fysisk Magt, og saaledes vilde da, naar man blot saae hen til Følgerne, et allene Standsning i de offentlige Anliggendes Gang, feilsagne Operationer, og svag Regjering, men ogsaa indbyrdes borgerlige Uroligheder, være Følgen af en Lov, som autoriserede Opstand, og overlod det til Borgernes eget Omdømme, at bedømme naar Tilfældet til retmæssig Opstand skulde indtræffe; et Tilfælde der ved Menneskenes forsiellige Domme om Tingene, maaskee endda ikke vilde indtræffe saa saare sjelden.

Naar

Naar Forfatteren S. 291 paastaar, at en Regjering, der udtrykker og fuldbyrder hvad der er imod den almindelige Villie, i slike Tilfælde hører op at være Regjering, og bliver intet uden uretfærdig og despotisk Overmagt, saa giver jeg ham heri fuldkommen Ret. Men Spørgsmaalet: hvo skal hemme den Vold og Uretfærdighed naar den indtræffer? er dermed endnu ikke besvaret; at enkelt Mand og Uagregater af enkelte Mænd ikke dertil kan være kompetente, har jeg, som jeg troer, allerede godtgjort.

Dog, bliver Forfatteren ved, „Der gives „nimodsigeligt Tilfælde, i hvilke en Statsborger ikke „før lade sig tvinge, saalænge der gives et eneste mueligt Middel for ham til at undgaae Tvungen. Dera „som en Magthaver vilde tvinge mig fra at forable „mit moralske Væsen ved at erhverve mig Kundskaber og udøve Dyd, og tvinge mig til at nedværdige „mig selv, f. E. ved at myrde en Uskyldig; saa turde „jeg ikke lade mig tvinge dertil, saalænge et eneste „Middel var mueligt for mig til at undgaae Evangelen.“

Jeg maae i denne Anledning anmærke, at det kun er Menneskets Villie som egentlig er frie; Villiens Uttring, Handlingerne, høre derimod ikke under den moralske, men under den fysiske Verdens Love, der ingenlunde hænge af vor frie Villie. God-

Y 2

vils

villig eller nødvingen at give sit Minde til at nedværdige sig selv, at bortskænke sin Menneſkeligheds Rettigheder, at lade sig ſælge til Slave, eller, hvilket er det ſamme, at lade sig ſælge ſom Soldat til en fremmed Magts Tieneste, og overalt at lade sig behandle ſom et blot Middel, er en Ting ſom intet Menneſke bør, fordi intet Menneſke er berettiget til at afſtaae ſine uafhængelige Rettigheder, og at nedværdige Menneſkeheden i ſin Perſon. Men derſom en Voldsmand uden at bekymre ſig om mit Samtykke, uden at forſøge paa at erholde det ved Overtalelſe eller Trudſel, ved phyſiſk Overmagt vil nedværdige mig; behandle mig ſom en Slave, ſom en Ting eller blot Middel; ſaa er det et gandske andet Spørgsmaal: om jeg i dette Tilfælde, efter Forfatterens Paaskand, tør benytte mig af ethvert mueligt Middel, for at undgaae denne fornødrende, uretfærdige Medſart? og dette Spørgsmaal kan vel neppe beſvares med Ja. Skulle vi, ſiger Apoſtlen, gjøre det Onde, for at der kan komme Gode deraf? det vares langt fra! Ved umoralſke Midler, ved Bedragerie, Troldſhed, Gruſomhed o. ſ. v. bør man ikke fremme ſelv den bedste Henſigt af Verden. Er alſaa Opſtand mod den conſtituerende Magt uretmæssig og umoralſk, ſaa er det og umoralſk at benytte ſig af den, ſelv hvor den vilde have hele Folkets, ja hele Menneſkeſlæg-

ſlagens ſtorre Vel til Folge; min Pligt er det at bidrage alt hvad jeg kan til dette Vel, ſaa længe det kan ſee ved Midler, ſom kaldes gyldige for Moralitetens Domſtol, hvor dette ikke længer kan gaae an, der maae jeg overlade Omsorg for Menneſkeſlægten og dens Vel til det evige Forſyn, og erindre at jeg ikke blev ſat i Verden for at ſtyre den, men for at beſtræbe mig for at handle ret.

Det er at ville fremme en god Henſigt, et andet at lide, og atter noget andet at giøre Uret, det første bør jeg aldrig ved umoralſke Midler, det andet maae jeg afværge ſaa længe jeg kan uden at gribe til umoralſke Midler, og taale det med Standhaftighed, naar jeg ikke længere kan; kun det ſidſte bør jeg aldrig under nogen Betingeſe give mit Minde til, den borgerlige Selſkabspagt kan ingenlunde berettige mig til det; thi denne, ſaa velſom enhver Pagt, er i ſig ſelv Null naar den ſtrider imod Moral-Loven, der er Grundſtøtten for enhver Pagts Ubrødelighed.

Naar Dyrigheden alſaa ſkulde være uretfærdig nok til at befale, at man ſkulde gjøre ſig ſkyldig i Ontgæmord, Forgiftelſer, Mordbrænderie, Bedragerie o. ſ. v., naar den vilde befale Dommeren, der var forpligtet til at dømme efter Overbeviisning og Samvittighed, tværtimod ſin Overbeviisning at for-

Dømme en uskyldig eller at kiende en skyldig frie; saa burde hverken Dommeren eller nogen Undersaat i dette Tilfælde adlyde Dyrigheden, men heller lide Uret og Forfølgelse, end lade sig bevæge til at gjøre Uret; her indtreffer det af Forfatteren anførte bibelske Sprog: Man bør at adlyde Gud mere end Menneskene.

Allsaa kun i dette Tilfælde, naar man ikke blot lider Uret, men befales at gjøre Uret, troer jeg at det er tilladt at nægte Dyrigheden sin Lydighed. Men et gandske andet Spørgsmaal er det endnu: om man selv i dette Tilfælde er berettiget til at gjøre Opstand, det er: med fysisk Mægt at modsætte sig Dyrigheden, og tvinge den til at handle retfærdigere? De af mig allerede anførte Grunde bestemme mig til at besvare dette Spørgsmaal med Nei, og at paastaae: at ikke enkelt Mand, eller Aggregater af enkelte Mand, men allene Folket selv, i Qualitet af Folk, udelukkende besidder denne Rettighed.

Seer man hen til Misbrugen og de muelige Følger, saa kan det vel ikke nægtes, at dette Spørgsmaal som Forfatteren og jeg nu har afhandlet med hinanden, er et af de betænkeligste Spørgsmaal, som kunne opløstes. Man besvare det paa hvilken Maade man vil, saa maae man dog befrygte, at den Sætning som man forsvare, maa skee vil have Følger, som ingen

god Patriot og Menneskeven kan ønske. Man antage med Forfatteren Opstands muelige Retmæssighed, og indskrænke med ham nok saa omhyggelig denne Muelighed til aabenbare uretfærdige Handlinger, saa vil dog Anarkisterne, Fredsforstyrreerne, og den borgerlige Roligheds Fiender, der, ligesaalet som Monarkerne i deres Manifestier, veed at finde Slingrunde til at besmykke de største Uretfærdigheder, ikke lade denne Sætning ubrugt. Antager man derimod med mig Opstands Utilladelighed i alle Tilfælde, saa maae man befrygte det samme af de smaa og store Despoter og Tyranner, af Menneskehedens og Menneskerettighedernes Undertrykkere, der i denne Sætning ville troe at finde en Hiemmel for deres Vold og Indgreb i Borgernes retmæssige Friheder. De første kan opmærksom Politie og kraftfuld Regiering holde indenfor den borgerlige Roligheds Grændser; de sidste, naar de selv enten udgiøre den høieste Dyrighed, eller beskyttes af den, kan ingen Love eller Politie standse i deres uretfærdige Fremgangsmaade; dog, disse Menneskehedens Undertrykkere maae betænke, at det dog var mueligt at de eengang, ligesom i Frankrig, paa en retmæssig Maade kunde blive krævede til Regnskab af det Folk, de have udsuet, solgt, mishandlet, og hvis Rettigheder de havde traadt under Fødderne, eller, dersom de endog troe sig listige eller

mægtige nok til at forhindre det, saa raadsføre de sig med Historien, og lære deraf at Mennesker, naar det bringes til Forrivelse, ligesaa tidt spørger efter hvad der er lovmæssigt og retfærdigt, som lovløse Despoter; og at Vold og Uretfærdighed ofte giver Anledning til nye Vold og Uretfærdighed. Kun som en Grund der burde virke paa hine Undertrykkere, og afholde dem fra at fylde deres Uretfærdighedens Maal, ikke som en Grund til at forsvare Opstandens Retmæssighed, er det jeg har anført dette. Selv det fagmodigste Menneske kan saa længe, og paa saa ondskabsfuld en Maade blive drillet, at det tilsidst taber Taalmodigheden, og lader Modstanderen føle sine overlegne Kræfter, mishandler og lemlestes ham. I dette Tilfælde vilde hans Opførsel, ligesaa tidt som enhver anden Selvhavn i det borgerlige Selskab, lade sig forsvare; men Grund til Frygt, Narlæg til at afholde sig fra sine Drillerier, vilde dette Tilfældes Muelighed dog altid være for den ondskabsfulde Fornermer*).

Jhen-

*) Behøver jeg vel her at igientage, hvad jeg for i dette Skrift har erklæret, at jeg ved mine Dringer ikke har ment vor Regiering? dog for Consequençmagere og Smigerne kan man ikke være forsigtig nok.

Jhenseende til den Anmærkning, hvormed Forfatteren slutter denne sin Afhandling, maae jeg erindre, at det paaankede Sted af mit Skrift ingenlunde kan anvendes paa nogen af disse toende i Iris og Hebe indrykkede Afhandlinger; min Yttrelse angaaer kun Angreb paa Personer, hvor en vis naevngiven Person saggives for uretfærdigt eller urigtigt Forhold; med ingen af begge Afhandlingene er dette Tilfældet; de angaae ikke Personer, men Ting. At der kan gives mange ikke uædle Beveggende til at fortie sit Navn, har jeg i mit Skrift udtrykkelig erklæret, og Forfatteren vil gandske vist være saa billig at tilstaae mig, at ligesaa lidt som man altid handler uædelt ved at fortie, ligesaa lidt handler man altid af uædle Grunde ved at bekiendtgjøre Navnet.

Jeg vender mig nu til den anden Afhandling i samme Hefte af Iris og Hebe; Besvarelsen af det Spørgsmaal: Har Trykkesfriheden i Danmark ikke vundet noget ved Rescriptet af 4 Decbr. 1790?

Da jeg allerede eengang i dette Skrift vidtlostigere har forklaret min Mening om dette, saavelsom de øvrige Trykkesfriheds-Rescripter, saa kan jeg her være desto kortere; kun nogle saa Anmærkninger vil jeg her tilføie, og for det øvrige henvisse mine Lesere til

mit Svar paa Hr. Prof. Schlegels Erindringer, dette Reskript angaaende.

Forfatteren gjør Forskiel paa Skrive- og Trykkefriheden, ved den første forstaaer han Forfatterens Frihed at skrive; ved den sidste Bogtrykernes Frihed at trykke alt hvad der ikke er forbudet i Loven. At vi i Danmark eie Trykkefrihed, har jeg selv udtrykkelig erklæret; om Skrivefriheden derimod har jeg paastaet, at der er slet ingen, siden Lovene, der skulde hienle den, ere saa ubestemte, modsigende, med eet Ord saa formaliter feilagtige, at ingen Skribent med Sikkerhed kan vide, hvad han tør skrive, og en Frihed, som jeg ikke med Sikkerhed tør benytte mig af, er i Grunden slet ingen Frihed.

Naar Forfatteren S. 303 paastaer imod mig: „at der ei kan gives Skrive- og Trykkefrihed de facto, uden at der i samme Stat allerede i Forveien have Trykke- og Skrivefrihed de jure, eftersom ingen offentlig Handling kan kaldes frie, uden den, som ved Loven er tilladt og erkendt for det,“*) saa ere vi i Grun-

*) Næstigere var det nok sagt: „Ingen offentlig Handling kan kaldes frie, uden den, som ved Loven ikke er forbudet;“ thi alt hvad Loven ikke udtrykkelig forbyder, er tilladt; mange tilladelige, men i Loven ikke udtrykkelig tilladte Handlinger vilde ellers være utilladelige.

i Grunden fuldkommen enige, hele Striden berøer paa en Misforstand. I den Mening, som Forfatteren forstaaer Skrivefrihed de facto, har han uimodsigelig Ret; men den Mening, han forbinder med dette Udtryk, er ikke den samme, som jeg har forbundet dermed; ved Skrivefrihed de facto forstod jeg ikke en Frihed, der grundede sig paa udtrykkelig bestemt Lov; (thi da vilde det være en aabenbar Modsigelse at paastaae, at man ikke tillige havde den de jure,) men en Frihed, der beroede paa Connivenz, og som stred mod de givne Love. Loven om at faste paa almindelig Vededag er endnu ikke ophævet, de jure har altsaa Borgerne endnu ingen Frihed at spise varm Mad paa denne Dag, før Aftensang er tilende; men de have den de facto, fordi denne Lov nu ikke mere bliver paaseet og Overtrædterne straffede.

Forfatteren paastaer S. 305, at kun Trykkefrihed eller simpel Ophævelse af Censuren, men ingenlunde Skrivefrihed, er forundt ved Reskriptet af 14 Septbr 1770; jeg har i mit Skrift erklæret det for tvivlsomt, om begge eller kun een af disse Friheder er bleven givet ved dette Reskript. „Hvis jeg“, siger Forfatteren, „ikke vil tvinge meer ind i Reskriptets Ord end der virkelig ligger i dem, kan jeg ei finde meer deri end blot Censurens Ophævelse,“ men glemmer her den første af ham selv S. 311, anførte her

hermeneutiske Regler: „At den i en Lov tydelig bestemte Hensigt og Tilladelse, som skal opnaaes eller gives ved den, bør tiene til Regler for Lovens Fortolkning,“ og denne Hensigt, at „redelige Patrioter ikke meer ved Persons Anseelse, Befalinger, eller Fordomme skal hindres eller affrækkes fra den Frihed at skrive efter deres bedste Indsigt, Samvittighed og Overbeviisning, at angribe Misbrug og lægge Fordomme for Dagen,“ er ligesaa tydeligt udtrykt i dette, som i Reskriptet af 4 Decbr. 1790; finder nu Forfatteren i dette sidste Reskript ikke blot Trykke- men ogsaa Skrivefrihed, saa maade han nødvendig ogsaa finde den i det første; thi Hensigten kunde dog ved Censurens Ophævelse allene, uden Skrivefriheds Forundelse, aldrig opnaaes.

Paa den Kongelige Befaling af 27 Novbr. 1773, hvorved Reskriptet af 20 October s. N. blev indstrakt til alt hvad der kunde skrives, og altsaa alt underlagt Politimesterens Kundelse, mener Forfatteren: „at man ikke kan tage Hensyn, da den ikke er bleven almindelig bekendtgjort.“ Imidlertid er det dog vist, at den er bleven bekendtgjort for den Førlighed, som skulde domme, og at Medborgerne ere bleven væmte efter den; dens Virkning paa Skrivefriheden har altsaa været ligesaa stor, som om den virkelig var bleven retmæssig promulgeret.

Min

Min Mening om Reskriptet selv, har jeg for det øvrige omstændelig forklaret, saavel i dette Skrift, som i Fortalen til den anden Udgave af mit første Skrift om Trykkefriheden, hvorhen jeg altsaa maade henvisse mine Læsere *).

Forfatteren kommer herpaa S. 314, til Hovedsagen, til Reskriptet af 4de Decbr. 1790 selv, dog forudsætter han i Fortalen fra S. 311, nogle hermeneutiske Regler, hvis Nødvendighed enhver maade sande, naar Lovens formelle Ufuldkommenhed gjør disse Reglers Anvendelse nødvendig, naar man, for at forstaae Loven, der i og for sig selv burde være klar og tydelig nok, bliver nødsaget til at tyde hen til Præmisserne; dog derom har jeg allerede talt nok i Anledning af Hr. Prof. Schlegels Erindringer.

„Dette Reskript,“ bliver nu Forfatteren S. 314 ved, „kundgjør en tydelig og bestemt Hensigt, og
en

*) Det under denne Administration indtrafne Exempel, at Straf for et forsvet Mord blev forhøiet til Raddræbning, fordi man troede med Visshed at vide, at Morderen var et meget mere umoralst Menneffe end andre Mordere, har givet mig Anledning til denne, i Fortalen til mit Skrift om Trykkefriheden udtrede Formodning: at man, isald Forbrydelse af det høieste Slags skulde blive begaaede af Skribentere, vel heller ikke den gang vilde have taget i Betænkning at skærpe Straffen over Lovens Indhold.

„en tydelig og bestemt Tilladelse af Lovgiveren, Hensigten er Kundskabs Udbredelse, og Tilladelse at hver god og oplyst Mand med Frimodighed og Redelighed offentlig kan fremsætte sin Mening om hvad han, efter sin bedste Indsigt, troer at kunne bidrage til det offentlige Bedste.“ Af disse Ord beviser han nu, at enhver Mand ligefrem og overensstemmende med hans Tanker derom, maae ytre sin Mening om Alt, om Regieringsformen, Rags haverne selv, offentlige Foranstaltninger, „Embedsmænd og deres Forhold, eller nogen anden Misbrug, hos hvem den end findes, naar den, efter Skribentens egen Indsigt og Troe, kan have en skadelig Indflydelse paa det almindelige Bedste.“ Af dette saavel som af disse Reskriptets Ord: „Kongen seer med Mishag, at ildeindsejede Personer misbruge Skrivefriheden,“ af hvilke unægtelig følger, at Kongen ikke med Mishag seer at gode og oplyste Mænd bruge den, slutter Forfatteren, at vi ved dette Reskript har faaet en saa uindskrænket og tydelig bestemt Skrivefrihed, som man kan ønske sig. Imod denne hans Slutning og hele Afhandlingen maae jeg giøre følgende Anmærkninger.

Først: at den selvsamme velgiørende Hensigt ligesaa udtrykkelig og tydelig findes udtrykt i Reskriptet af 14 Septbr. 1770, som i Reskriptet af 4 Decbr.

1790,

1790. Ja man kan saameget mindre tvivle om, at det har været det første Reskripts Concipientes Mening at stienke ikke blot, som Forfatteren mener, Trykke- men ogsaa Skrivefrihed, da Præmisserne til dette første Reskript udtrykkelig erklære, at Hensigten af den forundte Frihed skulde være den, at redelige findede Patrioter ikke formedelst Befalinger og Personers Anseelse, skulde skrækkes fra at skrive frit om Misbrug og Fordomme.

Sor det andet: At Reskriptet af 7de Oktbr. 1771, der er udkommet under samme Administration, og har havt samme Concipient, udtrykkelig forudsætter, at der ved det foregaaende Reskript er bleven forundt Skrivefrihed. Thi det erklærer: at den bevilgede Trykkefrihed ikke maae misbruges, det vil altsaa, ligesaa vel som Reskriptet af 4 Decbr. 1790, der netop betiener sig af samme Udtryk, og paa hvilket Afhandlingens Forfatter lægger saamegen Vægt, at den skal bruges. Vel forudsæer jeg, at denne Forfatter her vil beraabe sig paa, at det kun er Trykke- men ikke Skrivefriheden, som dette Reskript melder om. Men man forudsætte engang, at dette har været Lovforfatterens Mening; man forudsætte, at han har villet Conservens Opbavelse, men ingenlunde villet forunde Skribenterne mere Frihed, end der var tilstaaet dem ved de ældre Love; og Indholder af Lov

ven

den maatte da være denne: „Vi tillade, at man her-
 „efter maae trykke alt hvad man før ikke har tor-
 „trykke; men vi forbyde alvorlig, at ingen maae sri-
 „ve og lade andet besordre til Trykken, end hvad man
 „tilforn har torde skrive og lade trykke.“ Da nu
 intet kan blive trykt uden det som tilforn har været
 skrevet, saa vilde dette være det samme, som at forbyde
 hvad man nylig havde tilladt. Man maatte da troe,
 at Lovforfatteren enten har været saa affindig, at han
 har kunnet fremsføre en aabenbar Modsigelse i eet
 Mandedræt, eller og at han, med en Caligulas Ond-
 skab, har villet nedbryde Censuren, det sikkerste Værn
 til at hindre hvad han ansaae for Forbrydelse, og
 altsaa tillige til at hindre Forbrydelsens Straf, for
 derved at lægge en Snare for Forfatterne, og saae Lei-
 lighed til at straffe desto mere; men intet af begge
 Dele, hverken Affindighed eller Ondskab, bør man
 uden overvægtige Grunde, troe om nogen Lovgiver,
 ja ikke engang om noget Menneske. Enhver maae
 antages for at være ved sine fem Sænder, ligesom en-
 hver maae antages at være god, indtil han overbevi-
 ses om det Modsatte.

For det tredje: Selv Reskriptet af 4 Decbr.
 1790 viser aabenbart, at ders Concipient har været
 af den Mening, at der ved Reskriptet af 14 Septbr.
 1770, ikke blot var tilstaaet Trykke-, men ogsaa
 Skri-

skrivefrihed. Havde dette ikke været denne Conci-
 pients Mening; troede han, med Afhandlingens For-
 fatter, at der før dette Reskript ingen Skrivefrihed
 eksisterede i Danmark, saa vilde han gandske vist
 have begyndt Præmisserne saaledes: „Omendstønde
 „Kongen endnu ikke har forundt nogen Skrivefri-
 „hed, og denne ikke har kunnet bestaae med de hidtil
 „gældende Love og Reskripter, saa er det dog nu
 „hans Villie for Eftertiden, at gode og oplyste Mænd
 „o. s. v.“ Men i dets Sted begynder han gandske
 anderledes, paa denne Maade: „Kongen har tilladt
 „Trykkefrihed i sine Stater i det velgiørende Die-
 „mærke, at Kundskab destomere kunde udbredes, og
 „har afskaffet Censuren, paa det at enhver god og
 „oplyst Mand, o. s. v.“ — „Men da han ser, at
 „nogle ubesindede Personer misbruge denne Frihed
 „til at haane o. s. v., saa fordrer Retfærdigheden at
 „sætte Grændser for denne Frækhed,“ — og disse
 Grændser er det nu som den umiddelbar følgende Lov
 skal bestemme. Concipienten til Reskriptet af 4de
 Decbr. 1790, har altsaa aabenbar anset ikke blot
 Trykkefriheden, men endog, efter Afhandlingens For-
 fatters egen Hermeneutik S. 314, Skrivefriheden
 som allerede givet, siden Reskriptet intet taler om en
 nye forundt Frihed, men blot om Grændser der skul-
 de sættes for den gamle; men skal den allerede være

givet før Reskriptet af 4de Decbr. 1790, saa maae det nødvendig være fæet ved Reskriptet af 14 Sept. 1770; thi ved de ældre Love og Reskriptet af 20 Octbr. 1773 kan denne Frihed umuelig være tilstaaet, og Reskriptet af 7 Octbr. 1771 fastsætter allene Indskrænkningen ved en Frihed, som ogsaa dette erklærer tilførn at være givet.

Af alt dette udleder jeg nu følgende Slutninger:

Først: At Skrivefrihed, eller den Frihed at tørde skrive efter bedste Overbevisning om Misbrug uden al Indskrænkning, efter Lovgiverens Hensigt ikke først er blevet tilstaaet ved Reskriptet af 4 Decbr. 1790. Thi Præmisserne ved Reskriptet af 14 Sept. 1770, der i Grunden ere ligehyldende med Præmisserne ved Reskriptet af 4de Decbr. 1790, viser ligesaa aabenbart, at det den gang det første Reskript udkom, ligesaaavel var Lovgiverens Hensigt at tilstaae Undersaatterne Skrivefrihed, som den var det, da han udgav det sidste.

Sor det andet: At Reskriptet af 4 Decbr. 1790 ikke har tilstaaet set Gran mere Skrivefrihed, end der ved Reskripterne af 14 Septbr. 1770, og af 7 Octbr. 1771 allerede var givet. Thi det taler ikke om nogen nye forundt Frihed, men beraaber sig alle ne paa den allerede givne, og sætter, ved at igien-

tage

tage og Skærpe Reskriptet af 7 Octbr. 1771, der forbyder Frihedens Misbrug til at overtræde de borgerlige Love, netop de samme Grændser for Friheden som dette sidste.

Vel veed jeg, at Afhandlingens Forfatter her vil beraabe sig paa de af ham anførte hermeneutiske Regler; vel veed jeg, at han vil svare, hvad han allerede S. 317 har svaret, at de af Lovens Steder, som befindes stridende mod den, i Præmisserne til Reskriptet af 4 Decbr. 1790, erklærede Hensigt, maae ansees for ophævede, og at Reskriptet af 7 Octbr. 1771, kun for saavidt maae agtes igientager og Skærpet, som denne Igientagelse og Skærpelse kan bestaae med ovenanførte Hensigt; kun for saavidt det forbyder Lagn imod andres Vre, Oprør, og for saavidt det befaler at Bogtrykkerens eller Forfatterens Navn skal sættes paa ethvert udkommende Skrifts Titelsblad. Men herved maae jeg endnu erindre følgende:

a) At det ligeledes er en hermeneutisk Regel, at man ikke uden yderste Nød bør tvinge meer ind i Ordene, end hvad der virkelig ligger i dem; og at Reskriptet af 4 Decbr. 1790 ikke allene udtrykkelig og uden al Betingelse igientager og Skærper Reskriptet af 7 Octbr. 1771; at det ikke allene igientager og Skærper de af Forfatteren anførte Clausuler, men og

saar uden al Undtagelse igientager og skærper den Clausul: at Trykkefriheden ikke maae misbruges til at overtræde andre borgerlige Love. Naar jeg ligesvem og uden al Undtagelse siger: jeg igientager Indholder af Stuves Skrift om Dyrer, saa maae enhver troe at jeg er enig med ham i alt, og ingen Fortolker kan formode at jeg vilde være uenig med ham i hans Ertaaling om Opstands Retmæssighed.

b) Dog, vil formodentlig Forfatteren svare, at antage dette, vilde være at indvilde Concipienten i en Modsigelse mod sig selv. — Ja det er netop det, jeg i mit Skrift har paastaet: at vore Trykkefriheds Love ere modsigende; vel at forstaae, ikke explicite modsigende, i eet Mandedræt, thi i dette Slags Modsigelse kan kun et affindigt eller yderlig enfoldigt Menneſke gjøre sig skyldig; men implicite. Denne Art af Modsigelse, hvori enhver af os, Gud veed hvor tidt, har gjort sig deelagtig, og som veit sig deraf, at man ikke nøie nok har sat Begreberne, der indeholde Modsigelsen, i deres tilbørlige klare Lys, kan selv den fornuftigste og skygtigste Mand ikke altid sige sig frie for, helst naar han ved mangfoldige heterogene Forretninger hindres fra at fæste sin hele Opmærksomhed paa een Gienstand allene; eller naar maaſkee ubehagelige Omstændigheder ofte nøde ham

till

til at gjøre andet end hvad han, overladt til sig selv, ellers vilde have gjort.

Dog, det er ikke nok at paastaae, man kunde og saar med Gode fordre af mig, at jeg skulde vise Mueligheden af en saadan Modsigelse, og at gjøre dette vil heller ikke falde vanskeligt. I hvad man endog vil sige om Strenensee, saa kan dog vel neppe nogen, uden veent Uvidende eller Forblindede paastaae, at han enten var affindig eller enfoldig. Uden Tvivl vil man være enig om at han var en Mand, som ikke var blotet for Talenter; og har nu dog denne samme Mand ikke dekomindre gjort sig skyldig i den Modsigelse, som unægtelig hersker i Reskriptet af 7 Oktbr. 1771, har han i dette Reskript fastsat Indskrænkninger, der gandske og aldeles ophæve al Skrivefrihed, og tillige antaget at der efter disse Indskrænkninger endnu kunde existere en Frihed, som kunde bruges; thi Misbrugen allene vilde han ved disse Indskrænkninger hæve; hvo kan da nægte, at selv Mand af Forstand og Talenter kan gjøre sig skyldige i sige implicite Modsigelser?

Dog, et andet Exempel vil her maaſkee være mere afgjørende. Om den Mand's Talenter, der har conciperet det egentlig omrøvede Reskript af 4 Decbr. 1790, kan der vel neppe være meer end een Mening i Publico; og dog har selv denne vittige og indsigts-

fulde Mand gjort sig skyldig i samme Modsigelse som hans Forgænger; og saa han har troet, at der efter Reskriptet af 7 Octbr. 1771 endnu kunde være Skrivfrihed tilovers. Han vilde ellers ikke have begyndt Reskriptet med disse Ord: „Kongen har tilladt Trykkesfriheden o. s. v.“

Og har nu begge disse Lov-Concipientere ved deres eget Exempel viist, at det er mueligt at Mand af Talenter kan giøre sig skyldige i implicite Modsigelser; er dette desuden en Sag, som ingen der kiender til Menneskene kan nægte, hvor kan det da længe være saa urimeligt, at den sidste Concipient har kunnet giøre sig skyldig i en lignende, eller retrere i den samme Modsigelse som den første? Er det da saa urimeligt at han, af en for os alle muelig menneskelig Stræbelighed, i Præmisserne har tilstaaet Skrivefrihed, og i Loven, ved uden Indskrænkning at igientage og fiærpe Reskriptet af 7 Octbr. 1771, igien har ophævet den; saa urimeligt, at man for at undgaae at antage dette, selv for Mand af Talenter, saa muelige Tilfælde, heller voldsomt skal lægge det ind i Ordene, som man efter en sand Fortolkningsregel ellers ikke kunde have fundet der?

Dog, alt dette tilfidesat, saa bliver dog for det tredie denne Paastand, at Trykkesfriheds Lovene i Danmark ere formaliter feilende og ubestemte

der

derfor ligesuldt rigtig. Selv Striden, der er bleven ført om disse Loves Mening, beviser det; og Forfatteren til Afhandlingen, i hvor meget han end søger at godtgjøre, at vi ved Reskriptet af 4 Decbr. 1790 har erholdt en uindskrænket, bestemt og tydelig Skrivfrihed, maae dog selv tilstaae, at de Udryk: at haane offentlige Foranstaltninger og at angribe agtbare Borgeres Ære, ere ubestemte; isteden for videre Beviis vil jeg her henvise Læseren til det, som jeg allerede ovenfor, i Anledning af Hr. Prof. Schlegels Erindringer, har anmærket om disse Udryk.

Ved disse ubestemte, modsigende Udryk maatte Dommerne nu blive sat i Forlegenhed og Uvisshed, hvilken Deel af Lovens modsigende Bestemmelser de egentlig skalde følge; ved denne Hermeneutik, som de under disse Omstændigheder nødvendig maatte bruge, og som det for Borgernes Sikkerhed var at ønske de aldrig behøvede at bruge, blev da en viid Veie aabnet for Chikaner og Consequenkmagerie; det blev derved gjort mueligt at erholde tvende modsættende Domme over eet og det samme beviste Faktum; og Skribenterne, som det i Grunden kunde være det samme, om de bleve straffede efter Lovene eller efter Dommerens Fortolkninger, satte i den yderste Uvisshed, om hvad de med Sikkerhed torde skrive eller ikke skrive.

Jeg vil ikke forsvare Dommerne; den stærke Skyld har maaskee hvilet paa dem; men det kan dog ikke nægtes, at jo Lovgivningen har bidraget meget til at forstørre denne Usikkerhed, og bekræfte Skriverne og Dommerne selv i den Formening, at hine ældre Love, der ophævede al Skrivefrihed, efterat Trykkefriheds Reskriptet var givet, maatte esker Lovgiverens Mening endnu være gjældende.

Naar en Mand befaler sine Tjenere at foretage sig et vigtigt Stykke Arbeide, og foreskriver dem Fremgangsmaaden, som de skal iagttage; saa kan man neppe tvivle paa, at Tjenere jo rigtig har truffet deres Herres Mening, naar de flere gange, lige under hans Dine, paa deres Viis har forettet Arbeidet, uden at han har havt det ringeste at indvende imod deres Fremgangsmaade.

Lovgiveren er det egentlig, der skal befale Dommerne hvad og hvorledes de skulle danne; Lovgiveren tilkommer det at foreskrive dem Regler for deres Fremgangsmaade i deres Embedsførelse; Dommerne kan altsaa i denne Henseende ansees som Lovgivningens Tjenere; og nu har disse Tjenere meer end een gang i offentlig trykte Procedurer, ligesom deres Herres Dine, anvendt de ældre saavel som de nyere Love paa Skriverforbrydelser; uden at Herren een eneste gang har dødlet deres Adfærd, eller til-

fiend-

begjæret dem, at de har misforstaaet hans sande Mening. Maatte da ikke ligesaavel Tjenere som Publikum bestyrkes i den Formodning, at de ogsaa virkelig havde truffet den?

En Frihed, som man ikke med Sikkerhed kan betjene sig af, er i Grunden ingen. Har Lovgivningen ved ubestemte, vakkende og modsigende Udtryk, og Dommeren, ved at give disse ubestemte Udtryk en for Friheden skadelig Mening, gjort Brugen af Skrivefriheden selv usikker, saa er det nødvendigt, at Lovgiveren, hvis han ellers vil naae sin for det Hele saa velgiørende Hensigt, maae tænke paa en mere bestemt Lov, der sikrer Skriverne den Frihed, som han har viller tilstaae dem, og som fritager dem for Dommernes vilkaarlige Behandlinger. Og at vise dette, at vise at jeg, ved at gjøre Forslag til en efter mine Tanker bedre Lov, ikke gjorde noget overflødig og unyttigt Arbeide; ikke Lyst til at dable Regjeringen eller den fortiente Mand, som har været dens Lov-Concipient, har ene været Marsagen, hvorfor jeg i Begyndelsen af mit Skrift om Trykkefriheds-Lovene, først forudsatte en Undersøgelse over de gjældende Loves formelle Ufuldkommenhed.

Endnu een Anmærkning maae jeg tilføie inden jeg slutter disse Undersøelser; man har saavel i en Recension i de Hamburger Zeitungen, som flere Steder

der

der yttret det Tanke, at det vilde være et saare let Arbejde at give Love for Trykkefriheden; at alt hvad man torde sige, burde man ogsaa have Tilladelse til at skrive, og omvendt, hvad der ikke kunde tillades at blive sagt, kunde heller ikke tillades at blive trykt; og at altsaa alle de Undersøgelser, jeg om denne Sag har anstillet, i Grunden kun være unyttige Undersøgelser, der uden Nød gjorde en Sag vidtloftig, som man ellers uden Vanskelighed kunde afgjøre.

Herimod maae jeg nu anmærke, at Sammenligningen imellem en Tale og et Skrift, saaledes som den her fremsættes, ingenlunde er saa adæquat som den burde være; et Skrift er en Tale, men ikke en Tale holdt i denne eller hiin, meer eller mindre indskrænket eller udvidet Cirkel, men, som Kant siger, en Tale til Publikum; en Tale, der har langt større Publicitet, og hvor Taleren har et langt større Auditorium end nogen af de meest offentlige mundtlige Talere; Forfatteren taler ikke blot for en Kreds af fortroelige Venner, ikke blot for et Selskab, en Menighed, en Bye, men for hele Nationer, for alle Mennesker, der forstaae det Sprog, hvori han skriver, ja desuden hans Skrift oversættes, for det hele oplyste og læsende Europa; og nu var det mueligt, at meget maae og bør være tilladeligt, naar det siges i en Vennekreds, eller i en mindre udvidet Cirkel, som det

ikke

ikke vilde være tilladeligt at sige til alle, og omvendt, meget tilladeligt at sige til det hele læsende Publikum, som man dog kunde tage i Betænkning at sige i denne eller hiin snevrere Cirkel.

Og er nu et Skrift en Tale til det hele Folk, ja til det hele læsende Publikum, der forstaaer det Sprog, i hvilket Skriftet er forfattet; saa seer man let, at man ved at ombytte Spørgsmaalet, derfor ikke er kommen videre. Isteden for man forhen spurgte: Maae det tillades at skrive mod Constitution, Regjering, Religion, o. s. v.? maae man nu spørge: Maae det tillades at tale offentlig til det hele Publikum om Constitution, Regjering, Religion o. s. v.? og disse sidste Spørgsmaale vilde ikke være i det mindste lettere at besvare, end de første. Man har altsaa kun substitueret et vanskeligt Spørgsmaal for et andet ligesaa vanskeligt Spørgsmaal, man har trosset at løse Knuden, men man har trukket den i Haardknude paa et andet Sted.

Og her vil jeg da nu slutte, med det inderlige Ønske vil jeg slutte, at disse mine Undersøgelser maae bidrage noget til Sandhedens Udfindelse og det store Spørgsmaals Afgjorelse. Regjeringen har nu gjort et nyt Skridt, for at sikre Borgerne den Frihed, som det, fremfor mange Europas Regjeringer, har været

været

været retfærdig nok til at forunde dem. Den har nedsat en Commission til at fastsætte en ny og bestemt Lov for denne Friheds Udøvelse. Maatte ogsaa dette Skridt blive lønnet med ønskelige Frugter; maatte ogsaa dette bidrage til sand Oplysnings og Borgerfriheds Fremme, til det Heles Vel, og til at befæste den Hæder, som Nationen alt har vundet, meer og meer iblandt Fremmede.

Trykfejl.

Side 211 Linie 17 frie læs: kne
 s 230 s 6 forene l. ferne
 s 259 Num. Lin. 1 den enfoldige l. den Enfoldig